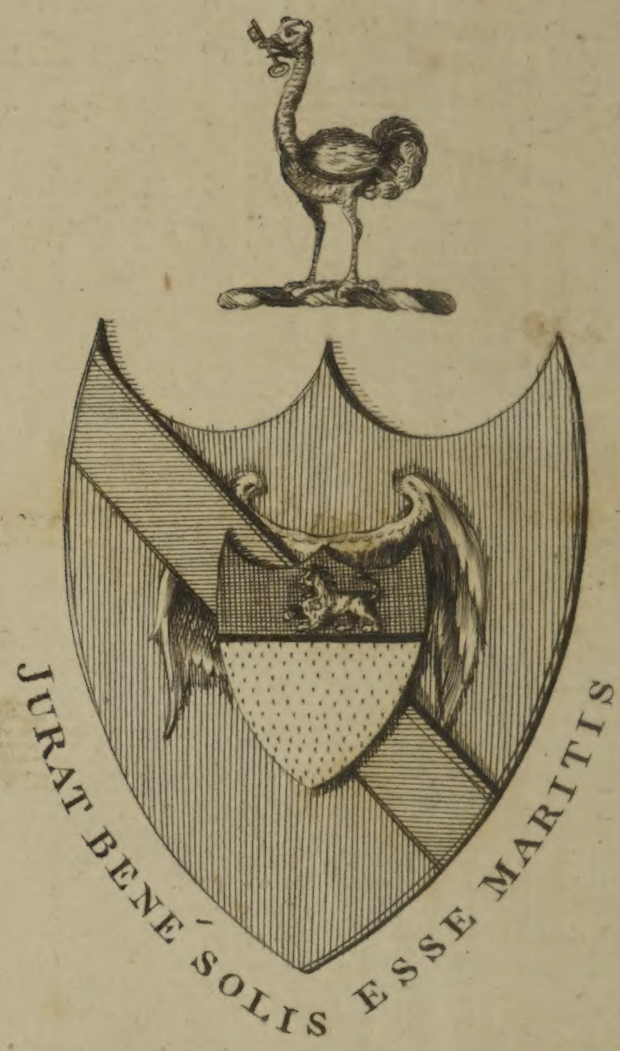
62370/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

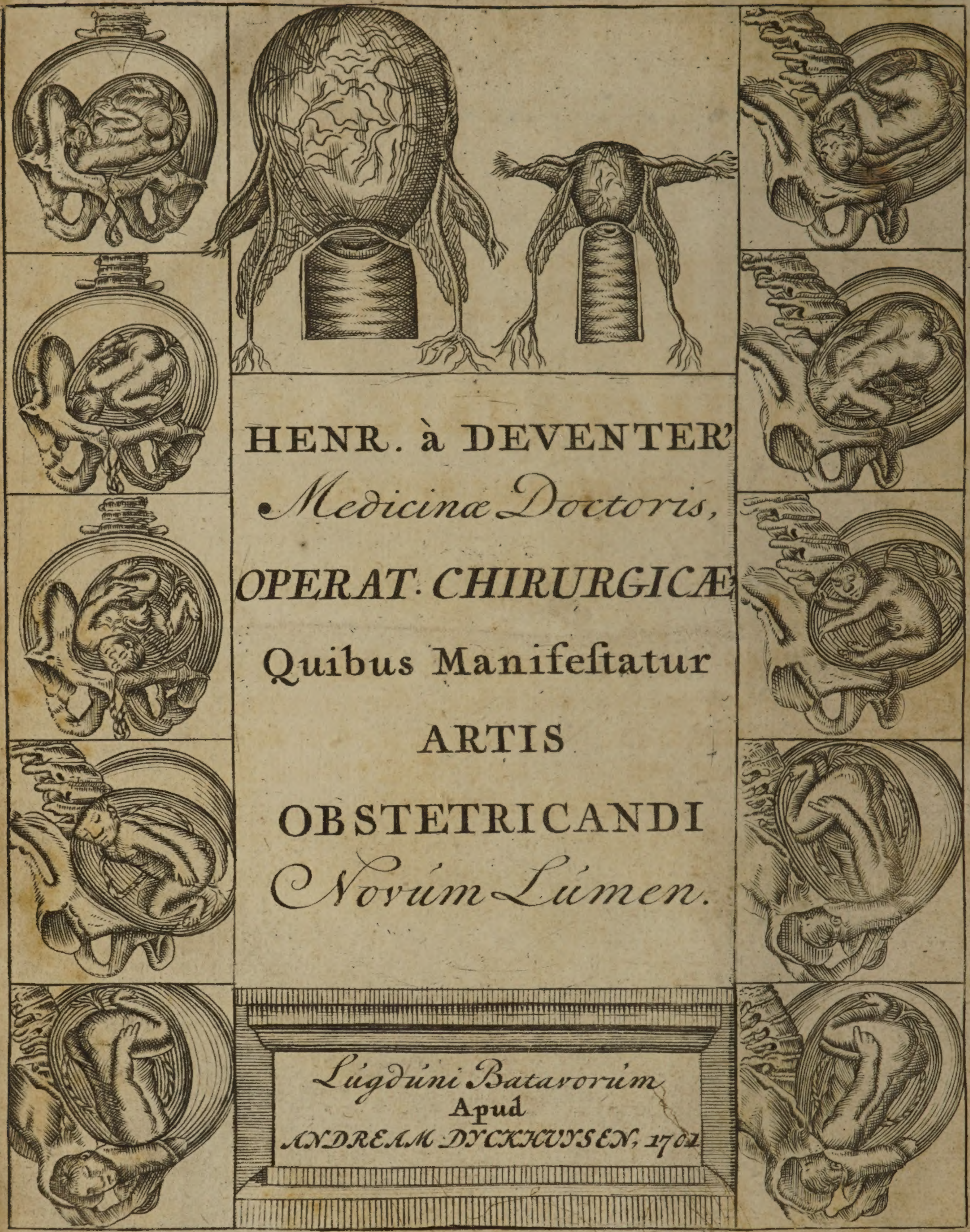
ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

DEVENTER, H. van

Deventer Ars obstetricandi

W6

HENR. à DEVENTER'
Medicinæ Doctoris,
OPERAT. CHIRURGICÆ
Quibus Manifeſtatur
ARTIS
OBSTETRICANDI
Novúm Lúmen.
Lúgdúni Batavorum
Apud
ANDREAM DYCKHUYSEN, 1701

D. c. 12

HENRICI à DEVENTER,

Medicinæ Doctoris

OPERATIONES CHIRURGICÆ

NOVUM LUMEN

EXHIBENTES

OBSTETRICANTIBUS,

Quo fideliter manifeſtatur

ARS OBSTETRICANDI,

ET

QUIDQUID AD EAM REQUIRITUR:

Inſtructum pluribus Figuris æri inciſis, repræſentantibus multiplices Uteri poſituras, pravoſque Infantum ſitus.

Quo etiam oſtenditur, qua ratione (urgente neceſſitate) ſinguli prave ſiti Infantes (ſive vivi adhuc, ſive jam mortui) in Utero tam obliquo quàm recto, ſine inſtrumentis, ſolis manibus, in rectum ſitum vertantur, aut pedibus extrahantur, ſalvâ Matris & Infantis vitâ.

Multorum annorum exercitio propriiſque obſervationibus inventum, dilucidatum, aſſertum, & denique Reipublicæ emolumento literis mandatum.

LONDON MEDICAL SOCIETY

LUGDUNI BATAVORUM.

Apud ANDREAM DYCKHUISEN. 1701.

Cum Privilegio.

VIRO

Præclariſſimo, Eruditiſſimo, Experientiſſimo,

DOMINO

HENRICO

A

MOINICHEN,

Potentiſſimi Daniæ & Norwegiæ REGIS

Conſiliario Juſtitiæ,

&

Archiatro Seniori

S. P. D.

Henr. à Deventer.

Præclariſſime Vir,

INſignis benevolentia, qua TE in amicitiam meam conferre dignatus es, jam olim me totum TIBI devinxit, quare multis abhinc annis in animo mihi fuit, TIBI hujus laboris mei fructum dedicare; qua tamen dedicatione (ut ingenue fatear, quod res eſt) debito utcunque me levare non præſumo, dummodo acceſſionem non fecero, ſed potius memorem in bene meritum TE animum præſtare ſtudeo, minorem me æſti-

mans

mans, quàm ut omnia Merita Tua ulla mercede explere poſſem: Nimirum TU, Spectatiſſime Vir, undecim aut duodecim abhinc annis prima vice quàm humaniſſime amiciſſimeque inviſere me dignatus es in loco remotiſſimo, Wieuwerti *ſcilicet* in Friſia, *ubi incognitum omnino me vivere credideram, qualis ibidem & porrò perſtitiſſem, niſi auctor ſuaſorque fuiſſes, me, in proprium decus, egentium commoda, ſaluberrimæque Artis incrementum, & Veſtras ſubinde ad oras excurſurum, gratioraque dexterioris meæ encheireſis documenta Pereximiis Daniæ & Medicis & Chirurgis oſtenſurum. Quibus ſollicitius ponderatis ne à Deo mihi in Chirurgia gratis conceſſum talentum invide vel inepte viderer velle abſcondere, monitis adhortationibuſque Tuis parens, me apud Vos Hafniæ non ſimplici ſtiti vice, ubi in ædibus Tuis Amici & Hoſpitis nomine honorifice non modò exceptus ſum, ſed & Tuis auſpiciis, ob varia ſeriò placentia Mechanices ſpecimina verè Regiam Sereniſſimæ Regiæ Majeſtatis* CHRISTIANI QUINTI *Clementiam ac Munificentiam expertus ſum. Ego igitur ſi tot Meritorum ſinceræque Amicitiæ mecum recolo memoriam, quibus in frequenti illa converſatione noſtra me proſequi dignatus es, non poſſum non profiteri, facultatem mihi deeſſe, qua tot tantiſque beneficiis reſponderem: Et niſi exploratum haberem, Doctiſſime Vir, quàm maximo in pretio TIBI eſſe, quicquid ad Medicinam aut Chirurgiam quoquo modo illuſtrandam, emendandam aut ſtabiliendam facit, vel uſum earum ſecuriorem reddit, certè defectivum hoc Opus meum TIBI offerre auſus non fuiſſem, cùm gravis ætas, multus*

tus

tus rerum uſus & exercitatio, ſolida Eruditio, ſuaviſque Tua Elequentia requirant majorem ſtyli elegantiam, ſuaviorem orationis concinnitatem, ordinem magis appoſitum, & accuratiorem rerum tractationem, quas Novum hoc Lumen manifeſtat, ſi Clariſſimi Nominis Tui ornamento ac patrocinio frui velit: Verùm certum ego habens, TE miti admodùm ingenio perbenigne admittere, ſiquis fructus bonos TIBI obtulerit, licet non ornatos, quòd ad ſcitam eorum exornationem inhabilem ſe ſentiat, ſpero TE, quam ſincero animo ſumo, licentiam ſine offenſione accepturum, oculis potius converſis in candorem animi, quàm in exiguum hujus munuſculi pretium, quòd ſi exſpectationi Tuæ ſatisfacere nequeam, æque ac Tuis Meritis reſpondere non valeo, TE tamen promptum animi grati conatum in optimam partem accepturum confido, TEque ita exiſtimare volo, me TIBI tot officiis obligatum nunquam non fore

TUI

Cultorem humillimum

Henricum à Deventer. M. D.

PRI-

PRIVILEGIE.

DE STATEN VAN HOLLANT ENDE WEST-VRIESLANT. *Doen te weten;* Alſoo ons vertoont is by Hendrik van Deventer, Medicinæ Doctor, woonende alhier in 's Gravenhage, dat hy ſuppliant volgens ſijn eyge ondervindinge had gemaakt *ſeker Boek* geintituleert *MANUALE OPERATIEN*, in welk Boek begrepen waren vele nuttige en nodige operatien tot verligting van Chirurgijns en Vroedvrouwen, ſtrekkende tot conſervatie van het leven veler Menſchen, inſonderheyt van vele Vrouwen en Kinderen, dat hy ſuppliant het ſelve Boek met den druk gaarn gemeen ſoude maken, ende dewijle de veelheyt der kopere Platen, om de ſaken levendig te verbeelden, den ſuppliant reets veel gekoſt hadden, en dat hy ſuppliant bedugt was, dat enige nijdige en baat ſoekende Perſonen de ſelve manuale Operatien alhier te lande wel mogten nadrukken, of elders nagedrukt alhier in Onſen Lande tot des ſuppliants groote nadeel mogten inbrengen, ſoo keerde hy ſuppliant ſig tot Ons, in alle Onderdanigheyt verſoekende, dat wy de goetheyt geliefden te hebben, van den ſuppliant te vergunnen onſe Privilegie, waar by den ſuppliant ende ſijne erven geconſenteert ende geoctroyeert wierd, om gedurende den tijt van Vijftien eerſt komende jaren deſe ſijne Manuale Operatien binnen deſe Onſe Lande alleen te mogen doen drukken, herdrukken, uytgeven ende te verkopen, het zy by delen, geſcheyden, of in het geheel by een gevoegt, in ſodanige tale en forme, als hy ſuppliant te rade werden ſoude, met verbot van allen anderen op ſekere groote pœne by de contraventeurs te verbeuren, en voorts in communi forma, *SOO IS 't*, dat wy de ſake ende 't verſoek voorſz. overgemerkt hebbende, en genegen weſende ter bede van den ſuppliant, uyt onſe regte Wetenſchap, ſouveraine Magt ende Authoriteyt den ſelven ſuppliant en ſijn erven geconſenteert, geaccordeert, ende geoctrojeert hebben, conſenteren, accorderen, ende octrojeren mits deſen, dat hy gedurende den tijt van vijftien eerſt agter een volgende jaren het voorſz Boek, geintituleert Manuale Operatien binnen den voorſz Onſen Lande alleen ſal mogen drukken, doen drukken, uytgeven, ende verkopen, verbiedende daarom alle ende een ygelijken het ſelve Boek het zy by delen, geſcheyden, of in 't geheel by een gevoegt in ſodanige tale, en forme naar te drukken, of elders na gedrukt binnen den ſelven Onſen Lande te brengen, uyt te geven, ofte te verkopen, op verbeurte van alle de naar gedrukte, ingebragte, ofte verkogte Exemplaren, ende een boete van driehondert Guldens daar en boven te verbeuren, te appliceeren een derde part voor den Officier, die de Chalange doen ſal, een derde part voor den Armen der plaatſe daar het caſus voor vallen ſal, ende het reſterende derde part voor den ſuppliant, alles in dien verſtande, dat wy den ſuppliant met deſen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoeding van ſijne ſchade door het na drukken van het voorſz Boek, daar door in genigen dele verſtaan den inhouden van dien te authoriſeren, ofte te advoueren, ende veel min het ſelve onder Onſe protectie ende beſcherminge enig meerder credit, aanſien of reputatie te geven, nemaar den ſuppliant in cas daar inne iets onbehoorlijx ſoude influeren, alle het ſelve tot ſijnen laſte ſal gehouden weſen te verantwoorden, tot dien eynde wel expreſſelijk begerende, dat by aldien hy deſen Onſen Octroye voor het ſelve Boek ſal willen ſtellen, daar van geen geabbreveerde ofte gecontraheerde mentie ſal mogen maken, maar gehouden ſal weſen, het ſelve Octroy in 't geheel, ende ſonder enige omiſſie daar voor te drukken, ofte te doen drukken, ende dat hy gehouden ſal zijn een Exemplaar van het voorſz Boek gebonden, en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheek van Onſe Univerſiteyt tot Leyden, en daar van behoorlijk te doen blijken, alles op pœne van het effect van dien te verlieſen; Ende ten eynde den ſuppliant deſen Onſen conſente ende Octroye moge genieten, als na behoren. Laſten wy allen ende een ygelijken, dien 't aan gaan mag, dat ſy den ſuppliant van den inhoude van deſen doen, laten ende gedogen, ruſtelijk, vredelijk, ende volkomentlijk genieten en gebruyken, ceſſerende alle belet ter contrarie. Gedaan in den Hage onder Onſen grooten Zegel hier aan gehangen, Op den twintigſten October, in 't jaar Ons Heeren en Saligmakers, duyſent ſes hondert negen en tnegentig.

Ter ordonnantie van de Staten

Simon van Beaumont.

L. S.

IN

IN
HENRICI DAVENTRII, M. D.
DE VENTRE APERIENDO, SERVANDOQUE PARTU
demonſtrationes, atque obſervationes.

VItalis antri, carceris primi ſpecus,
Neceſſe clauſtrum, quod genus mortalium,
Dii priuſquam luminis videt jubar,
Decuſque fulgens, intrat expectans diem,
Quàm ſemper anxiis patet conatibus!
Cum pollicetur ætheris ſidus novi
Recluſa tandem naſcituris ſemita,
Ah, quàm ſimul rapiuntur in diſcrimina!
Moritur, priuſquam vagiit ſinu puer
A matre anhela vix rubens, atque interit,
Vitamque linquit, ante qui nec vixerat.
Vivo juventæ flori quàm non obſtetrix
Moleſta prima eſt, longus aut hæret dolor,
Repaguli laxantibus ſe vinculis.
Ætas labores auget, & artuum ſitus
Fœtus tenelli, & exeundi limitis.
Periere multæ partu, & indies necem
Nimium imperita arceſſit haud paucis manus,
Lucina queis non favit auxilî ſciens.
Jam non tenaces amplius vel forcipes,
Vel creditum juvare ferrum proferas,
Daventrio pandente iter tutiſſimum,
Cujus vigebit inclitum nomen viri,
Noti dolores dum ſedebunt matribus.
Illo ferente certam opem trementibus,
Non plus timete, flebiles puerperæ,
Si partus arctus brachium, aut tendat pedem,
Quàm ſi volutus in caput ſeſe offerat.
Eſt dirus hydrops, eſt & oſſium tumor,

Uteruſve flexus, qui ſitu malo necat.
Hinc mortis inſtrumenta procul faceſſite,
Cum dextra vitam ſola ſervet gnaviter,
Cujus levatur viribus genitrix gemens,
Fœtuſque nullo fœdus exit vulnere.
Quid ſecla quondam lumine hoc felicius,
Tulere, poſtera aut ferant beatius?
Cumque una ſpes ægris manet mortalibus
Cœlum tueri, dicite, infirmum genus,
Quid majus, aut quid ſit putandum lætius,
Fugare mortis imminentis ſpicula,
An cognitæ hauddum ducere in vitæ orbitam?

J. Flud à Gilde J.C. Hagienſis.

PRÆFATIO.

Cordate Lector,

MUltis jam abhinc annis ad aures meas pervenerunt quærelæ, quibus *Artis Studioſi* minus ſibi ſatisfieri contendebant ab iis, qui de *Arte obſtetricandi* ſcripſerunt; & egomet ipſe fateor, quæ de Arte illa legeram, animo meo nunquam ſatisfeciſſe: jam de me ipſo & capacitate mea diu ambigebam, cogitans, me illorum ſenſa non ſatis comprehendere; jam mihi perſuadebam, culpam in me ſolo non hærere, quòd tantam in illis utriuſque ſexûs Scriptis obſcuritatem inveniam, ſed potius illis aliquid ineſſe veritati incongruum, unde unà cum aliis deſiderabam, ut vel tandem aliquis exoriretur, qui rem omnem dilucide expediret, ac *partûs difficilis cauſas* inſolubilibus argumentis demonſtraret, & conſequenter præſens aliquod remedium ſuppeditaret, quo partum illum difficilem aut præcavere, aut Arte expedire liceret; ſed me ſpes huc uſque fefellit: interea omnem meam curam atque operam ad accuratam tam viventium quàm defunctorum obſervationem contuli, unde vel tandem exploratum habere cœperam, qua de cauſa omnia de hac re Auctorum antecedentium Scripta tot obſcuritatum & contradictionum nebulis involuta ſint: cœperat perſpectum mihi eſſe, omnes, quaſi cæcos, digitis parietem prætentare, in incertum porrectis manibus rem audere, aliud pro alio accipere, denique quaſcunque illorum partûs difficilis deſcriptiones non niſi conjecturas atque divinationes eſſe: propterea, ſcriptis illorum remotis, mediante defunctorum anatomia & curioſa ſenſûs obſervatione data quavis occaſione ſingulis rebus dignoſcendis omne ſtudium ponebam, quo facto, Deo adjuvante, in eodem ſemper dubio non hæſitavi, quin potius mihi ipſi ſatisfacere, ac rationibus expertis acquieſcere prorſus potui.

Meo ipſius deſiderio jam expleto & proximo meo adjumento eſſe, ac quibuſcunque hujus Artis Studioſis dextram porrigere ſtudui, ut & illi, ſi quidem fieri poteſt, illuminentur, atque per Veritatem in libertatem vindicentur ab erroribus liberati, quò methodo monſtrata *Artem obſtetricandi* tutò

prorſus exercere illis liceat: an verò hoc meo Scripto ſcopum iſtum attigerim, penes Lectorem judicium eſto; id ſane ſatis cognitum habeo, non defuiſſe mihi voluntatem, omnia pro facultate pleniſſime explicandi.

Multis acutis contemplationibus, aut remotis partûs difficilis cauſis fingendis perſcrutandiſque, aut infinitis medicamentorum formulis aut præceptis Librum meum non opplevi, ſiquidem animum induxi de *ſola opera manuaria* ſcribere: ridiculum ſane eſt, ſi *Chirurgi obſtetricantes* aut *obſtetrices* tradituri *Artem obſtetricandi* maximam Librorum partem ad nauſeam uſque implent ſexcentis morborum & accidentium generibus, quibus prægnantes ante, ſub & poſt partum corripi poſſunt; ubi verò *de ipſa opera manuaria* agendum eſt, ægre ſciunt, unde aliquot Capitula ſuppleant, quæ veritatis ſpeciem præ ſe ferant, tum quàm breviſſime ſe expediunt, Lectoris animum minime explentes, ipſi *Medicos* agunt, dum *Obſtetricantium* munus obeundum eſſet, hoc pacto à ſcopo aberrantes, ad quem iſtiuſmodi librorum editio dirigenda eſſet.

Quòd ſicui mirum videatur, *Chirurgos* adeo exorbitaſſe, ut *obſtetricibus Medicorum* partes tribuere voluerint, ipſis non impertientes ſolidam cognitionem ad *obſtetricandum* neceſſariam; majorem quidem admirationem movebit, quòd & ipſæ *obſtetrices* pari modo exorbitaverint, dum pollicitantes *Scientiam obſtetricandi* in libris ſuis tradunt modum morbos mulierum varios curandi: ita vendunt apium pro opio: atque ſi tandem ingentes iſtos libros perlegeris, omnia inveneris, præter illud, quod unice deſiderans quæſiviſti: verùm in optimam partem hoc accipiendum eſt, quippe aliâs non eſſet, unde libri ſui paginas ſupplerent, aut à rudioribus eruditionis gloriam impetrarent. Quò igitur iſtos errores devitem, nihil tractare ſtudui, præterquam quod *ad partûs facilis & difficilis cognitionem* neceſſarium erat, ut mediante ea cognitione ex ſolidis rationibus periculum declinare, aut in diſcrimen jam deducti eo nos expedire valeamus: idque tam firmis ſeu *mathematicis* argumentis demonſtrare ſategi, ut perſuaſum habeam, nullam Scientiam tam firmo Veritatis fundamento gaudere quàm hanc Artem; unde non ſolùm *Medici* & *Chirurgi obſtetricantes* cum *obſtetricibus*, ſed & *quilibet utriuſque ſexûs homines* claram ac perſpicuam hujus Artis cognitionem poſthac haurire poſſunt; quippe nihil ineſt, quod captum fœminarum ſuperet, unde & eæ ipſæ cum majore animi tranquillitate ſe ſubmittere poſſunt quibuſcunque operationibus, quas ipſæ judicare poſſunt ſumme neceſſarias ad conſervandam propriam ac infantum ſalutem.

Quotquot ante me ſcripſerunt, tradiderunt: *partum difficillimum exiſtere ex prava infantum verſione in utero*, qua de cauſa nunquam non ſtatuerunt:

infantem bene verſum eſſe, ſi caput prævium ori uteri objaceat, unde illorum ſententiâ facilis partus neceſſariò ſequitur: *ego è diametro contrarium ſtatuo* in diverſis caſibus, invictis argumentis demonſtrans: *etiamſi infans in utero communi ſententia bene*, id eſt, *capite prævio ori uteri imminente prodeat, nihilominus exinde propter obliquam uteri poſituram partum difficillimum neceſſariò ſequi*, atque, *utero oblique poſito, ſitum infantis magis inconvenientem obſtetricanti non obvenire poſſe, quàm ſi caput prævium ad os uteri converſum fuerit*: Judicium jam eſto penes Cordatum Lectorem, an inter lucem & tenebras major differentia ſit, an inter duas has theſes? quòd ſi omnes adhuc Scriptores in principali quæſtione tanto errore ducti fuerint, quî aliter in quæſtionibus minoris momenti quàm ubique errare potuerunt, prout nimirum factum eſt: quiſquis igitur cupit addiſcere & cognoſcere *Artem obſtetricandi*, is mecum à capite debet ordiri, & deſtructo omni priore ædificio nova fundamenta jacere, ſuper quibus immobilis ſtructura exædificari poteſt.

Jam dudum *hoc Novum Lumen* promiſeram in *Aurora mea*, in qua ſpecimen quoddam & epitomen hujus Libri edidi, quem præpropere quidem emittere nolui, monitus à nonnullis, quoſdam *Auroram meam* refutaturos, quibus eum in finem tempus & ſpatium dare quidem volui, quamvis ægre mihi perſuadere potuerim, fore quemquam adeo præcipitem ad refutationem rerum, antequam earum rationes atque demonſtrationes cognoverit.

Non amo rixas, neque in controverſiarum arenam deſcendere geſtio, potius viva voce coram argumenta amice ſolvere cupio, ſiquis forte inveniat in Scriptis meis, quod opponat ulterioris illuſtrationis cupidus; aut ſiquis erga me benevolentiâ ductus Veritatis vindicandæ ergo aliquid proponere aut monere velit, amiciſſimè id quidem & grato animo acciperem, deprehenſumque errorem lubens agnoſcerem: interea etiam de Veritate adeo certum me eſſe arbitror, ut, quam propoſui, eandem & nunquam non defendere non dubitem, ſi res exigat: ſiquis verò malignus jurgiis & convitiis agere geſtiat, ut virus acerbitatis ſuæ evomat, eum reſponſione non dignabor.

Novum hoc Lumen tanto Veritatis nitore jubareque effulſurum ſpero, ut etiam, qui mihi minus favent, aut quàm maxime adverſantur, rationibus convicti operam meam æqui bonique habituri ſint: Amicos verò meos ſpem nequaquam fruſtraturam eſſe confido, quos rogo, velint veniam dare, quòd animum ipſis non promptius expleverim: homo proponit, Deus diſponit; deſiderium Libri hujus imprimendi dudum quidem me tenuerat, at tempus à Deo præfinitum prius compleri neceſſe erat; & ſicuti res diu expectata quàm maxime juvat; ita operam meam ab Amicis majori jucunditate acceptum iri, iiſque uſui fore confido; idem & adverſariis apprecor, ſiqui ex ignorantia

averſo à me animo ſunt; quod ad me attinet, neminem odi, nulli invideo; quin imò quibuſcunque hominibus optima quæque precor, DEUM T. O. M. implorans, ut & illis & mihi concedat, quicquid Divina Ejus Miſericordia ad temporalem ac æternam noſtram ſalutem neceſſarium eſſe novit.

Ordinem, quem in *Aurora* conſtitueram, non ſervavi; quia hunc præſtare, majoremque utilitatem allaturum eſſe judicavi: ſed quærenti: cur inter *Chirurgicas meas Operationes* primum *Arti obſtetricandi* locum dederim? reſpondeo: hanc partem mihi viſam eſſe maximi momenti, utpote quæ maximo Reipublicæ uſui eſt; quippe perſuaſum habui, hanc, quam ego trado, *Artis obſtetricandi cognitionem* non ſine vitæ diſpendio multarum fœminarum & infantum occultari potuiſſe, & proinde primò omnium in lucem edendam fuiſſe, quum neſciam, an Deus lucis uſuram tam diuturnam mihi daturus ſit, ut poſthac *reliquas Operationum mearum Chirurgicarum partes* in lucem edere queam.

Mihi non propoſitum fuit certum ſervare ordinem in edendis *meis Operationibus*, ſed eas deligere placuit, quæ ut plurimum Mundo incognitæ, maxime tamen utiles ac neceſſariæ videbantur, indeque primò publicari merebantur: Verùm priuſquam progrediar, experiendum, qua mente hæc pars accepta fuerit, quam aliis quoque linguis divulgare ſtatui: quumque per varia negotia tempus percarum & præfinitum mihi ſit, prætermiſſis non neceſſariis, iis ſolùm rebus inſiſtam, quæ abſolute neceſſariæ ſunt Chirurgo, Operationes Chirurgicas caute peracturo.

Antequam *primam hanc Operationum mearum Chirurgicarum partem* publicavi, placuit eam ſubjicere examini & judicio quorundam Medicorum inſigni Eruditione & exercitatione præditorum, quem in finem eam cum quibuſdam Profeſſoribus publicis communicavi, ut poſt peractum examen approbatam cum majore mei ipſius placiditate, & majore aliorum applauſu in lucem ederem: & cognito, quàm Ipſis inter legendum arriſerit, (uti ex ſequenti Approbatione liquet) Reipublicæ commodum, quo ex lectione Novi hujus Luminis fruetur, diutius abſcondere non potui.

Lector benevolè veniam dabit ſtylo rudiori, magis enim in animo habui clare & perſpicue, quàm ornate ſcribere, magiſque ſtudui captui cupidorum diſcendi, quàm oculis auribuſve Eruditorum ſatisfacere: aſſentari mihi in animo non erat, ut plauſum hominum captarem, (ſiquidem ad id per Dei gratiam non proclivis ſum) ſed animo humano Veritatem patefacere conſtitueram; quapropter Lectorem amice rogatum volo, ut condonet & corrigat, quicquid in ſtylo, typographiæ correctione,

elo-

eloquentia, ordine ac orthographia deſiderari poteſt, quod ab Ipſius æquitate mihi promittens Illi omnimodam ſalutem precor, paratus, dono divinitus mihi conceſſo porro inſervire tanquam

Cordati Lectoris

Humillimus Servus

Henricus à Deventer.

APPROBATIO.

FAcultas Medica Academiæ Provincialis Groningæ & Omlandiæ, cognito & perlecto Celeberrimi & Doctiſſimi Domini *Henrici à Deventer, Medicinæ Doctoris*, Tractatu, cui titulus: *Chirurgicæ Operationes ſeu Novum Lumen, Obſtetricantibus &c.* admiratur inſignem cognitionem & Scientiam, quam Auctor ille multiplici exercitio ac indefeſſa Praxi ſibi acquiſivit, ſciens: nullum Scriptorem, qui hanc materiam tractavit, præter hunc, partûs difficilis cauſas tam clare manifeſtaſſe, & modum partûs incommoda arte removendi tam ſignificanter indicaſſe: ideoque quibuſcunque diſcendi cupidis Chirurgis Obſtetricantibus ac Obſtetricibus ſeriò commendat, ut hunc Librum diligenter legant, quælibet præcepta ſingularia, ac ingenioſas obſervationes in illo notatas ſedulò perpendant, ſuaſque Operationes Chirurgicas ad regulam in illo propoſitam peragant, ut multæ parturientes miſeræ atque infantes à mortis periculo liberentur. Datum Groningæ die 3. Auguſti, Anno 1700.

G. LAMMERS. M. D. & Prof. Fac. Med. Dec.

INDEX
CAPITUM.

Cap.

I. *De Qualitatibus Fœminarum, quibus eæ ad obſtetricandum habiles cenſeri poſſunt.* pag. 1.

II. *De Theoria obſtetricibus neceſſaria.* 13.

III. *De Pelvi ejuſque oſſibus, in qua ſitus eſt uterus, & per quam infantes in partu tranſeunt.* 14.

IV. *De Utero.* 22.

V. *De Vagina uteri.* 24.

VI. *Ubi & quomodo uterus in corpore fœmineo poſitus ſit.* 26.

VII. *De Utero Prægnantium.* 28.

VIII. *De craſſitudine Uteri in Prægnantibus.* 29.

IX. *De utero imprægnato modò ante & mox poſt partum, & de modo tam extenſionis quàm contractionis, ubi hæ duæ theſes fundamentales probantur: 1. facultas extenſionis ſine extenuatione. 2. facultas variæ mutationis localis uteri.* 36.

X. *De utero gravidarum vel parturientium bene locato.* 45.

XI. *De Utero prægnantium & parturientium oblique & prave ſito.* 46.

XII. *De Secundina.* 48.

XIII. *Tactus Prægnantium quid ſit, & quomodo fiat.* 52.

XIV. *Quidnam ex Tactu ſcire liceat.* 52.

XV. *Quomodo Tactu cognoſcatur, an fœmina prægnans ſit, necne.* 53.

XVI. *Quomodo Tactu explorandum ſit, an puerperium inſtet, necne.* 55.

XVII. *Quomodo tactu explorari poſſit, an gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur, necne.* 57.

XVIII. *Qua ratione ex Tactu innoteſcat, an parturienti futurus ſit labor facilis vel difficilis.* 62.

XIX. *Qua ratione ex Tactu cognoſci poſſit, an infans ad*

Cap. *excluſionem bene vel prave ſitus ſit.* 64.
XX. *Quo tempore Parturiens commodiſſime tangatur, num ante, inter vel poſt dolores.* 69.
XXI. *Qua ratione è Tactu cognoſcatur: quid agendum ſit ad juvandam Parturientem & infantem.* 70.
XXII. *Qua ratione per Tactum ſciri poſſit: an Prægnanti ante tempus conſtitutum partus ſit promovendus, necne.* 71.
XXIII. *De Partu naturali, vel potius facillimo.* 73.
XXIV. *De Partu præternaturali ſeu difficillimo in genere.* 81.
XXV. *De Partu difficili, ex morbis generalibus aut ſpcialibus proveniente.* 82.
XXVI. *De Utenſilibus, quæ ſecum portet obſtetrix, ſive ruri, ſive in urbe.* 83.
XXVII. *Qua ratione per pravam Pelvis formam partus impediri poſſit.* 111.
XXVIII. *De conſtrictione venæ umbilicalis, & ſecundarum excluſione.* 124.
XXIX. *De Partu difficili, ex morbo ſive vitio quodam uteri oriundo.* 130.
XXX. *De Partu difficili, ex vagina, veſicæ inteſtini recti, aut pudendi vitiis.* 133.
XXXI. *De Partu difficili, à firma nimis membrana humores continente, vel à prævia ad excluſionem Placenta.* 135.
XXXII. *De Partu difficili ex emortuis infantibus.* 139.
XXXIII. *De Partu difficili ex præmatura fœtûs excluſione.* 143.
XXXIV. *De Partu difficili ex nimia infantum magnitudine.* 146.
XXXV. *De Partu difficili ex prava infantum verſione in genere.* 147.

XXXVI.	*De Partu difficili, ab infante facie ſupina prodeunte.*	149.
XXXVII.	*De partu difficili, infantibus facie in oſtium prodeuntibus.*	154.
XXXVIII.	*De Partu difficili, ab infante prævia vena umbilicali prodeunte.*	161.
XXXIX.	*De infantibus, manu, cubito, aut humero prodeuntibus.*	168.
XL.	*De infantibus tranſverſim poſitis.*	175.
XLI.	*De infantibus natibus prodeuntibus.*	180.
XLII.	*De infante ventrem in oſtio cum vena umbilicali offerente.*	184.
XLIII.	*De infante tergo prodeunte.*	187.
XLIV.	*De Geminis prave verſis.*	189.
XLV.	*De Agrippis ſeu infantibus, pedibus præviis prodeuntibus.*	195.
XLVI.	*De Partu difficili ex prave ſito utero, nimium ſcilicet propendulo.*	201.
XLVII.	*De Partu difficili, ex utero ſpinæ dorſi nimis appreſſo.*	221.
XLVIII.	*De Partu difficili, ex utero in alterutrum latus nimium obliquato.*	242.
XLIX.	*Index & Clypeus Obſtetricum.*	257.
L.	*De Partu difficili, oriundo ex dolorum defectu, aut à pravis ac tergiverſantibus doloribus.*	265.

Errata corrigenda.

Pag. 8. lin. 21. *pro* ducentes lege *ducentibus*. p. 15. *l.* 4. pro ratus lege *rato*. p. 21. l. 10. pro angulum leg. *triangulum*. p. 33. l. 25. pro decimam partem aut decima parte leg. *vel decuplo* p. 60. l. 29. pro recenſioni leg. *recenſione*. p. 86. l. 1. pro non leg. *nodis*. p. 93. l. 11. pro ſimilis leg. *ſimile*. p. 96. l. 5. pro cpaut leg. *caput*. & lin. 17. pro noſtro leg. *noſtræ*. p. 102. l. 15. pro adſtrixit leg. *adſtrinxit*. p. 108. l. 1. pro ſtruſtulum leg. *fruſtulum*. p. 148. l. 13. pro vel alterutrum leg. *vel in alterutrum*. p. 196. l. 22. pro molleolo leg. *malleolo*. p. 212. l. 22. pro extrahentur leg. *extrahantur*. p. 243. l. 5. pro intrinſecus leg. *extrinſecus*.

NO-

NOVUM LUMEN OBSTETRICANTIUM.

CAPUT I.

De Qualitatibus Fæminarum, quibus eæ ad Obſtetricandum *habiles cenſeri poſſunt.*

ET æquum ſane & neceſſarium Magiſtro eſt vel artifici cuidam, informaturo diſcipulum quendam vel tyronem artem, opificium vel ſcientiam aliquam, ut ponderet & perquirat qualitates, quæ ad exercitium iſtiusmodi artis, opificii vel ſcientiæ addiſcendæ exiguntur, niſi velit magno cum damno & dedecore vel tandem queri, ſe oleum & operam perdidiſſe. Idcirco priuſquam nos accingamus *ad informationem Fæminarum, quæ ad obeundum Obſtetricum munus inclinant*, non abs re erit, conſiderare, *quales* illæ, quaque habitudine ſive naturali, ſive acquiſita, inſtructæ debeant eſſe, ut ſucceſſu temporis *Obſtetrices* poſſint evadere *habiles*.

Succeſſu temporis, inquam, etenim nemo putet, opus hoc

feſtinanter & quaſi uno ictu abſolvi poſſe; impendio temporis opus eſt ad acquirendam primùm cognitionem rerum generalem, necdum mox apti ſumus omnibus rebus juxta acquiſitam cognitionem rite efficiendis vel exequendis: longo intervallo à ſe invicem diſtant *Theoria* & *Praxis*, maximum illarum eſt diſcrimen, & quidem hac in re majus, quàm ut credere poſſint, qui nunquam rei manus admoverunt, id quod agnoſcet & fatebitur, quisquis ad ipſam ſe applicaverit praxin.

Requiritur igitur in ejusmodi Fœminis *Corpus ad hanc rem idoneum*, quoad totum, & quoad ſingulas partes *integrum, absque vitiis, quæ Obſtetricando obeſſe poſſent:* ideoque ad hoc opus inhabiles judicamus

I.

Primò: Omnes *provectioris ætatis Fœminas*: Non verò dicam, quod aliqua grandior natu neutiquam poſſit eſſe *Obſtetrix* bonæ frugis, abſit; veteres enim uſu & exerciatione pollentes plerumque ſunt optimæ, niſi inconſiderate auſpicatæ, inconſiderate quoque perrexerint, quales vetulas deſipientes nonnunquam invenire licet: At quum nobis ſermo ſit de Fœminis, *ſeſe nmodò obſtetricum muneri addiſcendo dicantibus*, illique rei, antequam rite fiat, multum temporis cum diutina exercitatione ſit tribuendum, nos dicimus, *annoſis* Fœminis opportunum tempus effluxiſſe; præterquam enim, quod deficiant intellectu, memoria, judicio, deficiunt & *Viribus* & *Senſu*, quæ quidem ad hanc operam ſumme neceſſaria ſunt.

I I.

Secundò: Excludimus etiam, tanquam huic rei inhabiles *Juniores natu*, utpote *Virgines* & *Novas nuptas*; niſi ipſas conſideremus ut novella germina, ſenſim primis cognitionis hujus principiis imbuenda, ut ſucceſſu temporis ſecundùm conditionem, ætatem & habitum, auctiores cognitione & judicio, ad praxin porro progredi queant. Atque utinam multæ, jactis firmis

mis cognitionis fundamentis ſenſim præpararentur! præprimis autem *Obſtetricum* & *Chirurgorum Obſtetricantium* filiæ huic ſuo commodo inſervire poſſent, eoque modo per longam annorum ſeriem Generi Humano operam & ſtudia ſua navare: quoniam autem ut plurimùm urgente neceſſitatis telo imprudentes quædam & pauperculæ mulieres vel viduæ, *miſerrima mercede* conductæ, iſthoc munus ſuſcipiunt, non ſine diſpendio vitæ multarum gravidarum & fætuum, adeò vileſcit illud, ut paucis allubeſcat maritis, conjuges ſuas filiasve in eodem informari.

Mihi verò perſuaſiſſimum eſt animo, utut operam hanc homines minimi precii deputent, utilius quid Generi Humano, vel magis neceſſarium non dari, ad quod Fœmina perita animum poſſet applicare; & nullus dubito, ſi gravidæ cum maritis ſuis cognoſcerent, quantum à ſe invicem differant *obſtetrix prudens* & *imprudens*, *perita* & *imperita* (& quàm altera ope ſua poſſit prodeſſe valetudini & vitæ conſervandæ matris pariter ac infantis, quàmque altera nocere poſſit negligendo, imò & ipſi utriuſque morti anſam præbendo) quin majorem adhibituræ ſint cautionem, neque tam facilè huic vel iſti acquieſcerent. Sed male res agitur, & magis illæ juvant, quæ minoris emuntur, interea vivitur ſpe, dum ſe exponunt periculo perdendi quod carius eſt omnibus mundi theſauris.

Obſtetrici prudenti, rerumque ſuarum callidæ, quæ in primordio ſtatim partui difficili novit mederi, idque fideliter præſtat, uti officium exigit, & amor proximi urget, debita pro merito gratia nulla redire poteſt, ejuſque operam nullus exæquabit precio, quamvis aliter ſentiant imprudentes.

In tranſcurſu dicam, mirum eſſe, quòd *Magiſtratus* majore ſtudio non incumbant ad conſtituendas in ſingulis Civitatibus *ſcholas* idoneas *obſtetricibus* rite *inſtituendis*, per Viros aptos non ſolùm ad imprimendas ipſis ex Anatomia ideas veras, earum, quas plurimùm tractant, partium & membrorum, ſed etiam ad impertiendas ſingularum (quas tanquam periti & exercitati Chirurgi callent) artium perſpicuam & fundamentalem cogni-

tionem; ſiquidem hoc modo in frequentibus regionibus & Civitatibus *numerus* fœminarum infantumque *incredibilis* poſſet ſalvari, quæ ope opportuna deſtitutæ animam relinquunt. Prætendunt quidem cauſam *Obſtetrices* delicto, *ſe omnem operam collocaſſe, ac omnia, quæ potuerint, feciſſe*, ſed perperam; quum id feciſſe non ſufficiat, quumque non potuerint, quod debuiſſent, aut quod neceſſe fuiſſet.

Nonne hæc quemlibet cordatum, præprimis *obſtetrices* convincant oportet, ſe res ſuas non percallere? luctantes quandoque totius diei, bidui, tridui, quin & quatridui ſpatium cum parturiente, cujus perverſe ad excluſionem ſitus eſt fœtus, ultima quæque, irrito licet conatu, expertas; quum contrà ſæpius intra horulæ ſpatium cordata *obſtetrix* vel arceſſitus *Chirurgus Obſtetricans* ſciat excludere fœtum & ſecundinas, & quod plus eſt, nonnunquam citra ullum parturientis dolorem: Nonne hæc oculos aperirent & *obſtetricibus*, & *quibus ſalus reipublicæ cordi eſt*? quò adhiberent medelam his malis, provenientibus tantummodo ab *obſtetricum* inſcitia, quod quidem cum mœrore in multis Civitatibus, præſertim verò ruri, videre eſt.

Multoties miſeras parturientes, aliquot dierum laboribus ex negligentia *obſtetricum* jam defatigatas, infantibus jam exanimatis, matribus item animam agentibus, ſervandis tantummodo promota citius excluſione fœtus & ſecundinarum, ego accerſitus, adjuvante Deo, à fœtu liberavi. Vere enim conteſtari poſſum, me (quod tamen inglorius dixerim) nunquam ulli parturienti obſtetricantes manus adhibuiſſe, quin ipſam ſemper, adſiſtente Deo, liberaverim, exceptâ unicâ, quam, ipſius linguæ ignarus, quòd prorſus mihi laboribus ſuis obniteretur, &, non audiens dictis meis, ſecundùm proprium perverſum judicium ageret, (*ipſamet autem fuerat obſtetrix*) liberare à fœtu non potui. Licet verò haud omnes manſerint ſuperſtites, quum quædam jam ſemianimes eſſent, attamen multæ, imò plurimæ adminiculo meo (cui Deus benedixit) ſunt ſervatæ, aliter certò interituræ, niſi hoc modo liberatæ fuiſſent.

Haud

Haud cenſendum eſt, quòd prudens *Chirurgus obſtetricans* vel *obſtetrix* infantem aliquem excludat caſu tantùm & fortunâ, vel audacter periclitando, ut ignaræ forſan opinantur: minime; hoc opificium æque firmo nititur fundamento, ac multa alia, quæ tamen accidentibus ſunt obnoxia: idque patebit ex hoc Libro, quum partus difficilis demonſtraverimus cauſas, & quomodo prudens *obſtetrix* vel *Chirurgus obſtetricans* iſtos præoccupare, corrigere vel expedire poſſit.

Lubens quidem hîc loci à via quaſi diſceſſi, jam inde ab initio *fœminis obſtetricaturis* ante oculos poſiturus, quanti momenti atque molis ea res ſit, non ut abſterrere velim, ſed potius monere, rem certe arduam eſſe, quam audent: Agitur de vita Matris pariter ac infantis, quæ *prudentis obſtetricis* ſervari adminiculo, vel imprudentis negligentiâ poteſt amitti, non enim lignum tractant, aut lapidem ſive limum, ſed homines ad imaginem Dei formatos, quorum vita pretioſior eſt omnibus mundi theſauris.

III.

Deinde tanquam ad hoc opus inhabiles excludimus *debiles omnino, morbidas & tabeſcentes perſonas*, quæ licet ſanæ ſint judicio, cæteriſque inſtructæ qualitatibus neceſſariis, per infirmitatem tamen huic operi ſunt impares. Præterquam enim quòd *obſtetrices* ſæpius vigilare, ac dies noctesque aſſidere parturientibus debeant, (quod ejusmodi debilibus per infirmitatem non licet) tantis nonnunquam viribus opus eſt ad prave ſitos infantes vertendos ac extrahendos, ut valida non ſufficiat, & robuſtum quidem virum omnes oporteat intendere nervos, quò ſcopum attingat, uti plerique mecum teſtantur *Chirurgi Obſtetricantes*: Ego quidem aſſerere poſſum; intenſiſſimæ hyemis tempore leviter mihi veſtito, igne remoto, præ ingenti labore permaduiſſe capillos totumque corpus ſudore, & aliquot poſt diebus lacertos adhuc doluiſſe, ſiquidem urgente tanto vitæ diſcrimine ultima experienda ſunt: Sed hæc intelligenda ſunt de talibus fœminis,

quæ aliquot jam dies incaſſum laborarunt, quibuſque aquæ dudum defluxerunt: imò nonnunquam adeò angebar, & tam arcte comprimebar, ut manum brachiumque ſenſu viribuſque destituta putarem: Ecquid tandem tam tenera atque debilia corpuſcula efficerent? At verò non ſemper hoc accidit, alioquin opus hoc Viris omnino committere præſtaret: rariſſime ita ſudandum eſt; interim tamen præter hæc extrema pluribus adhuc viribus opus eſt, quàm plerumque putatur.

I V.

Quartò: Huic rei non admodum inſerviunt *nimis denſæ & corpulentæ fœminæ*: Præterquam enim quod non valeant tam diu incommode aſſidere, ac ſæpius opus eſt ad levandas & liberandas parturientes, manus cum brachiis ipſis ſunt prorſus inhabiles, *denſæ* nimis & *calloſæ*, quàm ut in tenera & anguſta corpora intromitti queant, quin fœminis ingentem afferant dolorem, quem intenſum ſatis percipiunt ex minoribus quidem manibus: nihilominus manus robuſtiores nonnunquam accommodæ ſunt, nec eædem maxime obſunt, ſed potius *denſa brachia* quæ ægre in corpus intromitti poſſunt.

V.

Quintò: Excludimus eas, quæ tanquam *mutilæ*, operi huic ſunt impares, quibus *curvi ſunt digiti*, *manus* item *cubitique curvi vel rigidi*, vel contrà, quibus eadem membra *flaccida* ſunt parumper, vel *laxa*: Ejuſmodi ab hoc officio rejiciendæ ſunt: Egregriæ enim *obſtetrices promtæ ſint* oportet & *expeditæ manibus*, *brachiis*, *digitis*, iis enim membris diverſe uti opus eſt, jam rectis, jam complicatis, jam hoc, jam iſto modo flexis, prout neceſſitas & poſitura tam uteri, quàm infantis poſtulat: Quibus verò brachia manuſve ſtupent aut flaccent, iis ſenſus atque vires deficiunt, ideoque huic operi inhabiles ſunt.

V I.

Sextò: Huic operi non idonea ſunt *ſtupida & obtuſa ingenia* rebus diſtinctè percipiendis incapacia: Haud ignoro, diſcipulos carere intellectu exercitato, & rudes eſſe rerum, quas non didicerunt: ſed differunt inter ſe *inſcitia* & *ſtupiditas ingenii*, inhabiles reddens homines ad intelligendum, qui ſi neſciant legere & ſcribere, omnia conando nil niſi jacturam temporis facies.

Fœminæ *obſtetricaturæ* calleant literas legendas & ſcribendas oportet, bonos aliquot ad manus habeant libros, ſedulò legendos, relegendoſque, ut quotidie juxta Praxin in Theoria & habilitate proficiant, accurate attendentes omnibus, quæ audiunt, legunt & experiuntur de rebus hiſce.

V I I.

Nec ſint quaſi *manus non habentes*; *nec inertes*, *quæ neque volunt neque ſciunt quicquam tractare manibus*, propterea munus obſtetricum ambientes, ut inde ſine moleſtia victum ſibi parent: fœminas, appetentes habilitatem obſtetricandi, *vigilantes decet eſſe*, *ſolertes*, *ſedulas & promtas manu*, ad omnia quæ obveniunt: non ſint tardæ vel titubantes ſpiritu;nam in principio laboris tempus opportunum & occaſio vel in quadrante horæ negligi poteſt,quæ multorum deinde matris dolorum,obitusque infantis cauſa eſſe poterit: Quæ ſe ſat citò venire putant, plerumque poſt feſtum veniunt, & magni momenti eſt, opportunum temporis momentum neglexiſſe.

V I I I.

Fœminas *obſtetricaturas* decet ſummopere *gravitas* & *exercitata agilitas ſenſuum & membrorum*: homines enim leves, diſſoluti & audaculi in rebus tam arduis nil niſi damnum afferre poſſunt: hoc jam negligunt, jam iſtud obliviſcuntur, & per levitatem non ſatis ponderant gravitatem & neceſſitatem rei curandæ; & quod peſſimum eſt, errores commiſſos leviter prætereunt, fal-

falſò ſibi promittentes, ſe illos reſarcituras, negligunt in tempore auxilium petere, ſicque incuriâ ſuâ parturientem cum fœtu extremo vitæ periculo exponunt, non providentes, quæ morti cavendæ inſervire potuiſſent; E contra fœmina *gravis*, *conſiderata*, *præſentis animi*, caſibus inopinatis *haud facilè turbata*, *nec* tamen *ea parvi æſtimans*, omnia *accidentia* probe *examinans*, *facilis* alios *conſulendo*, ſibique *ſuaderi patiens*, eſt aptiſſima ad obſtetricandum: Tales enim in partu obvenire ſolent caſus, quibus conjunctis omnium ſenſuum viribus oportet attendere, atque examinare, quid agendum ſit. Et ſæpe conſilio *prudentis Medici* vel *Chirurgi obſtetricantis* ſummopere opus eſt, inque tali caſu *cauta* eſſe debet, prompte conſilium expoſcendo, eique aures præbendo, nî velit errores committere incorrigibiles.

I X.

Fœminas, ad iſthoc munus habiles futuras, *beneficas* eſſe decet, *hoſpitales* & *miſericordes*, æqua promptitudine egenis pariter ac divitibus opem ferant, nec unquam ulli deſint in anguſtiis parturienti turpis ſolummodo lucri gratia: Pauperem æque ac divitem Deus formavit ad imaginem ſuam, utriuſque ergo vita æque cara ſit ipſis oportet, pro benefica ſua charitate retributionem Dei majores divitias ducentes, quàm exiguam hujus vel iſtius divitis compenſationem, oblatam pro diſpendio vitæ, quod patitur hæc vel iſta paupercula, vel infans ipſius, qui interire nonnunquam poterit, hoc modo relictus.

Non tamen dicam, *Obſtetrici* vel *Chirurgo obſtetricanti* omnino non licitum eſſe ab ulla parturientium diſcedere, quum alii ſuccurrendum foret, priore alterius curæ traditâ, charitas enim & juſtitia id poſtulare poterit, *exempli gratia*: A parturiente quadam accerſita *obſtetrix* eâdem tactâ ſentit, rem bene ſe habere, & non niſi dolores exigi propellentes, quos dum opperitur, ad aliam vocatur parturientem, cujus prave ſitus eſt fœtus, partúſque difficilis imminet periculum: Illa ſe habiliorem aliis præſentibus ſciens, & certa, aliquam non æque peritam apud priorem

rem parturientem vices ſuas agere poſſe, tenetur eandem ipſi tradere, poſterioremque ſublevare, nec id omittere licet, ſi *chriſtianè* velit agere, quanquam prior opulenta, poſterior verò paupercula ſit; neque enim Deus reſpicit perſonas, & qui ſcit bene facere, peccat, ſi omittit.

Aſt ſi fortè opulenta & paupercula pari periculo preſſæ, ejus egeant auxilio, citra opulentiæ vel paupertatis reſpectum illi primùm ſuccurere decet, cui ipſam primùm adjunxit divina providentia; aut ſi contrarium poſtulet ratio, (prout quandoque prægnantes cauſas urgere poſſe opinor) aliûs certe rei quàm lucri rationem habendam eſſe puto, vita enim humana omni prævalet lucro.

X.

Atque iſthoc mihi præbet occaſionem aſſerendi, quòd *obſtetricem* oporteat *ſtudere conſcientiæ*, atque *Deum vereri*: Res arduæ enim ipſi concreduntur, & ſi bona eſſe nolit, plurimum nocere poteſt clanculum matribus æque ac infantibus, ecquis contra ipſam cauſam dicet, cujus opera in obſcuro peracta oculos fugiunt hominum? *Temerarium* illius *auſum*, & *ignavia*, & *mollities*, & *incuria* in multos eam errores inducet parturienti fœtuique noxios, ſi conſcientiæ non attenta ſe ipſam timore Dei vincere neſcit, oblita officio fideliter fungi: At *timore Domini præmunita*, *ſibi ipſi diffidens*, ſeque *divinæ opis indigam gnara*, in ſpiritu precum circumſpecte aget, confugiens ſemper ad Deum, qui ſeriò imploratus benigne dat ſapientiam, ſi cui deeſt.

X I.

Nec minus *Obſtetrix* ſit *benigna*, *comis atque mitis*: vaſa enim infirmiora ſunt fœminæ, parturientes ſunt dolentes & moroſæ, ut & ſæpius puſillanimes, quibus *obſtetrix animum addat* oportet, atque ſpe fulciat, quantum ſtatus parturientis & infantis

permittit; non opus eſt ipſi quævis incommoda aperire, dummodo ſpes ſit eadem averruncandi & corrigendi.

Obſtetrix ſit *patiens* oportet, parturientes, ſive dicto ſive facto erraverint, benigne inſtruat, præſertim in primo puerperio, quo novitiæ ſunt & nondum exercitæ.

Hoc verò non obſtante in rebus magni momenti, ubi neceſſitas urget, nec conſilio attendit parturiens, *ſevere monenda* officii eſt ab *Obſtetrice*, quæ ſagacitate opus habet, ad dignoſcendam indolem fœminarum: multæ enim inſtar puerorum jam lenitate, humanitate, bonitate, jam ſeveritate & increpatione ad officium adigendæ ſunt: dantur miſerè molles, ſibique adeò parcentes, ut malint fœtum in medio partu perire, quàm omnibus, ut ajunt, unguiculis allaborando ad eum promovendum aliquatenus defatigari, imò ſi quibusdam liceret mollitiei ſuæ indulgere, non ſolum fœtum, ſed & ſeipſas perderent potius quàm ferrent dolores neceſſarios ad fœtum, prave oſtio inclinantem, vertendum & extrahendum. In hoc ſtatu *obſtetrix* vel *Chirurgus obſtetricans* ſevere moneat parturientem officii oportet, eandemque ſimul ſpe felicis & celerrimi puerperii fulciat.

X I I.

Minime etiam convenit, *obſtetricem* eſſe *ingenii obſtinati & pervicacis*, potius ſenſa ſua *prudentis Medici* vel *Chirurgi obſtetricantis* conſilio ſubjicere decet, qui eruditione & peritiâ prævalere poterit: Quæ verò præ arrogantia rem ad arbitrium referre prudentiorum, vel ſuam provinciam alii tradere recuſant, ſolent audere omnia, vitamque matris & infantis ſuperbiæ ſuæ tanquam victimam mactare, eandem extremo exponentes periculo.

X I I I.

Neque convenit, *Gravidas hoc munus obire*: periculo ſane non caret, quòd plurima evenire poſſunt, quæ terrorem incutiunt & conſternant; alienæ verò impreſſiones vel tactu vel viſu perceptæ embryoni fortè nocebunt: præterea certum eſt, gra-

vidis in magnis laboribus facilè vires deficere, quare, ambitionis vel lucri ſtimulis incitatæ, opus alii committere recuſantes, officio debito facilè deeſſe poſſunt.

Fœminas obſtetricaturas *temperantes* ac *ſobrias* eſſe oportet: lauto enim victu, occaſione invitatæ, obeſitatem & ineptiam contrahunt, præprimis ad cibum largiter uſæ vino & cereviſia: Maximopere *potus inebriantis* nimium devitent uſum, ne ſeipſas reddant inutiles. Decet quoque *Fides* & *Silentium*, quò ſciant celare, quæ tacita relinquenda ſunt: neque ſint *vagabundæ* vel *loquaces*, ut præſtò poſſint eſſe vocantibus.

Variæ adhuc dantur virtutes & qualitates corporis æque ac animi, *obſtetricaturis* accommodæ & convenientes, quibus verò, quum non ſint de eſſentia rei, ſuperſedere lubet.

Priuſquam autem finiamus hoc caput, non abs re videtur, aliquid addere de *Obſtetricantibus Chirurgis*, qui dictis procul dubio qualitatibus carere neutiquam debent, quin potius & ſequentibus maxime virtutibus ſint ornati, *Caſtitate* nempe, *verecundiâ* & *modeſtia*, nec ſint temerarii juratores, nec potatores, nec cavillatores: Chriſtiana pariter & naturalis honeſtas ſexui muliebri tegere naturalia ſuadet etiam coram ſe invicem, multo magis ergo coram Viris.

Si igitur parturiens laborans virum quendam in auxilium vocare cogitur, *ratio*, *Chriſtiana verecundia* & *modeſtia* poſtulant, ut *Chirurgus* dictis ac factis ita ſe gerat, *ne parturienti vel circumſtantibus* anſam pudoris præbeat vel triſtitiæ: Pudor incutitur parturienti, ſi plus eam denudaverit, quam honeſtas & neceſſitas exigunt, ſi præterea aſpere & crudeliter tractet patientem, ſi fœtum diſcerpat, ſi matrem ſauciet, denique ſi miſeram parturientem, dum corpus vel caput infantis in oſtio detinet, heu ſcelus nefandum! improbæ oblectationis gratia rogare audeat: num felix Mater audire velit, nec ne? Quî aliter quàm affligere poteſt parturientem cum adſtantibus, quum vident virum vinolentum, impotem fere mentis, omnem miſericordiam & commiſerationem exutum, *cultro*, *uncis*, *cochleis ferreis*, aliis que inſtrumen-

tis horribilibus inſtructum, venire auxilio agonizanti, qui plerumque hoc primum habet, inter temerarias pejerationes matrem lædere, tum vivum infantem occidere, pòſt illum multis tormentis fruſtulatim extrahere, denique pro egregia hac opera nullo præmio ſatis expleri.

Utinam iſti *Chirurgi* operam ſuam commutarent cum carnifice aut lanione, ſatius id eſſet, quàm hominem ad imaginem Dei formatum male adeò tractare, eoque *Obſtetricatoriam artem* omnium odio exponere: Nullus enim dubito, quin *Chirurgorum obſtetricantium* opera vulgo grata foret, ſi, uti decet, leniter, verecunde & modeſte parturientibus ſubvenirent.

Non poſſum non hîc loci notare maximum iſtud vitium, quo laborare *Chirurgus* poterit, *avaritiâ* nempe inexplebili, qua ſitienter appetit lucrum præ ſalute proximi: Atque hoc vitio teneri deprehenditur *Chirurgus*, ſi accerſitus rus vel in urbem aliquam parturienti manus admovere recuſat, niſi prius certa pecuniæ ſumma numerata fuerit, etiamſi mutuari, vel à vicinis propter Deum colligere ſit neceſſe. Facilè quidem divinare poſſum, iſtos facto excuſationem prætenſuros eſſe: niſi urgente neceſſitate nummos prius accipiant, pleroſque homines, pauperes imprimis ingratè ſibi neque pro merito præmium perſoluturos, quin alios omnino nihil retributuros fore.

Equidem non diffiteor, multos cæcos homines beneficium *obſtetricantium* haud digne ſatis æſtimare, neſcientes, ſicut operarius ipſe dignus mercede eſt; ita quamlibet operam *pro merito* ſolvendam eſſe, *pro merito*, inquam, *pro dignitate* nimirum *operæ*, non pro longitudine temporis collocati: quis enim cogitare auſit, operam *Chirurgi*, qui calculo feliciter exſecando horulam vel ſemihorulam impendit, pro ratione temporis impenſi compenſari, perinde ac ſi operario mercedem ſolveres conducto? nullus, opinor, iſti operi incumberet: num oculario Medico, qui ſuffuſionem oculi tollendo, hocque modo cæco viſum reddendo ſemihorulam impendit, merces ſolveretur, uti conducto operario? neminem invenires tibi operam locaturum:

pa-

pari ratione *Chirurgus* obſtetricando, quantum in ipſo eſt, vel prægnanti, vel fœtui, vel utrique vitam ſervans, extraordinarium ſane meretur præmium, tanto beneficio aliquatenus condignum.

Sub hoc titulo non ſit extortum oportet pretium, neque ſuperet facultatem earum, quibus ſubventum eſt, neque propterea, quibus nummi non ſuppetunt, relinquendæ, certove mortis periculo exponendæ ſunt: ubinam aliâs *charitas, miſericordia*, & *Chriſtianum adjutorium*? quæ ſi hîc non, certe nuſquam gentium locum habebunt. Igitur ejusmodi operam quilibet pro facultate compenſet, *obſtetricantes* verò nulli deſint, etiam, quibus non eſt, unde reſtim emant, æque benevole ſuccurrentes, ac qui divitiis abundant: Benevolus iſte animus benedictionis divinæ ad omnes conatus certiſſimum erit invitamentum.

CAPUT II.

De Theoria Obſtetricibus neceſſaria.

THeoria praxin, ut corpus umbram præcedit, qui neſcit, quid agendum ſit, neſcit effectum dare, multo minus modum bene agendi ſciet, qui ex praxi tantum ſapere ſatagunt ſine prævia rerum cognitione, ſæpiſſime falluntur, & omnium experientiâ certum eſt, quòd ſcientes, quid agendum ſit, neceſſe tamen habeant, agendo exerceri, priuſquam ſcite agere poſſint, quod probe cognoviſſe opinabantur, imò quod revera probe cognoverant: membra enim non tam expedita ſunt agendo, ac intellectus percipiendo, hocque in cauſa eſt, quòd effectus parum ſæpe reſpondeat ingeniis maxime ſolertibus.

Quum igitur *Obſtetricantium opus* ut plurimum *intellectu* & *ſenſu* perficiatur, omnino neceſſarium eſt, Obſtetricaturas probe informari res eum in finem cognoſcendas, quas ordinis ſervandi gratia his theſibus proponemus.

1. Requiritur *generalis* aliqua *cognitio muliebrium*, quæ generationi inſerviunt, *partium*, quales eæ, ubi vel quo loco ſitæ

ſint: *generalis*, inquam, *cognitio*; etenim haud neceſſe habent omni illa ſubtili contemplatione & exacta obſervatione, quam de iſta re *curioſi* protulerunt *Anatomici*; ſatis eſt exempli gratia, ſi habeant ſuperficiariam, diſtinctam tamen, cognitionem *Uteri*, ejusdem *Vaginæ*, *Pudendi muliebris*, *Veſicæ*, & *Inteſtini recti*, *Pelvis*, cum *Oſſibus* in ea, ejusdemque *formâ* vel *figurâ*, in qua (Pelvi) Veſica, Uterus cum Inteſtino recto ſita ſunt, *Secundinæ* porro, & *Humorum*, quibus fœtus innatat & incluſus eſt.

2. Generalis, imo *ſpecialis cognitio*, quomodo prægnans debeat *tangi*, quid ſit iſte *Tactus*, cur neceſſarius, & cuinam rei inſerviat.
3. Quomodo *ſecundina excludenda* ſit.
4. Quomodo omnes prave ſiti fœtus *verti*, aut *pedibus extrahi* queant.
5. Quænam res ad manum ſint oportet, ut probe fungatur Obſtetrix officio.
6. Quomodo *ſe gerere* debeat *poſt partum* erga Matrem & Infantem.

CAPUT. III.

De Pelvi ejuſque Oſſibus, in qua ſitus eſt Uterus, & per quam Infantes in partu tranſeunt.

PLeriſque forſan alienum videbitur, *Obſtetrices inſtruere cognitione Pelvis ejuſque Oſſium*, variæ item ejuſdem Formæ & Figuræ; ſed falli iſtos arbitror, qui cognitionem Pelvis inutilem cenſent, vel non neceſſariam; tantum abeſt, me idem ſentire, ut contrà aſſeram, eandem Obſtetricibus non modò utilem, ſed & ſumme neceſſariam eſſe, ita ut ſine clara iſtius rei idea in incertum porrectâ manu, & quaſi cæcutientes agant, ſi parturientibus in pravo vel non naturali partu adſunt auxiliatrices, unde non niſi multos errores committere poſſunt.

Ne-

Neceſſariam horum oſſium cognitionem cum eorum forma vel figura ſilentio præterirem, ſi quidem priores ſequi luberet Scriptores, vel uno ſaltem digito attingerem, ut parum vel nihil commodi Obſtetricibus inde proveniret; ſed ratus, horum *Oſſium cognitionem ſumme neceſſariam* eſſe *obſtetricibus*, neceſſarium etiam viſum eſt, iſtorum *Figuras* ipſis impertire, quanta quidem fieri potuit perſpicuitate à ſolerti Pictore accuratiſſime ad vivum depictas.

Sed monitum hic Lectorem velim, oſſa Pelvim conſtituentia in vera ſua conſtitutione vel naturali flexura omnia ſimul difficulter repræſentari poſſe, quòd unius aſpectus alterius aſpectui facilè obſtet, quare neceſſe fuit, integram Pelvim *duabus* ſequentibus *Figuris* bifariam proponi, quarum prior præſentat *Pelvim integram rectà ab anteriore parte* inſpiciendam, ubi ſingula ejus Oſſa clare & diſtincte videri poſſunt, ut & ſuperior ora concavæ Pelvis, cum ipſius forma & capacitate ſecundùm Oſſium proportionem.

Quia verò in hac *Figura* in cavitatem Pelvis introſpiciens *Os ſacrum* ex adverſo adſpicit, hocque modo ejuſdem flexura & incurvatio non potuit delineari, majoris evidentiæ ergo ſequenti *Figura* Pelvim pingi *à latere* curavi.

Utque eò melius clariuſque inſpici poſſit *flexura Oſſis ſacri*, eum in finem ſiniſtri lateris Oſſa omiſſa ſunt, ſicut in ſequenti Figurarum explicatione videbimus.

Qui verò ex hac delineatione diſtinctam nondum concipere poſſunt ideam Pelvis, ad has Figuras inſpiciant unum vel alterum *Sceleton*, imprimis *muliebre*, & omnia ipſis perſpicua fore confido, ſimul etiam videbunt, hæc Oſſa clarius delineari non potuiſſe. Ad diſcernenda verò *maſcula* & *muliebria ſceleta* hoc addere lubet, quum & ſcopo noſtro inſerviat, ſcilicet, partes infimas Oſſium ſedentariorum in *ſceleto muliebri* magis plerumque diſtare, neque adeò deorſum, verſus Oſſis coccygis acumen inflecti, ut in maſculo Sceleto; id quod ſapientiſſimus atque benigniſſimus *Creator* ita conſtituit ratumque habuit ad evitatio-

nem

nem plurium adhuc partuum difficilium, qui tamen ſatis frequentes ſunt.

Explicatio 1. *Figuræ.*

a a Oſſis ſacri ſuperior pars, demptis lumborum vertebris.

b b b b Alæ pelvis, quæ quibusdam dicuntur *Oſſa ilium*, quòd *ilia* illis incumbant: hæc proprie non conſtituunt cavitatem ſive profunditatem pelvis, ſed ſunt quaſi margo pelvis alicujus tonſoriæ, neque tamen Pelvim undique ambiunt ſua latitudine nec à parte anteriore, nec poſteriore, ſed ſaltem ab utroque latere ſunt annexa, magis tamen vergunt verſus poſteriorem partem, quàm anteriorem, ſed prope literas *c c c c* margini Pelvis cavæ conſtituendæ ſimul inſerviunt, & prope literam *f* (ubi alterum internorum Oſſium lateralium oſtenditur, quod nil aliud eſt, quam mucro lateralis deſcendens ab Oſſe ilium) conſtituunt partem Pelvis interiorem.

c c c c Poſtica pars ſupremi marginis Pelvis, proxime Os ſacrum.

d d d d Oſſa pubis, quorum ſuprema pars marginem cavitatis Pelvis ab antica conſtituit.

e e e Prominens curvamen Oſſis ſacri, conſtituens poſticam partem marginis cavitatis Pelvis.

f Deſcendens mucro vel internum latus deſcendentis particulæ ſiniſtri Oſſis ilium, uti ſupra dictum.

g g Pyxides vel acetabula Oſſium coxendicis, in quibus capita femoris moventur.

a a c c c h h h h Vertebræ Oſſis ſacri apparenter tales, plerumque unum os conſtituentes, cum foraminibus ſuis & connexionibus.

h h h Acumen oſſis ſacri, dictum os coccygis, conſtans tribus minoribus vertebris, ligamentis cohærentibus, ſicut vertebræ lumborum.

i i Duæ deſcendentes particulæ Oſſium ilium.

k 1. De

k 1. Deſcendens pars oſſis pubis.

k 2. Deſcendens pars oſſis ſedentarii ſive coxendicis.

k 3. Locus, ubi os pubis, & os ſedentarium ſive coxendicis cohærent. *NB. Acumina oſſis pubis ego nomino oſſa ſedentaria, quia illis inſidemus.*

l l Foramina oſſium pubis vel ſedentariorum. Utraque enim, os ſedentarium ſive coxendicis, & os pubis conjunctim componunt hæc foramina.

m m Cavitas pelvis.

Ulterior horum Oſſium explicatio.

Singulis oſſibus pelvis nominatis & delineatis porro obſervandum eſt:

1. Iſta oſſa non in ſingulis hominibus, neque in ſingulis mulieribus unius ejuſdemque formæ eſſe, ſed *differre* & *formâ* & *quantitate*, pro habitu corporum vario.

Nec ſemper in maximi corporis mulieribus ampliſſimam pelvim, at contrarium quidem nonnunquam invenire licet; quibuſdam pelvis eſt profundior, quibuſdam latior, nonnullis amplior, planior nonnullis, rotundior aliis, aliis magis ovata data eſt, cujus rei ratio reddi non poterit; exinde tamen nobis occaſio ſuppetet proponendi ſequentibus varias obſervationes neceſſarias plane, & utiles ad informationem *Obſtetricantium.*

2. Iſthæc oſſa non in ſingulis hominibus ejuſdem ſunt ſubſtantiæ: In nonnullis enim multa nervoſa vel cartilaginea invenies ligamenta, quæ in ſolidam oſſis ſubſtantiam abierunt; in quibuſdam adeò conglutinata ſunt ligamenta, ut ægre dignoſci poſſit, ſemperne unum vel plura oſſa fuerint; unde ſequentibus patebit, hanc ob cauſam aliam fœminam facilius parere aliâ, oſſa enim in alia firma & immobilia omni obſiſtunt laxitati, in alia verò cedunt & flectuntur ad impetum infantis progredientis.

3. Iſthæc oſſa ligamentis ſibi invicem aptantur & coaleſcunt, itaque dum nondum induruerunt vel in os abierunt, extendi &

laxari impetu, atque ſejungi à ſe invicem poſſunt: quare non rejicienda illorum ſententia, qui oſſa pubis multo parturientis labore longe divulſa ſe ſenſiſſe teſtantur, licet id rariſſime fieri cenſeam, neque opus ſit iſta disjunctione, quum parum levaminis afferat, nec inde petendum ſit auxilium.

Maxima apertio & amplificatio pelvis, quà pateat fœtui via, non à ſeparatione oſſium pubis, ſed à retroceſſu oſſis ſacri, vel totali, vel quoad acumen ejus ſive os coccygis, expectanda eſt. Difficillimum reddit partum non tam anguſtia ſuperioris oræ pelvis, quàm exiguum ſpatium inter oſſa ſedentaria & os coccygis, imò neutrum horum progredienti fœtui maximo impedimento eſt, ſed plerumque ſitus infantis perverſus vel potius uteri, quin & utriuſque ſimul, exitum intercludit, ut proinde parum interſit, oſſa pubis divellantur, necne.

Omnia oſſa, ligamentis connexa, dearticulari poſſunt, locoque naturali moveri, & certis caſibus quàm maxime diſſolvi: Vidi ego pueros, quorum oſſa femoris inſerta quidem erant oſſibus coxendicis, attamen ambulando alterum os duorum digitorum latitudine ſurſum protrudebatur, ut æque claudicarent altero latere, ac ſi femur luxatum fuiſſet; interim non niſi ligamenta oſſis coxendicis, vulgo oſſis ilium, diſſoluta erant, quo ſingulis gradibus totus pes ſurſum trudebatur & deorſum, imò nullo negotio unâ ſaltem manu ſurſum & deorſum moveri poterat ſine ullo corporis motu.

Expertus etiam ſum in puero quodam, os femoris callo cum oſſe coxendicis coaluiſſe, ita ut firmum & immobile acetabulo inhæreret; at multa agitatione oſſis coxendicis ligamenta, quibus oſſi ſacro & oſſi pubis cohærebat, ſoluta ſunt, quo ſe eouſque incurvabat, ut ſellæ inſidere, manibuſque pedes contingere potuerit: os enim coxendicis movebatur eo fere modo, quo os ſcapulæ, quod cum oſſe humeri callo quodam coaluit, quo pacto iſtiuſmodi brachia multifario motu gaudent, quia ſcilicet ſcapula unà cum brachio ſingulis movetur vicibus, id quod ſæpius accurata attentione ipſemet obſervavi; at verò motus iſti non adeò promte commodeque (ut aliâs ſolet) ſuccedunt. Qui-

Quibuſdam operam dedi male habentibus, quorum vertebræ ſpinales ſibi invicem ſuperimpoſitæ erant, adeò ut omnibus inferioribus membris capti fuerint, pedibus motu voluntario penitus deſtitutis, quibus tamen motus gradatim reſtitutus eſt, quoad ego vertebras in ſuam quamlibet ſedem redegi, unde ſtare rurſus & ambulare illis datum eſt, licet nunquam eodem, quo antea, robore, quia vertebrarum dearticulatio nunquam plane adeo correcta eſt, quin ſemper remanſerit articulatio quodammodo inepta.

Multi quoque altero, vel utroque latere claudicantes incedunt, lumbis incurvatis, genibus introrſum obtortis, pedibus divaricatis, eorumque digitis introrſum verſis: pravæ hujus conſtitutionis cauſa eſt contractio nervorum, ſuperiorem oſſis coxendicis partem anticam verſus protrahentium; unde os coxendicis & os femoris ſe invicem non recte,ſed oblique excipiunt: Iſtos homines vulgo, ſed perperam, dicunt (*geſwikt*) ſubito & violento quaſi corporis retrorſum inflexu læſos eſſe; alii opinantur, coxendice iſtos luxatos eſſe, intelligentes dearticulationem oſſis femoris & oſſis coxendicis; ſed error eſt, ex neglecta obſervatione accurata proveniens, nec alia ejus rei, quàm ſuprà dixi, cauſa eſt.

Quibus exemplis planiſſime patet, ligamenta extendi, & conſequenter oſſa plus minus ſejungi poſſe, quoad ſcilicet ligamenta mollia ſunt, magnuſque in illa fit impetus: An verò in partu plerumque id eveniat, hic loci non inquiremus, quia commodius dici poteſt, ubi de partuum difficilium cauſis.

Explicatio 2. Figuræ.

a a a a a Sunt quinque lumborum vertebræ, componentes ſpinæ dorſi partem.

b b b b b b Vertebræ apparenter tales, conſtituentes Os ſacrum.

c c c Os coccygis, conſtans tribus verticillis, qui ligamentis cohærent, quare flexile Os iſthoc eſt.

d Os ilium dextrum.

e Os pubis dextrum.

f Ejusdem Oſſis pubis dextri latus abſciſſum, quo mediante ligamento cum ſiniſtro conjunctum fuit, in quo loco abſciſſo ſcrobiculi & foramina conſpiciuntur, quibus Oſſis ligamentum innexum fuerat.

g Os ſedentarium.

h Os coxendicis, ſive deſcendens acumen oſſis coxendicis, quod infrà *lit. g* confert ad conſtituendum os ſedentarium, ita ut *f g h* conjunctim componant os ſedentarium, id quod ſuprà *lit. f* deſcendens pars oſſis pubis, & *lit. h* os coxendicis dictum eſt, quæ in infantibus tria diſtincta oſſa ſunt: os pubis enim à *lit. f e* uſque *n* extenditur, ubi in infantibus ſeparatur ab oſſe ilium & ab oſſe coxendicis, & à *lit. f* tendit deorſum verſus *lit. g*, ubi ligamento cartilagineo oſſi coxendicis cohæret, quod ligamentum cartilagineum demum in os abit & indureſcit; itidem ligamentum cartilagineum oſſi coxendicis adhærens *lit. n* ſucceſſu temporis indureſcit, & in unum cum oſſe coxendicis os abit: atque hæc tria oſſa, ſcilicet os pubis, os coxendicis & os ilium (*lit. n* in infantibus ſigillatim diverſa, ligamentiſque ſibi invicem cohærentia) conjunctim pyxidem illam vel acetabulum conſtituunt, in quo caput femoris vertitur, quod *primâ Figurâ lit. g* notatur.

j j j j Linea deſignans ventrem.

k Locus umbilicum ventris repræſentans.

l Prominens curvamen oſſis ſacri.

m Spatium inter os pubis & acumen oſſis ſacri, dictum os coccygis.

n Locus, quo in infantibus tria illa oſſa, ſcilicet ilium, pubis & coxendicis diſcernuntur, & ligamentis ſibi invicem cohærent.

Ulterior horum Oſſium Explicatio.

Duplici potiſſimùm ratione ductus, iſthæc oſſa *obſtetricantibus*

bus à latere conſpicienda propoſui: *primò*: ut hoc pacto *incurvatio oſſis ſacri* exactiſſime repræſentetur; impoſſibile enim erat iſtam incurvationem oſtendere in *prima Figura*, in qua ſicuti cavitas pelvis ejuſque partes exteriores plene conſpiciuntur; ita in hâc partes interiores, imprimis autem *incurvatio oſſis ſacri* commodius præſentantur: Os Sacrum enim & ſpina dorſi non rectâ lineâ deorſum ducuntur, ſed ſpina dorſi primò aliquantulum anticam verſus inferioribus ſuis primiſque Oſſis ſacri vertebris curvatur, tumque ſubitò retrorſum flectitur, ita ut in quorundam corporibus in angulum fere declinetur: Et hoc quidem plurimum fit, ſi quando duæ vel tres ſuperiores vertebræ brevi & curvâ pariter gaudent inflexione, quod ſæpe contingit. Verùm quemadmodum os ſacrum ſuperiore parte poſticam verſus vel extrorſum flectitur; ita è contra inferiore parte à *lit. l* uſque *m* anticam verſus vel introrſum curvatur, acumine verſus imam oſſis pubis partem porrecto, ubi cum oſſibus ſedentariis & coxendicis anguſtum meatum conſtituit, in cujus intervallo *uterus*, *vagina*, *inteſtinum rectum* & *cervix veſicæ* ſita ſunt.

Altera ratio proponendæ *hujus Figuræ* fuit, ut inde ab initio *Obſtetricantes* liberem ab opinione erronea, quâ plerumque ducuntur, quia accurate non noverunt horum oſſium ſitum: plerumque enim ſibi perſuadent, uterum cum Vagina ſecundùm longitudinem corporis ſitum eſſe; ideoque tangentes fœminam digitos in vaginam rectà protendunt ſecundùm longitudinem fœminæ, & hoc pacto offendunt oſſis ſacri curvamen, ſcilicet ejus partem retrorſum flexam cum inteſtino recto, unde digitis reſilientibus ore uteri non invento confunduntur: At verò iſta erronea evaneſcet opinio, quàm primùm in ejus locum ſucceſſerit clara cavitatis Pelvis idea, uterique in ea poſituræ imago.

Cavitas Pelvis longitudine ſuâ non ſecundum longitudinem ſpinæ dorſi tendit, ſed *ab imo oblique anticam verſus aſcendendo* progreditur, quaſi per eam umbilicum ventris attingere velis; quare quærentes os uteri non rectà verſus curvatum Os ſacrum

digitos intrudere debent, ſed ab imo ſurſum tendere, quaſi per muliebria umbilicum ventris manu attingere vellent: Et ut clarius hoc pateat, hanc tibi *ſecundam Figuram* ob oculos ponito à latere conſpiciendam, & aſpicies ab antica os pubis, ſimulque ex adverſo cavitatem oſſis ſacri intueberis; tenta jam digitos per oſſa pubis (muliebrium ſcilicet locum) ſecundùm longitudinem corporis protendere, & videbis, te digitis adverſum Oſſis ſacri curvamen tangere: at verò manu inflexa digitis ab imo oſſium pubis verſus umbilicum tendenti mox occurret os uteri, tanquam primum, quod obvium ſe tibi dabit.

Hanc quidem obſervationem fortaſſis nonnulli vilipendent *Practici*, putantes parvi iſtam referre *Obſtetricantium*, ſed ego, non ignorans, quantâ inde confuſione ab initio Praxis meæ laboraverim tam neceſſariæ obſervationi non attentus, tale offendiculum removere quidem volui, vel ſaltem indigitare, quò alii id ſciant evitare; ex ſequentibus enim hujus Libri patebit, ſi de Parturientibus ſermo erit, quantum utilitatis inde reſultet.

Quærentibus autem: *quantæ* ſint *Pelves* mulierum? reſpondemus: variare iſtas, prout quantitate variant fœtus eaſdem tranſeuntes, & optime congruere cum capitibus Infantum, quæ quidem quandoque non niſi cum violentia penetrare poſſunt.

CAPUT. IV.

De Utero.

TRaditâ jam Obſtetricantibus neceſſariâ *Pelvis* ejuſque oſſium *theoriâ*, porro dicendum erit de *Utero*, utpote *Genitali*, *Mulieribus proprio*, quo ſemen virile concipitur & aſſervatur, uſque dum Embryo perficiatur & matureſcat. Mulier expers uteri liberos procreare non poteſt, licet nonnulli, ſed perperam, id opinati ſint, rati, poſt exſectum vel abſciſſum uterum quaſdam adhuc genuiſſe prolem; ſed accipientes *Vaginam* uteri pro ipſo *Utero*, erraverunt: ex diverſis enim exemplis

plis patet, uteri vaginam longe prolabentem contractâ corruptione abſcindi debuiſſe, quo tamen non obſtante iſtæ Fœminæ, curatione peractâ, liberos adhuc procrearunt: At nulla unquam fœmina uteri expers partum edidit.

Ut verò clarius & diſtinctius rem proponamus, uterum conſideremus vel *per ſe*, vel *conjunctim cum vagina*, *ante* vel *poſt imprægnationem*. *Ante imprægnationem* fœminis non gravidis & Virginibus uterus eſt craſſæ admodum & ſolidiſſimæ ſubſtantiæ, compoſitus ex innumerabili multitudine fibratorum vaſculorum, *venis* ſcilicet, *arteriis*, *nervulis*, *vaſculiſque lymphaticis*, interpoſitis particulis *muſculoſis*, quæ omnia ſcite admodum contexta, commixta & coadunata *iſthoc mirabile Corpus* conſtituunt: Meritò quidem corpus hoc dico *mirabile*; quippe nullo non tempore Sapientes & Eruditi, Miracula Naturæ contemplantes, *eximium hoc Miraculum* ſuſpexerunt.

Uterus per ſe conſideratus Figurâ externâ cuidam pyrorum generi haud abſimilis eſt, infrà tamen & ſuprà veſicæ & Inteſtino recto adjacens, magis complanatus, ibique lævis & æqualis eſt, ſed ab utroque latere minus æqualis, uti *ſequens Figura* monſtrat.

Explicatio 3. Figuræ.

a Uteri fundus.
b Os uteri.
c c Uteri Vagina diſſecta, ut os uteri cum rugis appareat.
d d d d Ligamenta uteri, cum membranarum aliquâ parte.
e e Tubæ uteri, ſive cornua cum membranis, poſt quas teſticuli latent.

Hanc ego *Figuram* naturali circiter magnitudine ad vivum delineari curavi, quò *Obſtetricantibus* hujus rei vivam quaſi imaginem ſuppeditarem, ut facilius caperent, quæ ſequentibus de iſta dicentur, ut & differentia pateat uteri *imprægnati* & *non imprægnati*: Sequenti enim *quartâ Figurâ* uterum proponemus imprægnatum. Id verò hic loci addendum puto, uteri cavitatem

tem internam minimam eſſe, imò tam exiguam, ut, ſi uterum nullâ prius extenſione factâ diſſeces, cavitas inſtar rimæ ſaltem appareat, ſuperiore parte inferiori impoſitâ ſine intervallo, ut vix comprehendi poſſit, quî ſemen virile eò penetret, niſi tempore concubitûs dilatetur ſenſu & delectatione, quâ Fœminæ tum præcipue gaudent, quæ forſan inſervit *conceptioni*, ſicuti poſtea *partui* dolores inſerviunt.

Inſtituti mei non eſt, hîc loci dicere de *conceptione*, ejuſque modo, unde & quomodo ſit fœtûs principium & incrementum; quomodo nutriatur iſte, & de aliis quàm plurimis rebus, quæ *obſtetricantibus* ſcitu non ſunt neceſſariæ.

Quapropter hic loci non diſſeram *de Tubis* uteri, neque de *teſticulis Mulierum* &c. ſed verbo ſaltem de *Ligamentis* mentionem faciam, quorum præcipuus *uſus* eſt: 1. uterum non imprægnatum rectum tenere, idque aliquandiu quoque tempore imprægnationis. 2. poſt partum eundem mediante contractione in priſtinum locum & genuinam reſtituere poſituram: Extenſio enim & laxitas Ligamentorum & Membranarum, quibus uterus alligatur, anſam præbent *procidentiæ*, & *obliquæ* uteri *poſituræ*, de quibus fuſius ſequentibus.

Uteri corpus non ita ſolutum & liberum in corpore ſitum eſt, uti hîc oſtenditur; ſed ſuperiore ſui parte *veſicæ*, inferiore *Inteſtino recto* connexum eſt, utroque latere *Membranis* & *Ligamentis*, non quidem prope fundum, ſed prope orificium adhæret, quod orificium uteri undique annexum eſt *Vaginæ*, ſicut ex hâc *tertiâ Figurâ* patet.

CAPUT V.

De Vagina Uteri.

Utero eo modo & loco, quo Sapientiſſimo Conditori placuit, conſtituto, neceſſum etiam erat, ad eundem Membro virili patere aditum: Itidem utero imprægnato, fœtuque jam perfecto, opus erat tranſitu, per quem in lucem pro-

prodire queat. Tranſitus iſte à Pudendo muliebri ad uterum, & viciſſim, plerumque *Vagina* uteri appellatur; aliis *Collum* dicitur: Quamvis verò perinde ſit, quænam rebus imponantur nomina, modò intelligas, quid denotent; ea tamen deligenda ſunt, quæ rei maxime conveniunt minuſque confundunt conceptus & ſenſa ſua iisdem exprimentes: Et licet nomen iſtud *Vaginæ* mihi non ſatis clarum videatur ad denotandum tranſitum iſtum ſive viam uteri ad pudendum, & viciſſim, ſolùmque evitandæ novitatis ergo alio uti nolim, nomen tamen *Vaginæ* præfero nomini *Colli*, quia ſæpius Auctores, eodem utentes, *Vaginam* ab ipſo *Utero* ægre diſtinguere poſſunt, ideoque opus habent oſtium utriuſque diſcernere nomine *oris interioris* & *exterioris*, intelligentes *interiore* Uteri *ore* Os vel oſtium uteri ipſius, *exteriore* verò Muliebria, ſive oſtium Vaginæ uteri, quod ſæpius Lectorem confundit, quam confuſionem ut evitemus, eundem hîc loci monitum volumus: quemadmodum ipſe uterus unico ſaltem ore, oſtio vel apertura gaudet; ita nos nullum unquam aliud orificium intelligere, quoties nobis de Ore uteri ſermo eſt, nec unquam nos conſiderare uterum aliter, niſi (uti revera eſt) tanquam *Corpus per ſe*, licet aliis partibus annexum ſit; At ſi nobis ſermo fuerit de Uteri *Vagina*, nunquam cum ea ſimul nos comprehendere ipſum uterum; & hoc pacto, opinor, nulli nos confuſioni obnoxios fore.

Iſthæc uteri *Vagina rugoſa* eſt, plurimiſque conſita plicis, ut ex *tertia* patet *Figura*: facillime in latitudinem & longitudinem extenditur, idque neceſſarium erat, ut tempore partus tranſitum fœtui concedat, deinde verò rurſus contrahi queat: in longitudinem etiam extenſiva ſit oportet, ut tempore graviditatis poſſit prolongari; Utero enim tum temporis ſæpe longius in ventrem aſcendente neceſſariò *Vagina* in longitudinem debet extendi.

Itidem *lævis* eſt *Vagina* uteri & *lubrica*, plerumque viſcoſâ quâdam & glutinoſâ materiâ quaſi inuncta, quò facilius, uti dictum, fœtui tranſitum concedat. Quemadmodum autem molli-

lities Vaginæ & vis extenſiva Gravidis conducit; ita etiam è contra januam aperit malis quibuſdam, quibus parturientes corripiuntur, utpote *procidentiæ* vel *Vaginæ* tantùm, vel ipſius etiam *uteri*, quæ plurimùm accidit fœminis amplam pelvim habentibus, quarum Os uteri calloſum eſt, & quæ utuntur operâ *oſcitantis* & *inexercitatæ Obſtetricis*, cujus rei rationem clarius explicabimus ſuo loco.

Uterus & Vagina ſibi invicem *coadunata* ſunt, ut patet ex *tertia Figura*, uteruſque, quâ in acutum terminat parte, prope ipſius Os, in Vaginam intruſus eſt, vel acuminatus prominet, ita ut in Fœminis non impræġnatis, imò & prioribus graviditatis menſibus tactu percipiatur *acuminatus*: At in partu Os pariter cum Utero laxatum adeò & extenſum eſt, ut Vagina cum utero videatur unicum quaſi utrem conſtituere, Oriſque uteri & Vaginæ differentia ſentiatur nulla, niſi quòd Vagina tenuior molliorque, Os verò uteri calloſius ſit, nec tum acuminatum quid tactu percipiatur. Ex hac rerum mutatione, ſi opus fuerit, optime conjecturare licet propinquitatem & longinquitatem temporis pariendi: *conjecturare*, inquam, licet, certum enim tempus inde infallibiliter præfiniri non poteſt.

CAPUT. VI.

Ubi & quomodo uterus in Corpore fœmineo poſitus ſit.

NOn ſufficit, *Obſtetricantes Formam Uteri* & *Vaginæ* noſſe, ſed etiam opus eſt, ut intelligant, quo *modo* & quo *loco* ſitus ſit Uterus cum Vagina, ut & *quibus partibus* & *quomodo* alligetur, quò parturientibus impavidè & tutò opem ferant ſine læſionis vel noxæ periculo.

Uterus cum Vagina *infrà* cohæret *Inteſtino recto*, *ſuprà Veſicæ* vel ejus *cervici*: uteri *Vagina* ab oſtio (Pudendo nimirum) ad ipſum uſque Uterum tota ſua longitudine & rotunditate *infrà* co-

cohæret *Inteſtino recto*, *ſupra* autem *Cervici veſicæ*: Ipſe verò Uterus non niſi *inferiore parte*, prope oſtium ſcilicet vel Os, & paulo ſuperius, alligatur tam Inteſtino recto, quàm Veſicæ, nec niſi vi poteſt avelli.

Quoniam igitur Uterus inferiore ſaltem parte Veſicæ & Inteſtino recto alligatur, ejus non impeditur extenſio & dilatatio, ſed libere ampliari pro neceſſitate poteſt: Quumque & Veſica & Inteſtinum rectum ſint partes laxæ & molles, Utero liberrimum eſt, deſcendere pro neceſſitate, & elevari.

Uterus in ſuperiore parte cavitatis Pelvis ſitus eſt, haud ſine ordine *omnipotentis Dei* ſapientiſſimo, qui certâ dimenſione omnia ſua opera *condidit ſapienter*; locus iſte Virili Membro occaſionem præbet (vi prius ejaculatoria in muliebri Vagina motu excitata) ejaculandi ſemen in ipſum uſque fundum Uteri; id quod ægre fieri poſſet, ſi uterus in antica propatulus fuiſſet poſitus, aut certe aliter formari neceſſe fuiſſet.

Iſte locus etiam ipſi utero præbet occaſionem extenſionis, ut, ſubinde accreſcente fœtu, indies pro neceſſitate dilatari queat, quod tam commode non poſſet fieri, ſi uterus in infimo pelvis loco ſitus eſſet; pleræque enim pelvium cavitates minores ſunt, quàm ut fœtum ad ſummum uſque incrementum capere poſſint.

Si verò uterus in ſuperiore corporis loco poſitus eſſet, ſterilitas inde oriretur, quòd ſemen virile per diſtantiam in fundum uſque injici non poſſet: etſi verò conciperent fœminæ, ex iſto tamen loco diſſito plures provenirent partus difficiles, quàm modo jam conſueto: imò multis fœminis impoſſibile foret partum in lucem edere, nec auxilium adhiberi poſſet: huic verò malo remedium invenit *adoranda Dei ſapientia*, ponendo uterum loco maxime accommodato.

CAPUT. VII.

De Utero Prægnantium.

U*Terus prægnantium* maximè differt ab utero *non prægnantium*; quantum enim fœtus cum ſecundina & humoribus, quibus innatat, accreſcit & augetur, tantum & uterus neceſſariò ſubinde extenditur; & quoniam uterus plurimùm partibus inferioribus alligatur, ibi minus poteſt extendi & dilatari; iſthæc ergo dilatatio & extenſio fit *in ſuprema plurimùm parte*, quæ craſſiſſima, liberrima & quàm maxime apta eſt ad extenſionem neceſſariam.

Uterus plurimùm *parte ſui ſuperiore* extenditur, *Fundo* ſcilicet, uti plerumque vocatur, unde neceſſariò ſequitur, eundem altius ſubinde aſcendere, & in cavitate ventris locari: id verò non ſemper, nec in ſingulis fœminis uno eodemque modo fit.

Antequam verò uteri in prægnantibus locum monſtremus, difficultas quædam oborta removenda erit, diverſam quorundam Auctorum ſententiam de *craſſitudine uteri imprægnati* concernens; quidam enim putant: uti ampliorem, ſic & *craſſiorem fieri* uterum; alii contrà, quò magis extendatur, eò magis *extenuari* uterum, cenſent: Quum igitur magna hujus rei ſit differentia, de iſta inquirere opus erit, veritatemque in lucem proferre, quò *obſtetricantes* erroris moneantur. Et hæc res meo judicio peculiare caput abſolvet: Prius verò inſpiciamus *formam uteri imprægnati* & *extenſi*, licet non ad integram uſque magnitudinem.

Explicatio 4. Figuræ.

a a Corpus uteri.
b Os ſive oſtium uteri.
c c Tubæ uteri.
d d Ligamenta uteri:
e e Vagina uteri decurtata.

CAP.

CAPUT. VIII.

De craſſitudine uteri in prægnantibus.

QUemadmodum in formando homine *divina* maxime effulſit *Sapientia*, ita Ipſi etiam placuit, mulierem præ aliis pluribus animalibus inſtruere tali utero, qui pro neceſſitate poſſet *extendi* & *dilatari*, manente tamen eadem *craſſitie*, qua gaudet, dum adhuc parvus, fœtuſque expers eſt, & qui non obſtante magnitudine ſua & craſſitie, quam habet tempore partus, intra paucos dies horaſve ad priſtinam parvitatem ac firmitatem contrahi poſſet.

De hac re Dominus *Mauriceau* libro de morbis prægnantium inquit pag. 13. *Omnes ferè Anatomicos celebres, & innumeros alios Auctores nos certiores facere, uterum (miraculo Naturæ præ aliis admirando) craſſeſcere tantum, quantum dilatetur à primo inde conceptu uſque ad partum:* Ipſe contrarium ſentiens, ulterius addit: *ſe mirari, Dulaureum, Riolanum, & Bartholinum, præclaras Anatomiæ faces, tam exiguo lumine præditos fuiſſe, ut tantum errorem non agnoverint.*

Ipſe, hac veterum ſententia prorſus rejecta, contrariam aſſerere ſatagens, adeò in alterum extremum rapitur, ut putet, *uterum à conceptione, quo magis extendatur, eò magis extenuari, inſtar veſicæ*, quæ, ſi vacua, ſatis craſſa quidem eſt, ſed quo magis urinâ extenditur, eo magis quoque extenuatur; pari modo uterum ultimo graviditatis tempore ante partum tam tenuem eſſe, quàm veſicam plenam vel extenſam, ſolùmque in fundo paulo craſſiorem eſſe, ubi ſecundina cohæreat.

Huic opinioni, auctoritate quorundam Doctorum fulciendæ, ſubſtruit *Galeni aliorumque* ſententiam, quæ ſi fortè non ſufficeret adverſus tot teſtes, contrarium ſentientes, ad *demonſtrationem* confugit *rationalem*, petens, ut *globus cereus* inſtar uteri, fœtu vacui, extendatur ad magnitudinem uteri parturien-

tis, unde *ſecundum ejus conjecturam* perſpicue pateret, quantæ tenuitatis ſit uterus parturientium.

Porro ſententiam ſuam confirmare ſatagit *ſenſu prægnantium diſtincto*, quem percipiunt à fœtu, ita ut fere dignoſcere poſſint, quænam membra moveantur vel eleventur.

Denique deſtitutus certâ experientiâ, inſpectione uteri prægnantium acquiſitâ, ad *vulvas* confugit *animalium*, exempli gratia, *ovium*, dicens: *earum vulvam tenuiſſimam eſſe*, *quum edant partum*: ſicque ſe perſpicue demonſtraſſe putat, conjecturam ſuam fundatam eſſe.

Quamvis controverſiis non delecter, brevibus tamen hujus Auctoris rationes percurrens, ſenſa mea de iſtis explicabo, quantum neceſſe videtur ad eruendam conteſtandamque veritatem, eoque magis obſtrictus ſum id facere, quòd contemplatio hujus rei non ſit merè ſpeculativa & inutilis, ſed potius cognitio neceſſaria, *Obſtetricum muneri* arcte connexa, ſi quando male progrediens infans artificioſa manu in utero vertendus & extrahendus, vel ſecundina utero adhærens evellenda fuerit, vel ſi quis alius caſus difficilis acciderit.

Primò quidem, ut prorſus inconvenientem, rejicimus *comparationem vulvæ animalium cum utero mulierum*, quæ certâ quâdam prærogativâ præ omnibus animalibus ad imaginem Dei formatæ ſunt, longeque diverſo utero inſtructæ: Igitur ſi veritas ſit eruenda, *ex inſpectione uteri fœminei*, modò ante, vel mox poſt partum viſitati, id fieri debet; quum verò iſto ſubjecto *Auctor* deſtituatur, ipſius argumentum non ſtringit.

Neque auctoritas *Galeni*, vel quorundam ejus aſſeclarum (meo judicio) ſufficit, ſententiæ tot egregiorum *Anatomicorum* aliorumque Auctorum ſubvertendæ, vel falſitatis arguendæ, quod ſatis leviter tentat hic *Auctor*: Etenim ubi provocamus ad *auctoritatem*, *majora vota* contra nos *concludent*, quo conceſſo, Dominus *Mauriceau* contra ſeipſum ſententiam tulit, confeſſus, numerum uteri craſſitiem ſtatuentiun *innumerabilem* eſſe, quum è contra pauci ſaltem cum ipſo pro contra-

ria ſtent ſententia: Cui ergo non liquet, majoribus votis adhærendum eſſe, uſque dum *ratio* & *experientia* demonſtrent, minora veritati conſentanea eſſe? Sententiis è diametro ſibi invicem oppoſitis *ratio* & *experientia* conſulendæ ſunt; at vix credibile eſt, Dominum *Mauriceau* hac in re experientiâ edoctum fuiſſe, exempla enim protuliſſet, vel ſe tales ſæpius oculis ſuis vidiſſe teſtatus fuiſſet, quales mente ſibi concipit: ſed hoc omiſſo confugit ad vulvas *ovium*, ab iis concludens ad *uteros fæmineos*, contra omnem rationem, quam hic loci explicare non eſt neceſſe: At ſi *vulvam vaccinam* inſpexiſſet, ovinâ longe diſſimilem inveniſſet, ſi quidem verum eſt, quod nuper ex aliquo audivi, qui ſe obſervatione accurata certum eſſe dicebat, craſſitiem iſtarum vulvarum à magnitudine vel parvitate parum differre: Imprimis autem *uterum fæmineum* tam accurate inſpiciendo quàm vulvam ovillam, Auctor ſe ipſum errore liberare potuiſſet, nec *infinitum* numerum egregiorum *Anatomicorum* falſæ ſententiæ perverſe adeò accuſaſſet, nullo alio fundamento, quàm (ut ipſe fatetur) *ſuâ* nixus *conjecturâ*.

Dominus *Mauriceau* convictus eſt, multitudinem Auctorum verum dixiſſe, quum teſtantur, ſe in gravidis modò ante vel mox poſt partum uterum eâ, quam perhibent, craſſitie inveniſſe, hoc concedit in quibuſdam accidere quidem potuiſſe, ſed inde, tanquam à particulari ad univerſale argumentari non vult concedere, quoniam, inquit verbis *Ariſtotelis*, *id quod naturale eſt, plurimùm contingit.* Hic ergo ſenſus ipſius eſt: *certis quidem caſibus contingere poſſe, uteros puerperarum inveniri craſſitie integra, ſed iſtud haud naturale neque commune eſſe*: Cui verò fundamento hanc ſententiam ſuperſtruat, neſcio, experientiæ utique ſuæ non innititur, etenim hanc, ſi habuiſſet, in lucem edidiſſet, neque ad vulvas ovium confugiſſet; & quod obſervatione dignum eſt, Auctor iſte diu in ea fuit ſententia, utut evidenti demonſtratione, ſimul & occaſione deſtitutus, uterum talem inveniendi, qualem ipſemet mente ſibi concepit. Cui ergo fides adhibenda? *infinitone* numero egregiorum *Anatomi-*

corum, aliorumque Auctorum conteſtantium, quæ oculis viderant, manibuſque palpaverant? aut conjecturæ Domini *Mauriceau*? videtur mihi res ipſa loqui, quòd multitudini aſſentiamus, quum ab ipſorum partibus ſtet experientia, & naturâ uterus ita ſit conſtitutus, qualem ii omnes invenere; idque eò magis, quòd Dominus *Mauriceau* contrariâ experientiâ non gaudeat.

Confirmare *porro* ſententiam ſuam ſatagit Dominus *Mauriceau ſenſu prægnantium diſtincto*, quo ex motu fœtuum percipiant fere, quænam ſpeciatim membra moveantur vel extendantur, id quod putat impoſſibile eſſe, ſi uterus tam craſſus ſit, ut communis fert ſententia. Ego verò hunc prægnantium ſenſum abſque fundamento eſſe puto, licet ab Auctore *diſtinctus* vocetur: ſatis enim notum eſt, revera confuſum ſaltem eſſe, quum nec prægnantes ipſæ, nec aliæ dicere diſtincte poſſint, hanc vel iſtam corporis partem ab infante elevari: quòd *fere* ſciant, concedo, ſed hoc non contrariatur craſſitiei uteri integræ, imprimis ſi uterus immediate ad ventrem ſitus ſit, non intervenientibus inteſtinis: quamvis enim uterus omnimode craſſus ſit, non tamen eâ ſoliditate gaudet, qua parvus, proptera ſpongioſa ejus craſſities & mollities lenis talem confuſum quidem & conjecturalem ſenſum admittit, aſt inde argumentum deduci meritò non poteſt pro tenuitate uteri, qualem hic Auctor mente ſibi concipit.

Denique Auctor noſter, evidentibus & ſenſibilibus argumentis deſtitutus, hanc rem *rationibus* demonſtrandam eſſe cenſet, maſſam nempe ceream magnitudine uteri non imprægnati ad magnitudinem uteri prægnantis extendendo, *unde facile conjecturare poſſis*, quam craſſitiem iſte tunc habeat: Cui reſpondeo: concedendo, uterum tenuiſſimum fore, & tenuiorem quidem veſicâ urinâ dilatatâ, ſi non aliter ac maſſa cerea extenuetur: ſed videndum prius, an ratio & experientia evincant, extenſionem uteri (ſenſim & naturaliter factam) & maſſæ cereæ uno eodemque modo fieri.

Ra-

Ratio nos docet, magnam eſſe differentiam rerum animatarum & inanimatarum: iſtæ copiâ vel inopiâ nutrimenti vivifici vel extraordinariâ humorum affluentiâ accreſcere vel decreſcere poſſunt; hæ verò eædem ſemper manent, ergò ſimilis earum ratio non eſt.

Quum igitur ratio & experientia nos doceant, vivida membra ſenſim & naturaliter, non verò vi, extendi, ampliari, & repetito ſubinde nutrimento, vel adaucto humorum affluxu abſque diminutione craſſitudinis creſcere & ingraveſcere, (quod in rebus mortuis & inanimatis reperire non licet) ideo dictarum rerum ſimilitudo nulla, & Auctoris argumentum enervatum eſt.

Etenim videmus, omnes carnoſas & membranoſas corporis partes, obſtructionibus, vel ceſſatione motûs humorum, quàm maxime poſſe extendi & amplificari, ſi nempe quoad totum partes iſtas conſideremus, quin potius, quum antea tenuiores & ſolidiores fuerint, ejuſmodi accidentibus ſpongioſiores & molliores fiunt, niſi nimia fiat obſtructio, quam facilè putrefactio ſequitur. Id ipſum igitur in omnibus corporis partibus mollioribus percipientes, cur idem utero accidere dubitemus? cui membro proprium & naturale eſt, ſenſim & accremento extendi & ampliari.

Diverſas ego prægrandes exſcidi *ſarcocelas*, quarum quædam caput infantis ſuperabant magnitudine, & ambiens ſcrotum ad inſtar viri bene valentis inveni craſſitie, quod decima parte minus eſt: poſt ſectionem indies minuebatur; primis diebus craſſities augebatur, poſtea rurſus extenuabatur, at verò quatuor vel quinque hebdomadum ſpatio patiente reconvaleſcente ad naturalem magnitudinem craſſitiemque redibat. Hujus rei periculum faciat Dominus *Mauriceau* vel aſſeclæ ejus, ſumptâ maſſâ cereâ, & patebit differentia maxima inter extenſionem vel diminutionem rei iſtius animatæ, & hujus inanimatæ.

Enteroceleń aliquando incredibilis magnitudinis vidi Viri cu-

juſdam omnia inteſtina in ſcroto extra ventrem geſtantis, cujus ſcroti altera pars ventrem fere magnitudine æquabat: iſte vir inteſtina è ventre emittere & rurſus immittere poterat ſupinus, ſed erecto & ambulanti inter pedes propendebant, & quod ſcopo noſtro inſervit, ſcrotum iſtud, non obſtante tam prægrandi magnitudine, naturalem circiter craſſitiem ſervabat, viſu tactuque quaſi integrum & illæſum: Quod ſi in hoc caſu ita reperire licet, nonne par ratio poterit eſſe uteri? Tales obſervationes, ſi opus eſſet, poſſem proferre plurimas.

Sed quid immoror in probanda poſſibilitate ejuſmodi extenſionis, quam in aliis membris expertus ſum integris pariter & ægris, quum non deſint evidentes & palpabiles de *ipſo utero* probationes? En igitur *propriam meam experientiam*, quæ multitudini conſentanea, conjecturæ verò Domini *Mauriceau* contraria eſt. Sæpius, quando defunctæ parturientis Anatomæ intereſſe dabatur, vidi, uterum, non obſtante quantacunque magnitudine, integre craſſum fuiſſe, & id ſemper vidi, & nunquam contrarium vidi, ita ut, quantacunque magnitudine vel parvitate gaudeat uterus, eadem ſemper reperiatur craſſities modò major, modò minor, prout variant accidentia. Quid igitur dicam hac experientia inſtructus? num oculos manuſve fefelliſſe me putem? nonne meis ſenſibus magis, quàm conjecturæ iſtius Auctoris confidere fas eſt?

At dicent forſan cum iſto: non negari, id poſſibile eſſe, ſed *extraordinarium* fuiſſe & *non naturale*, *quod* enim *plurimùm fit, id naturale eſt, teſte Ariſtotele*: Si igitur regulâ *Ariſtotelis* veritatem metiri licet, hoc modo mihi argumentandum erit: *quicquid communiter vel plurimùm fit, id naturale eſt*; atqui ego nunquam uterum reperi tam tenuem, qualem Dominus *Mauriceau* concipit, contrà craſſum eundem ſemper, quin & craſſiſſimum oculis manibuſque ſenſi; Ergo quod plurimùm & ſemper ita reperi, naturale eſſe concludo, & neceſſariò pro naturali habendum cenſeo, uſque dum experientiâ contrarii convincar.

Hæc

Hæc quum verè ita ſint, uti ſequenti capite ad huc clarius patebit, & ego, ſi opus eſſet, pluribus probare poſſem, nos certe Benignitati divinæ maximas debemus gratias, quòd huic membro tam bene proſpexerit, ut inde duplex in nos commodum redundet: *primò*, quòd uterus per hanc craſſitiem tempore graviditatis longe *firmior* maneat, quàm ſi tantum extenuetur, quantum extenditur: fœtus enim facillime hunc ſuum carcerem præmature rumperet, manu vel pede uterum perforando, quod Matri ſimul & Fœtui mortiferum foret, cujus generis exempla nonnunquam obtigerunt.

Secundò, ſi uterus revera ea eſſet tenuitate, ut Auctor iſte concipit, *Obſtetricantium munus* majoribus difficultatibus & periculis obnoxium eſſet: quis enim tam libere, uti ſolet, vertere auſit fœtum in utero compactum, & poſt effluvium aquarum tridui vel quatridui doloribus arctiſſime compreſſum in membrana tenuiſſima, qualem Dominus *Mauriceau* ſibi concipit? Ecquis ſine ſtupore & horrore ſecundinam ab utero ſegregare vel avellere auſit? aut quænam parturiens ſine ultimo periculo id pateretur? magni ergo intereſt *parturientium* pariter & *obſtetricantium*, noſſe craſſitiem & firmitatem uteri, ne animum facilè abjiciant.

Antequam ab hac materia digrediar, ut omnis dubitatio tollatur, adhuc addendum erit, quòd non contentus fuerim, veritatem hujus rei in *defunctis* inveſtigare parturientibus, ſed & accurata attentione de iſta in *viventibus* inquiſiverim, tam altera manu in uterum intromiſſa ad ſecundinam extrahendam, quàm altera ventri impoſita, ut eò diſtinctius nudam veritatem ipſo ſenſu detegerem; & vere dicere poſſum, me ſemper fere uteri integram craſſitiem ſenſiſſe, imò tantam nonnunquam craſſitiem & rigorem percepiſſe, ut ægre perſuaſus ſim, quin mali quid acciderit parturientibus, quum tamen in iſto puerperio eâ quâ in aliis uſæ eſſent valetudine; & unicæ ſaltem memini me ſenſiſſe uterum tenuem.

Ex quibus omnibus firmiter concludo, uterum varia quidem

magnitudine ab imprægnationis initio ad partum uſque una eademque ſemper gaudere craſſitie, idque naturale eſſe cenſeo, uſque dum major experientia, contrariam ut amplecter ſententiam, me invitaverit.

CAPUT IX.

De Utero imprægnato *modò ante & mox poſt partum, & de modo tam extenſionis quàm contractionis, ubi hæ duæ Theſes fundamentales probantur, ſcilicet:*
1. Facultas extenſionis ſine extenuatione.
2. Facultas variæ mutationis localis uteri.

QUoniam in *Aurora Obſtetricum* Lectorem ad hoc Caput remiſi, quo luce meridiana clarius demonſtro varias uteri imprægnati *mutationes locales*, pro virili ſtabo promiſſis, hic loci diſſerens *de Utero Gravidarum ante & poſt partum*, ut & *de modo tam extenſionis quàm ſubſequentis contractionis.*

Quum verò nemo neget facultatem extenſionis Uteri ad integram uſque magnitudinem, neque contractionem in priſtinam parvitatem, non opus erit iſtas probare; potius è re noſtra erit, *modum extenſionis* & *contractionis iſtius* contemplari.

Quamvis præcedenti Capite egerim contra ſententiam Domini *Mauriceau* de *Craſſitie* uteri, ſcilicet: quòd plerumque eadem fere maneat in quantacunque Uteri magnitudine; hoc tamen loco non videtur incommodum, argumentum quoddam addere, ſolum ſufficiens omni dubio removendo, quod patebit, ſi accurate inſpexerimus *modum extenſionis* vel dilatationis uteri, ejuſdemque *contractionis* vel imminutionis: Quem in finem non opus eſt ſcrupuloſe ſcrutari: quo modo & loco conceptum Semen virile cum muliebri conjungatur, quomodo fœtus exin-

exinde formetur, aut mediante Secundina nutriatur ac indies accreſcat, an id fiat hoc vel illo humore, per hæc vel illa vaſa, quæ nam ſint de his rebus variæ Variorum ſententiæ, ea omnia non ſunt noſtri inſtituti, quòd confundant potius quàm illuſtrent: Nos, quoad poſſumus, ſepoſitis omnibus controverſiis, planis inhærentes Veritatibus, inde deducamus neceſſariam harum theſium conſequentiam, ſcilicet, *quòd uterus poſſit extendi, ita ut non extenuetur*, deinde *quod uterus multifariàm poſſit loco moveri.*

Supponimus igitur, utpote notorium: *fœtum* utero conceptum, & per Secundinam cum fundo conjunctum, *nutrimento indies accreſcere*; juxta cum fœtu indies etiam in Secundina *ſegregari humores* vel *aquas*, *ſimulque* cum accreſcente fœtu *augeri*; unde neceſſariò tanquam res confeſſa ſequitur:

Primò: *Uterum* Secundinæ, Humorum Fœtuſque augmento & incremento *neceſſariò extendi*, *ampliari* & *dilatari*: Et quia augmentum humorum in Secundina omne vacuum complet, quod Embryonis corpus, utpote non omnino rotundum vel ovatum, complere non poteſt, exinde *ſecundò* ſequitur: *Uterum ſeſe extendere in formam rotundam* vel *ovatam*, niſi aliæ partes circumſtantes id impediant, ſicut etiam plerumque illum *ovatum* videmus vel *pyriformem*, utroque extremo paulo planiorem: porro, quia Secundina parte ſui craſſiore vel placentâ fundo tantùm Uteri adhæret & connectitur, ibique magis quàm alibi augetur, exinde *tertiò* ſequitur: *Uterum fundo ſuo multo magis ampliari, quàm ullâ aliâ parte inferiore.*

Quòd Secundina cum Placenta Uteri fundo adhæreat, neminem puto negare; at fortè quæret quiſpiam: quî refutem quorundam *Obſtetricantium* experientiam, qui, ſe *Secundinam* nonnunquam *ad latus uteri* haud procul ab orificio *reperiſſe*, indeque extraxiſſe, teſtantur? Cui reſpondeo: Iſtorum *Obſtetricantium* teſtimonium mihi non probari, quòd iſti homines, non obſervato, uterum interdum poſſe *obliquari*, etiam non obſervaverint, utrum fundus Uteri anticam verſus vergat vel po-

 ſticam

ſticam corporis partem, ideoque nec probe dignoſcere potuerint, quo loco vel modo Secundina cohæreat.

Nec mihi rarum eſt invenire Secundinam jam in poſtica ad lumbos, jam proxime diaphragma, jam in antica ventris propendentis, jam à dextro, jam à ſiniſtro latere: neutiquam verò exinde concludere velim, Secundinam utero cohærere à latere, vel prope orificium; hoc pertinet ad iſtud hominum genus, quod inſtar jumentorum piſtrinenſium cœcutiens in eadem ſemper recurrit veſtigia, neſcium, quo loco verſetur. Memini, me aliquot abhinc annis, quum degerem *Wieuwerti* in *Friſia*, adfuiſſe Parturienti primiparæ, quæ quatriduum, & quod excurrerat, jam laboraverat, cujus fœtus brachium ad humerum uſque exerebat, poſtquam verſum infantem extraxeram, mox, more mihi conſueto, manu denuo intromiſſa Secundinam quæſivi, quam procul in latere dextro inveni parumper ſurſum vergentem, ut non niſi multo labore deglubere potuerim, non quòd arcte adeò cohærebat, ſed quòd brachio eouſque inflexo tam procul in latere rem agere difficile erat; Secundinæ enim manum ſubdere tentanti brachium tam arcte ad interiorem oram dextri Oſſis ilium apprimendum erat, ut præ dolore ægre operari potuerim, aſt vel tandem opus perfeci, Secundinâ integrâ & illæſâ extractâ: jam verò in lenimentum doloris & laboris tantæ difficultatis cauſam inveſtigando mihi ipſi ſatisfacere par erat, quo certus fierem, an ſecundina *lateri* uteri adhæſerit, necne? quumque tum temporis de vario motu locali uteri nondum omnino certus eſſem, hac data occaſione penitus rem explorare percommodum videbatur.

Quare poſt extractam Secundinam manu in uterum denuo intromiſſa ſenſu accuratius ſitum iſtius uteri percontatus percepi, manum modo intromiſſam mox verſus dextrum puerperæ latus declinari, quòd à ſiniſtra aut ſurſum nullus mihi locus daretur, quà via data erat pergens, eò quò antea perveni, in *fundum* ſcilicet Uteri, eodem, quo antea Secundinam deglubi, loco, manu undique verſa ſenſu diſtincto dignovi, uteri

ri *fundum* longius ad dextrum latus vergere, os verò ad interiorem ſiniſtram partem cavitatis Pelvis converſum erat, quo obliquus Uteri ſitus ita mihi confirmatus eſt, ut de iſto dubitare porro non liceat, imprimis quum hactenus qualibet data occaſione ſenſu eundem mecum conſtabilire non neglexerim.

Ex hac ergo experientia aliiſque plurimis concludo: *Obſtetricantes* ratos, ſe Secundinam jam huic jam illi loco Uteri annexam reperiſſe, neglecta obſervatione accurata ſe juxta cum aliis feſelliſſe: Sed longiore mora rupta videbimus, an experientia reſpondeat noſtræ hypotheſi, aut illi roborandæ quicquam inveniatur idoneum in *Utero extenſo*, quem in finem accuratius inſpiciamus *Figuram quartam*.

Fuit namque primum noſtrum aſſertum: *Uterum augeri* & *extendi citra* notabilem *extenuationem*, aut, craſſitiem ejus nonnunquam augeri, nonnunquam manere eandem, id quod ex hac *quarta Figura*, cum *tertia* collata (utrâque ad vivum delineatâ) probatur: Ex *tertia* patet, ligamenta utero imprægnato ſub Tubis proxime fundum annexa eſſe, quibus Uterus (quia unumquodque latus ſigillatim ſuo gaudet ligamento) in æquilibrio poſitus, in neutrum latus delabi poteſt: Si igitur Uterus ex omni parte æqualiter extenderetur, tunc ſequeretur, ipſius ligamenta in *quarta Figura* habita proportione fundo æque propinqua eſſe ac in *tertia*; è contra patet, ligamenta in iſto extenſo utero multo inferiora eſſe, unde concludimus, uterum in *fundo* multo *magis extendi* quàm in aliis partibus ſuis. Ego, nî fallor calculo, aſſerere auſim, communis magnitudinis uterum modò ante partum in fundo ſexta vel octava (ne dicam dicima ſexta vel viceſima) parte extenſionem reliqui corporis ſuperare.

Hìc loci notandum eſt: *quartam* hanc *Figuram* ea qua conſpicitur extenſionis quantitate exprimere tertiam circiter magnitudinis partem Uteri ordinarii modò ante partum: præterea notandum: quò magis uterus extenditur, eò magis differre longitudinem & magnitudinem fundi ſupra ligamenta.

Si

Si ergo uteri fundus ſupra ligamenta (uti *hæc Figura* exprimit) duplo plus longior eſt quàm infra ligamenta ad Vaginam uſque; & contrà, ſi uterus non imprægnatus infra ligamenta duplo plus major eſt quàm ſupra, tum ſequitur, hunc uterum in fundo quadruplo plus extenſum eſſe quàm infra ligamenta: Si ergo totus uterus habita proportione amplificando duplo vel triplo major evadit, ſequitur fundum congruenter amplificatum octuplo vel duodecuplo plus ſupra ligamenta extendi, quàm infra.

Poſito jam, uterum non imprægnatum in fundo parum ſaltem craſſiorem eſſe, quàm reliqua ſui parte, uti ſemper ita reperitur: poſito etiam, fundum uteri duodecuplo plus extendi & amplificari quàm reliquam ipſius partem, ſequeretur rato *Domini Mauriceau* calculo, fundum duodecuplo plus tenuiorem fore parte inferiore; ipſe enim ſentit: parem rationem eſſe uteri & maſſæ cereæ, quæ, quo magis extenditur, eo magis extenuatur.

Conſule jam omnes *expertos Anatomicos*, quin ex ipſo quære Domino *Mauriceau*, quo loco Uterus craſſior reperiatur, fundone, vel alia ſui parte? uno omnium ore affirmabunt, in *fundo* uterum nunquam non craſſiorem reperiri, quod & res ipſa teſtatur in quolibet utero bene conſtituto modò ante & mox poſt partum.

Quum igitur verum ſit & indubitatum, fundum uteri ad minimum duodecuplo plus quàm partem inferiorem extendi, hoc tamen non obſtante nunquam non craſſiorem manere, nonne ſine controverſia ſtatuendum eſt, fundum Uteri, dum extenditur, parum vel omnino *non extenuari*, nec tantam eſſe uteri extenuationem, quantam extenſionem, ac proinde conjecturam Domini *Mauriceau* de tenuitate uteri abſque fundamento, probatæque experientiæ contrariam eſſe?

Ratio, cur uterus in fundo tanto magis quàm parte inferiore extenditur, (uti prius dixi) eſt cohærentia Placentæ, ut & ipſa fundi conſtitutio ita comparata, ut commode Placenta cum fun-

fundo uniri, & conjunctim cum illo extendi & ampliari poſſit.

Ut verò Lectori omnem dubitationem tollam, ſcrupulumque ſuborientem eximam, obiter adhuc dicam: licet uterus extenſus eandem retineat craſſitiem, eum tamen non retinere priſtinam ſoliditatem: organa enim, ex quibus uterus componitur, ſubtiliſſima & arcte adeò contexta ſunt, ut fere incomprehenſibile ſit, quî tam exiguum & ſolidum corpus ad tantam magnitudinem extendatur, quantam in parturientibus videmus.

Subtilia iſta organa, (quæ minutæ tantùm fibræ videntur) quorum cavitas & humor oculos fugit, tempore graviditatis ſenſim amplificata extenduntur pariter & nutriuntur, ac humore, quem continent, adeò dilatantur & explentur, ut inde craſſities uteri parum vel omnino non minuatur; quia verò humor iſte neque caro eſt neque membrana, propterea uterus ita extenſus tanta ſoliditate & duritie non gaudet, quantâ uterus non imprægnatus; atque in hoc omnis differentia conſiſtit, quàm in hac re obſervare licuit.

Sed videntur plerique ſecum cogitare: *num verum eſt, uterum tali modo extendi, uti Figurâ quartâ exhibetur? forſan exemplum multorum Auctorum imitatus cerebri tui figmenta pro veritate obtrudis? unde cognoſci poterit, uterum ita conſtitutum eſſe?* Ad hæc Cordato Lectori reſpondeo: me deteſtari plura ſcribere, quàm cognitum habeam & demonſtrare poſſim, proinde *quartam* hanc *Fi uram* non eſſe cerebelli mei inventum, nec ab aliis receptam, ſed meo juſſu ad vivum delineatam, neque addendo quicquam, neque detrahendo, ſed Pictorem libere imitatum eſſe naturalem uteri proportionem, *Figurâ quartâ* expreſſam: *Tertiam* verò quod attinet *Figuram*, ſi illa comparetur cum aliorum *Anatomicorum* effigie uteri exactiſſimâ, patebit, hancce meam ab illa quoad ſubſtantiam minime eſſe diverſam.

Hoc modo jam ſatis, opinor, demonſtratum eſt, uterum

extendi poſſe, ut non extenuetur, iſtamque vim extenſivam potiſſimùm in illius reſidere fundo: Igitur jam tranſeo ad *ſecundam* noſtram *Theſin*, ſcilicet: *uterum diverſimode poſſe loco moveri*, quod aſſertum æque firmis argumentis ex propoſita *quarta Figura* probare non dubito.

Ex *tertia Figura* patet, ligamenta utero non imprægnato ſuprà prope fundum annexa eſſe, unde facilè quis concluderet, iſtiuſmodi corpus, infrà prope orificium veſicæ & inteſtino recto cohærens, & ſuprà prope fundum ligamentis annexum & retentum, fundo huc vel illuc nequaquam inclinari vel delabi poſſe: Sed hoc non obſtante notandum eſt: etiamſi res ita comparata videatur, uterum imprægnatum tamen in *quarta Figura* diverſiſſimâ à *tertiâ* effigie proponi, ubi patet, *utraque ligamenta*, (quæ in *tertia Figura* proxime fundum annexa uterum rectum in æquilibrio tenere poterant) tempore graviditatis ad tertiam partem emenſo, *longe jam inferius*, *nec ad fundum annexa eſſe*, imò, uterum eâ, quâ ligamenta tranſcendit, parte duplo triplove grandiorem & graviorem evaſiſſe. Ad hæc ſtatuendum eſt: *uterum* integrum duplo triplove magis extenſum & dilatatum *octuplo vel duodecuplo grandiorem graviorem que evadere ſupra ligamenta quàm infra*, ſicut prius oſtenſum eſt; extenſio enim & dilatatio uteri infinite magis in fundo quàm alia parte ſuccedit.

Porro notandum: *uterum* ſubinde accreſcentem plerumque *altius elevari*, & præ magnitudine corporis undique dilatati non amplius in pelvis anguſtia poſſe contineri.

Deinde notandum: *uterum* plerumque pyriformem vel ovatum *ſupra ligamenta ampliorem*, *latiorem* multoque *graviorem eſſe quàm infra*.

Inſuper notandum: *molem iſtam*, inferiore ſolùm parte cohærentem, & ab utroque latere duobus tantummodo ligamentis ſubtilibus & admodum extenſivis alligatam *proprio ſuo pondere facillime huc vel illuc ferri & inclinari*.

Adde: *quod veſica & inteſtinum rectum*, (quibus uterus infe-

feriore parte prope orificium cohæret) utpote partes laxæ, molles & extenſivæ, *non valeant impedire inclinationem vel nutationem uteri* prægrandis, fœtumque continentis jam maturiſſimum.

Denique notandum: *varie gravidas moveri*, & omnifariàm flectere corpus ſuum, aſſuetas vel dolore coactas tenere jam has jam illas corporis poſituras, jam hoc jam illo modo cubare & incurvari, unde uterus imprægnatus facilè huc vel illuc tendit, prorſum labitur vel retrorſum, dextrorſum inclinatur vel ſiniſtrorſum.

Poſitis jam his omnibus videamus, an difficile adhuc foret intellectu, *uterum* gravidarum *omnimode loco moveri*? mihi quidem videtur, hiſce rationibus probe conſideratis, tantum abeſſe, me de hac re dubitare, ut potius ſtatuendum cenſeam, quòd datâ unâ gravidarum uterum ſuper pelvim rectum geſtante, *decem viciſſim* inveniantur, quibus uterus hoc vel illo modo *plus minus* ſit obliquatus; ad hunc calculum rem revocantes minime certe errabunt, id quod *Obſtetricantes* data occaſione experientia docebit.

Antequam verò diſcedamus ab hac materia, monendum erit: quòd ſi quis (dubius adhuc, uteruſne imprægnatus multifariàm loco moveri poſſit) putet, uterum rectum teneri duplici illo ligamento, quod cenſet non poſſe laxari, is cogitet: utero in pelvim altius aſſurgente *ligamenta iſta non poſſe non laxari*, quin etiam *eouſque extendi*, *ut uterus è corpore procidat*, uti nonnunquam contingit: Sed poſito, ligamenta iſta omnino non, ſive parum ſaltem, laxari, quis comprehendere poſſet, eadem, ſolummodo ab utroque latere annexa, efficere poſſe, ne uterus prorſum labatur vel retrorſum? nemo certe, opinor, id ſibi vel alii perſuadebit: hac verò veritate aſſerta, (quæ ſingulis utique clarè patet genuinâ uteri imprægnati imagine gaudentibus) etiam aſſertum noſtrum quoad hoc probatum eſt.

Jam probato, uterum prolabi, poſſe aut reſupinari, quis ibit inficias, alterum ligamentorum, aliquatenus adhuc laxandum,

dum, couſque extendi poſſe, ut *uterus* jamjam prolapſus vel reſupinatus, *aliquantillum declinet dextrorſum vel ſiniſtrorſum*? qui verò id poſſe fieri dextrorſum concedit, & ſiniſtrorſum fieri poſſe non negabit, & hoc pacto facilè inter nos conveniet: licet enim meo judicio ligamenta non obſtent prolapſui uteri rectà in alterutrum latus, aliis tamen rationibus ductus ægre perſuadeor uterum omnino & rectà in ſiniſtrum dextrumve latus delabi; mihi certe nunquam eo modo, ſed ſemper aliquantulum ſurſum vel deorſum vergentem reperire contigit.

Hoc pacto *facultatem uteri, qua multifariàm loco movetur*, *Cordato Lectori* dilucide & perſpicue adeò explanaſſe puto, ut hæc veritas ipſi arridere poſſit; jam paucis de *contractione uteri* poſt partum.

Facilis admodum ad *contractionem* eſt uterus, quamprimum enim pauxillum evacuatur, ſtatim contrahitur & imminuitur, utpote, ſi aquæ defluxerunt, ilicò uterus decreſcit, & ſtricte adeò coanguſtatur, ut infantem compreſſe concludat; quare mox poſt defluvium aquarum infantem excludi neceſſum eſt, niſi partum expectare velis difficilem.

Si fœtum excluſum non ſtatim Secundina ſequitur, fundo adhuc adhærens, uterus mox *contrahitur*, Secundinam in ſe concludens, & niſi quid ſanguinis concreti remanſerit, poſt aliquot horulas non niſi multo labore poteſt recludi ad Secundinam extrahendam.

Partu jam edito, & Secundinâ excluſâ, ſi manum aliquandiu in utero retinueris, (quod poſt partum *Obſtetricantium* officii eſſe, ſequentibus probabo) ſenties illum *circa manum contrahi* & occludi; unde patet, uterum propenſum eſſe ad conſtrictionem ſui atque imminutionem, nec unquam extenſum manere, niſi corpus quoddam heterogenium contractioni obſtet.

Modus hujus contractionis idem eſt ac extenſionis, præterquam quòd *hæc lento gradu* procedat, *illa* verò *citius* abſolvatur. Puerperam aliquando defunctam octavo, nî fallor, vel nono poſt partum die cultro aperui, uterumque tam exiguum & natura-

raliter adeò conſtitutum mirabundus inveni; quaſi puerperæ non fuiſſet. Sed progredientes videamus *uterum* in parturientibus *bene vel prave locatum.*

CAPUT X.

De Utero Gravidarum vel Parturientium bene locato.

ANtequam dicamus de obliquo ſive prave ſito utero, æquum erit, ut monſtremus *poſituram uteri in gravida* ſeu Parturiente *recte locati*, cujus quidem jam mentio facta eſt in *tertio Capite* poſt *ſecundam Figuram*, ubi *genuinam imaginem oſſium pelvim conſtituentium* tradidimus, quò etiam Lectorem remittimus, hîc loci ulterioris explicationis ergo adjungentes: *quòd, quò majorem gravidæ fœtum geſtent, eò altius uterus in ventrem aſſurgat*; quum enim cavitas pelvis non ſufficiat capiendo prægrandem uterum, uno vel pluribus infantibus ex omni parte abſolutis unà cum Secundinis & humoribus repletum, exinde neceſſariò ſequitur: ultra oram pelvis in cavitatem ventris uterum aſcendere; atque tum eandem (quam modò ante vel mox poſt imprægnationem habuit) poſituram aut retinet, aut non; ſi priorem poſituram retinet, illum voco *rectum* & *bene ſitum* uterum, atque tunc acuminata ejus pars rectà tendit in cavitatem pelvis, fundus verò circa umbilicum verſatur: poſiturâ autem mutatâ, huc vel illuc aliquantulum inclinatum uterum *obliquum* dico vel *prave ſitum*, de quo ſequentibus.

CAPUT XI.

De Utero Prægnantium & Parturientium oblique & prave ſito.

QUum uterus imprægnatus, uti *quartâ Figurâ* monſtravimus, majore & graviore ſui parte liber & ſolutus ſit, *facilè huc vel illuc delabi poteſt* in fœminis maxime, quibus pelvis eſt exigua; quippe uterus parti acuminatæ non diu poteſt inniti, quin huc vel illuc inclinet, quoniam ligamenta propter facultatem extenſivam facilè laxantur, unde *obliquus uteri ſitus*.

Exulceratio etiam, aut cicatrix, aut glandula obdurata, aut obſtructio vaſculorum in alterutro ligamentorum vel partibus vicinis anſam utero præbere poterit, ut jam inde ab initio extenſionis obliquetur, magiſque in alterutrum latus inclinet, quin & plures aliæ hujus rei poſſunt eſſe cauſæ.

Ne verò immoremur cauſis pravæ illius poſituræ perveſtigandis, ſufficiat hîc dixiſſe: *multiplices eſſe pravas uteri poſituras*, quas ſingulas exacte perſcrutari pigeret: veruntamen ut ſufficientem tradamus inſtructtionem, *quadruplicem* modum pravorum uteri ſituum annotabimus, ſub quibus cæteri facilè poſſunt comprehendi.

Primus pravus uteri ſitus eſt: ſi *fundus diaphragmati, uteri autem corpus ſpinæ dorſi nimis apprimitur*: inde enim os uteri nimis ſuſpenſum ab antica parte ad oſſa pubis adigitur, & infantes capite in oſſa pubis facilè impingentes hærent immobiles; aut quod deterius eſt, capite ſuper iſta oſſa tranſlabuntur, & in alterutrum latus aut retrorſum vertuntur, ut brachio vel manu excluſa corpore tranſverſim oſtio objaceant, ſine manu adjutrice nequaquam excludendi, unde Matris vel infantis, quin & utriuſque ſequitur interitus, niſi ſolerti *Obſtetricantis* opera ſerventur.

Secundus pravus uteri ſitus eſt: *ſi uterus in ventroſis mulieribus*

bus pronus propendet, ore ad os ſacrum converſo, unde prodiens ad excluſionem infans capite in cavitatem ſive curvamen oſſis coccygis defertur, ubi ſæpe immobilis quaſi clavo affixus hæret, nec niſi ſolerti *Obſtetricantis* manu ſervatur.

Tertius pravus uteri ſitus eſt: *ſi fundus uteri in latere ſiniſtro paulo altius vel demiſſius ponitur*, ore ad ſpinam dextri oſſis ilium vel pubis converſo, ad quam infantes capite ſolent impingere, & diutius ſæpe hærere, infracto cerebro; vel eandem ſpinam dextrorſum tranſiliendo tranſverſim pelvi ſuperimponuntur, unde non niſi ſolerti *Obſtetricantis* cujuſdam viri vel fœminæ manu produci poſſunt.

Quartus pravus uteri ſitus eſt: *quo fundus in dextro latere ponitur*, converſo ore ad ſiniſtram pelvis partem, poſiturâ præcedenti omnino contrariâ, unde eadem ac ex præcedente proveniunt incommoda.

Ex hoc *quadruplici* pravo uteri ſitu & reliqui facilè poſſunt colligi, ſi ſcilicet fundus uteri plus minus *prorſum* vel *retrorſum*, *dextrorſum* vel *ſiniſtrorſum* deflectit, partum inde plus minus difficilem reddens, quo magis ſcilicet vel minus pravus iſte à naturali ſitu differt.

Satis quidem animo præſentio: pleroſque hanc ſententiam *non admodum fide dignam* habituros eſſe, alios item naſutos eandem ridentes tanquam *falſam* & *novam* rejecturos; me verò iſta non terrent, quo minus, quam certò cognovi, veritatem palàm etiam profitear, pro mea enim parte æque certus ſum de *obliquo* uteri ſitu, ac certus ſum, duas unitates duabus additis quatuor, vel tres tribus additas ſex conſtituere, omnem mihi ſcrupulum varia exemit experientia, nec ceſſabo ex hoc fundamento progredi *Obſtetricantium* inſtitutione, ingenue confeſſus: *quòd, quicunque obliqui ſitus uteri ſunt ignari, in artibus Obſtetricantium æque cæcutiant, ac ille, qui homines inſtar arborum videbat ambulantes:* Atque id quidem patebit ex ſequentibus, ubi hanc veritatem influere videbimus in omnia, quæ ad *artem Obſtetricantium* & ſcienda & facienda ſunt.

C A P.

CAPUT XII.

De Secundina.

POſtquam de *pelvi* & *utero* ejuſque vario *motu locali* dictum eſt, jam etiam de *Secundina* dicere convenit, cujus cognitione neceſſaria *Obſtetricantes* inſtruendi ſunt: Non inhærebo diverſis ejus nominibus deſcribendis acceptis à diverſo uſu, quo inde gaudet & prægnans & fœtus ſecundùm accuratiorem Anatomicorum opinionem: uni tantùm *Secundinæ* nomini inſiſtere lubet, cujus partus vel excluſio *plerumque* ſequitur partum infantis, *plerumque* inquam: non enim ſemper id fit; caſu quodam adverſo *Secundina* ab utero divelli, ejuſdemque *placenta prior* in partu prodire vel excludi poterit; at rarò id fit, idque tum plerumque cauſa eſt obitûs infantis, præſertim ſi parienti *Obſtetricantium* aliquis peritus vel perita mature opem non tulerit.

Si delectarer magnitudine Libri, affatim materiæ hîc loci ſuppeteret variis illum amplificandi Obſervationibus de *Secundina* ejuſdemque uſu, curioſæ magis contemplationi quàm genuinæ *Obſtetricantium* inſtructioni inſervientibus: ſemper ego alienus fui à *plagio literario*, quod (proh dolor!) adeò invaluit, ut *apographa* tantùm ſint plurimorum libri, abſque rubore profitentium, *ex verborum immutatione fieri librum*, quo volunt ſignificare, quòd nil exigatur, niſi ſola aliorum verba immutata pro ſuis venditare, ſi quis cupiat audire Auctor alicujus libri: quapropter tantummodo proponens ſimpliciter neceſſaria *duplicem* maxime *uſum* oſtendam, quo *Secundina* & Matri pariter & infanti inſervit, qui *uſus* etiam revera adeò proprius eſt *Secundinæ*, ut vel ex ipſa ejuſdem compoſitione percipi poſſit.

Secundina igitur conſtat ex craſſa quadam carnoſa maſſa ſive placenta uterina, cum annexa tenui quadam membrana, atque hæc *Secundina* cum carnoſa ſua placenta conglutinata & connexa, fundo uteri adhæret.

Quam-

Quamvis autem craſſiorem Secundinæ partem placentam nominem *carnoſam*, carnem tamen non intelligo proprie talem, qualis eſt caro muſculorum, utut & hi ipſi nil aliud ſint quàm contextus vaſorum & humorum: ſed per carnoſam illam placentam indigitatum volo aliquid carni ſimillimum, utut admodum lene ac molle, cujus vaſa maxime fragilia ſunt proclivia que ad effuſionem, quos continent, humorum.

Placenta hæc uterina (non male cum placenta comparata, quòd non abſimilis ſit craſſæ rotundæque nec tamen permagnæ placentæ, in ſartagine frixæ) plerumque craſſa digitum, medio tamen quàm extremo craſſior, vaſis ſuis uteri *fundo* adeò *conglutinata* eſt, ut non niſi ruptis iſtis vaſis & effuſione humorum avelli queat, unde ſemper hanc Secundinæ avulſionem conſequitur *ſanguinis fluor* ex ipſa partim Secundina, at maxima parte ex acetabulis uteri oriundus.

Iſthæc placenta eâ, quâ utero cohæſit, parte *aſpera* admodum & *inæqualis* eſt, infinitis obſita vaſculis diruptis, quam apertam ſi inſpicias, è fragmentis videtur compoſita & particulis, quæ plurimis ſibi invicem vaſculis connectuntur.

Quemadmodum hæc placenta *externe aſpera* eſt & *inæqualis*; ita è contra *interne lævis* eſt atque *mollis*, præterquam quòd plurima vaſa extuberent, omnia in funiculum umbilicalem deſinentia, qui altero ſui extremo mediæ fere placentæ inſitus eſt, altero verò extremo infantis umbilico cohæret: Funiculus iſte umbilicalis imprægnationis tempore ſanguini & nutritiis humoribus in fœtum deferendis, atque ſuperfluis inde per Secundinam in uterum reducendis, & proinde nutrimento & vitæ infantis conſervandæ inſervit: Humores, quibus fœtus innatat, ſimul cum illo augentur, & hoc pacto nunquam non Secundina extenditur unà cum utero.

Interior illa Secundinæ lævitas oritur à membranis, quibus intrinſecus placenta veſtita eſt, quæ præterea in orbem etiam extenduntur, componentes folliculum inſtar alterius cujuſdam uteri, quo fœtus pariter & humores continentur.

Hæc membrana, licet tenuiſſima, ſecundùm communem opinionem duplex eſt, & in duas, vel (ut quidam volunt) tres membranas ſeparari poteſt, ſi accurate tentetur ſeparatio: Quoniam verò Obſtetricantium parum refert, an hæc membrana in duas vel tres dividi poſſit, nos illam miſſam faciamus, ſolummodo obſervantes, *primò*: Membranam hanc ſatis *firmam* eſſe ad continendos tempore imprægnationis infantem & humores, quamvis in utero nullibi præterquam placentæ annexa, ſed undique libera ſit & ſoluta.

Hoc autem aſſerto nequaquam intelligo, membranam illam per ſe, utpote veſicâ tenuiorem, ſatis firmam eſſe ad continendos infantem & humores, niſi craſſo utero circundata corroboretur; quamvis enim undique libera ſit, nec ullibi niſi mediante ſecundinâ utero connexa, undique tamen utero intus adeò adjuncta eſt, ut firmitate uteri æque ac ſuâ propriâ valeat: Quemadmodum enim ſericum panniculo pretioſo ſubditum firmitate panniculi præmunitur, ut non facilè ſcindatur; ita tenuis illa membrana utero circumveſtita non facilè rumpitur.

Secundò: Quemadmodum autem hæc membrana neceſſariò ea ſit firmitate oportet, quâ tempore graviditatis infantem cum humoribus continere valeat; ita etiam opus eſt, ut *tenuis* ſatis & *fragilis* ſit, quò tempore pariendi dolorum impulſu diſrumpi, & fœtui pariter cum humoribus liberum exitum præbere queat, quare non eſt, quòd miremur hujus membranæ tenuitatem.

Unica plerumque, nonnunquam *duæ*, quin & *tres* dantur *Secundinæ*, nimirum ſi tres ſimul infantes in uno geſtantur utero; contrà nonnunquam duo vel tres infantes unâ videntur contineri Secundinâ, at accuratius viſitanti patebit, eam, quæ una videtur, placentam è duabus tribuſve compoſitam eſſe atque concretam: ut enim ſinguli infantes ſingulis gaudent membranis & funiculis umbilicalibus; ita & ſinguli ſingulis gaudent placentis, diſtinctis nonnunquam, ita ut ſigillatim extrahi queant, ac cuique proprii plerumque inſunt humores.

Jam quidem dicendum eſſet de *pudendo muliebri*, utpote quo pa-

patet aditus ad vaginam uteri; id verò nulli non fœminæ ſatis cognitum, ac à *Viris Obſtetricantibus* ejuſdem cognitio ſufficiens aliunde facilè peti poteſt, quapropter non opus eſt iſtas partes proſtituere, quarum Figuræ motibus impuris excitandis & obſcuris colloquiis inſerviunt magis quàm neceſſariæ inſtitutioni, quare honeſtatis ergo intactas iſtas relinquamus.

Explicatio 5. Figuræ.

Figura 5. N. 1. exhibet ſimplicem Secundinam, quæ unicum infantem continuit.

A A a Placenta, ſive craſſa & carnoſa pars, quæ utero adhæſerat, tecta membranis ſuis.

B B B Membranæ tenues contractæ & duplicatæ, quæ verſus os uteri ſitæ fuerant.

c c c Funiculus umbilicalis, à fœtu abſciſſus, altero extremo multos venarum & arteriarum ramos per placentam ſpargens literâ *d*.

N. 2. exhibet duplicem Secundinam, quæ gemellos continuerat.

a a a a Placenta ſive craſſa & carnoſa Secundinæ pars, quæ fundo uteri adhæſerat, parte ſcilicet inferiore, quæ non conſpicitur.

b b Membranæ tenuis pars aliquantulum contracta cum membrana intermedia, quâ Secundina diviſa erat, & infantes ſegregati, ut uterque propriis innataverit humoribus.

c c c c Eadem membrana, ab ora ſeu extrema parte contracta.

d d d d Funiculi umbilicales abſciſſi, quorum radices placentæ inſitæ erant.

CAPUT XIII.

Tactus prægnantium quid ſit, & quomodo fiat.

Fœmina *Obſtetricatura* probe inſtructa ſit oportet *cognitione Tactus Prægnantium*: Quum verò *Tangere* ſit vox impropria, nec dilucide explanet, quid iſtâ velint *Obſtetricantes*, explicandum erit, quid per eam intelligatur.

Tangere gravidam, vel quæ ſe putat gravidam, nil aliud eſt, quàm *duos priores digitos alterutrius manûs pinguedine, butyro, vel oleo inunctos per muliebria in vaginam uteri intromittere, iiſque attingere amphidæum aut os ſive oſtium uteri, ad explorandam ipſius formam, undique idem contrectando, ut hoc modo innoteſcat, quod non niſi hac ratione certò ſciri poteſt.*

Iterata vice monitum hîc volo Lectorem, me (quod tamen plerique Auctores ſolent) nunquam uti voce *oris exterioris & interioris*, quòd ſtatuam, *unicum utero* ſaltem *os*, *oſtium vel introitum eſſe*, id quod ad evitandam confuſionem ſemel atque iterum dictum volo, ubicunque mihi ſermo fuerit de utero, eodem me intelligere *pyriforme corpus illud*, quo ſemen concipitur, fœtuſque ad partum uſque conſervatur, delineatum *tertiâ Figurâ*, in qua os uteri ſive oſtium inſignitur literâ *b*: & quod alii Auctores vocant exterius orificium uteri, intelligentes eo, oſtium vaginæ uteri, id ego vocabo *os* vel *oſtium vaginæ* aut *pudendi*: hoc pacto duplici iſto ore nemo falli poterit.

CAP. XIV.

Quidnam ex Tactu ſcire liceat.

TAngendæ ſunt mulieres, ut ſequentia maxime exinde nobis certò innoteſcant, ſcilicet ut cognoſcatur:

1. An verè gravida ſit mulier aliqua necne?
2. An tempus pariendi inſtet, aut longa adhuc mora intercedat?

3. An

3. An gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur necne?
4. An gravidæ doloribus jam correptæ futurus ſit partus facilis vel difficilis?
5. An infantes bene vel prave ſiti ſint?
6. Quomodo laboranti parturienti & infanti ſuccurrendum, & quid eum in finem faciendum ſit?
7. An extraordinario tempore partus gravidæ ſit promovendus.

Hæc omnia non niſi *tactu* certò & probe cognoſci poſſunt, idcirco ut *Obſtetrices novitiæ* eò melius hiſce inſtruantur, iſta ſeptem capita ſigillatim repetentes oſtendemus: *quibus rationibus iſta ex tactu certò innoteſcere poſſint*: Simul hîc loci *Obſtetrices* monitas volo, ipſis *fundamentalem tactûs cognitionem ſumme neceſſariam, maximique momenti eſſe*: ego quidem certus ſum, paucas eâ cognitione gaudere, & verum uſum noſſe in prægnantium fœtuumque emolumentum, quarum non paucas exinde cenſeo perire: Obſtetrices enim ignorantes gravidas probe tactu explorare mala non prævident, ac in Syrtes incidunt, quum putant omnem rem jam eſſe in vado, & ſicut imprudentes pericula nec prævidere nec præoccupare ſciunt; ita jam ad incitas redactæ è præſentibus ſe non poſſunt extricare, unde, niſi alios mature ſumant in auxilium, de vita infantis, nonnunquam & matris, actum eſt: Summe igitur *neceſſaria* eſt *Obſtetrici novitiæ inſtructio tangendi*, & verus ejusdem uſus, quapropter ſingula capita rite examinabimus.

CAP. XV.

Quomodo Tactu cognoſcatur, an fœmina prægnans ſit, necne.

Certiſſimum ſane eſt, ipſa etiam ſuffragante experientia, *ſigna impragnationis* prioribus menſibus *incerta* eſſe *&* *fal-*

fallibilia, quare Librum noſtrum iſtis non referciemus: *Ceſſationem* enim *menſium*, *vomitum*, *appetitum proſtratum*, *malaciam*, *turgeſcentes mammas*, *papillarum dolorem*, ipſum tandem *ventrem intumeſcentem*, utpote tritiſſima & notiſſima ſigna nonnunquam & non prægnantibus virginibuſque cum gravidis communia eſſe videmus: diverſarum etiam fœminarum in his rebus diverſa eſt ratio: Mihi quædam innotuit, quæ fluxum menſium ante primam imprægnationem ſe nunquam expertam eſſe affirmabat, poſtea verò ad partum uſque ſtatis ſemper & ordinatis temporibus illos fluxiſſe, poſt puerperium denuo ceſſaſſe ad ſecundam uſque imprægnationem, eo, quo antea, modo fluentes ceſſanteſque, quoad omnium liberorum parituram abſolverat, unde certius illi ſignum conceptionis non erat, quàm reditus menſtruorum, & nihilominus integra utebatur valetudine: Quàm incertum igitur imprægnationis ſignum eſt ceſſatio menſtruorum, tam incerta erunt & cætera.

Certiſſima impragnationis ſigna, ultimis præcipue menſibus, *è Tactu ſuppetunt*: Fœmina ergo conceptionis incerta, illiuſque ſciendi cupida, ſive dictorum ſignorum aliqua appareant, ſive non, (ſemper tamen aliqua imprægnationem ſubſequuntur, quæ obſervationibus aliis conjuncta certiori judicio ferendo inſervire poſſunt) *tactu exploranda erit*, ut, quod res eſt, vere ſciatur: Volunt quidam, primo poſt conceptum bimeſtri imprægnatum uterum arctiſſime claudi, unde magis *acuminatus*, *durior* & *ſolidior* evadit; neque tamen ſcirroſa durities illa eſt, quæ facilè à naturali duritie vel ſolida ſubſtantia poteſt diſcerni: Formâ *ſimillimum* ſenties tum *os uteri roſtro catuli recens nati*, quocum ſcite admodum iſtud Dominus *Mauriceau* comparavit: Ad hanc mutationem probe diſcernendam *exercitatiſſima* (fateor) *manus* requiritur, quam tamen nonnunquam adhuc falli poſſe opinor.

Interjecto autem tempore quo magis infans accreſcit, partuſque appropinquat, eo *brevius*, *planius* atque *tenuius fit uteri* jam intumeſcentis *orificium*: hoc autem facilè dignoſci poteſt

in fœminis maxime, quibus frequens eſt facilis partus; his enim os uteri eouſque complanatur, molleſcit & attenuatur, ut plerumque ſexto vel ſeptimo poſt imprægnationem menſe dehiſcere incipiat, ex quo *fœtum moventem licet perſentire*, id quod certiſſimum & infallibile imprægnationis argumentum eſt.

CAPUT XVI.

Quomodo tactu explorandum ſit, an puerperium inſtet, necne.

NObis hîc ſermo eſt de *partu naturali*, non autem de *abortu*, qui nullo non tempore hoc vel illo caſu gravidis obvenire poteſt; ſi verò omnia ſuccedant ordine naturali, prius opportunum pariendi tempus non imminet, quàm fœtus integra gaudeat magnitudine & viribus, quod plerumque fit *nono* nonnunquam & *ſeptimo menſe*, vel, quod ſeptimo nonoque menſi intercedit, tempore, pro roboris viriumque ratione, licet plerumque optime valeant infantes nono menſe editi.

Jam dictum eſt, fœtu indies accreſcente, *os uteri*, quod acuminatum prius, craſſum & ſolidum fuerat, poſt bimeſtre vel trimeſtre ſenſim *complanari*, *attenuari* & *molleſcere*, unde neceſſariò ſequitur, quo tenuius, mollius & planius iſtud deprehenditur tactu, eo propius adeſſe tempus enitendi; id quod in quibuſdam uſque adeo notorium eſt, ut duobus tribuſve ante partum menſibus os uteri jam dehiſcat, & apertura ſenſim amplificata cum *ſolido* vel *aureo* ambitu ſuo adæquetur, aut eundem etiam amplitudine ſuperet, unde diſtincte motus infantis tactu percipitur, quin quibuſdam fœminis eouſque tandem os uteri amplificatur, ut ad partum excludendum vix opus ſit doloribus ſecunda vel tertia vice iteratis; & hoc pacto obſtetrix probe exercitata in explorandis tactu fœminis facilè conjicere po-

poterit, an inſtet tempus pariendi, quin & præciſe divinare licebit, quantum temporis adhuc ſuperſit, iſthæc tamen accurata cognitio non niſi jugi exercitatione acquiritur.

Verùm enim verò veluti omnium fœminarum partus non eſt æque facilis, ita nec omnes ea gaudent conditione, de qua nobis hîc ſermo eſt, quare quæ diximus, ſenſu moderato intelligenda putamus, utpote exceptionem facilè admittentia, nec iſta in ſingulis reperiuntur gravidis; contrarium enim ut plurimùm obtinet in iis, quarum fœtus prave locatur ad ultimum uſque partûs momentum, aut certe paulo antea in meliorem ſitum vertitur; imprimis autem robuſtis & provectis ætate primiparis id contingit, quibus os uteri ad extremum uſque occluſum non niſi propellentibus aperitur doloribus, quas multis cum laboribus doloribuſque parere ſciendum eſt.

Certum tamen eſt, *& difficulter parientium os uteri*, quod tam diu occluſum manſerat, poſtremò non adeo acuminatum aut craſſum, ſed *planius ac tenuius eſſe*: quarundam etiam facilè parientium os uteri poſtremò tactu percipitur craſſum, ſed caſu id evenit, penetrantibus ſcilicet humoribus, qui idem mollius reddunt & ſpongioſius, quæ Obſtetrici probe obſervanda, manuique exercitatæ diſtinctu facilia ſunt.

Hæc omnia quidem certa ſunt, ſed non infallibilia, & maxime variant, prout *Tangentes* experientia valent & judicio, ita ut hæc facilè dignoſcat, quod illa ne conjecturare quidem potuerit; quapropter dicta noſtra cum grano ſalis accipienda ſunt.

Quemadmodum os uteri aliter ſe habet in fœmina *provectæ ætatis*, *nunquam imprægnata*, *robuſta & aſſiduo labori aſſueta*, quàm in *tenera & juvencula muliere*, *nullius unquam laboris patiente*, *& genialiter educata*: ita & os *uteri obliquati* multum differt ab ore uteri *recte ſiti*, quòd *Obſtetrici* bene obſervandum eſt: os uteri *recte ſiti* profundius in pelvim protenditur, & facilè digitis circumcirca tangi poteſt: os contrà uteri *prave ſiti* altius ſuſpenditur, ita ut nonnunquam præ altitudine & obliquitate

tate ægre aut omnino non poſſit attingi, quippe propter ſitum uteri obliquum ejus os, margini pelvis applicitum, non admittit tactum, niſi quoad inferiorem ſui ſemicirculum, nequaquam autem quoad integram rotunditatem, unde neque aperturæ circumferentiam accurate perſentire, neque ex ejus qualitate certum quid præſagire licet; & ſane rebus ſic ſtantibus manus requiritur exercitatiſſima ad veram qualitatem oris uteri detegendam: unde ſatis liquet, *nullam regulam ſine exceptione*, & de certiſſimis quidem rebus circumſpecte judicandum eſſe.

CAPUT XVII.

Quomodo tactu explorari poſſit, an gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur, necne.

Quàm neceſſarii *genuini* ſunt *dolores* parturienti ad fœtum excludendum, tam neceſſarius quoque ab initio ſtatim *Tactus* eſt Obſtetrici ad explorandum, *genuinine dolores parturientem urgeant, necne*, ut vere ſciat, an tempus pariendi opportunum immineat; & ſicut imprudentis eſt, parturientem, veris doloribus laborantem velle retardare, ne ſimul cum doloribus allaboret ad partum enitendum, ſi ſcilicet uterus atque fœtus commode ſiti ſint; ita & parturientem genuinis laboribus deſtitutam ad laborem præmature impellere nocet: Utrumque tamen evenire ſolet, & poſterius quidem nimium contingit, quum ſcilicet obſtetrix *colicam* aliave *ventris tormina*, vel *ſpurios pariendi dolores à genuinis & veris* tactu dignoſcere neſcia, fœminam præmature ad partum impellit excludendum, adhibitis mediis propellentibus, & ad ambulandum alioſque motus hortatur parturientem, cujus angores inde ingraveſcunt, dumque ſubinde magis deprimere conatur, *præmature* labores concitantur, cum matris vel infantis vel utriuſque vitæ periculo: Quapropter plurimum intereſt, probe dignoſcere poſſe *genuinos* ad partum *dolores*, eoſque à *ſpuriis* & ventris torminibus di-

 ſtin-

ſtinguere: imprimis haud facilè putandum, quòd laboribus ante ſeptimum prægnationis menſem gravida corripiatur, neque iidem ante nonum excitandi remediis, ne quid mali inde matri vel fœtui accidat: Verùm enim verò ſi vel ſeptimo menſe vel citius opportunum pariendi tempus advenerit, & obſtetrix ex tactu oris uteri cognoverit, fœminam veris ad partum doloribus correptam eſſe, tum Natura non inhibenda erit, nec curſus ejus retardandus, ſed manus adjutrices adhibendæ, ubi res poſtulat.

Fœminæ juvenes, prima vice prægnantes quamprimum aliquales ventris lumborumve dolores perſentiſcunt intenſos & torminales, ad partum ſe laborare putantes, obſtetricem arceſſunt adjutricem, *an veri ad partum labores urgeant?* rogantes: quæ, rerum ſuarum non probe gnara, percipiens, tormina iſta genuinis ad partum doloribus non abſimilia eſſe, fœminæ item tactu exploratæ os uteri patens aliquantulum & laxum inveniens, iſti perſuadet, ad partum ipſam laborare; at verò os non magis amplificari, nec dolores prorſus penetrare videns, quantum quidem poteſt, ſatagit, quò ii ingraveſcant vel remediis propellentibus vel hoc aut illud agendo, corpuſque jam hoc jam alio modo diſponendo, quo gravida miſere diſcruciata debilitatur & langueſcit, unde ſæpe (nî Deus averruncet) abortus ſequitur, quod non eveniret, *ſi Obſtetrix ipſa tormina vel ſpurios dolores à genuinis dignoſcere ſciviſſet.*

Nonnunquam *colica flatulenta* in ventre tam imo quàm ſupremo dolores prægnanti excitare torminales, aut *acrimonia humorum* inteſtina rodere poteſt, ut ſequatur *diarrhœa* cum ingenti dolore, unde ad partum laborare ſe putat; at hi dolores *pauxillo lactis cum lavendula & roremarino*, ſeu *emolliente* & *carminativo Clyſtere*, conſilio prudentis Medici adhibito, vel *calefacto Ophite*, vel *excavatâ aſſulâ*, aut *pannis calefactis* profligantur aut leniuntur: E contra ſi *veri* ad partum *labores* urgeant, iſtis non minuentur remediis, ſed potius ſenſim ingraveſcent, dolores verò ex humoribus catarcticis oriundi ex ſub-

ſe-

ſequente diarrhœa cognoſcuntur, & quandoque eâdem etiam tolluntur, niſi fuerint acerbiores: Neque tamen iſta dolorum vehementia vim habet ſatis deprimentem ad inſtar eorum, qui partum promovere ſolent, licet deorſum tendentes in uterum & pudenda ingruere ibique operari videantur ipſimet prægnanti, ideoque pro genuinis habeantur partûs doloribus; *callida* tamen *Obſtetrix* non aſſentiatur oportet, ſed potius accurata tactûs exploratione in rei veritatem ipſamet inquirat, omnibus probe attenta.

Aliquot plerumque diebus, antequam labores ingruunt, prægnantis *venter* aliquantulum *extenuatur*, quòd bene ſiti infantes in recte ſito utero infima ejus parte in cavitatem pelvis tum delabantur, unde amplius in ſuperiori ventre ſpatium datur & extenuatio, indicium non ſolùm imminentium laborum, ſed & felicis partus præſagium, quem quidem inde ſperare licet, nec de deteriore timere; infans enim prave ſitus vel uterus obliquatus tam facilè in cavitatem pelvis haud illabetur, tanto in ventre ſpatio relicto: Sed iſthæc deſcenſio plerumque gravidis aliquid incommodi affert ſive eundo, ſive mingendo, ſive dejiciendo: infans enim capite in cavitatem pelvis illapſus, veſicam, vel inteſtinum rectum, vel utrumque premendo excrementis & urinæ exitum quodammodo præcludit, imò ſi prægrande fuerit caput infantis, proximæ partes, imprimis muliebria, intumeſcunt, quod incommodum non facilè niſi poſt partum evaneſcit.

Itidem prægnans patitur *lumborum dolores*, antè non conſuetos, indies ingraveſcentes ac deprimentes, donec vel tandem *humor* ſenſim profluat *glutinoſus* & *viſcidus*.

Tandem tempore partûs jamjam imminente prægnans plerumque *magnis lumborum*, *inguinumque circa umbilicum* affligitur *doloribus*, cum vi deprimente in uterum & muliebria tendentibus: ſed non ſunt continui iſti dolores, per vices ſaltem ingruentes; callida Obſtetrix à ſpuriis eos tactu facilè dignoſcet, quia iisdem ingruentibus os uteri patere ſentiet, aut certe ſenſim

recludi, quare dolorum impetum morata, quamprimum eos animadvertit ingruere, tangendo accurate ſentiat, *quid efficiant*: quòd ſi *ſpurii* fuerint, ad eorum impetum *os uteri arctius conſtrictum*, poſtquam præteriere, *recludetur*: at ſi *genuini* fuerint, *os uteri dilatabitur* & magis relaxabitur vehementi dolorum depreſſione, quâ fœtûs excluſionem urgent: è contra *ſpurii* huc illuc *diſſipantur*, uteruſque ſibi ipſi quaſi proſpiciens arctius contrahitur.

Verorum dolorum vehementi preſſura & acerbitate parturientis *commovetur ſanguis* & *efferveſcit*, unde *pulſus frequentior* & *rubor faciei*, quem plerumque excipit *concuſſio* & *tremor totius corporis artuumque imprimis inferiorum*, quaſi corriperetur febri, *abſque frigore tamen*: aliis & concitatur *vomitus*, aliis autem non, ſed plerumque *humorem* excludunt *viſcidum* & *glutinoſum*, qui ſi incipiat *rubeſcere*, aut *cruentus ſit*, certiſſimum inſtantis partus indicium eſt.

Sicuti *callida Obſtetrix* non facilè inducitur, ut prægnantem credat genuinis premi laboribus; ita etiam *non tarda* eſt *ad explorandam tactu gravidam*, quæ pariendi dolores ſentire opinatur, quippe præoccupari facilè poteſt; infante enim (ut in quibuſdam gravidis ſolet) & utero bene ſito atque in cavitatem pelvis immiſſo, ore etiam uteri ample ſatis aperto, tenui, mollique, excluſio partus tam ſubitò ſuccedit, ut tempus non ſuppetat neceſſaria comparandi, quare nonnunquam infantes in terram præcipites feruntur, aut aliud malum patiuntur, nec rarò parturientes alvi exonerandæ cauſa petunt latrinam, id quod iſtiuſmodi fœminis non niſi ſummo cum periculo conceditur, ſiquidem infantem ſimul cum excrementis dejici contingit, uti multa comprobant exempla, quorum recenſioni brevitatis cauſa ſuperſedemus.

Obſtetricem autem tangendo non expectare debere acerbos & vehementer deprimentes dolores ſupperaddita hac ratione probabo: quòd *quædam fœminæ ſine ulla fere difficultate pariant*: Ego quidem ipſemet duas novi, quarum altera oſtenſura,

puer-

puerperium ſibi tam in proclivi eſſe, quàm imber, quum cadit, licet nullius rei indiga, dicebat: ſe vel pro juſculo cereviſiæ pariendi laborem velle ſufferre: alteram verò cum proba artopta ego comparare ſolebam, è qua, ſi apertam ſaltem vertas, cruſtula ſponte excidunt; eadem fere facilitate & illæ partum excludebant. Quin & ipſa *Conjunx mea*, (aliquot jam liberos enixa; diverſiſque tum parturientibus, & hactenus plurimis aliis periclitantibus non ſine proſpero ſucceſſu ex charitate opitulata, ideoque hujus operis ſatis gnara) quòd de nocte ventris torminibus vexata aliquantulum fuerat, quæ genuinos partûs dolores eſſe dubitaverat, ſub auroram à me petiit, tactu ipſam explorarem, quo facto maturato opus eſſe dixi, nî vellet lectum collinere; itaque amiculis injectis, vix extra cubiculum pulſantem me ſubitò revocavit in auxilium parturiens, & in proximo, quod præſto erat, qualicunque reclinata ſedili, effuſâ quaſi in ſinum meum filiâ me fecit parentem, antequam ulla mulierum opem ferre poterat: ego verò hoc parvulo fœtu excluſo tumorem matris nondum ſatis ſubſediſſe ratus, manu in uterum intromiſſa & alterum ſenſi jam in proclivi eſſe, ut prodeat, quod nobis parentibus ſuavem commovit riſum; quumque jam præſto erat *Obſtetrix*, uxore curæ illius commiſſa ad focum cum pupa me contuli, ubi alia advolans fœmina ignem ſuſcitavit, moxque & alterâ filiâ macti fuimus. Ex his patet, & *nimis feſtinanter*, & *tarde nimis* rem poſſe agi, id quod *Obſtetricibus novitiis* probe obſervandum; & ſane nunquam non ſatius eſt, *mature tactu gravidam explorare*, indeque dignoſcere, an genuinis prematur doloribus, an verò ſpuriis, quò certius de ſtatu illius judicare liceat.

Priuſquam autem hæc miſſa faciamus, non incommode addemus: *fœminas quaſdam laborare mixtim tam ſpuriis quàm genuinis doloribus*, quorum illi haud abs re nonnullis dicuntur *tergiverſantes*, nam quando dolores videntur partum deprimere, & parturientes omnibus viribus conniuntur, ſubitò iſti mutantur in contrahentes dolores, perſimiles *ſpaſmo*, ut partum

excludere ſit impoſſibile: rebus ſic ſtantibus tactu Obſtetrici facilè innoteſcet, *ſpurios cum genuinis doloribus miſceri*; ſentiet enim dolores uterum primò amplificare quidem, at ſi parturienti tandem omnibus viribus connitendum eſſet, omnes ſimul ex improviſo *retrahuntur*, nec partus proſpere ſuccedet, niſi prius *vagi* iſti conſopiantur dolores aut auferantur, quod egregie fiet, ſi detur parturienti *pilula anodyna* bene præparata, quòd ſi *poſt horam* dolor non ſatis minuatur, ſecure eadem quantitate repeti poteſt exhibitio, & evaneſcent vagi iſti dolores, parturienſque ſimul cum genuinis conniti poterit ad excluſionem fœtûs: *Dolores hi tergiverſantes* adeò *noxii ſunt* parturientibus *ac intolerabiles*, ut *genuini*, licet *acerbiſſimi* non tantopere divexent, ac iſtorum minimus.

Quamvis ab inſtituto meo prorſus alienum ſit, *tradere Obſtetricibus medicamenta*, quin potius iſta *Medicis* vel *Chirurgis Obſtetricantibus* committenda cenſeam, mihi tamen non potui temperare, quin iſtis aperiam *præſtantiſſimum hoc medicamentum*, quia eodem Obſtetrices (imprimis *quæ ruri munere ſuo funguntur*, ubi Medicus non præſto eſt) multas parturientes poſſunt ſublevare: quare rus petentibus hæ pilulæ ſemper in promptu habendæ ſunt, ubi neceſſitas poſtulat, iiſdem uſuris, *ubi neceſſitas poſtulat*, inquam, nequaquam enim iis verorum dolorum cruciatum tollendum puto, quod deſipientis eſſet, ſed ſolummodo pravis iſtis tergiverſantium dolorum cruciatibus auferendis inſerviunt. Vide *de his pilulis* Cap. XXVI.

CAP. XVIII.

Qua ratione ex tactu innoteſcat, an parturienti futurus ſit labor facilis vel difficilis.

OBſtetrix prægnantem, quamprimum laboribus corripitur, tactu explorans, quum ſentit: *uteri infimam partem cum capite infantis in pelvim illapſam eſſe*, ita ut illam in limine vagi-

ginæ facilè attingere valeat, neque opus habeat digitos longius in corpus immittere, tum facilis partûs magna ſpes oſtenditur.

Præterea ſentiens: *os uteri tenue, molle lateque patulum eſſe*, & per aperturam oris uteri deprehendens: *infantem capite ad excluſionem prævio ſive prono ferri, neque brachio neque vena umbilicali intercedente*, facilem & ſibi & parturienti partum certò promittere poteſt.

Porro (quod ex iſtiuſmodi infantis uterique poſitura ſequitur) quum ſentit: *humores in latitudinem ſeſe complanare*, non niſi proſper celeriſque partus expectandus eſt, ob rationes ſequentes: Si enim infans cum utero non probe ſitus fuiſſet lineâ rectâ ſecundùm oblique aſcendentem ductum cavitatis pelvis, uterus & infans capite ſuo eouſque non potuiſſet delabi: caput jam eouſque progreſſum inſtar navis eſt, quæ pilas prætervecta prorâ in portum jam penetravit, & quòd in cornua non impegegerit, omni periculo defuncta in portu navigat: præterea quum uterus jam ſit apertus, item os tenue, molle & facilè extenſivum, quid quæſo partui obeſſe poterit? ſi modò cum vigore aliquot dolores irruant.

Contrà Obſtetrix tactu parturientem explorans quum invenerit *os uteri altius, parum aut omnino non apertum, præacutum, craſſum*, atque *durum*, aut *humores in longitudinem coarctatos*, tunc cautione maxime opus eſt, quia res ægre ex ſententia ſuccedet: parturientem acerbi dolores, obſtetricantem verò (ſi calleat artem) manent ſudores, nec à parturiente licet tum diſcedere: quin potius eam ſumma attentione obſervet oportet, uti ſequenti capite videbimus, quo porro patebit, quid partus difficiles inducant, & quid de iis cognoſci poſſit per tactum.

CAP.

CAPUT XIX.

Qua ratione ex tactu cognoſci poſſit, an infans ad excluſionem bene vel prave ſitus ſit.

DUplicem Obſtetricantes partum recenſent, quorum alter ipſis dicitur *Naturalis*, alter verò *Non-naturalis*: per *partum naturalem* intelligunt eum, qui ſine arte vel ope aliena ſolius Naturæ efficaciâ perficitur, ſive, ut verbo dicam, *facillimum* & *commodiſſimum*: per *Non-naturalem* autem ſive pravum intelligitur quodcunque partûs genus cum difficultate conjunctum, cui *adjutorio aliquo Obſtetricantium* opus eſt, quo removentur vel corriguntur, quæ remoram faciunt: imprimis autem *recta uteri atque infantis poſitura ad partûs facilitatem facit*; rectâ lineâ ſecundum longitudinem cavitatis pelvis in vaginam uteri muliebria verſus tendens: Sin aliter ſe res habeat, tum *partus pravus* eſt, & manus artificioſa requiritur ad fœtum excludendum, uti poſtea videbimus, quum de partu naturali & non naturali agendum erit.

In hoc rerum ſtatu *prudentis providæque Obſtetricis* eſt, parturientem accuratius tactu explorare, ad dignoſcendum: *an uterus & infans recte aut prave ad excluſionem dirigantur*: iſta *exploratio fit duobus prioribus digitis butyro vel oleo probe delinitis*: pleræque opulentiores oleo utuntur liliorum alborum, aut alio leniente, aliæ oleo olivarum; apud ruſticas verò vix quicquam præter oleum raparum aut butyrum liquefactum invenire licet: omnia tamen bona, & pretioſiſſima optima ſunt, ſi ſuppetant, ac homines ſolvendo ſint, ſed nullis inhæreſcamus, verùm neceſſitate exigente adhibeamus, quæ providentia divina ſuppeditat.

Tactus fit duobus prioribus digitis ſive dextræ ſive ſiniſtræ, prout poſitura parturientis, vel etiam uteri admittit, aut Obſtetrici accommodum eſt, quòd ſi dextra non conveniat, ſiniſtra

ſtra adhibenda erit; talis enim nonnunquam uteri ſitus eſt, ut jam dextra potius, jam ſiniſtrâ attingi queat, cui rei Obſtetrix ſeſe accommodet oportet.

Duo ad tactum adhibentur digiti, ut eo melius ſingula ſenſu diſtinguantur: duobus enim digitis & amplecti quid & metiri poſſumus, quod unico ægre vel omnino non licet, exempli gratia: ſi os uteri clauſum inveniatur, duobus digitis optime explorari poteſt, an *præacutum* & *craſſum*, an verò *planum* ſit & *tenue*: diſtentis digitis ſi comprehendi poteſt, magis acuminatum erit, & conſequenter craſſius, quàm ſi comprehendi non poſſet, perinde ac ſi planum aliquod & latum corpus, aliquatenus ſaltem rotundum, attigiſſes: Sin apertum ſit os uteri, ambobus digitis diſtentis amplitudinem aperturæ ſenſu citius explorabis, quàm unico ſaltem digito: duobus item digitis rotunditatem capitis ad oſtium inclinati aut formam ejus dimetieris melius, quàm unico; & ſic de omnibus, quæ in oſtio ſeſe præbent obvia.

Ut verò *novitiis Obſtetricibus* pateat, *quomodo prudentiâ jam pollentes Obſtetricantes ſeſe gerant in tangendis parturientibus*, paucis hiſce eas monitas & informatas volumus.

Primò: Summopere cavendum, *ne digitorum ungues ſint prælongi*, *anguloſi*, *acuti* vel *inæquales*, ſed *læves* potius & *breviores*, ne ullas, quas permeant aut attingunt, partes lædant, quod factu faciliimum eſt iis maxime, quæ meatum non ſatis cognitum, nec manus habent exercitatas.

Secundò: *Digitos largiter planeque illitos* per labra muliebrium leniter ſeparata *ingerunt in vaginam*, caventes, ne digitis vel unguibus ad latera aliaſve partes impingant, rugis aliiſve quibuſvis rebus obviis cedunt, quantum poſſunt, rectum meatum tenentes, potius deorſum quàm ſurſum ad veſicæ cervicem tendunt, uſque dum digiti, ſenſim & leniſſime inter cervicem veſicæ & inteſtinum rectum illapſi, reſultantes os vel infimam partem uteri offendant, cujus formam digitorum apicibus accurate contrectant & dimetiuntur.

Tertiò: Partium iſtarum notitia ipſas informat, manum vel digitos immiſſos *non ſecundùm longitudinem fœminæ*, ſed *ſurſum obliquatos* pertendendos eſſe, quaſi à pudendis umbilicum attingere vellent, is enim circiter locus eſt uteri; ſi verò digitos rectà protenderes, unguibus inteſtinum rectum in curvamine oſſis ſacri offendens vaginam facilè læderes.

Ut igitur certior fiat Obſtetrix, an infans in recte ſito utero bene vel prave ſitus ſit, ſequentia ſunt obſervanda: *mentum infantis recte ſiti pronum ad pectus inclinatur, vertex autem in medio orificii uteri aut ante illud verſatur*; quod ut illa diſtincte ſentiat, opus eſt id jam eſſe hiulcum, ita ut ad minimum unum aut duos digitos immittere poſſit, aliâs membri exhibiti certior eſſe non poterit, cognito jam rerum ſtatu etiam adhibeat cautionem, ut ne alias ejus certiores reddat, uti pleræque imprudentes ſolent ſe ipſas proſtituere.

Nec, quod dixi de digitis in uterum immittendis, penitius faciendum puto: ſi enim caput prævium & os uteri apertum fuerit, digiti ulterius immitti non poſſunt, quàm ut intra oram oris uteri caput infantis attingas, quod ſæpius, ſi apertura ampla ſatis fuerit, magis prominet, quàm ipſa orificii ora; quum enim globoſum ſit caput, extrema rotunditas proſtat inſtar pilæ, inditæ in veſicam bubulam recentem cervice præſciſſa, per quod foramen anguſtius ſi pilam vi trajicere tentes, dum foramen ampliatur, rotundum pilæ extremum prominens primò omnium tactui eſt obvium: quoniam autem os uteri multo craſſius eſt veſicâ, cui cervix præſecta eſt, circa rotundum & prædurum caput infantis craſſior ora percipitur, quæ quo magis dilatatur, eo magis extenuatur & complanatur, quia repentina eſt & violenta iſthæc dilatatio.

Et nates quidem, vel altera earum in oſtio ſeſe exhibens ſuam habet rotunditatem, uti & genu vel cubitum, at iſthæc membra à capite facilè diſtingui poſſunt: capitis enim globoſitas non ſolùm latior & planior eſt, quàm genu ſive cubiti, ſed & duritie ſuperat nates, quippe os & caro à ſe invicem nullo negotio diſcer-

cer-

cernuntur, inſuper caput oſſium hiatu ſive molli inter oſſa membrana facilè dignoſcitur, atque inde diſtinctè percipi poteſt, an caput infantis prævium circa oſtium verſetur necne.

Quemadmodum *Obſtetrix callida* in pluribus quidem fœminis tactu probe diſtinguere novit caput à natibus, genu vel cubito ante profluvium humorum, imò antequam iſti certam adhuc formam compoſuerint: ita etiam caput facilè diſtinguere poterit à *manibus*, *pedibus*, *funiculo umbilicali*, vel *placenta uteri*, quarum partium quælibet ad excluſionem prævia prodire poterit, quare ſumma in eas attentione opus eſt: manus digitis, pes digitis itidem vel calce, funiculus umbilicalis terete tenuitate & mollitie dignoſcitur: Hæc omnia facilius cognoſcuntur, ſi ruptâ membranâ humores defluxerunt, tum enim denudatæ partes oſtio imminent, diſtinctu faciliores, quàm ſi contrectentur intermedia humores continente membrana: quamobrem pleræque *Obſtetrices* parum ſtudent accurate percontari, qualis infantis ſitus ſit, aut quænam membra oſtio immineant, cunctantes plerumque uſque dum humores effluxerunt, tum ſatis ſe putantes tempore adfuturas, errati inde maximi & negligentiæ incuſandæ, uti fuſius ſequentibus dicetur.

Aliæ fœminæ *facillimè* tactu explorantur, aliæ verò perquam *difficulter*: priores plerumque & facili gaudent partu, quòd fœtus earum inferius in cavitate pelvis poſitus capite rectâ fere verſus muliebria nutet; & quamvis forte juxta cum capite funiculus umbilicalis manuſve prodeat, facilè tamen id corrigi poteſt, uti ſequentibus patebit: Quæ verò non niſi difficulter tactu explorantur, iis plerumque & partus eſt difficilis, cujus variæ rationes è pravo ſitu ſive uteri ſive infantis proveniunt, quod ſumma attentione obſervandum eſt: licet enim uteri poſitura ſit percommoda, ſi fœtus in illo prave ſeſe vertat, difficilem partum ſequi neceſſe eſt: & vice verſa utut infans rectè ad excluſionem ſitus ſit, uteri tamen perverſa poſitura partum dabit difficilem, imo maxima difficultas pariendi è prava hac uteri poſitura reſultat, imprimis ſi ſimul conjuncta fuerit cum pravo infantis ſitu: qua

de re vide Cap. XI. in quo oſtendimus, uterum prave ſitum neceſſariò conſequi partum difficilem, quod, ne actum agere videamur, hîc loci non repetemus, eò Lectorem remittentes.

Ut verò è tactu cognoſcatur, qualis poſitura uteri ſit, ſequentia probe notanda erunt: *infans* ſcilicet (ut ſæpe fit) *ſua ſponte* ſine adjumento & labore *vertice in cavitatem pelvis illapſus* uteri recte ſiti argumentum eſt, tumque os uteri in limine vaginæ facilè contrectari poteſt: contrà verò *ſi infante bene poſito os uteri cum capite retrorſum oſſi ſacro vel vertebris obnixe apprimatur*, tunc uterus longitudine ſua prorſum ſitus eſt, id quod frequens eſt fœminis ventrem propendentem geſtantibus, & hoc modo os uteri difficulter poteſt tangi, utpote obverſum inteſtino recto & oſſi coccygis, ubi ipſum tentabit attingere obſtetrix.

Quòd ſi contrarium contingat, ut ſcilicet *os uteri oſſibus pubis & veſicæ firmiter obnitatur*, in cavitatem pelvis non valens illabi, id argumento eſt, uterum longitudine ſua proxime vertebris lumborum ſitum eſſe; tum Obſtetrix contrectatura caput infantis, digitos juxta oſſa pubis & veſicæ cervicem ſurſum protendere debet, hac ratione os uteri & caput infantis tactu exploratura: Vel *ſi* fortè *infans recte ad excluſionem poſitus capite ſiniſtræ oræ pelvis*, ſiniſtro ſcilicet oſſi ilium vel pubis *obnitatur*, inde concludendum: uteri fundum dextrorſum verſum eſſe: contrà verò *capite infantis dextro pubis vel coxendicis oſſi obverſo* colligere licet, uteri fundum in dextro parturientis latere poſitum eſſe: *hac ratione os uteri ægre attingitur*, utpote intra corpus nimis ſuſpenſum; poſſibile tamen eſt & ſumme neceſſarium ad auxilium parturientis, ſiquidem in hiſce quatuor extremis matri pariter & infanti ſine auxilio humano vel Numinis divini extraordinario adjutorio pereundum ſane eſſet.

Ex his *Obſtetrici novitiæ* ſatis ſuperque liquet, *Tactionem prægnantium majoris momenti eſſe quàm pleræque cogitant*, & nullus dubito, multas *obſtetrices* ſecum convictas fore hoc lecto, ſe hactenus nunquam ſatis apprehendiſſe, quòd tactus iſte

tan-

tanti momenti ſit: neque tamen in his quæ dicta ſunt, omnis difficultas abſolvitur; in qualicunque enim uteri poſitura ſive recta ſive obliqua multifarii præterea dantur *pravi fœtuum ſitus*, quos ſingulos tactu poſſe dignoſcere *obſtetricis* eſt *egregiæ*, & quidem ante defluvium humorum, niſi defluxerint ante ipſam arceſſitam; alioqui tanto quanto poteſt labore contendat, ut omnes illos fœtuum ſitus tactu probe queat dignoſcere: & ſiquis quærat: *cui bono*? aut quid commodi inde *Obſtetrici*, *matri* vel *infanti* proveniat? reſpondeo: utique maximum inde in omnes redundare commodum: *Obſtetrix* enim hac cognitione deſtituta officio, uti decet, non poteſt fungi, nec omnibus, quibus opus eſt, modis operam navare, tam matrem quàm infantem rite adjuvando: hoc clarius patebit capitibus ſequentibus, in quibus dicemus de auxilio, quod obſtetrices parturientibus ferre poſſunt & debent, ubi ad ſingulos caſus monebimus ſigillatim, quid data occaſione in tangendis parturientibus obſervandum ſit.

CAPUT XX.

Quo tempore parturiens commodiſſime tangatur: num ante, inter vel poſt dolores.

JAm quidem tranſeundum eſſet ad partum naturalem; at verò non incommodum erit, vel verbo ſaltem inſtruere prius *Obſtetrices novitias*, ignorantes, *num parturientem tangere maxime conveniat ante ingruentes dolores, vel ſub ipſo eorum impetu, vel iis jam præterlapſis*: Ejuſmodi obſtetricibus reſpondemus: neceſſarium eſſe tangere parturientem *ante ingruentes dolores*; tum enim membrana, quâ humores continentur, laxa eſt, ut percommode infantis poſitura obſervetur: at verò *manus non ſtatim retrahenda*, ſed doloris impetus expectandus eſt, quo diſtincte ſentias, an infans conſtanter oſtio immineat necne, quâ formâ humores diſponantur, an *in longitudinem* coarcten-

 tur,

tur, an verò *in latitudinem* complanentur: an dolores ſint vehementiores vel leniores, & quicquid *Obſtetricis* intereſt ſcire, vel tactu explorari poteſt: porro *doloribus præterlapſis* ſenſu percipi poteſt: an partum promoverint necne; unde concludimus: *tactum ante, inter & poſt dolores convenire*: At verò cavendum eſt, ne membranæ, quibus humores continentur, nimis duriter contrectándo rumpantur, imprimis ſi per humores doloribus depreſſos vehementer diſtentæ fuerint.

CAPUT XXI.

Qua ratione è tactu cognoſcatur: quid agendum ſit ad juvandam parturientem & infantem.

Qualiſcunque ſitus ſive rectus ſive pravus, ſive uteri ſive infantis nullo alio modo verius dignoſcitur quàm *tactu*: quòd ſi obſtetrix parturienti ſit auxilio in quocunque caſu adverſo partum difficilem comitante, ſumme neceſſarium eſt, eam prius tactu dignoſcere & ſagaciter dijudicare, *qua in re ſive matri ſive infanti auxilio opus ſit, quâve viâ illud ſit afferendum*: deinde manus operi admovenda vel alterius vel utriuſque emolumento: Inſipidæ verò obſtetrices tactûs cognitione deſtitutæ, non niſi à Natura omne ſubſidium expectant, ſummo ſane cum periculo, & caſu fit, quicquid vel matri vel infanti commodi vel incommodi afferunt, id quod ſequentibus patebit, quum dicturi ſumus de partu non naturali, & de modo infantes vertendi, ubi data occaſione è tactu innoteſcet: quid faciendum ſit ad ſublevationem & enixum ſive matris ſive infantis, quod ne crebrò repetamus, Obſtetrices eò remiſſas volumus.

CAPUT XXII.

Qua ratione per tactum ſciri poſſit: an prægnanti ante tempus conſuetum partus ſit promovendus necne.

COnſuetum pariendi tempus plerumque incidit, ſi fœminæ ad *ſeptimum*, vel ultra ad *nonum* uſque *menſem* utero geſtantes genuinis ad partum urgentur laboribus, quibus eundem enituntur, ſive manu obſtetricante adjutæ ſive non: At verò accidit nonnunquam, ut gravidæ *præmature* enitantur, vel ad vitam earum conſervandam fœtus præmature extrahendus ſit, ſive id proveniat ex inſigni aliquo infortunio præcedente, *caſu* ſcilicet, *ictu*, *concuſſione* ſeu *læſione*, ſive ex *affectu animi vehemente*, *terrore*, *metu* vel ingenti *mœrore*; ſive id *ſponte* fiat ſine præcedente caſu notabili: Hunc abortum plerumque præcedunt copioſa ſanguinis profluvia, quia ſecundina vel omnino vel ex parte ab utero divulſa eſt; quo facto acetabula hiant, nec occludi poſſunt, quamdiu uterus magnitudine priſtina plane manet diſtentus: in hoc rerum ſtatu nulla medicamentorum eſt efficacia, & *niſi partus excludatur*, prægnanti unà cum fœtu pereundum eſt, nam copioſi ſunt iſti fluores, nec ceſſant, quamdiu ſanguis valde commovetur, unde defectiones animi & convulſiones ſive ſpaſmi ſequuntur, denique mors matris pariter & infantis.

Equidem non idem periculum vel conſequens omnium in prægnantibus fluorum: quibuſdam enim prioribus quatuor, quinque vel ſex prægnationis menſibus menſtruæ adhuc contingunt purgationes, quæ, niſi nimiæ, nec ipſis nec fœtui nocent: Et mihi quidem (uti ſupra memoravi) innotuit aliqua, cui nunquam ante prægnationem menſtrua fluebant; at gravida ſtatis ſemper vicibus fluxum patiebatur menſtruum, uſque dum partum eniteretur; poſt puerperium autem ceſſabat fluxus uſque ad iteratam prægnationem, à qua more ſolito durabat, & ſic

porro

porro, uſque dum omnem liberorum parituram abſolviſſet: quibuſdam item gravidis contingit, ut excernant ſanguinem, quo uterus ab ejuſdem congerie quadam purgatur, quod licet nonnunquam derepente & copioſe ſatis fiat, nullum tamen gravius malum ſequitur.

Differentia, quæ intercedit inter fluxus ordinarios, excluſionem fœtus haud exigentes, & illos, quos aut excluſio fœtûs aut mors neceſſariò ſequitur, in eo ſita eſt, quòd prius fluxuum genus tanquam ordinaria evacuatio *leniter* ſuccedat, non niſi conſuetis menſium doloribus conjunctum, per vices quoque nec continue fluens tandem ultro ſiſtitur: par ratio eſt fluxuum extraordinariorum, quæ ſubitæ quidem & abundantiores ac diuturnæ, poſt horas tamen nonnullas dieſve adhibitis probis medicamentis ceſſant: qui verò vel enixum exigunt fluores, vel mortem inferunt, *ſubitò* prorumpentes *abundanter* & *ſine ulla intermiſſione* fluunt, præterquam quòd facta è grumis ſanguinis obſtructione minui quodammodo videantur: hac occaſione tactu os uteri reperies aliquatenus apertum; quòd ſi ſecundina omnino ab utero revulſa fuerit, tactu nonnunquam ori uteri objacentem ſenties, id quod evidenter arguit, nullam moram interponendam, ſed ocyus excluſionem fœtûs accelerandam eſſe, ſi quidem matri vel fœtui, vel utrique vitam ſervare velis: Et quanquam ſecundinam tactu non ſenſeris, tamen divulſa eſſe poterit, licet nondum cum placenta delapſa ſit: quapropter *ſi irrita fuerint medicamenta*, & *fluores continui deliquia animi adauxerint*, *comitantibus convulſionibus* & *ſpaſmis*, *ſumme neceſſaria eſt partûs excluſio*, niſi prægnantem velis negligere, neque tum ratio ætatis in embryone habenda eſt, neque prægnationis menſium in gravida, nec dolores expectandi, nec labores, quos ejuſmodi fœminæ plerumque nullos patiuntur, quippe quæ fœtum non valent eniti, niſi *obſtetricantium* operâ, qui eum extracturi unum primò, deinde duos, & porro quinque pariter digitos utero intrudentes manu (cujus digiti modò in longitudinem exporrecti & coadunati, jam attrahendi quodammodo ſunt & ex-

pan-

pandendi) orificium uteri dilatare, tum ſi membrana primò fuerit obvia, eandem digitis perforare debent aut unguibus, qui licet decurtati, huic tamen rei, quum opus eſt, inſervire poſſunt, tunc miſſis omnibus aliis membris ſine mora pedes primò quærentes, eos extrahant, & hoc pacto infantem in lucem proferant oportet: quo facto promptiſſime & ſecundina excludenda eſt: Quod ſi uterum aperienti non membrana, ſed placenta primò fuerit obvia, eandem quoque perforet vel rumpat, porro pergens modo jam dicto, extrahendo fœtum pariter & ſecundinam, cujus rei tractandæ modum ſequentibus fuſius monſtrabimus, dicturi de modo auxilii parturientibus in omnigeno difficili labore ferendi.

CAP. XXIII.

De partu naturali, vel potius facillimo.

PEr *partum naturalem* intelligimus eum, qui ſine arte & auxilio alieno fit, nec iſto opus habet, taliſque eſt *facillimus*, cujus hæc ſunt requiſita.

1. Parturiens neque generalibus neque ſpecialibus infirmitatibus ſit obnoxia, quæ partui obeſſe poſſent.
2. Uterus ſit bene locatus.
3. Uterus ſit integre ſanus, & ad partum excludendum bene diſpoſitus.
4. Infans in meatu ſive tranſitu non retardetur prava aliqua diſpoſitione ſive pelvis, ſive vaginæ, ſive veſicæ, ſive inteſtini recti, ſive pudendi.
5. Infantes, ſive unicus, ſive plures, ſint vivi.
6. Infans non præmature naſcatur.
7. Nec ſit monſtroſus, nec ulli accidenti obnoxius, quod partum morari poſſit.
8. Integra infantum proportio ne ſit nimia reſpectu canalis ſive tranſitûs.

9. Recte & bene ſiti prodeant infantes.
10. Excluſio procedat à doloribus ultroneis, non verò aliis adminiculis.
11. Eadem proveniat à genuinis doloribus, non verò tergiverſantibus.
12. Partus ſit maturatus citra notabilia ſymptomata.
13. Si plures ſibi infantes ſuccedant, ſinguli ſupra dicto modo excludantur; aliâs alius naturaliter, alius verò præternaturaliter naſceretur.
14. Secundina infantem mox ſequatur ſine notabili quodam obſtaculo.

Iſthæc partûs naturalis requiſita fuſius hîc loci non explicabimus, infrà monſtraturi peculiaribus capitibus: *Si unum vel plura illorum deſint, partum dari difficilem*: ibidem igitur ulteriorem explicationem inveniet Lector.

Partum *naturalem* ego *arctioribus* hîc *circumſcribo limitibus, quàm alii Auctores ſolent*, quia inde tanto facilius mihi eſt, *præternaturalem* ſive *difficilem* partum deſcribere: Equidem aliis liberum fuit ſenſa mentis ſuâ cuique methodo explicare; ergò & mihi liberum erit, ex voluntate mea hac uti methodo: utra ſit optima, penes modeſtum & prudentem Lectorem eſto judicium: mihi quidem perſuaſum habeo, limites iſtos perutiles eſſe ad impertiendam *novitiis obſtetricantibus* diſtinctam cognitionem *partûs naturalis* pariter *& præternaturalis*, quam ex aliis Auctoribus ægre licet haurire.

Per *naturalem* igitur (uti jam dictum eſt) talem partum intelligimus, qui ſola Naturæ vi ſine arte vel alieno auxilio perficitur, neque ulla *Obſtetricantium* opera opus habet ad excluſionem fœtus: contrà omnes fœtuum excluſiones, qualemcunque *obſtetricantium* operam exigentes, *præternaturales dicimus* & *artificiales* vel *difficiles*; ideoque non opus eſt novitias obſtetrices informare, quid in ejuſmodi naturali partu faciendum ſit, utpote quod ſtatus rerum contrarius ſolummodo poſtulat: omne officium Obſtetricis in partu naturali abſolvitur, *ſi infantu-*

lum

lum excipiat, funem umbilicalem abſcindat, lavando & foven-do curet corpuſculum, vel Aſſæ cuidam id faciendum committat.

Antequam verò hoc Caput abſolvamus ad partus *præternaturales* vel potius *difficiles* tranſituri, haud abs re erit monſtrare *novitiis obſtetricibus*: quali poſitura gaudeant infantes bene verſi in utero convenienter locato ante & in ipſo partu naturali, ut inde eo melius pravas uteri & infantum poſituras diſtinguere diſcant: quem in finem inſpiciamus *ſextam, ſeptimam, octavam & nonam Figuram*, quas, ut penitus à novitiis obſtetricibus intelligantur, hoc modo explicabimus.

Sexta Figura exhibet *uterum bene ſitum*, & fœtum in eo eâ, quâ plerumque gaudet, poſiturâ, antequam vertatur, *dorſo* ſcilicet *lumborum vertebris oppoſito, cruribus decuſſatis, manibus impoſitis genibus, naſo ambobus pugnis interjuncto*: hac poſitura infantes plerumque ſedent, uſque dum verti cœperint, & tum nutantes communiter *capite prono præcipites delabuntur* verſus oſtium ſive os uteri: contrà quidam infantes faciem cum ventre obvertunt ſpinæ matris, qualis poſitura in *ſeptima* exhibetur *Figura*: Sed hîc notandum eſt: quòd præpoſteram hanc poſituram præpoſtera etiam ad excluſionem verſura ſequatur, niſi infantis facies delabendo ſimul invertatur; ſi enim faciem infans non vertit, dum pronus vel ſupinus delabitur, caput quidem deorſum ad os uteri deferetur, facies autem, aliâs prona, jam erit ſupina, id quod partum ſæpius difficiliorem reddit, quàm ſi ſitus omnimode bonus fuerit: Nonnunquam etiam infantes omnino non invertuntur, ſed dicto modo ſedentes pedes deorſum protendunt, iiſque præviis in oſtium feruntur, de quibus ſuo loco.

Explicatio 6. Figuræ.

a a Duæ vertebræ.
b b Circulus repræſentans locum ventris.
c c Uterus bene ſitus, in quo infans bene ſitus ſedet, antequam prono capite delapſus eſt.

dd Oſſa coxendicis ſive ilium.
ee Oſſa pubis.
ff Acetabula ſive pyxides, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
gg Oſſa ſedentaria.
h Infans in utero ſedens, antequam prono capite delapſus eſt.

Explicatio 7. Figuræ.

aa Vertebræ.
bb Circulus repræſentans locum ventris.
cc Uterus, in quo infans præpoſtere ſedet.
dd Oſſa coxendicis ſive oſſa ilium.
ee Oſſa pubis.
ff Pyxides oſſium coxendicis.
gg Oſſa ſedentaria.
h Infans in utero.
i Vena umbilicalis.
k Secundina ſive placenta uteri.

Explicatio 8. Figuræ.

aa Duæ vertebræ lumborum ſive dorſi.
bb Circulus repræſentans ventrem.
cc Ambitus uteri, in quo infans poteſt videri.
dd Oſſa ilium vel coxendicis.
ee Oſſa pubis.
ff Pyxides ſeu acetabula, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
gg Oſſa ſedentaria.
h Infans bene verſus in utero, dorſo prorſum, capite deorſum in pelvim, clunibus ſurſum tendens.
i Caput infantis in oſtio.
k Funiculus umbilicalis.
l Placenta in fundo uteri.

Explicatio 9. Figuræ.

a a a a a a Sex vertebræ dorſi vel lumborum.
b b Circulus repræſentans ventrem.
c Locus umbilici.
d d Uterus bene ſitus, in quo infans à latere conſpicitur.
e Alterum os ilium ſeu coxendicis.
f Pyxis vel acetabulum, in quo vertitur os coxendicis.
g Alterum os pubis.
h h Oſſa ſedentaria.
i Poſterius oſſis ſacri curvamen eminulum.
k Infans bene verſus in utero.
l Funiculus umbilicalis.
m Caput infantis in oſtio clarius repræſentatum, quàm ſtructura oſſium admittit, ut melius conſpici queat, aliâs capite oſſis coxendicis caput infantis potiſſimum obtegeretur.
n Placenta ſive Secundina.

Vlterior octavæ & nonæ Figuræ explicatio.

Octava & nona Figura exhibent duos infantes bene verſos in uteris bene locatis, hoc ſolùm diſcrimine, quòd *Figura octava* ex adverſo exhibeat uterum cum infante dorſum nobis obvertente: *eademque Figura* apprime oſtendit infantem capite ſuo in pelvim illabentem; ſed ex ea non poteſt perſpici, quantum à vertebris lumborum diſtet fundus uteri, nam ex hac ſola Figura judicans facilè putabit, fundum uteri quàm proxime lumbis ſive dorſo fœminæ applicari, quum tamen res non ita ſe habeat, ſed contrà fundus ſuperiore parte à vertebris lumborum longius diſſidet, & circa umbilicum potius ſitus eſt, quod ut Lectori clarius pateat, eandem Figuram à latere delineandam curavi, uti in *nona Figura* videre eſt, in qua fundus uteri circa umbilicum conſpicitur.

Hîc notandum: quòd utraque hæc Figura repræſentet *maxime convenientem uteri & infantum poſituram, eorumque verſionem;*

nem optimam, ita ut excludi poſſint partu pure naturali: rebus enim, ut hæ Figuræ præ ſe ferunt, conſtitutis infantes proprio ſuo pondere in pelvis cavitatem feruntur, & gravitate ſua os uteri premunt, tranſitum urgentes, ut irruente vel minimo dolore porro detrudi & omnino excludi poſſint, quia iſti uteri & infantis poſituræ nullus oſſium officit obex, quibus infans obnixus retardari poſſet: quid igitur mirum, è convenienti hac uteri & infantum poſitura reſultare facilem partum? neque hîc opus eſt enitenti *infanti* aut occultæ cuidam *Naturæ* tribuere ſapientiam, qua alter exitum quærat, altera verò eundem ſecundet, uti olim dicebant: neceſſitate materiæ hæc conſequuntur, æque ac duæ unitates duabus adhuc additis quatuor conſtituunt, vel ſicut corpus rectum recto tubo ſecundùm longitudinem immiſſum propria mole deorſum fertur, ac vel minima depreſſione adactum facile penetrat; ita hujuſmodi infantes proprio gravitatis pondere inter oſſa penetrant in vaginam uteri, quæ dolorum deprimentium vi facile dilatatur: & licet interdum os coccygis quodammodo reſiſtat, capite tamen infantis plerumque removetur, ut illud hoc modo facillime excludatur.

Quæret fortaſſe quiſpiam: an utero & infante bene locato verſoque nunquam non partus facilis ſuccedat? vel an quidem aliis de cauſis partus reddi poſſit difficilis? cui reſpondemus: ſolam convenientem & uteri & infantum poſituram non abſolvere partum naturalem, ſed omnia pariter, quæ hoc Capite XXIII. propoſuimus, requiſita exigi: attamen certa res eſt, quòd data hac uteri & infantis conveniente poſitura plerumque & partus detur facilis.

Porro hîc notandum: quòd, data iſthac uteri & infantis conveniente poſitura, qualem *Figura octava & nona* exhibent, ſi dolores muſculis thoracis & abdominis undique contractis uterum coanguſtant & comprimunt, tum neceſſariò humores, quibus fœtus innatat, ingentem in os uteri impreſſionem faciant, per idem effluxuri: Notandum inſuper: Si tenue fuerit os uteri & molle, oraque pelvis arctior, tum humoribus os uteri amplifica-

ficari, ita ut caput infantis magna ex parte denudetur, antequam ad oſtium omnino delapſum ſit: Sin verò ſuperior pelvis ora amplior fuerit, rigidiuſque os uteri aut durius, in pelvim quidem capite delabetur infans, ore tamen uteri parum aperto: dolores enim thorace & abdomine contracto non niſi generali depreſſione uterum undiquaque coarctant, excepta ſolùm ejus parte acuminata, quæ jam ex parte in pelvim penetrare cœpit, & propterea extrinſecus non reprimitur; ſed humores utero vel potius membranis ſecundinæ incluſi intrinſecus impreſſionem in aperturam oris uteri faciunt, quod, quum infra nil obverſum renitatur, iſta impreſſione neceſſario aperitur, dum interim collum uteri pelvis anguſtiâ retinetur: uterus verò ab anguſtiore pelvis ora non retardatus & retentus à coarctantibus doloribus mox deprimitur, uſque dum ab acumine oſſis ſacri pudendique anguſtiâ retardatur, quo demum loco humores os uteri omni impetu urgent, ut aperiatur, magiſque ſubinde dilatetur, donec vel tandem ruptâ membranâ humores effluant, fœtuſque brevi poſtea ſine multo labore excludatur: Notandum præterea obiter, quod alibi pluribus explicabimus: quòd data hac recta uteri & infantis poſitura inter labores parturienti ſine magno conatu contingere poſſit *uteri ejuſve vaginæ procidentia*, ſi ſcilicet pelvis nimis ampla fuerit ad proportionem uteri, & quod in illo continetur, ſi inſuper os uteri craſſum ſit & durum, ipſaque muliebria laxa facilè dilatentur: Dolores omnia promiſcue deprimunt, pelvis ob amplitudinem uterum ſuprà non retinet, nil illum remoratur, niſi infrà os coccygis & anguſtia muliebrium, quæ niſi retardarent illum, repentino impetu extra corpus prorumperet: Quum igitur os coccygis facilè cedat, & pudenda dilatentur, cum capite infantis ſimul uterus partim extra corpus procidit eouſque quidem, ut ligamenta & vagina uteri quàm maxime extendantur & relaxentur, atque ægre poſt partum loco nativo reſtituantur vel remaneant, pondere ſuo ſemper ad prolapſum proclivia: Quid verò Obſtetrici faciendum ſit, ut hoc malum præcaveat vel redintegret, ſuo loco videbimus, ſufficit hîc loci breviter id annotaſſe.

Eos

Eos verò, qui uterum in partu tam tenuem eſſe opinantur, quàm veſicam diſtentam, hîc loci interrogatos velim: Si fœminæ repente ac ſine violenti tractu fœtum & ſecundinam excludunt, *cur uteri fundus tum non concidat, invertatur aut ſimul cum fœtu prolabatur?* tum temporis enim ſat ſpatii datur, & certiſſime id fieret, niſi craſſior eſſet veſicâ diſtentâ: fortaſſe reſpondebunt: quòd præ ſubita contractione ille non poſſit concidere aut inverti, & quòd à latere ſecundùm longitudinem iterum comprimatur; Sed reſpondeo: quòd repentinus partus utero non admittat ſubita ſui contractione reſiſtere comprimentibus inteſtinis, concidere & delabi cogentibus; & quòd impreſſio non tam à latere quàm ſuperne in fundum uteri irruat, unde, niſi craſſities obſtaret, repente concideret & inverteretur, quòd quidem fit, ſi infrà inepte trahendo funiculum umbilicalem, & ſuprà pariter inteſtinis deprimentibus is cogitur concidere, ut in oſtio inſtar capitis percipiatur, quia tum inteſtina in uterum delabuntur, eundem replentia, unde dolores intolerabiles & repentina mors ſequuntur, niſi manu ſolerti ſuo mox loco nativo reſtituantur: *Obſtetrices* igitur *novitiæ* & ex hoc caſu obſervare poterunt: quantæ utilitatis ſit craſſities uteri, præſertim in illius fundo: Quamvis autem *fundus* ad inſtar veſicæ diſtentæ tenuis non concideret vel inverteretur, neceſſariò tamen poſt ejuſmodi partum ſubitaneum concideret *uterus*, & ita complicatus prorſus delaberetur in cavitatem pelvis, quod nonnunquam, licet rariſſime, contingit, ſi ſcilicet inſigniter fuerit tenuis, tunc quidem circa manum complicatur inſtar lintei madidi, neque tam cita tum faciliſque ejus contractio eſt, quod mihi non arridet, quin potius mallem, eum conſuetam ſervare formam, & ſtatim à partu rite contrahi, & circa manum nondum retractam claudi, quòd multo pauciora tunc ſymptomata extimeſcenda ſint.

CAP.

CAPUT XXIV.

De partu præternaturali ſeu difficili in genere.

PRæcedenti Capite dictum eſt de *partu naturali* ſive *facillimo*: ubi *Obſtetricibus* non eſt, quod agant, Natura enim ipſa opus ſuum perfecte abſolvente arte non opus eſt nec ope externa: Jam igitur ſermo erit de partu illo, in quo *ars* requiritur & *auxilium*, ubi *Obſtetrices novitiæ* informandæ ſunt, qua ratione ars ſuccurrat Naturæ, imò ſola efficiat, quod Natura non valet, variis impedita obſtaculis: Quum autem iſthæc obſtacula diverſimode ſeſe offerant, & *Obſtetricibus novitiis* neceſſarium ſit ſcire, qua ratione ſe in quavis rerum occaſione gerant, ut parturienti & fœtui ſint auxilio; nos, quantum quidem poſſumus, ordine concinno omnes caſus proponemus, ubivis ſigillatim oſtendentes: qua ratione Obſtetrix tactu de ſtatu rerum certior fieri & omnia expedire queat.

Prius autem ipſas *Obſtetrices novitias* ſemel atque iterum monitas velim: quòd ſupponam, illas ſat ſcire, quicquid agendum ſit ſive tactu, ſive quocunque alio modo, quo fœtum excludere ſtudent, quòd ante omnia digitorum *ungues ſint decurtati, plani læveſque*, *manuum* item *digiti*, quoties iis utuntur, *nunquam non illitæ oleo, adipe vel butyro*, ut commodius & cum minore periculo fiant, quæ agenda ſunt, id quod ſingulis ſemper vicibus denuo inculcare non lubet: Ipſas inſuper monitas velim: quòd omnino ſtatuam, quibuſcunque unquam partûs difficultatibus adſint *Obſtetrices*, *illis non licere ſine vel cum inſtrumentis infanti demere membrum*, *nec uncinulis aliiſve inſtrumentis iſtum extrahere*: varius enim ſitus obliquus ſive uteri ſive fœtûs illud ne unquam quidem exigit, quamobrem iſtiuſmodi actiones non ſolùm ab *Obſtetricibus*, ſed & à *Chirurgis Obſtetricantibus rejiciendæ*, quorum quidem id eſſet, non verò *Obſtetricum* ſi neceſſitas id poſtularet: Sub finem hujus Libri memorabo *uſum inſtrumentorum*, qui non niſi rariſſime obtinet.

CAPUT XXV.

De partu difficili, ex morbis generalibus aut ſpecialibus proveniente.

PArtus *difficilis* vel à *Matre*, vel *Fœtu*, vel *Obſtetrice* originem ſumit: à *Matre* inducitur: ſi *generalibus* vel *ſpecialibus* morbis laboret, vel *mala corporis conformatione*, vel ſingulari quodam *partium genitalium vitio*: Fœminæ diuturna *febri*, *epilepſia*, *hydrope*, *ſtomachi intemperie* aut alio morbo tantam omnium virium jacturam facere poſſunt, ut jam parturientibus nihil earum ſuperſit, quibus connitantur cum doloribus ad partum excludendum, unde is retardatur & differtur, ac *Obſtetricibus* incumbit hiſce majori opera adjumento eſſe, quàm aliis, quæ vigore Naturæ valent conniti cum doloribus ad levandum & maturandum partum: Nonnullis etiam fœminis partum præpediunt *morbi ſubiti ſpeciales*, utpote *Colica*, *lumbago*, *dolor nephriticus*, *vomitiones*, *convulſiones*, *immodici fluores*, *diarrhœa*, aut alia particularia accidentia, quæ ſingula plus minus laborem retardant pro morbi vigore vel declinatione.

Quò igitur *generales* iſtæ *infirmitates* aut *morbi* eorumque ſemina tollantur, prægnantium erit, quantam quidem poſſunt, curam gerere, ut in tempore adhibitis medicamentis revaleſcant: iſthoc verò *prudentis Medici*, non verò *Obſtetricum* munus eſt, quas iſtud ſuſcipere minime decet: Idem dictum volumus de *morbis*, quibus parturientes ante vel ſub partum corripiuntur, *ſpecialibus*, ubi *Obſtetrici* ad *prudentem Medicum* confugiendum, ad cujus conſilium parturiens tractanda eſt, ita ut hîc loci rebus ſic conſtitutis informatione noſtra non opus ſit: Id ſaltem volo, ut *Obſtetrix* ejuſmodi parturientem leniter & fideliter adjuvet, benigne cauteque tractet, omnemque diligentiam adhibeat, quò laxum & lubricum infanti præbeat iter, os uteri, ſi neceſſe ſit, retineat cohibeatque, blandis alloquiis mulierculam conſoletur animumque addat: Adſtantes fœminæ ſummopere caveant,

ne-

nequid frigus offendat, cibiſque corroborantibus & medicamentis à *Medico* præſcriptis vires ejus reficiant.

Quòd ſi auxilio adſint *Obſtetrices* parturientibus *ſpaſmo, convulſionibus, epilepſiæ, immodicis fluxibus* vel *deliquiis animi* obnoxiis, *quarum infantes prave verſi prodeunt*, tum tempus non terant caput in oſtium dirigendo, ſed contrà ore uteri quodammodo jam aperto, ſi labor diuturnus & difficilis expectandus ſit, quocunque modo membranas rumpere, (ſi ruptæ nondum fuerint) fœtumque pedibus extrahere tentent, cujus rei modum ſequentibus trademus.

Conſultum etiam haberem, ubi *Medici* ad manus ſunt, *Obſtetrices ne unquam quidem parturientibus medicinam exhibere niſi conſciis & approbantibus Medicis*, nec unquam aliter agere decet ſtudentes conſcientiæ: ruri verò, ubi aliter fieri ſæpius non poteſt, *Obſtetrix* tenetur, quibuſcunque poteſt, mediis modiſque opitulari: opera tamen manuaria plurimùm ſublevabit.

Male conformatæ, utpote *gibboſæ*, *incurvatæ*, indeque vel aliis de cauſis *aſthmaticæ* non citò ſellæ inſideant, ſed dum quodammodo valent, ambulent vel ſtent, ab aliis ſuſtentæ, uſque dum infans ulterius ad partum promotus mox excludendus ſit, ſed cavendum, ne in terram decidat: Sellæ jam imponendæ ſuperiore parte corporis ſublimius reclinentur, ut ſedeant magis quàm cubent, quò facilior ſit reſpiratio, niſi aliud poſtulet ſitus uteri vel infantis.

CAPUT XXVI.

De Utenſilibus, quæ ſecum portet Obſtetrix, ſive ruri ſive in urbe.

OBſtetrix *oppidana* in uſum parturientium inſtructa ſit accommoda & accurate conſtructa ſella, in qua, ut res poſtulat, quocunque modo ſedere vel decumbere poſſint fœminæ, ſive ſit

partus facilis ſive difficilis: Ejuſmodi *ſellam* exſculptam videre licet ſequenti *Figurâ* 13. In tali enim *ſella perforata* parturientes multo commodius enituntur, quàm in *ſella vulgari*, *lecto* vel *ſtrato abbreviato*: & *Obſtetrices* in ea convenientius operam navare poſſunt.

Obſtetrix *ruſticana* nunquam non ſecum habeat *veſicam cum alligata buxea vel eburnea fiſtula*, qua utatur loco ſtannei ſiphonis ad injiciendum fœminis, ſi opus ſit, *clyſterem*: tales enim *veſicæ* facilius ſecum portantur, & commodiores clyſteri injiciendo ſunt, quàm ſtannei ſiphones: Illa etiam nunquam non ſecum habeat *herbas* quaſdam *arefactas*, ad coquendum, ſi opus fuerit, clyſterem, quamvis non ſemper opus ſit ex herbis præparari, quum & alio clyſteris genere uti poſſit, cujus compoſitionem monſtrabimus.

Injectio Clyſteris quid ſit, & quomodo fiat.

QUoniam pleræque *Obſtetrices ruſticanæ* neſciunt, quid clyſter ſeu ejus injectio ſit, aut quomodo fiat, atque ego *miſerrimum ruſticarum ſtatum* ſatis cognitum habeo, utpote quas olim per longam annorum ſeriem extremis ſæpe periculis exemi, Deo adjuvante vitam (quum de ea jam actum videretur) ipſis vel ipſarum infantibus, quin & utriſque nonnunquam, ſervando, commiſerationis & amoris affectu adactus, *inſcias Obſtetrices ruſticanas* aliaſque *novitias*, quàm potero, accuratiſſime informabo: *quomodo clyſter præparandus*, *coquendus*, *& quomodo male habentibus injiciendus ſit.*

Quid ſit Clyſter.

C*Lyſter eſt decoctum*, *ſive liquor compoſitus*, *aptus ad injiciendum inteſtino recto hominis ſive alvo*, ſive veſicâ id fiat, cui fiſtula eſt alligata, ſive ſiphone, compoſito è quacunque conveniente materia: in urbibus quidem ut plurimùm *ſtannei* adhibentur; ego verò commodiores judico *veſicas*, ob varias rationes, ſed ſuo quiſque abundet ingenio.

Ex-

Explicatio 10. *Figuræ.*

Fig. 10. exhibet effigiem fiſtulæ buxeæ clyſteris perfecta ſua magnitudine, craſſitie & longitudine, qualis homini adulto adhibetur: iſthæc fiſtula ab uno extremo ad alterum perforata eſt.

a Proprie eſt fiſtula teres ſuprà *lit. b* à latere pluribus foraminibus perforata, ut anteriore foramine ab excrementis oppoſitis obſtructo liquor per alia foramina effluere poſſit: hæc fiſtula plerumque corpori intruditur à ſummo *b* uſque ad *lit. a*, aut altius quidem, ſi admittant excrementa.

b Acumen fiſtulæ perforatum.

c Pars poſterior, cui veſica alligatur, utque firmius veſica maneat connexa, minuſculis inciſuris tornata eſt, ut filum, quo veſica alligatur, firmius inhærendi anſam habeat.

d Locus, quo pleræque fiſtulæ diviſæ duabus conſtant partibus, tunc inferiore parte *c* minor adhuc fiſtula eſt, quæ fiſtulæ *a* infigitur: hujus uſus eſt, ſi fiſtula *a* parte anteriore *lit. b.* obſtructa eſt, tunc fiſtula *a* poteſt extrahi & purgari, ut non opus ſit ſolvere veſicam: hoc verò commodum incommodo conjunctum eſt, ſcilicet hæ fiſtulæ ſibi invicem infixæ facilè moventur aut hiant: utroque genere ego uſus ſum, ſed ſolidas aliis præfero; at hic etiam cuilibet liberum eſt, quod libet.

Fig. 11.

a b c d Eadem quæ antea fiſtula eſt buxea, minore tantùm forma ſpatii ergo excuſa: huic fiſtulæ alligata eſt veſica: minores veſicæ *bubulæ* commodiores ſunt & ſolidiores.

e Veſica *lit. c* fiſtulæ tenui funiculo alligata, quod ita fit: Veſicæ parum humectatæ collum præcidito eouſque ut manum libere immittere poſſis, tum imo fiſtulæ fundo veſicæ extrinſecus applicito, eam invertito, interiorem ſcilicet partem extrorſum, interea fiſtulam dicto loco firmiter impreſſam tenens, veſicam probe annectito, & funiculum quinquies vel ſexies circumvolutum iteratis

nodis connodato: aliàs facilè ſolveretur: veſicæ jam arcte connexæ fundum ſuper fiſtula extentum ter quaterve ſubulâ perfodito, ut liquor per iſta foramina in fiſtulam queat influere, quo facto veſicam iterum invertito, quæ tunc fiſtulæ annexa dependet, uti *hac Figura* 11. exhibetur.

f Eſt ima pars veſicæ præſecta, quâ patet, ubi Clyſteris liquor infunditur.

Fig. 12.

a b c d Eadem eſt fiſtula minore forma expreſſa.

e f Sunt duo capita ligulæ adſtrictoriæ, quâ veſica colligata eſt, ne inditus liquor effluat.

g Corpus veſicæ, liquore repletum, & infrà ligulâ *h* colligatum.

i Infima pars veſicæ ſubter ligulam dependens.

Parturienti autem clyſter adhibetur vel eum tantùm in finem *ut dejiciat*, & inteſtina exoneret craſſioribus excrementis, ut meatus laxior reddatur, & mala avertantur ex obſtructione alvi provenientia: vel etiam eum in finem, *ut pigri dolores excitentur*: Parturiens ſi unum, duos aut plures dies non dejecerit, & è tactu deprehendatur, nil eſſe quod obſtet, è re erit, quamprimum ipſi adhibere clyſterem, quo dejiciat; idque ſine magno ſumptu & opera fiet hoc modo:

Recipe *furfurum triticeorum* manipulum unum: coque ſolos, vel cum *florum Chamæmeli* manipulo uno in ſeſquilibra aquæ *pluviæ*, uſque ad libram aquæ: cola per linteum vel cilicium: adde duo cochlearia *ſacchari*, *mellis* vel *ſyrupi nigricantis*, quod ſcilicet maxime in promptu eſt, & digitabulum *ſalis culinaris*: ſi non ſatis purgatum fuerit, adhuc ſemel cola, & ſic præparatum eſt ad injectionem enema.

Vel: Recipe mediam heminam *lactis dulcis* (Friſiis *een half mengele* dicitur) noſtro pondere circiter libram unam, fac ſemel ebulliat, ab igne remoto inde duo cochlearia *ſacchari ſubni-*

nigri, *ſyrupi* vel *mellis* & digitabulum *ſalis vulgaris*, miſce probè & cola, & erit paratum ad injectionem: adde, ſi lubet, aliquot cochlearia *olei raparum* vel *olivarum.*

Quòd ſi fœmina flatibus vexetur, tuque clyſterem ſimul reddere velis *carminativum*, cum *lacte* coquendum erit *ſemen aniſi*, *fœniculi* vel *leviſtici*, quæ *obſtetrix* ubivis ſecum portet, & porro clyſter præparandus, uti jam dictum, cum *ſaccharo* & *ſale.*

At ſi opus ſit clyſtere non ſolùm purgandæ alvo, ſed & *excitandis doloribus*, hoc modo præparandus erit: Recipe *ſummitatum abſynthii*, *minimarum frondium Sabinæ*, minutim ſciſſarum, *florum Matricariæ* & *Chamæmeli* ana manipulum unum: *Semen Leviſtici*, *Fœniculi* & *Aniſii* ana dimidium cochleare: coque omnia in ſeſquilibra aquæ *pluviæ* ponderis vulgaris, uſque tertia pars decocta ſit: cola: adde unum vel duo cochlearia *ſacchari* vel *mellis* cum digitabulo *ſalis*: hæc ſimul colliquefacta, ſi ſaccharum nondum ſatis purgatum fuerit, adhuc ſemel cola, & paratus erit clyſter.

Quò verò ſcias, quomodo res porro tractanda ſit, accipe veſicam fiſtulæ accommodatam, eandem proxime fiſtulam altero funiculorum ſive ligularum arcte conſtringe, (ſicut videre eſt *Fig.* 12. *lit. e f*) ea tamen cautione, ne funiculum vel ligulam bis, ſed *ſemel tantùm* veſicæ circumvolvas, neque nectas nodo adſtricto, ſed ſaltem laxo, ita ut tracto altero capite ligula omnino ſolvatur, liquorque poſſit effluere vel exprimi; iſte enim nodus ſolummodo obſtet oportet, ne liquor perfluat, quando veſicæ infunditur, vel fiſtula inteſtino recto intruditur: Clyſtere infuſo veſica & infrà colligatur altero funiculo vel ligulâ bis vel ter circumvolutâ, addito ſingulis vicibus nodo probe adſtricto, eodemque demùm duplicato, ut firmitatis certus eſſe poſſis. Veſica hoc modo clyſtere repleta atque ſuprà & infrà colligata fiſtula butyro illinatur vel oleo, & *caute* inteſtino recto intrudatur; *caute* inquam, ſcilicet non tactum tàntùm ſed viſum adhibendo, ita ut ſejunctis natibus alterius manûs digitis anum diſtendens alte-

te-

terâ fiſtulam leniter infigas digiti circiter longitudine, ſi quidem retenta id excrementa vel alia obſtacula admittant.

Novitias verò *Obſtetrices* monitas velim, ut prius accurate caveant, quàm clyſterem adhibent, *ne calore excedat vel frigore*: calor enim nimius ſi ureret, mortem parturienti inferret, uti exempla teſtantur, vel nimium frigus effectum non modò fruſtraret optatum, ſed & variorum malorum cauſa foret: at minus ſemper periculi erit, ſi peccetur defectu caloris quàm exceſſu: Veſicam igitur volâ utriuſque manûs amplectere, eamque plenam ambabus comprime leniter manibus, ac tam diu tene, dum quinquaginta circiter numeraveris; quòd ſi non grave ſit eam hoc modo medias inter manus tenere, nec calor eaſdem nimium penetret vel incommodet, uſtionis non erit periculum: vel: Veſica clyſtere repleta genæ & clauſo oculo aliquandiu apprimatur, quòd ſi calor ſuavis potius ſit quàm gravis, iſti acquieſcere licebit & enema infundere alvo non nociturum: conveniens calor erit, ſi plus quàm tepidum ſit & penitus calidum, inſtar lactis vel juris calidi quod commode & ſine flatu vel uſtione ſorbere licet.

Obſtetrix, fiſtulâ in anum vel inteſtinum rectum intruſâ, laxum illum prope fiſtulam nexum tracto ejus capite ſolvat, ſed ſolerter ſine quaſſu & commotione, dolorem enim excitaret: nexu ſoluto veſicam ambabus manibus amplexa *ſenſim* comprimendo evacuet, *ſenſim* inquam, nec ſubitò nimis, ut per corpus poſſit diffundi liquor, neque parturiens affligatur ſubito calore, de quo, ſi nimius foret, quereretur: Et *Obſtetricem* quidem non debet latere, *unum hominem caloris magis patientem eſſe, quàm alterum*, quare ſenſui male habentis inſerviendum: At verò veſicam exprimendo non prorſus evacuet, ne aër collectus ſimul corpori immittatur; nec putet, ſe obligari omnem ſemper liquorem immittere: nonnulli enim hominum tenerrimo afficiuntur ſenſu, ut non poſſint omnem capere liquorem, quin rurſus emitterent; ideoque cum judicio & diſcretione facienda ſunt omnia: Liquore jam expreſſo fiſtulam leniter extrahit adhibito calefacto linteo,

per

per quod correptam altera manu fiſtulam traducit abſtergitque, linteo ſimul podici proſpiciens quod ſatis magnum quidem corpori applicat, & decumbentis corpori quadruplum vel octuplum ſupponit, donec cogatur dejicere, ne forte caſu adverſo lectum inquinetur: at unum lintei extremum è lecto promineat, ut poſt injectum enema fiſtula dicto modo poſſit abſtergi: huic rei lodix inſervire poterit illota aut aliud quid, quod in promptu eſt, ſi linteorum ſit curta ſuppellex.

Si Clyſter adhibendus eſt, fœmina, prout rei maxime accommodum erit, in alterutrum latus ſe componat corpore aliquatenus elevato, nec profundius in lectum deſidente, ut commodius fiſtula ano intrudi poſſit: Nonnulli hominum ipſimet ſua manu eam intrudunt, excitante eadem minores dolores, quàm aliena, talibus & liberum eſt id facere; aliis verò rerum ignaris *Obſtetrix* infigat oportet.

His peractis *teſta* vel *pelvis in promptu ſit*, vel *ſella familiaris*, in quam dejiciat fœmina, nec procul abſit *Obſtetrix*, quò adjuvare & inquirere poſſit: num ſimul cum excrementis & infans delapſus ſit: atque ob hanc rationem, ne ſcilicet iſthoc mali eveniat, *parturienti nunquam concedendum, ut per latrinam dejiciat.*

Veſica confeſtim ſoluta probeque purgata diſtendatur, & à ligulis fiſtulæ alligatis ſuſpendatur ſiccanda, quæ poſtea, ſi uti velis, parum humectetur, ut lenis fiat & tractabilis. *Minores* veſicæ *bubulæ*, aut ſi non dentur, *ſuillæ*, non admodum flatu diſtentæ, huic uſui quàm maxime conveniunt.

Porro *ſit inſtructa Obſtetrix acuta forfice*, qua, ſi parturiens fœtum excluſerit, funem umbilicalem abſcindat: Item *quadruplici filo leniore*, quo venam umbilicalem conſtringat: ut & aliquot *cepis*, ſi forſan infans excluſus deliquium animi patiatur, quas contuſas naribus adhibeat, vel parum vini, ſi quidem in promptu eſt, in nares, oculos & aures inſpuendo tentet provocare vitam intus forſan adhuc latitantem: uſui etiam erit ſecum habere *ſcopulas ſetaceas*, quibus infantis deliquium patientis

M plan-

plantas pedum fricet, ut experiatur, vivus ne ſit an mortuus: Etiam nunquam non ſecum habeat *faſcias albas firmiores* vel *lintea* lata duos treſve digitos, unumque vel duos cubitos longa, quibus, ſi res poſtulet, uti queat in extrahendis infantibus: Nonnulli *Chirurgorum obſtetricantium* maxime commendant *ſiphonem*, quo inter labores oleum in internos corporis meatus quaquaverſum injiciatur, quo ſicui arrideat, liberum eſt uti; ego verò non adeò neceſſarios illos judico, neque unquam uſus ſum, & nihilominus inſtitutum opus in partu etiam difficillimo perfeci: manus largiter inunctæ meatus ſatis ſuperque ubivis inungunt, quos attingunt: ex abundanti *Obſtetrix linteolo* uti poterit vel *ſpongia*, qua, quoad aſſequi poterit, omnia inungat: quibus autem ſiphon arridet, haud contradicimus.

Explicatio Sellæ parturientium perforatæ.

Fig. 13.

a Aſſeris poſterioris ſuperior pars in ſella, cui parturiens dorſo lumbiſque incumbit vel acclinata quieſcit, quæ inde meritò *fulcimentum* dicitur: hoc *fulcimentum* duobus cardinibus à tergo firmiter annexum eſt, altero ſcilicet cardine prope culcitram *lit. h*: alter verò latet poſt januam dextram: mediantibus hiſce cardinibus iſtud *fulcimentum* ad imum uſque reſupinari poteſt, ad quod ſuſtinendum hanc meam ſellam inſtruxi duabus poſticis perforatis, quibus foraminibus tranſmitto virgam ferream per utramque poſticam tendentem, cui *fulcimentum* innititur vel altius vel demiſſius, prout ſeſſio aut cubitus parturientis exigit.

b Aſſeris poſterioris inferior pars, quæ ſemper manet immobilis, & cui ſuperior pars *a* ac fores laterales *e e* cardinibus connectuntur, ita ut fores poſſint claudi & ſibi invicem ſuperimponi, ad quam rem cardines ſtudioſe debent concinnari. *NB.* Eidem aſſeri adhærent & *duæ poſticæ*, quæ hîc non conſpiciuntur, atque à tergo ſibi invicem poſſunt ſuperimponi eodem modo quo anticæ: duas has poſticas in hac ſella non deſignavi, ad evitandam confuſionem: anticis ſunt omnino æquales, parum ſaltem leviores; & non ſolùm mediantibus foraminibus trajectaque vir-

virga ferrea fulcimento ſuſtinendo inſerviunt, ſed etiam ſellæ firmum præbent fundamentum, ut prorſus non poſſit vacillare aut retrorſum cadere: præterea percommode loco ſpondarum inſerviunt, ſi fulcimentum reſupinatur, & parturiens ſuperiore corporis parte demiſſius inclinatur quàm inferiore, tum cònfulciunt pulvinos, ut fœmina inter illas incluſa decumbat æque ac in præſepio aut clauſo anaclinterio.

c Alter *cardo*, *inferior* ſcilicet, prope humum, *alter* verò hujus januæ (quælibet enim binos habet) ſub culcitra latet.

Fulcimentum latum eſt ſeſquipedem *longumque* duos pedes: inferior aſſeris poſterioris pars ejuſdem eſt latitudinis & altitudinis, quadra ſcilicet undique ſeſquipedalis.

d d. Culcitra perforata, cui fœmina inſidet, antè ab uno latiore extremo ad alterum duos pedes lata: à tergo autem prope fulcimentum, ubi arctior, lata eſt ſeſquipedem: hæc culcitra perforata, è robuſto aſſere querno confecta, ſuprà obducta eſt panno ſetis equinis effarto, ut turgidum ſit & molle: infrà ferro rubuſtiore firmatur duos digitos lato, ad formam ligni excuſo, clavis oppilatis rite affixo: huic ferro duo robuſti cardines affixi ſunt, ut moveri poſſit, & anteriore parte elevari ac demitti prope *literas d d*, ſicque fulcimento reſupinato culcitra perforata elevatur, ut parturiens æquali corpore incumbat. Anteriore parte cuilibet extremo affixum eſt ferrum recurvo obtuſoque cuſpide inſtar uncinuli, qui præterlabitur ferrum *i*, januæ laterali *e* probe affixum, quo pacto culcitra januæ, & viciſſim janua culcitræ adhæret: eodem modo & alterum culcitræ extremum alteri januæ laterali annectitur, ut ambæ mediante hac culcitra firmo ſtent talo. Iſthæc culcitra, inſtar perſpicilli formata, rarius à me adhibetur, quòd iſtam anteriore parte nimis anguſtam reprehenderim, neque aditum, eo, quo opus eſt, modo admittat ad parturientem difficili labore correptam, quare potiſſimùm alteram culcitram *Fig.* 14. adhibere ſoleo, quæ anteriore parte latior, ponè verò anguſtior eſt.

e e Binæ anticæ collaterales, ſeſquipedem altæ; latæ pedem

& quatuor pollices: Hiſce anticis collateralibus ſuprà *lit. ff* injunctus eſt *tubulus ferreus*, in quo planum & quadratum ferri fruſtulum dimovetur, infrà diverſis perforatum foraminibus, clavulum capientibus mediante ferro reſultante, clavulum cuidam foraminum intrudente: ex hoc ferro reſultante prominet *ferreus nodulus* notatus *lit. k*, quo depreſſo etiam ferrum reſultans cum clavulo deprimitur, tunc ferrum perforatum prorſum vel retrorſum movetur, prout res poſtulat: finis hujus motionis eſt, ut hoc modo *anſæ gg* iſti ferro perforato annexæ aut ulterius removeri aut propius apponi poſſint, prout nempe parturienti brachia ſunt vel longiora vel breviora: quamprimum miſſum feceris *nodulum k*, clavulus in aliquo foraminum capitur, ferrumque cum anſa firmatur, ne hinc inde poſſit moveri.

gg Binæ anſæ, quas parturiens manibus tenet, iiſque ſummis viribus poteſt obniti.

h Locus, ubi culcitra cum fulcimento connectitur per cardinem: cardines culcitram annectentes *antè* verſus culcitram, ſed culcitram connectentes *à tergo* ſiti ſunt: Anteriores culcitræ cardines duobus longioribus clavulis ferreis connectuntur, qui duabus catenulis poſticis ſunt affixi, ne perdantur; at ſulcimenti clavuli cardinibus manent infixi, quum rarò uſu veniat illos extrahere.

i Ferrum alteri januæ affixum, poſt quod extremum culcitræ vel uncinulus ejuſdem ſurſum vel deorſum movetur: hoc ferrum affigitur clavis per foramina in ipſo ferro forata: foraminibus autem, quæ ante ferrum extant, clavulus ferreus infigitur ad fulciendam culcitram ea, qua opus eſt, altitudine vel demiſſione.

k Nodulus ferro reſultanti annexus, quo iſtud cum clavulo ſuo deprimitur, ſi anſæ promovendæ ſint vel removendæ.

Fig. 14. N. 1.

Altera culcitra, ſimiliter ſellæ adaptata, ejuſdem omnino magni-

gni-

gnitudinis ac altera, quæ in ſella videtur, exſcindendo ſolùm aliter formata: iſthæc commodiſſima eſt ad partum difficilem, ubi *obſtetricantium* maxime requiritur opera, quibus hoc pacto latior patet ad fœminam aditus, manuumque motio minus impeditur.

N. 2. *Hypocauſtum vulgari altius*, (hujus generis bina in promptu ſint) ſupra excavatum, abſque foraminibus, longitudine ovata, ut ſacci arenâ calefactâ completi imponi poſſint, pedeſque foveri, ad evitandum in camera fœtorem prunarum & hypocauſtorum: aut ſiquis ignem mavult, teſta imponi poteſt: intrà enim aliis ſimilis eſt, ſed altero tanto fere altius debet eſſe vulgari, quia parturientibus ſellæ inſidentibus maxime convenit genua altius elevare.

Ulterior explicatio ſellæ parturientium perforatæ.

Singulis ſellæ hujus perluſtratis partibus haud abs re erit obſervare, quodnam diſcrimen intercedat inter hanc & alias parturientium ſellas, quæ primo intuitu parum inter ſe differre videntur: illarum igitur differentia diligentius explananda erit, ut eo melius internoſcantur: Notandum ergo à *novitiis obſtetricibus Chirurgiſque obſtetricantibus*, à parte parturientis omnem *pariendi virtutem*, qua fœtus excluditur, potiſſimùm *in eo ſitam eſſe*, ut mediantibus doloribus impreſſionem in uterum faciat ingentem, omnia inteſtina violenter quaſi deprimendo atque urgendo: quod ut rite fiat, (*hoc quælibet mulierum ſibi ipſi dictum putet*) ipſa, ſentiens dolores ingruere, *halitum prius retrahere, ac pectore jam ſpiritu repleto eundem continens muſculos abdominis omnibus viribus contrahere debet*, quò undiquaque impreſſio in uterum fiat: quem impetum omni niſu tentans parturiens ſentiet: quòd *cogatur corpus paululum inclinare*, *dorſumque cum lumbis* eum in finem *incurvare*, unde ingens *lumborum dolor*, quo parturientis facultas laborandi plurimùm intercipitur, niſi à tergo *præfulciantur lumbi*, firmiſſimis retinaculis obnixi: quòd ſi parturiens ejuſmodi firmo retinaculo lumbis obniti, eoſque

tali fulcimento opponere valeat, quod ceſſim ire non poteſt, etiamſi omnibus viribus ventrem contrahat urgeatque, tunc unico dolore plus efficiet, quàm aliter ſæpius iteratis, id quod magno commodo eſt, ubi infans non niſi intenſis doloribus excludi poteſt: Dum *deſuper* in uterum fit impetus, ſumme neceſſarium eſt, parturientem perverſa ſeſſione *infrà* exitum non præcludere, niſi incaſſum velit laborare: præcluditur autem exitus, ſi ſedentis os coccygis culcitræ innitatur; Deſuper enim propellens, & infrà remoram faciens incaſſum fuſos patietur labores.

Duplex hocce commodum, *partui levando eſſentialiter neceſſarium*, mediante *Sella ad pariendum concinne adornata* conſequendum & comparandum foret: ſed, ut verum fatear, præter hanc ipſam ne ullam unquam vidi ſellam, iſti parturientium commodo inſervientem, quòd nulla illarum debita gaudeat proportione, quæ proportio ſi parturienti dicto modo ſit accommoda, in eo ſita eſt, *primò*: ut ſellæ inſidens, culcitrâ ab oſſe coccygis amotâ, tali fulcimento adverſus lumbos gaudeat, quod non poſſit removeri, quantiſcunque illa obnitatur viribus. *Secundò*: ut mediante ſella lumbos fulcimento obnixe poſſit opponere, ut ita validius retracto ventre & viſceribus & inteſtinis impreſſionem in uterum facere queat.

Iſthæc proportio non datur, ſi ſellæ fulcimentum à tergo immobile ſtet, ut nec promoveri propius, nec ulterius removeri poſſit; unius enim fœminæ lumbi magis incurvantur, quàm alterius, quod igitur uni convenit, alteri incommodum erit: Si verò fulcimentum elevari poteſt & demitti, tunc ad conformationem lumborum accommodabitur: *Secundò*: Parturiens lumbos fulcimento firmiter opponere vel oppoſitos tenere non poterit, niſi ſella duas habeat anſas, quas validè à ſe protrudendo nec frangere poteſt nec removere; neque ſolummodo opus eſt anſis iſtiuſmodi, ſed etiam, ne nimis à corpore diſtent, neque prope nimis adſint: parturiens enim anſas firmiter tenens, ac à ſe quaſi protrudens lumbos ſellæ fulcimento obnixe debet apprimere, quod non poteſt, ſi anſæ nimis diſtent, tum enim aſſequi

non poteſt: ſin autem propius ſitæ ſint, tunc cubiti nimis flectendi ſunt, ut brachia breviora fiant, & tum maximum robu frangitur: quum igitur uni fœminæ brachia breviora ſint quàm alteri, neceſſariò ſequitur, anſas exigi mobiles, quas promovere poteris vel removere, aliâs uſui non ſufficient: Ut igitur parturiens tergo fulcimento obnixe aſſideat, ita tamen, ut ſimul os coccygis à culcitra liberum ſit, neceſſariò res poſtulat, ut culcitra ſignata *d d*, à tergo fulcimento contigua, ultra duos pollices lata non ſit, quo innuitur: in medio, ubi oſſis coccygis locus eſt, nullum omnino requiri ſpatium, cui inſidere fœmina poſſet: At ſiquis dicat: latitudinem duorum pollicum hîc dari, ei reſpondemus: nullam unquam parturientem fulcimento nudis opponi lumbis, ſed culcitram interjici tomentitiam, imò duplicem ſæpe, iſti rei accommodatam, qua ſpatium iſtud duorum pollicum facilè repletur, ſicque nil remanet, cui os coccygis innitatur vel obſtet: & vix credibile eſt, quantum commodi ſella ejuſmodi probe concinnata adferat parturienti, quæ ipſamet dolorum vehementiâ fœtum excludere tenetur.

Obſtetricantes jam, & quibuſcunque ſellarum ad enitendum ſuppetit uſus, ſuas cum hac ſecum conferant ſellas, & inquirant, an iiſdem dicta ſibi liceat aſſequi commoda: inſpiciant fulcimenta ſua *immobilia*, & culcitras pone nonnunquam *ſpithamam latas*, & perpendant, qua ratione os coccygis cedere poſſit, dum culcitræ inſidet parturiens; ſi verò à culcitra abſcedit, videant, quibus mediis ſinum lumborum expleant & obfirment: pulvinis, dicent, ſicut plerumque moliuntur; ſed parum admodum fulcimenti multumque doloris afferre iſtam expletionem parturientes plus ſatis ſentiunt tali ſellæ inſidentes, licet ut plurimùm cruciatus cauſa ipſas lateat.

Nec his ſolùm requiſitis omnis ſellæ accommodatæ abſolvitur perfectio: non ſemper parturientis labores enitendo ſufficiunt: nonnunquam ipſi *pati* potius quàm *agere* convenit, imprimis ſi prava ſit uteri poſitura, aut infantes prave verſi prodeant, tum *Obſtetricantium* potius vices ſunt laborare, quàm parturientis:

pen-

penitiſſime igitur per tactum cognito pravo uteri vel infantis ſitu, ponderandum eſt, quodnam ſeſſionis vel cubitûs genus maxime conveniat, quo *Obſtetrix* neceſſariam operam conferre poſſit: nonnunquam res poſtulat cubitum parturientis plane ſupinum; nonnunquam opus eſt cpaut humeroſque attolli magis quàm corpus inferius: quid tum facto opus eſt, ſi vel culcitra, vel fulcimentum, vel utrumque ſit immobile? ad quid tunc valet ſella perforata? maximus jam labor eſt, & uſus ſellæ jam requiritur maxime accommodus: Porro ſi fulcimentum ſolum reſupinari poteſt culcitra manente immobili, & parturientis tum cubitus & labor *Obſtetricantis* cum maximo conjuncti erunt incommodo, præſtaretque lecto uti vel grabato potius, quàm ejuſmodi ſella: ideoque nos & fulcimenti pariter & culcitræ motionem excogitavimus, qua mediante ſella ad cubatum talem vel ſeſſionem parturientis accommodari poſſet, qualem vel uterus obliquus vel pravus infantis ſitus maxime requirit.

Sellæ huic noſtro bipedale ſpatium antè, à tergo verò ſeſquipedale ſaltem tribuimus, *primò*: quia ſpatium bipedale *Obſtetricanti* ſatis eſt ad præſtanda ea, quæ ipſius muneris ſunt. *Secundo*: ut parturientibus, tanto ſolummodo ſpatio competente, quanto opus habent, non detur facultas corpus (ut quidem ſolent) ab uno latere in alterum dimovendi, id enim magno *Obſtetricanti* impedimento eſt: Itidem fores collaterales unius ſaltem pedis & quatuor pollicum latitudine confici curavi, quoniam aliàs, ſi latiores fuiſſent, etiam anterior ſellæ pars vel majorem latitudinem exegiſſet, vel parturiens pedes non ſatis dilatare potuiſſet, quod itidem magnum impedimentum intuliſſet.

Ex his omnibus, quæ dicta ſunt, facilè licet dijudicare: *quanti uſus ſit ſella ad enitendum apprime concinnata*: contrà verò male concinnata non niſi moles moleſta eſt, vix alio digna pretio, quàm quæ Vulcano dedicetur. Tota hæc ſella cum quatuor foribus & altera culcitra ſacco indita facilè à viro quodam portari poteſt; ideoque nequaquam nimii ponderis eſt in uſum

ſum urbium & pagorum: & res certe exoptata foret, ſi tali ſella unaquæque *Obſtetrix* inſtructa eſſet: & quicunque accuratam proportionem è Figura capere non poteſt, eidem meæ fores patent ſpectaturo hanc meam ſellam, ſi forſan ad hunc archetypum aliam ſibi confici velit.

Quum *Medici* ruri non habitent aut *Pharmacopolæ*, neque acceſſi confeſtim poſſint, *Obſtetrix ruſticana* nunquam non inſtructa ſit *medicamento aliquo præſentiſſimo anodino*, quo quibuſvis pravis doloribus mederi valeat: Equidem prægnans non facilè ſine dolore pariet, nec quiſpiam dolorum genuinorum ſenſum tollere contendat: at verò parturientes ſæpius multos incaſſum patiuntur dolores, qui *anodino quodam medicamento* vel tolli omnino, vel non parum leniri quidem poſſent: Ad quos dolores ſedandos *magnam illam* & *univerſalem medicinam* (ſi ſolerter fideliterque præparetur) nobis conceſſit Divina Bonitas, *ſuccum* puto *papaveris*, aliâs odioſo iſto nomine *Opii* inſignitum, gladium ſane ancipitem in manu ſtolidi & profani ad interficiendum & vaſtandum; ſalutare autem, imò *maximum* & *univerſaliſſimum medicamentum in manu ſapientis Medici*, qui rite præparare, eoque ſcite uti novit.

Modus hunc ſalutarem ſuccum *præparandi varius* eſt, ſed non æque probatus: *Paracelſus* & *Helmontius* ſuccum hunc ejuſque præparationem maximopere commendarunt, medium verò genuinum nocivam ejus qualitatem ſeparandi abſconderunt: *Georgius Sterkey*, *Paracelſi & Helmontii interpres* plura de *Correctore* illius aperuit, adeò tamen obſcure, ut ſpiritu fere prophetico opus ſit, ſi æquivoca ipſius verba aſſequi velis, meritòque dubitandum, an priores Auctores explicaverit, vel potius obſcuraverit: quicquid ſit, plurimos ille ſciendi cupidos allexit ad laborandum & *Correctorem iſtum* indefeſſe quærendum: Sed quid *Correctorem* dico *Opii* ſolùm, quum *univerſalem* intelligam *Correctorem*, quo non *Opium* tantùm, ſed & omnia venenata vegetabilia leni & amico modo veneno & nocivis qualitatibus priventur, retentis qualitatibus medicamentoſis, unde *Opium*, *Helle-*

borus albus & *niger*, omneſque venenatæ herbæ tanquam ſalutaria medicamenta adhiberi poſſunt.

Haud inficior, me ſedecim circiter annos inveſtigando occupatum fuiſſe, priuſquam *Correctoris* iſtius compos factus ſim, neque ad illum perfectionis apicem perduxi, quo *Sterkey* poſſediſſe perſuadet, licet eundem aliquot abhinc annis non parum correxerim: quicquid ſit de hac re, ego experientiâ edoctus ſum, *Correctorem* meum, mixtum pulvere vel ſucco plantæ cujuſdam venenatæ vel radicis, ſine ullo æſtu, ſola, inquam, mixtione, ſine ulla ſeparatione vel imminutione quantitatis ponderiſve brevi venena vegetabilium ita coërcuiſſe vel profligaſſe, ut ſuccus ille vel herba tanquam præſens medicina ſine mora adhiberi potuerit, unde coactus fui accedere ſententiæ Sterkeyanæ, quòd ſcilicet vegetabilium venenum non ſit eſſentia, vel eſſentialis qualitas plantarum, ſed immaturitas quædam aut cruditas, quæ mediante pretioſo hoc Correctore corrigitur, planeque matureſcit: *pretioſum* dico hunc *Correctorem*, non quòd tantis ſumptibus opus ſit illi, qui eum novit præparare, licet non pauci ad ſummam inopiam redacti ſint in eundem inquirendo; ſed propter univerſalem ejus uſum ad ſalutares medicinas præparandas: etenim per hunc *Correctorem* non ſolùm, uti dictum, venena omnium vegetabilium, plantarum ſcilicet, herbarum, radicum, ſeminum &c. tolli, ac vegetabilia integrâ ſuâ ſubſtantiâ abſque diminutione in ſalutaria medicamenta verti poſſunt, ſed & gratæ confici *Eſſentiæ*, ſubtiles & eſſentiales particulas à craſſioribus ſeparando, eaſque *incorruptibiles*, quandiu placebit, aſſervando: Duplici hac methodo univerſali unicus Medicus hoc gaudens *Correctore* plura medicamenta præparabit, quàm frequentiſſima Civitas conſumpſerit: ſed *clavis* iſthæc abſcondita latebit penes eos, quibus Maximus Ille Medicus iſtud arcanum largiri dignatus eſt.

Interea, ne ſalivam tantummodo Lectori moviſſe videar hac re, quam tamen non niſi verbis involutis fert animus revelare, non gravabor aliam aperire methodum, qua opium non ſolùm,

ſed

ſed & pleraque alia vegetabilia ex nocivis in ſalubria commutantur medicamenta, quam communicationem Chemiæ cultor non niſi grata mente accipiet: iſthæc enim præparatio æque univerſalis ac grata eſt, laborioſior tamen illâ, quæ fit per *univerſalem Correctorem*, licet neutra ſine labore acquiratur: præparationem hanc herbarum verbis involutis hîc loci tradere haud intendo; in Chemia mediocriter ſaltem verſatus eam præſtare poterit, ſed uni melius cadet quàm alteri, ut quiſque rem accurabit ſuam attente ac ſolerter: Ecce igitur ex ſincero integroque animo præparationem omnium herbarum mediante pane.

Præparatio herbarum per panem ſecalitium.

Accipe quaſcunque *herbas*, ſive *virides*, ſive *arefactas*, (ego quidem arefactas maxime approbo, licet ipſemet viridibus uſus ſemper fuerim) *aridas* in *pulverem* ſubtiliſſimum, *virides* autem in *pulmentum* redige, tundendo perquam minutiſſime: & nunquam non herbæ tibi ſint ac radices *oleoſæ*, virtute maxima valentes; frigidis enim & aquoſis occupari operæ pretium non erit: *miſce* his herbis *medullam recentis panis ſecalitii* ex optima farina ſecalina cum fermento cocti, cum *ſimplo herbarum pondere medullæ duplum vel triplum pondus*, prout ſcilicet viribus vel qualitate nociva valent herbæ: Sin *opium* corrigere velis, (quod non herba, ſed ſuccus papaveris arefactus eſt, & conſequenter multo majoribus viribus pollet, quàm planta ipſa) illud utique plus panis exigere memineris.

Opii igitur *uni* libræ adde *quatuor* vel *ſex* libras *panis*; ſed probe obſervandum eſt: ſi *Opium* tam recens & molle ſit, ut tundendo in mortario ferreo ita inter medullam diſtribui poſſit, ne granatim inter medullam paſſim conglomeretur, tum non opus eſſe prævia ejus præparatione, ſed ſolùm inter medullam contundatur & diſtribuatur, uſque dum *opium* penitus fiat inviſibile: Sin autem nimis aridum ſit, prius in tenues ſecandum orbiculos, aut quàm tenuiſſime contundendum, ſimul pluviâ humectando, ut molleſcat aut per calorem, aut tundendo, ut fert occaſio: Quan-

do jam ita molleſcit, ut inſtar ſucci condenſati diduci queat, *non amplius conglomeratum*, tum aptum eſt cum pane contundi; non quidem omne ſimul, ſed fruſtulatim per vices, quantum commode in majori mortario tractari poteſt; denique ſi omnia probe ſint diſtributa, ſimul denuo contundantur. *Opium* hoc modo medullæ panis ſecalitii recentis commixtum *ſine ullo humore aut alia re* in *vitream* inde *ampullam*, ſolide compingens, ut *nullum* ullibi *intervacet ſpatium* concavum, maſſæ item *ſuperficies* ſit *plana læviſque*, aliâs areſceret, ſituque contracto corrumperetur: Ampulla ea ſit capacitate ut maſſa compacta *pari* circiter *altitudine*, *craſſitie* & *latitudine* imponi poſſit, quæ proportio erit optima; tum etiam vitrum capax erit humoris circulantis, ut non rumpatur, ſi quidem *galeam cæcam* vel *inverſam ampullam* ſuperimpoſueris probe conglutinatam: *Gluten* poteris componere ex *cera*, *reſina* & *vitro in pulverem contrito* ſubtiliſſimum, quibus ſecundum artem colliquefactis juncturam vitrorum oblinito ſpathâ calidâ, vel alio ferro lævigato; ſed attendendum: ut vitrum ita ponas, ne per digeſtionem quadraginta dierum gluten à calore balnei liqueſcat vel defluat, recenſque aër in vitrum penetret.

Vitrum probe conglutinatum impone *balneo evaporanti*, ut non caleſcat niſi à *ſolo calidæ vapore*; ſuprà parum ſaltem, duorum ſcilicet triumve digitorum latitudine diſtet ab aqua, nec prope nimis parieti vel lateri balnei aut fornacis ſit appoſitum vitrum, ac duorum triumve digitorum latitudine ultra maſſam probe circumcluſum, ut *undiquaque æqualiter* calefiat: Hæc ita *quadraginta dies nocteſque ſine intermiſſione æquali calore* digerantur, adhibitâ curâ: ne aqua nimium minuatur, calorve fiat remiſſior: fornacem ego ita confeceram, ut à latere balnei *lebes* appoſitus eſſet inſerto ſiphone, is ſimul calefiebat à calore balnei per fumarium aſcendente; quo facto nunquam non abſque omni ſumptu & negotio præſto erat calida, quam *ter quotidie* per fiſtulam immittebam balneo, uſque dum per aliam fiſtulam iterum efflueret, qua ratione certus eram, balneum eſſe

ple-

plenum, neque tamen nimium infundere poteram, ſuperflua per hanc poſteriorem fiſtulam rurſum effluente. Aqua balnei *non eouſque efferveſcat, ut coquatur*, ſed calor ſit aliquantulum minor: ſi enim nimius fuerit, periculum eſt, ne vitrea dirumpantur, materiaque nimis areſcat vel aduratur; ſin verò modicus nimis ſit calor, mucorem contrahet maſſa, irrituſque erit labor: idcirco *calor ſit moderatus & continuus*, tunc videbis vaporem continuò ſenſimque gyratum, & elapſo tempore labore lætus frueris,

Digeſtione peracta, maſſæ, in catinum fictilem inditæ, tantum pluviæ affunde, quantum ſufficit eidem manibus rarefaciendæ, ut *opium* ſolutum à medulla ſeparetur expreſſione: quòd ſi prima vice *opium* non ſatis eliquatum cenſeas, quoties libet, recenti aqua lavationem iterabis, uſque dum omne *opium* probe ſeparatum cenſeas: Hunc ſuccum ſive expreſſum liquorem, ſi aliquandiu conſtitit, leniter effundendo ſegregare poteris, ne feces fundo inſidentes commiſceantur; tum in vitreis vel nitidis vaſis fictilibus ſenſim evaporet, uſque ad craſſiorem maſſam, catapotiis formandis fere idoneam: *addito* tunc *optimo croco* in pulverem redacto ſubtiliſſimum, eodem quo *opium* pondere, contunde duas haſce materias in mortario ferreo, & habebis egregiam maſſam, omni tempore, ſi res poſtulat, pilulis formandis aptiſſimam; proque certo tibi dico, maſſam iſtam vel decuplo exæquaturam ſumptum omnem aut laborem, quem inſumpſiſti: ejuſmodi maſſa duodecim vel tredecim annos uſui mihi fuit, auſimque aſſeverare, ultimam doſin æque ac primam valuiſſe.

E pleriſque herbis ea, ut dixi, methodo præparatis *Eſſentias* mediante Spiritu Vini extraxi, quò formâ liquidâ ſibi invicem vel aliis rebus miſcere, eaſque pro commoditate & conditione perſonarum laborantibus exhibere poſſem: & quamvis pleræque illarum, imprimis *Eſſentia ſabinæ* pane ſecalitio præparata, plurimùm adjuverint, de *opio* tamen aſſeverare poſſum, ejus præparationem optime omnium ſucceſſiſſe.

Opii ita præparati adulto exhibetur granum unum ad quatuor uſque; ego quidem quibuſdam in acutiſſimis doloribus exhibui duodecim circiter grana; ſed nequis hoc abutatur: certus quidem eſſe poteris, in ſedandis perverſis doloribus ſi duo grana non ſufficiant, quatuor grana nunquam fruſtratura fore: at probe obſervandum, quòd laborantes devoratis hiſce pilulis *nunquam non ad ſudorem* ſe debeant componere; & notandum: ſi laborans poſt duas, vel ad ſummum tres horas non ſentiat dolores ſedari, illum non ſatis devoraſſe, aut forte (quod tamen vix vel conteſimo uſu venit) corpus ita conſtitutum eſſe poterit, ut *opio* dolores augeantur potius quàm minuantur, cujus generis hominum ego quidem unum vel alterum novi: unde liquet, *omnes Naturæ leges limitari ſolo liberrimo beneplacito Unius Legiſlatoris*, Cujus Benignitas nobis ſalutaria quidem conceſſit remedia, at verò iſta ita ad Voluntatis Suæ adſtrixit Beneplacitum, ut nunquam non in omnibus Illi Soli innitentes in Sanctiſſimo Ejus Beneplacito acquieſcamus tanquam in ſumma animæ medicina, dicentes cum Filio Ejus dilecto: *Non mea, ſed Tua fiat voluntas.*

Hîc quidem pluribus poſſem diſſerere de *virtutibus* & *effectu*, ut & *ulteriore præparatione*, qua *opium* hoc modo præparatum *ad Eſſentiam deducitur incorruptibilem*, ſed ea me nimium detinerent: ſufficit *Obſtetrici*, ſi ſciat, unde petat *opium* hoc modo præparatum: quòd parturienti *pravis* vel *tergiverſantibus doloribus* laboranti ſine mora intrepide liceat exhibere duo grana; quòd ſi intra horam non ſubſequatur levamen, repetat iſtam doſin, & raro quidem tertia doſi opus erit: interim obſervet: ſi laborans ſentiat aliquod doloris levamen, ne plus exhibeat, ſed moretur aliud duarum horarum intervallum: quod ſi tum dolores rurſus excitentur, doſis iterari poterit.

Qui *vires opii* penitus cognoverunt, iis non opus eſt exponere, quibus porro rebus ita præparatum ſit conducibile: *dictum* (ut ajunt proverbio) Sapienti ſat eſt: quare his acquieſco, contentus, veris quibuſdam (ad deſidioſos enim hæc non pertinent).

nent) Medicinæ cultoribus dono mihi conceſſo inſerviiſſe.

Quibus *occaſio* non eſt aut *habitus*, hoc *donum divinitus conceſſum* (*opium* puto) dicto modo præparandi, nec ſciunt, unde petant, conſilio *prudentis Medici* utantur vel quibuſcunque aliis, quibus poſſunt, mediis, ut vexatam liberent parturientem à *miſerandis* iſtis doloribus, *miſerandis* inquam, quippe cum iiſdem collati veri dolores fere nulli ſunt: Neque cuipiam alienum videatur, quòd tanta animi affectione de iſtis doloribus verba faciam, ex nimia id forſan ſympathia oritur: uxor enim, quæ benedicente Deo, decem liberorum me parentem fecit, in ſingulis fere puerperiis iiſdem correpta fuit, & ſemel tantùm abſque hoc medicamento eam peperiſſe memini, cui ſingulis vicibus Deus ita benedixit, ut Ipſi gratias debeamus immortales.

Qui *pilulis meis* utuntur *ſudoriferis*, non ignorant, idem inde auxilium peti poſſe, quod à dicto *opio*, cujus præparationem præmittere quidem volui, ne quis putet, quòd me aliis oſtentare velim, ut ſolent Auctores, qui laudant venales, quas volunt protrudere medicinas: dimovere primùm iſtam ſuſpicionem volui, præcedentem præparationem publice proponendo; eamque ob cauſam hoc inſuper addo: ſcilicet, *opium ſucco Cydoniorum Helmontii methodo præparatum* eodem malo mederi; ſed non ſit præparatum ab inerte, alias mucorem contrahit, & pravam qualitatem recipit: primas tamen ego defero præparationi cum pane, quæ *Paracelſi* eſt, licet nuſpiam clare ab ipſo deſcripta: neque abinitio in animo mihi fuit, tam perſpicue illam & dilucide explicare; quia verò Deus inclinavit animum meum, ut edendo hoc Libro commodis meis non inſervirem, ſed ſincero animo dilucide patefacerem proximo, quicquid ad puerperium neceſſarium eſſe arbitrarer, ſalutare hoc remedium celare non licuit.

Qui verò *ſumptibus* parcit aut *laboribus*, neque *occaſione* gaudet aut *habitu* hoc remedium præparandi, ſive ſua, ſive aliorum opera, is, ſi libet, uti poterit *pilulis meis ſudoriferis*, quas, jam per aliquot annos pleræque Familiæ in diverſis Urbibus,

Hol-

Hollandiæ, *Zeelandiæ*, *Friſiæ* &c. proſpero cum ſucceſſu in frequenti uſu habuere, quæ in hoc caſu non tantùm plurimùm valent; ſed etiam in omnibus fere morbis inſtar *univerſalis remedii domeſtici* adhibentur. Et quia procul dubio multis non ingratum erit, *vires* & *uſum* iſtarum pilularum *ſudoriferarum* ſcire, hîc loci paucis proponam, cum hac præmonitione: hanc pilulam ſudoriferam compoſitam eſſe è diverſis efficaciſſimis vegetabilibus, præparatis & correctis per *magnum illum* & *univerſalem Correctorem* omnis veneni vegetabilis, *oleo* ſcilicet & *ſale*, ita conjunctis vel miſtis, ut *unicam* ſaltem *mixturam* conſtituant *albam craſſamque veluti cremor lactis*, *leni ſapore*, quæ mixtura in aqua vel Spiritu Vini poteſt ſolvi, ita tamen, ut ſal & oleum non diſſolvantur: proinde qui noverunt *alcalia fixa* dicto modo conjungere vel miſcere cum duplo vel triplo pondere olei eorundem deſtillati ſubtilis, ſeu, ut vulgo vocatur, eſſentialis, ii ſolverunt nodum Gordium, & facultate gaudent qua omnia venena vegetabilium eradicare, noxiaque quin & letifera vegetabilia in ſalutaria atque innoxia medicamenta vertere poſſunt: medium iſtud, uti jam dictum, nil aliud eſt, præter *ſal* & *oleum*, intimum ſcilicet & maxime eſſentiale plantarum; quid igitur mirum, ſi valeant penetrare & corrigere immaturas earum & infrenes cruditates, quæ quaſi aſperi ſentes vim vegetabilium medicam obtegunt.

De viribus & uſu pilularum ſudoriferarum.

PIlulæ hæ *ſudoriferæ* inter *univerſales Medicinas* jure numerantur, quia vires illarum non reſtringuntur ad unius ſaltem vel alterius morbi medelam, ſed in omnibus fere (tam inveteratis quàm recens accidentibus præcipue) morbis plurimùm valent, ita ut uſus earum generalis ſit: quumque jam obtinuerit, à multis eas tanquam *pharmacum domeſticum* uſurpari, & mihi neceſſe fuerit, pleriſque amicis & vires & uſum earum pilularum per literas explicare, ſequentia ad evitationem multiplicis ſcriptionis in uſum publicum curavi typis exprimi.

Ad-

Adhibentur ergo iſtæ pilulæ feliciſſime in ſequentibus morbis.

1. In *omnibus febribus* tam intermittentibus quàm continuis, quin & malignis, at non ſine diſcrimine: exempli gratia: in omnibus *febribus intermittentibus*, tertianis ſcilicet & quartanis, ſive ſecundo, ſive tertio, ſive quarto die acceſſerit febris, id non variat uſum pilularum; ſolummodo obſervandum eſt, ut unam vel duas horas ante paroxyſmum non plus ſumatur quàm *unica pilula*, id eſt, *duodecim grana* pro *adulto*, & tum bibatur hauſtus vini Gallici vel Hiſpanici, pro laborantis complexione, & qualitate etiam febris: nam qui naturâ *calidus ſiccuſque* eſt, laborans febri, aut cum minore aut plane nullo rigore accedente, ſubſequente æſtu intenſo & diuturno, cum *cerevisia potius* quàm vino pilulam accipiat, & poſt unam vel alteram horam bibat aliquot hauſtus *calidi Coffy*; hoc quidem in febribus ardentibus & continuis potiſſimùm obſervandum eſt: Contrà ſiquis naturâ fuerit *frigidus humiduſque*, ac febris eum corripiat vehementi rigore, quo diu contremiſcit, is potius poſt pilulam hauriat potum *calidi vini Gallici* vel *Hiſpanici*, & mox in lecto recens ſtrato fotoque ad *ſudorem* ſe componat, eundem elicere tentans, priuſquam frigus febrile acceſſerit, & experietur, id ipſum remiſſius, & ſubſequentem calorem breviorem, anguſtiamque minorem factam eſſe: Si adſit *obſtructio alvi*, corpus prius *purgandum*: ſi *nauſea*, utendum *vomitorio*, quo ſtomachus ante uſum pilularum copioſa illa materia vomitum movente levetur: ſi verò talia ſymptomata non ſentiat aliquis, ſola febri laborans, dicto modo pilulis ſine prævia præparatione utatur ſingulis paroxyſmi diebus, & febris ſenſim diminuta poſt paucos plerumque dies evaneſcit.

Febri ardente correptus cum doloribus artuum & capitis, rigore & calore ſæpe alternantibus, timens, ne *morbilli* intus aut *varioli* lateant, ſi eo ipſo vel antecedente die adhuc dejecerit, ocyus pilulâ ſumptâ cum hauſtu vini vel cereviſiæ ſe componat ad ſudorem uberiorem: poſt duodenas horas iterum ſumptâ pilula in

continuo ſudore perſiſtat, ſubinde poſt horas duodenas pilulam accipiens, quandiu dolorem ſentit & angorem, qui plerumque tertia aut ad ſummum quarta die ceſſant, qua morbillis & variolis expullulantibus vigeſcit laborans & quaſi revaleſcit, neque ulterius opus habet iſto continuo ſudore morbillis jam elicitis, ſufficit, ſi ſubinde poſt ſpatium viginti quatuor horarum pilulam accipiat: quòd ſi morbilli aut variolæ non proveniant, è dolore tamen, angore atque morbo revaleſcit, quo tenebatur æger: ſin morbilli pulleſcant, citius malum tranſit, & morbilli raró ſuppurant: Siquis autem intra biduum vel triduum non dejecerit, & dicto modo male habeat, illi auctor ſum, ut ante pilulæ uſum alvum purget *cathartico* naturæ ſuæ conveniente ad obtinendam exinanitionem; aut ſi magis arrideat Clyſterium, id adhiberi poterit, neque extimeſcenda purgatio in principio ejuſmodi febrium aut ſignorum, quæ morbillos aut variolas arguunt; ſed quamprimum purgatio ſive clyſterium virtutem exercuit, detur ægro pilula, & (uti ſuprà dictum) ſudor continuus eliciatur.

Siquis forte *plethoricus* ardente febri corripitur cum præcordiorum dolore, deliriis & ſpaſmo, is me auctore hac pilula non utatur, niſi conſulto prius prudente Medico.

NB. Infanti *anniculo* vel *bimulo* ſingulis duodenis horis detur ſaltem *ſexta* pilulæ pars: *quadrimulo* vel *ſexenni quarta*: *octo* annorum vel *decenni tertia*: *duodecim* vel *quatuordecim* annorum, *media*: & ſic porro diſtribuatur habita ætatis viriumque ratione: infirmioribus ſingulis ſex horis media, vel ſingulis binis horis quinta aut ſexta pars integra vel ſoluta in cereviſia, vino Gallico vel Hiſpanico, aut alio liquore, qui ſuppetit, ægroque conducit: In *morbillis infantum* ego quidem auſim has pilulas commendare tanquam remedium, cui acquieſcere liceat, & vere dicere poſſum, quòd me nunquam fruſtraverit.

2. In *alvi profluvio*, ſive *dyſenteria* ſit ſive *diarrhœa*, ſingulis aut alternis diebus laboranti detur una pilula cum vino atro Hiſpanico vel rubeo alio: quibuſdam qualibet veſpera poſt cœnam

nam integra dari poteſt; aliis verò in quatuor vel ſex portiones diviſa, uti dictum, ſucceſſive ſumpta conducet: Siſtunt hæ pilulæ profluvium, tollunt comitantes dolores, eorumque cauſam, acres ſcilicet humores corrigunt.

3. In *arthritide*, vulgo dicta *podagra*, hæ pilulæ plurimùm valent; egregie enim dolorem, vel ejus cauſam, acrem materiam mitigant, atque leniſſime obſtructiones ſolvunt, unde tumores oriuntur vel tophi: quare quis ab initio hujus mali hac pilula uſus, antequam in tumorem vel tophum concreverit, eâ idem vincere omnino, vel incrementum ejus retardare poterit: qui verò diutius hoc malo laborarunt, & quotannis diu lecto inde affixi hærent, eâdem non parum illud mitigabunt, vel ulteriorem invaſionem evitabunt, ſi ſimul diætâ, quotidiano exercitio & motibus animi attenti non male ſe gerant: Si dolores maxime ingraveſcunt, ſingulis horis duodenis adhibetur pilula, uſque dum ſedentur, quod plerumque primo evenit die vel ſecundo, tunc unicam indies æger pilulam ſumat, ad ſudorem uberiorem ſe componens: *NB*. Vino aſſueti, non opus eſt, ut ab ejuſdem uſu moderato deſiſtant in ipſo etiam podagræ paroxyſmo, ſi hac pilula utantur; ſiquidem iſta nimium vini acidum & acre corrigit.

4. In omnibus *torminibus coliciſque* doloribus (ut & in illo, quem *Beljack* vocant, in India occidentali graſſante) ſumitur unica vel media pilula, habita ratione virium ac ætatis: dolore poſt binas horas non diminuto eadem doſis repetitur; at ſi dolor dicto tempore mitigetur, ceſſandum eſt: dolore autem denuo ingruente, rurſus media vel integra pilula adhiberi poterit.

5. In omni *gravedinis* vel *tuſſis* genere hæ pilulæ plurimùm valent, ſi cœnatus deglutitâ pilulâ ad ſomnum & ſudorem te componas, mane diutius decumbens, & invenies, materiam acrem mitigari, pituitam condenſari ac maturari, tuſſim cum dolore ſedari, ut æger citò convaleſcat, ſi ſcilicet abſtineat à cibo potuque acri, acido ac ſalſo, aëre item frigido, in ore ſemper

tenens ſtruſtulum glycyrrhizæ luteæ, hoc modo hæ pilulæ quoque reficiunt & mitigant *tuſſim phthiſicorum*, ut & *materiam exſcreantium purulentam*; ſed his conducit pilulam in quatuor vel ſex partes dividere, ſinguliſque ſex vel duodenis horis particulam haurire cum vino Hiſpanico, Cretico vel Mulſo.

6. In *nephritide* & *calculo* hæc pilula magnum affert levamen: calculo igitur vel nephritico dolore afflicto detur pilula; ſi dolor poſt binas horas non mitigatur, altera detur: acutiſſimis doloribus ſedatis ſingulis vel alternis noctibus pilula ſumatur, quòd ſi aliquot ſeptimanas continuaveris, experieris, hanc pilulam incremento nephritidis vel calculi non parum obeſſe, ægrumque acutiſſimis iſtis doloribus non adeò exponi, arenulas minori dolore excerni, urinam tam acrem non fore aut urentem, hocque malum minori incommodo generaliter ſuſtineri.

7. In *Cephalalgia* & *dolore dentium* graviore veſperi pilulam accipere, quumque dens exeſus ſit fruſtulum pilulæ indere poteris, ut liqueſcat, & bene fotus ad ſomnum & ſudorem te componere: ſin verò dolor ſit acerbior, neque poſt binas horas mitigari cœperit, adhuc unam pilulam accipere poteris, maneque diutius in plumis morari.

8. In *quibuſcunque doloribus*, ubi locorum & quales illi ſint, hæc pilula conducit; ſin enim dolorem non omnino abigat, ſedat tamen & diminuit.

9. In *ſuppreſſione menſium* ſexui fœmineo hæ pilulæ magno erunt adjumento, ſi octo vel decem diebus ſingulis ante menſtruam purgationem unam deglutiant ante cubitum cum hauſtu vini calefacti, indito parum macis & croci, aut, his faſtiditis, hauſtu lactis crocati, aut vini Hiſpanici, aut cereviſiæ veteris non aceſcentis.

10. Magnum etiam hæ pilulæ levamen afferunt *parturientibus*, quas *pravi*, *vagi* ac *tergiverſantes* vexant dolores, retardantes laborum ſucceſſum: pro ratione virium datur media vel integra pilula, qua brevi à pravis doloribus liberatæ corroborantur, ut mediantibus genuinis doloribus eniti valeant: quòd ſi poſt ho-

horulam pravi iſti dolores non minuantur, doſis repetatur, & poſt horam nondum ceſſantibus, doſis ſingulis horis ſubinde iteretur, uſque dum dolores iſti cœperint mitigari, tunc deſiſtendum; quamprimum enim mitigari cœperint, ſpes eſt, eos porro evanidos fore, genuinoſque in eorum locum ſucceſſuros.

11. Hæ pilulæ *dolores* etiam mitigant *partum ſubſequentes*, ſi detur quarta vel media pars: *enixas* item in *puerperio* juvant, corroborantes partes & membra debilitata: at quibus frequentius contingit puerperium, ab hujus pilulæ uſu abſtineant oportet, niſi graviores urgeant dolores, tunc non multum ſimul accipiant, fugiantque vinum, & quæ virtute depulſiva pollent, requiem habentes ab omni motione & turba.

12. Qui *lumbagine* laborant, ante cubitum pilulam cum hauſtu cereviſiæ optimæ ac probe excoctæ ſumant, & multo melius habebunt, imprimis ſi ſudor eruperit uberior.

13. In *ſcorbuto*, membris torpentibus, ſanguine craſſo, ejuſque motu tardo, cruribus tumidis, & corpore multis locis dolente, ſingulis diebus ante cubitum pilula accipiatur cum hauſtu vini calidi, corpus probe foveatur, ſudorque eliciatur, octavo ſubinde vel decimo die cathartico adhibito, ſi alvus ſua ſponte laxa ſatis non fuerit.

14. *Hydropicis* maxime proſunt hæ pilulæ, quia craſſos humores rarefaciunt, eoſque ſive per ſudores ſive urinam vacuant, quare hydropem curare poſſunt exorientem, ſi laborans nonnunquam hydragogis purgetur, pilulamque accipiat cum vino calido & nuce myriſtica.

15. Qui ex *gravedine* ſubitò *obſurdeſcit*, ante cubitum accipiat pilulam, & caput pulvino plumeo rite obvolvat, ut ſudor largiter eliciatur, deinceps porro foveat caput, & brevi melius habebit.

Virtus harum pilularum generalis eſt *ſudorifera & diuretica*, *acidos* quoſcunque, *acres ſalſoſque* humores temperant, *veneno* reſiſtunt, idque reſtinguunt, *omnes dolores* ſedant, graviores

& vehementiores *animi affectus* temperant, *coagulatos humores* reſolvunt, & hoc ipſo *obſtructiones* aperiunt, *partes duras* emolliunt, & conſequenter *ſanguinem*, omneſque noſtros humores *mitigant*, *rarefaciunt*, fluidoſque reddunt, ut hoc modo dicta mala omnia vel leniantur vel curentur: quapropter etiam maxime valent poſt ingentem *terrorem* ſive *horrorem* adhibitæ.

Hæ pilulæ plerumque virtutem ſuam *prompte* exercent, ideoque ipſarum uſus non ultra duas vel tres ſeptimanas continuandus eſt: niſi quis tum melius habuerit, deſiſtat ab uſu; qui verò meliuſcule eſſe cœpit, in uſu pilularum poterit perſeverare, uſque dum penitus revaleſcat; aut interjectis vicibus expedit purgare, & aliquot poſt diebus uſum pilulæ ſudoriferæ repetere. Quicunque cum judicio & diſcretione hac pilula utuntur, & quum res poſtulat, nonnunquam aliorum quorundam medicamentorum interjicere ſciunt uſum, quo ſalutarem illius efficaciam adjuvent & promoveant, præ aliis fructum exinde capient exoptatum.

Quum de purgatione mihi ſermo eſt, non intelligo res valide purgantes, quibus interjectis vicibus ægro utendum eſſet: ſed ſi *exempli gratia* pilulam ſudoriferam uſurpaveris denis, duodenis vel quatuordecim diebus contra mala quædam inveterata, utpote *ſcorbutum* & inde ſuborientem *hydropem*, *arthritidem*, graves *lumborum dolores*, *neprhitidem* &c. (contra *ſubitò invadentes* morbos longo pilularum uſu opus non eſt, quia ſatis citò ceſſant) tum aliquot diebus, ſex ſcilicet ſive octo ſubſequentibus horulâ ſemper ante cœnam ſumere poteris unam pilularum mearum purgantium, quæ ſimul confortant, vel ſi una non ſufficiat, adde & alteram, ut quotidie ſemel aut bis ſatis dejicias, & ſolutam acrem materiam è corpore egeras: hæ pilulæ placide adeo operantur, ut ſoleam iſtas exhibere puerperis ſecundo vel tertio à partu die, unam nempe horulâ ante cœnam, imprimis ſi ante & in puerperio alvus fuerit adſtricta, hoc pacto ſervantur à diutinis poſt partum doloribus, deliriis, vehemen-

mentibus febribus, aliiſque malis, quibus per obſtructionem alvi ſæpius fiunt obnoxiæ.

Quicunque pilulis meis *ſudoriferis* utuntur, plerumque & *purgantes* adhibere ſolent, *quæ ſimul confortant*: eæ placide operantur, & virtute pollent *univerſali*, ubicunque purgatione opus fuerit, ſive ante ſive poſt pilulæ ſudoriferæ uſum adhibere iſtas licet, imò & ſine illa: & infantibus & adultis, ſive firmis ſive infirmis dari poſſunt, qualeſcunque homines ſint. Duplici hoc pilularum genere morbos fere omnes medicabiles curare licet: qui verò his non cedunt, aliis vix vincentur medicamentis.

CAPUT XXVII.

Qua ratione per pravam pelvis formam partus impediri poſſit.

INter obſtacula, quibus dolores ingraveſcunt, partuſque retardatur, etiam numerandæ ſunt *pravæ pelvis formæ*, ſive *nimis magna* ſit, ſive *parva nimis*, ſive tandem *nimis plana*, unde diverſa incommoda poſſunt exoriri, *Obſtetrici* ſcitu neceſſaria, quò data occaſione huic ſe rei accommodare operamque navare rite queat, eum in finem de ſingulis pravis formis ſeorſim explicabimus.

Pelvis *nimis anguſta* plurimum procul dubio importabit incommodi: eam autem *pelvim anguſtam* dictam volo, *quæ inita proportione corporis totius parva nimis eſt*: puſillis quidem fœminis non ſemper ſunt pelves minimæ; accidit nonnunquam, ut mulier puſilla habeat majorem pelvim quàm magna, & viciſſim hæc minorem illâ, unde dici poteſt, uni fœminæ magnam nimis pelvim, alii nimis parvam eſſe: quamvis enim videamus, puſillas mulieres quandoque magnos infantes eniti, contrà magnas fœminas parvos infantes, plerumque tamen aliter ſe res habet, & magis receptum eſt, quamlibet fœminam partum edere

ma-

magnitudini corporis convenientem; unde neceſſariò ſequitur: *ſi fœmina magna habens parvam pelvim magnum parere infantem debeat, non ſine difficili labore id fieri poſſe*, quia tantum caput corpuſque non niſi ſucceſſu longioris temporis multiſque doloribus per arctam adeò pelvim deprimitur; imò fieri poterit, ut ejuſmodi fœminæ fœtus, quem utero geſtat, præ magnitudine craſſitieve omnino non per pelvim permeare valeat; & licet rariſſime id fiat, ego tamen cognitum habeo, dari fœminas, quæ *ob pelvis anguſtiam* maxima cum difficultate enituntur, etiamſi & uterus & infans optime verſi ſitique ſint: idque verum eſſe, inde comprobatur, quòd iſtæ fœminæ, licet ab initio laboris ad partum optime diſpoſitæ videantur, difficillime tamen fœtum enitantur, & quòd capita infantum editorum *formæ* ſint adeò *oblongæ*, ut opus ſit, ea quotidie contrectando premendoque (*ſcite tamen*) in formam redigere concinnam: inſuper iſti infantes ſunt *facie ſuggillata lividaque*, quia diutius in arcto illo meatu preſſi hærebant, unde nonnulli exanimes prodeunt, alii extreme debiles atque ſemianimes, quibus aliquot dierum nonnunquam ſpatium decurrit, priuſquam livor ille vel ſuggillatio evaneſcat: hac in re *callida obſtetrix* vel *curatrix* ſuum infanti officium conferre egregie poterit, caput convenienter fingendo.

Obiter hîc annotabo: infantibus non abs re *capita* eſſe *aperta*, hoc eſt, cranium non ex uno continuo oſſe conſtare, nec undique tunc temporis æque durum eſſe, ſed circa ſuturas adhuc membranoſum ſaltem; imprimis autem vertex mollior & membranoſus exiſtit, ut ſcilicet in iſtiuſmodi occaſione oſſa capitis cranium conſtituentia arctius coire, quin & ſuper ſe invicem contrudi queant, caputque oblongum fingi, id quod fieri non poſſet, ſi oſſa cranii compacta & arctius connexa eſſent, ſicuti poſtea fit, ſi adoleverint quodammodo infantes; unde concludimus: parvam ſeu arctam nimis pelvim non ſolùm cauſam partus difficilis ſed & obitus præbere poſſe & matri & infanti, niſi artificioſa manu partus excluſio fiat: quemadmodum autem propter

par-

parvitatem pelvis caput infantis non niſi vi in & per eandem deprimitur etiam in utero bene quidem locato; ita præterea propter nimiam parvitatem pelvis uterus facile verti, & quocunque modo obliquari poterit, unde nunquam non labor difficilis exoritur, de qua re alibi fuſius.

Sicuti jam pelvis (uti dictum ſupra) ob parvitatem male convenire poterit, ſi ſcilicet quoad rotunditatem nimis arcta fuerit; ita etiam pelvis, per ſe quidem in cavitate ſua ſatis ampla, difficilem tamen deſuper ingreſſum admittere poterit, ſi ſcilicet *nimis plana* ſit: licet enim ambo oſſa coxendicis *Fig.* 1. ſignata *b b* longe ſatis à ſe invicem diſtent, diſtantia tamen inter oſſa pubis *d d* & prominens os ſacrum *a e in prima Figura* nimis anguſta eſſe poterit: vel ſiquis melius capiat in 2. *Fig.* ibi diſtantiam inter *f* os pubis & *a b* prominens os ſacrum intelligo, quæ pelvis ita conſtituta mihi dicitur *pelvis plana*, atque hæc eadem infanti, ſi capitoſus ſit, non ſolùm difficilem admittit ingreſſum, etiamſi uterus bene locatus ſit, ſed etiam in cauſa eſt, cur uterus ſe vertat & obliquetur prorſum vel retrorſum, aut facilius ſiniſtrorſum vel dextrorſum, unde & neceſſariò oritur partus difficilis.

Quòd ſi *parva nimis* & *plana* pelvis difficilem reddat laborem, haud minore etiam incommodo conjuncta eſt *magna* ſive *ampla nimis pelvis*, magnumque malum affert: per *nimis magnam* pelvim intelligo, quæ cum infante uteroque collata tantæ amplitudinis eſt, ut caput infantis ſimul cum utero adhuc præcluſo ſine laboribus ad oſtium uſque facilè delabatur: propter ingens iſtud ſpatium vel amplitudinem uterus ſuprà non ſatis aut omnino non ſuccingitur aut retinetur, unde neque caput infantis neque humores impreſſione dolorum os uteri ſatis urgere poſſunt, ut aperiatur, adeò ut oſtium vel muliebria ſola uterum retinere debeant & obſtare, ne infans ſimul cum utero extra corpus procidat: in hoc caſu humores plerumque latiſſime expanſi ſentiuntur, imò quod plus eſt, extra corpus procul protuberant, ut infans uno impetu ſimul cum humoribus proditurus videatur, quod ſi hoc modo uſuveniat, parum periculi affert, facilemque partum reddit;

dit: nonnunquam autem os uteri *craſſius* eſt & *prædurum*, muliebria verò *laxiora*, unde illud ægre admodum, hæc verò facile dilatantur, tunc humores, quamvis non tam late expanſi, magno tamen impetu è corpore prorumpunt, imò & os uteri valide in oſtium pudendi penetrat, & ruptâ membranâ non ſolùm caput è corpore ſed & os uteri prominet, & niſi retineatur, eouſque delabitur, ut vaginâ ligamentiſque nimium laxatis, *procidentiæ* non modò vaginæ ſed & ipſius uteri feneſtram aperiant: quapropter *Obſtetricis* eſt, in principio ſtatim diligenter attendere, ut tum os uteri remoretur & retineat, antequam eouſque prolabatur; *peritæ* enim *Obſtetricis* manus hac in re muliebrium vice fungi oportet, peragentes, quod ab his tam commode fieri non poteſt, quàm *Obſtetricis* manibus, utpote aptioribus orificio uteri commodius altiuſque ſuſtinendo, quàm muliebria valent.

Hîc loci rurſus *Obſtetricibus* obſervandum eſt, quantis ſuâ incuriâ incommodis etiam in hoc caſu, quo omnia pleniſſimis quaſi velis feruntur, fœmina poſſit affligi, quippe malum prolapſi uteri ſive vaginæ haud levis calamitas eſt, ſed ærumnoſa maxime doloreque moleſta, quæ fœminæ ambulando vel laborando fortius moventi non parum officit, eamque ad languorem dat: ne dicam de incommodis & difficultatibus maritorum, quas ab ejuſmodi conjugibus debent perferre: is namque effectus eſt pelvis nimis amplæ, cujus è contra anguſtia inſervit *ſuſtinendo utero*, dum dolores eundem deprimunt, quò humores & caput infantis impreſſione facta orificium dilatare queant, quòd ſi præ amplitudine uterum non valeat fulcire, *Obſtetricis erit, id inferne manibus effectum dare*, quo neglecto dicta conſequuntur incommoda.

Ex iis, quæ modò dicta ſunt de forma & quantitate pelvis, cuivis facilè liquet: quàm neceſſarium ſit, ut *Obſtetrix* animo ſecum perponderet *formam*, *amplitudinem* & *anguſtiam pelvis*, earumque habeat rationem jam inde ab initio, quum laborantem convenerit, *ab initio*, inquam, *primum* ipſius officium erit,

par-

parturientem *tactu explorare*, quo mediante accurate ac præſenti animo percontetur de ſitu uteri atque infantis, num ſcilicet hic bene verſus ſit, & ille recte locatus, ſimulque ſenſu inveſtiget: pelviſne *ampla* ſit vel *anguſta*, *rotunda* vel *plana*, & qua ratione ſuper illam vel in illa uterus locatus & infans verſus ſit, quibus rebus omnis opera accommodanda erit, ut ſcilicet ſine mora, ſi res poſtulat, aut fœtum manu artificioſa extrahat, aut expectet, donec ſolis doloribus excludatur, aut Naturæ ſit ſubſidio, arte ſupplendo ubi illa defecerit.

Hoc igitur omnium primum ſibi habeat *obſtetrix* parturientem tactu explorans utero cum infante in pelvim nondum illapſo, ut ſtudioſe inquirat: quomodo ora pelvis formata ſit, *rotundane an plana*, *amplane an anguſta*, ejuſque modulo omnem operam metiatur: ſi enim pelvis *plana* fuerit, oſſiſque ſacri vertebræ & oſſa pubis exiguo intervallo diſtent, ut inde caput infantis retardetur, ſummopere caveat *obſtetrix* oportet, ne parturienti injungat *valde laborare*, aut ad accelerandum partum violenter eniti; nam ſi ſubito & violento impetu caput deprimere tentet, periculum eſt, ne cerebrum infringatur aut lædatur caput firmius oſſibus imprimendo, quo infans vitam amittere poterit, vel arcte adeò compingi, ut in eo traducendo omnis opera perdatur, unde & mater cum infante ſine enixu interire poterit: Parturiente verò ſenſim cum lenioribus doloribus connitente, aut vehementiores dolores patiente & paulatim tantùm cooperante, ubi manu ſimul ſoſpita *obſtetrix* caput ad amplius ſpatium dirigat, tum vel tandem illud vivum adhuc perlabitur per iſtam anguſtiam: trajecto autem capite & reliquo corpori facilè iter patet, niſi fuerit monſtroſum. Totâ viâ errant *Obſtetrices*, quæ depreſſiones ſubinde flagitant vehementes, & parturientem ad immenſum hortantur laborem, quin & dolores excitare ſtudent exhibitis his vel illis medicamentis, utut non diſtincte noverint pelvis formam aut uteri fœtuſve ſitum, aut ſiqua alia ſint obſtacula, nihilominus ad labores ſubinde parturientem inſtigantes: Acriter animum torquet tot egregiarum fœminarum conditio,

quæ miſere adeò excruciantur atque atteruntur *obſtetricum* imprudentiâ, præpoſtere agentium & ſiniſtre ordinantium, quæ agenda ſunt.

Si *bene formata* pelvis, *anguſtior* tamen fuerit, quàm ut caput commode poſſit illabi, *obſtetrix* tactu certior facta, quòd oſtio recte immineat infans, & vitium hæreat ſolùm in anguſto nimis oſtio ſive ora pelvis, itidem toleranter id ferat, & parturientem admoneat patientiæ, ut leniter laboret, non verò obnixe, & ſi pigri ſint dolores rarique, nullis mediis accelerandi ſunt; imò dandum potius temporis ſpatium, ne defatigetur parturiens, aut incaſſum fundat labores, ut hoc pacto caput infantis in formam oblongam redactum penetrare demum poſſit, quod aliâs violenti laboris depreſſione planum latumque factum nequaquam pertranſiret.

Oſſa pelvis quod attinet, ea arte majora aut minora reddere non licet; *Obſtetrix* ergo iiſdem mutandis fruſtra occupata foret, excepto ſolo *oſſe coccygis* ſive acumine oſſis ſacri, quod quidem, ſi nimis introrſum vergat, retrudi poteſt, ſi ſcilicet, ut ſæpe fit, eo meatus nimis anguſtus infanti reddatur; & pernecesſarium quidem eſt in tali caſu, ut *Obſtetrix* retroagat iſtud oſſis ſacri acumen, quò via pateat prodeunti infanti, id quod *obſtetricis* manu commodius fit quàm capite infantis.

Quando mihi ſermo eſt de *oſſe ſacro retroagendo*, id non tantùm agendum puto indito in inteſtinum rectum unico digito, qui acumen oſſis ſacri aliquatenus ſaltem retrudat, ut quidam Auctores oſcitanter ſatis commendant; ſed id dictum volo: ſi neceſſitas exigit, *integrum oſſis ſacri acumen unà cum circumjacente parte carnoſa ita retrorſum retrudendum & dilatandum eſſe, ut via prodeunti infanti ſatis pateat:* quumque hoc artis opus magni ſit momenti, iſti diutius immorari non piget, & ſenſa mea fuſius explicare, quò animum *Obſtetricum novitiarum* ad ſeriam excitarem attentionem: hæc enim actio plures majoreſque commoditates continet parturientibus ac infantibus præcipue inſervientes, quàm multi animo ſibi concipiunt, quamobrem res poſtulat, iſti diutius inhærere.

Sæ-

Sæpius cum admiratione mecum meditabundus rationem ſciſcitatus ſum: *cur obſtetricum nonnullæ tamdiu parturienti aſſidentes partum non excluderent*, licet aſſererent: infantem bene verſum eſſe, humores jam effluxiſſe, caput in oſtium jam delapſum non parum prominere, neque vigorem deeſſe dolorum, nihilominus multo jam interjecto tempore infantum excluſio parum admodum ſuccedebat: verùm enim verò omnibus rebus altius ponderatis deprehendi: *iſtas obſtetrices rerum ſuarum haud ſatis gnaras eſſe*, & errore ductas præpoſtere agere: Equidem nequaquam dictum volo: *obſtetricem* omnium mox parturientium partum expedire poſſe & debere; ſatis quidem ſcio, dari caſus, quibus illa cum quantacunque ſua ſcientia non par ſit; imò contingere poteſt, ut infantem, licet capite prono prodeuntem, omnino non excludere valeat: Sed hîc loci ſermo mihi eſt de caſibus ejuſmodi, in quibus *obſtetricantium* operâ juvari quidem poſſunt infantes, at ubi præ inſcitia illi officio deſunt, quod *obſtetricum vulgo* perquam familiare eſt, imprimis quæ ruri hoc munere funguntur, quarum maxima pars inſtitutione caret: etenim ipſarum operam penitus intuens inveniebam, *eas maxime attentas eſſe ad orificium uteri & muliebria*, aliâs oſtium vaginæ dicta, quorum utrumque tentabant dilatare indito uno utriuſque manûs digito labia diſtrahentes & quaſi dirumpentes, ad oſſis ſacri acumen neutiquam attentæ, quod tamen plerumque prodeunti infanti plurimùm obſtat: plerique hominum artes manuarias agunt, veluti jumenta piſtrinenſia ſine attentione, & ſiquid obſervent, non tamen ultra id quod legerunt, aut informatione perceperunt, ſapiunt, neque plus animo volvunt, quàm oculis vident, aut manibus palpant.

Equidem fateor, ſiquis orificium ſaltem vaginæ vel os uteri ſenſu explorat, & ſentit eadem tantis doloribus parum ſaltem aperiri, finitimis partibus non obſervatis, facilè in errorem incidere poſſe, dum ſibi perſuadet, duritiem aut craſſitiem in cauſa eſſe, cur orificium uteri vel vaginæ non magis laxetur, aut caput infantis non ulterius promoveatur, quare pari modo ad diſ-

trahendum & rumpendum deduci ſe patitur, ut plerumque *imprudentes illæ obſtetrices* ſolent, unde miſerrima ejuſmodi conſequuntur incommoda, utpote violenta diruptio oris uteri, vel interdum muliebrium uſque ad inteſtinum rectum: at verò minime omnium comprehendi poteſt, inſcitiamque ejuſmodi obſtetricum maxime arguit, quòd, dum ita lacerant & diſcerpunt, interim parturientem ſedere permittant acumine oſſis ſacri ſella, lecto vel ſtrato abbreviato ſubnixo, adeò ut illud affixum quaſi hærens omnino non loco moveri poſſit: Aliæ inconſiderantes parturientis corpori linteum ſubſternentes, quo à duabus aut quatuor fœminis ſublevetur, illud ultra nates protendunt, ut parturiens, oſſe coccygis linteo innitente, tanquam in oſcillo pendeat; atque hoc modo caput infantis perlapſurum putant: Aliæ parturientem ſellæ perforatæ inponentes non obſervant, veſtes, quas acumini oſſis ſacri obtentas relinquunt, os coccygis retinere: *ignorantia* ſane, ob quam miſeræ parturientes multum deſudant! quædam *Obſtetrices* (juxta monita quorundam Auctorum) inſuper digito in anum immiſſo oſſis coccygis acumen retrudere tentant, quum tamen totius manus vires vix ſufficiant: non poſſum ſane, quin iterum doleam *ignorantiam* tam docentium ejuſmodi quàm diſcentium: ego quidem aſſerere auſim, adeò non ſufficere unum duoſve *infirmæ obſtetricis* digitos ad neceſſariam dilatationem oſſis coccygis repreſſione faciendam, ut potius *plerarumque obſtetricum* integra manus, imò quorundam *debilium obſtetricantium Virorum* non par ſit huic operi probe perficiendo; *integra*, inquam, *manus*, ſcilicet non in inteſtinum rectum ſed vaginæ orificium immittenda: & cui bono quæſo digitum in podicem? an forſan: ne inteſtinum rectum lædatur? quaſi verò minus lædatur, ſi ſimplex, quàm ſi duplicatum prematur: eccur extremum unius ſaltem vel duorum ad ſummum digitorum adhibent, ubi integræ manus robur exigitur? ego quidem puſillo corpore non ſum, & robuſtis ſatis manibus, occaſionibus tamen interfui, ubi plus virium adhibuiſſem, ſi potuiſſem, ad retrudendum os coccygis, ac iſt-

hoc

hoc medio nunquam non & matri & infanti tanto adjumento fui, ut maximas Deo T. O. M. debeam gratias.

Equidem animo jam præſentio: timidos quoſdam & imperitos nimiæ me incuſaturos audaciæ, quòd ſcilicet hæc res periculi plena ſit: at verò certus ſum, ſi ejus rei uſum & periculum ea cautione toties (& quod vere teſtor) proſpero cum ſucceſſu feciſſent, ac ego, non adeò pertimeſcerent, & perſuaſiſſimum mihi eſt, lacerationem illam & diſtractionem oris uteri vel vaginæ majore cum periculo conjunctam eſſe, quàm hanc, qua ego utor, oſſis coccygis repreſſionem, quæ plana & averſa manu æqualiter applicata ſenſim fit & comitantibus doloribus, uti ſequentibus memorabimus.

Infantes capite prævio prodeuntes, eoque in pelvim jam illapſi, ibi retineri poſſunt, ſi ſcilicet humeri margini oſſium, quæ pelvim conſtituunt, adhuc inhæreant, vel (inter delabendum iis per ſe quidem ad tranſeundem liberis) caput per anguſtiam pelvis, & ſpecialiter ab oſſe coccygis retardetur, & de hoc poſteriore obſtaculorum genere nobis hîc ſermo eſt, quo ſimul complectimur infantes *podice prævio prodeuntes*, natibuſque jam in pelvim illapſos: hi infantes in illa adeo detineri poſſunt, ut quidem nunquam excludi contingat, idque ob nimiam pelvis anguſtiam, aut capitis ſeu humerorum magnitudinem; & plurimùm hoc uſu venit in ejuſmodi partu difficili.

Indubitatum eſt, omnibus fere difficulter enitentibus, ſi uterus recte ſitus infanſque bene verſus fuerit, partum tum difficilem reddi *per meatûs anguſtiam*: ideoque neceſſe eſt, præſertim in primiparis, eundem vi quaſi aperiri doloribus caput infantis depellentibus; *aut prudens obſtetrix* meatûs dilatationem promovere debet os coccygis retrudendo: Infantes igitur capite aut natibus in pelvim illapſi deferuntur uſque ad os coccygis, quod non cedit vel ob firmitatem ſuam, vel ob nimiam finitimarum partium ſiccitatem & ſoliditatem, vel ob dolorum languorem, vel denique ob defectum virium, quòd parturiens non ſatis valeat tantum cum doloribus facere impetum, quo loco moveatur

veatur os ſive oſſicula iſta; os coccygis enim è tribus, imò quatuor nonnunquam oſſiculis conſtat, ut in *prima Figura* videre eſt: Si caput infantis magnum, humeri verò parvi fuerint, orificium uteri plerumque ſenties valde intentum, quia caput maximum in illud impetum facit, quod tum & maximum patitur renixum: Sin verò caput parvum, humerique fuerint lati, plerumque os uteri minus intentum ſenties, quòd tum in illud proprie maxima non fiat depreſſio: magnum quidem caput os uteri validius urget quàm parvum, ſed ad rem penitius cognoſcendam ſciendum eſt, neque magnum neque parvum caput os uteri potiſſimùm urgere, quia illud os uteri proprie progreſſum non remoratur, ſed os coccygis obſtat & renititur, & hanc ob cauſam omnis illa *obſtetricum* diſtractio & oris uteri laceratio irrita eſt.

Notandum igitur: quandiu caput magnum non poteſt loco movere os coccygis, etiam non poterit ſufficienter dilatare os uteri; omnis enim deprimentis capitis efficacia impenditur repellendo oſſi coccygis: experientia etiam docebit: puſillum caput cum latis humeris æque non poſſe tranſire, ac magnum caput cum anguſtis humeris. Præterea notandum: in hoc caſu nonnunquam os uteri circa caput infantis minime intentum eſſe, ſed ſolutum adeò laxumque, ut nullo negotio unus vel plures digiti inter os uteri & caput infantis intrudi poſſint, attamen caput non prolabitur, quod non niſi ex eo fit, quòd caput uſpiam impeditum hæreat, omnemque impreſſionem faciat *NB.* non tam in os uteri quàm os coccygis, ad iſtud removendum: quæ ſi obſtetrix neſciat, aut non animadvertat, qua ratione quæſo! parturienti vel infanti auxilio foret, aut præſtaret, quod officio ipſius convenit? ô deplorandam iſtorum hominum ignorantiam!

Idem quod magni capitis, præviarum etiam natium obſtaculum erit, nimirum os coccygis, ita ut optimum in hac re & matri & infanti adjumentum detur *oſſe coccygis retrudendo*, quo meatus quàm maxime dilatatur, partuſque acceleratur; & adeò non damnum affertur ſive dolor intenſus, ut potius affirmare auſim,

par-

parturientem hoc modo adjutam doloribus duplo minoribus partum edere, quàm aliam, cui *obſtetrix* vulgari modo os uteri dilatare ſatagit. Hæc res caſus alicujus memoriam mihi revocat: ſcilicet, Fœmina quædam primaria aliquot dies ad enitendum laboraverat, infans recte quidem prodibat, ſed meatus nimis anguſtus erat; fœmina defatigata jam ad extrema deducta erat: Ego cum Conjuge, quòd ad nos de ſtatu illius fama veniſſet, petebamus domum ipſius animo adjuvandi, ſi Deo placuerit, cariſſima enim erat: quò quum perveneramus, Conjux propter notitiam limen intrabat, & videns eam in magno verſari periculo, rogabat veniam ejuſdem tactu explorandæ, remque, uti dictum, inveniens, omnes mox nervos intendebat ad retrudendum os coccygis, unde brevi fœtus in lucem edebatur ſalva parturiente, quæ poſtea mihi, *quàm diſcrepant*, inquit, *hujus vel illius hominis actiones! quamprimum Conjunx tua rem tractabat, ſublevabar, & recuperatis viribus infantem eniti valebam, quum antea obſtetrix me cruciaret ſaltem, ut nervoſe haud valuerim laborare.* Sed forſan cogitabit quiſpiam: dolores prius obtigiſſe aut nullos aut ſaltem leniores, qui demum præſente tua uxore ingruebant &c. idque forſan in cauſa erat, cur opus auxilii ſub manus uxoris tuæ felicius ſucceſſerit: reſpondeo: nonnunquam rem ita cadere poſſe, atque tum obtinet proverbium: *felix, qui tempore opportuno vocatur*: Sed hîc loci res non ita comparata erat; artificioſa potius manus deerat, quàm ipſius parturientis labor: &, quod hac occaſione adjungere libet, ſæpius mirabundus obſervavi, *parturientes convenienter tractando & juvando dolores concitari & augeſcere, quum perverſis actionibus evaneſcant ceſſentque*: Non ignoro, pleriſque mirum videri *obſtetricibus*, quod dico; attamen verum eſt, quumque verum ſit, ac in his rebus adminiſtrandis plurimùm adjuvet, dicendum utique eſt & inculcandum, ut rerum rudes iſtud obſervare queant.

Quæ parturientem prave lacerant diſtrahuntque, multum operæ ludentes, temere divexant illam atque defatigant ſine ſucceſſu, id quod animum frangit prorſuſque languefacit: quæ

verò decentiſſime noverunt adjuvare, Naturam recreant, ac in ſpem maximam & expectationem felicis puerperii adducunt, unde animus redditur vireſque renovantur: hinc eſt, quòd unius operâ dolores concitentur, alterius verò langueſcant. Sæpius parturientibus auxilio fui, quarum dolores, quamprimum rem aggrediebar, augeſcebant; tum *Obſtetrices*, quæ diu fruſtra expectaverant operamque perdiderant, *jam bene res ſuccedit*, ajebant, *ſi iſti dolores noſtram ſecundaſſent operam, partum quidem excluſiſſemus*: ſed ego ſurdum agens mecum cogitabam: *ſi meo more rem tractaſſetis, parturiens efficacius laboraſſet*: & artes meas mihi ſervans iſtas ſibi ſapere ſinebam, uti perditus ille mos inter homines obtinuit, ut in commodum privatum ambitionis ergo abſcondant proximo, quod in maximum aliorum commodum & emolumentum manifeſtare poſſent & patefacere: Et, ut verum fatear, vix quidem quietè diem obiiſſem ſupremum, niſi tempus ſuccidiſſem, quo in publicum emitterem, quicquid in hac arte obſervatum & expertum habeo; & animo calcar addidit, quòd res iſtæ quotidie in quibuſvis regionibus & civitatibus uſu eveniant, faciantque tot hominum vitæ prolongandæ & ſervandæ, totque malis aliorum avertendis, quæ illis per quarundam obſtetricum inertiam inferuntur.

Quòd ſi quiſpiam quærat: *qua ergo ratione os coccygis extrorſum protrudis, & infantem per anguſtam illam viam deducis?* illi reſpondeo, me primo omnium fœminam eo ſitu diſponere, qui parturienti, ad fœtum enitendum cum doloribus cooperanti, maxime convenit, ſcilicet, ut ex parte ſedeat, ex parte decumbat, *non omnino ſupina, neque prorſus erecta, ſed poſiturâ inter ſedendum & cubandum mediâ*, *cruribus* imprimis *late divaricatis*, *genibus parum ſublevatis, à duabus fœminis ſuſtentata, ac eouſque à lecto abbreviato remota*, (ſi ſella perforata non ſuppetat) *ut oſſis ſacri acumen liberum plane ſit*, ac ſine ullo obſtaculo retrocedere queat: tum integram manum oleo intruſam, eodemve probe inunctam, *integram*, inquam, vel *omnes digitos* ingero aut in uteri vaginam ſolùm, aut, ſi nates prodeant, vel caput id

ad-

admittat, in ipſum os uteri, ut fert rerum occaſio; immiſſæ manûs volam ſurſum, ejus verò dorſum deorſum verſus inteſtinum rectum & os ſacrum converto, hoc modo digitos, quouſque poſſum, capiti ſuggero, caput parum retrudens potius, quàm ut obſtet, quo minus manum probe ac firme oſſi coccygis opponam; manu ita obfirmata parturientem moneo, ne dolores fruſtra prætermittat, ſed omnibus viribus connitatur: quamprimum tunc ſentio dolorem irruentem, (quem plerumque prius ſentio quàm ipſa parturiens) eam ita compello: *en irruentem jamjam dolorem! utere illo, omnibus viribus deprime, ego te adjuvabo deprimendo*: hoc dicto manum ſenſim firmius ſubinde acumini oſſis ſacri retrorſum apprimo, ſimul eandem deorſum ducens, ut capiti delabenti locum concedam, ac quo dolor eſt vehementior, eo magis deorſum premo, & quo magis cum dolore efficaci premo, eo fortius parturiens valet eniti, hoc pacto & ejuſdem valida depreſſione, & meatus ampliatione, & manûs reductione ſenſim ſuccedit caput jam delabens: hoc ipſum repeto, quoties res poſtulat, nullo dolore fruſtra prætermiſſo: hac ratione parturienti, cujus natura jam adjumentum ſentit, animus redditur, imprimis, ſi ad ſingulos dolores ipſam compello: *res bene cadit, & recte ſub manus ſuccedit, mox te lætam matrem ſalutabimus*: parturiens ita animata, quæ modò animo fracto ſpem abjecerat, adeò jam corroboratur, ut omnibus viribus collectis ultima experiatur, unde & partus mox excluditur.

Quòd ſi infans *natibus* prodeat, quæ nec rotundæ adeò nec duræ ſunt, tùm digiti facilius utero intruduntur, quorum ego nonnullos, aut ſæpius omnes ori uteri immitto ſubter nates, ſicut antea in vaginam; manu ibi poſita doloribus intentus, iiſdemque ingruentibus parturientem ad laborandum invitans omni niſu ſenſim retrorſum premo, manum paulatim deorſum ducens, hocque ad ſingulos dolores repetito ſingulis vicibus infans promovetur: quòd ſi manus deorſum ducendo durante dolore ex ore uteri nimis elabatur, illo finito eam rurſus immitto, ut redeuntibus doloribus parata ſit; ita brevi meatus adeò dilatatur, ut infans excludi poſſit.

Sed fortaſſe quiſpiam cogitabit: quomodo fieri poteſt, ut infanti complicato ſuperaddita in orificio uteri manus dilatare meatum valeat, quum eum potius obſtruere videatur, & hoc pacto infanti obſtare magis quàm adjumento eſſe? ſed ponderanti *triplex commodum*, quod infanti indita manu affero, facilè patebit, eandem infanti prorſus non obſtare: *primò*: doloribus ingruentibus manu premente *os coccygis repellitur*, unde meatus dilatatio: *Secundò*: manu deprimente *os uteri ampliatur*; ac *tertiò*: manum retrahens ſimul *infantem attraho*, ſenſimque ex utero & pelvis anguſtia deduco, ſicque brevi parturiens mediante hoc artis opere partus excluſionem experitur: Et vere teſtari poſſum, me ne unquam quidem (quòd ſciam) hoc modo ſive ori, ſive vaginæ uteri, ſive inteſtino recto rupturam, vulnus ullumve notabile damnum intuliſſe, quare *non vereor*, *hunc modum os coccygis reprimendi*, *eoque meatum ampliandi commendare*, *tanquam unam è præcipuis & commodiſſimis partum excludendi artibus*, hac tamen addita admonitione: quòd *omnia cum judicio & prudentia peragenda ſint*; nam optimæ quidem artes à temerariis adhibitæ periculoſæ ſunt, ac ſæpius pernicioſæ.

Pelvis ejuſmodi planæ, quam memoravi, Figuram hîc loci non exhibui: qui enim veram pelvis imaginem, ut ſe communiter habet, ſibi concipit, etiam hanc ipſam, cujus in hoc capite mentionem fecimus, facilè imaginari poteſt.

CAPUT XXVIII.

De conſtrictione venæ umbilicalis, & ſecundarum excluſione.

ANtequam progrediamur in partûs difficilis contemplatione, non alienum erit hîc loci, tanquam in parentheſi, oſtendere, *quomodo recens nati infantis vena umbilicalis conſtringatur & abſcindatur*, *ac ſine mora excludatur ſecundina*, ne ſemiperfectus ſaltem partus, ſed omnibus numeris abſolutus ſit: De

con-

conſtrictione & *abſciſſione venæ umbilicalis* non eſt, quod ſpeciatim obſervem, quum res nota ſit, atque ad omnes *obſtetrices* non ſolùm, ſed & vulgares fœminas pervulgata, & licet in ea peragenda quodammodo diſcrepent, ut plurimùm tamen in uno conveniunt.

Conſtrictio fieri poterit *quadruplici vel ſextuplici filo lineo craſſiore*, vel hoc non ſuppetente, lino aliquantulum contorto; ſed cavendum, ne miſceantur fibræ lini inæquales, quæ nimis inciderent; neque nexus nimium conſtringantur, ne vena umbilicalis tenerorum præcipue aut præmature editorum infantum perſecetur: probe curandum, ut vena *arcte ſatis* conſtricta ſit; ſi enim adhuc aliquid ſanguinis exſtillet, denuo liganda foret ſive eodem loco, ſive propius infantis umbilicum, quare præſtat filum circumvolvere non proxime corpus infantis, & ad minimum ſpatium duorum digitorum latitudine intercedere convenit. Quædam ſanguinem prius è vena umbilicali in ventrem promovent infantis, quod malum inferre poterit, ſi forte ſanguis concretus fuerit, ideoque tutius omittitur. Quædam haud abs re nolunt venam conſtringi *ante editum ab infante vagitum*, *aut redditam urinam*; at verò nimiâ morâ interpoſitâ non ceſſandum eſt, ſi deliquium patiatur infans, ut ſe recolligat, omnia adhibenda ſunt, utpote *ſetaceo plantam fricare*, *cepam contuſam naribus admovere*, *vinum faciei*, *naribus*, *oculis auribuſque inſpergere*, & ſiqua alia adhiberi ſolent.

Si *vena umbilicalis* jam conſtricta flatibus turgeat, relaxanda, flatibuſque emiſſis denuo conſtringenda eſt, neque proxime nexum, ſed poſt unius pollicis duorumve digitorum latitudinem vena abſcindenda; longiore enim non opus eſt, quum non niſi perfrigeret infantem: optime omnium agunt, qui venam duobus locis conſtrictam intermedio diſſecant, à fruſtranea ſanguinis effuſione tuti: neque vena nuda nudo corpori infantis imponenda, ſed duplici vel quadruplici panno involvenda, quo à frigore infans & dolore ventris tueatur.

Funiculo umbilicali jam abſciſſo ſine mora *ſecundis extrahendis*

omnis opera impendenda erit: eum in finem altera manu funiculus tenendus eſt bis vel ter digitis obvolutus, dum altera ſecundùm funiculi ductum utero immittitur adhuc ſatis aperto: Siqua alia præſto eſt fœmina, venæ umbilicali conſtringendæ & abſcindendæ idonea, tum *obſtetrix*, quamprimum infantem ſinu excepit bene valentem, vena umbilicali nondum conſtricta vel abſciſſa ocyus manum utero immittere poteſt extrahendæ ſecundinæ gratia: ſed ſi deficiat infans, alia interim venæ conſtringendæ curam ſuſcipere poterit.

Antequam progrediamur, attendendum erit, quòd mihi perſuadeam, pleriſque viſum fore alienum, & generali praxi, omniumque Auctorum ſententiæ contrarium, ſi *extrahendæ ſecundinæ cauſa ſine mora utero manus immittatur*, quum ſæpius alio quidem modo id effectum detur, quippe ſecundina nonnunquam funiculum umbilicalem leviter ſaltem trahendo procedit, quare hunc modum omnes aſſiduò tradunt Auctores; qui niſi ſuccedat, alia media docent, ſcilicet *puerperam pugnum inflare*, *ventrem calido vino fovere*, vel ut alii volunt, *candelæ particulam in gulam indere ad ciendum vomitum* &c. quibus quum ſecundina non propellitur, vel tandem tradunt, manu inveſtigandam eſſe & adhærentem deglubendam educendamque: Sed quid agam? ſententiæ illorum non accedam, neque iſtum ſequar modum agendi; quum tuta mihi pateat via, non opus eſt ingredi dubiam; per me licet illis pro lubitu rem tentare: & meam & illorum rationem expertus ſum, optimam jam amplector, cuilibet liberum relinquens agere, quod propriâ experientiâ edoctus conſultius judicat: itero igitur quod dixi, nimirum rationem maxime convenientem eſſe, ut miſſo omni extrahendi conatu *manus protinus ab excluſione infantis utero immittatur*, ac ſiquis quærat: quare protinus? & in quem finem? illi reſpondeo:

Primò: Si protinus ab excluſione infantis manum utero immitto, *ea tum facilè, imò & brachium, ſi opus fuerit, illabitur abſque omni negotio*; caput enim infantis illum abunde ſatis ape-

peruit: è contra dum variæ illæ artes, ab Auctoribus traditæ, tentantur, os uteri arcte adeò occluditur, ut non niſi multo negotio penetrare liceat.

Secundò: Statim à fœtus excluſione *ſine ullo puerperæ dolore aut incommodo manum in uterum immittere licet*, quod interpoſitâ morâ non fit niſi cum incommodo puerperæ, quæ oris uteri relaxationem non ſine dolore ferre poteſt.

Tertiò: Confeſtim à partu *non orificium ſolùm uteri late ſatis adhuc patet, ſed & uterus ipſe*; qui aliâs actutum ſenſim contrahitur & coarctatur, eo ipſo ſecundinam arcte conſtringens, ut, quæ prius plana atque lata fundo adhæſerat inſtar placentæ, tum fiat oblonga & exilis; veluti ſi pileum manu comprimeres, vel marſupium adſtringeres, unde poſtea fundum difficilius attingere licet, quod non fit, ſi manus è veſtigio immittitur.

Quartò: Manu ſtatim à partu in uterum immiſſa *periculum non eſt, ut funiculum umbilicalem trahendo & fundum detrahas, aut uterum invertas*, quod plus ſatis quidem uſu venit *incautis obſtetricibus*, quæ ex ignorantia inſuper ſibi perſuadent, alium adhuc infantem prodire, ratæ, fundum uteri eſſe caput, qualem ego aliquando ſpectavi tragœdiam, quum talis *ignara obſtetrix* puerperam vitæ periculo expoſuerat; incerta tamen, num aliud quid eſſet quàm caput, me curabat vocari, ego adveniens reperi puerperam intolerabili dolore decumbentem, qua tactu explorata ſenſi, fundum uteri inverſum & in oſtium progreſſum eſſe; ſed eo protinus à me in locum ſuum reſtituto dolores minui cœperunt, ſenſimque evanuerunt; iſthæc puerpera brevi certe interiiſſet, niſi eidem mature ſubventum fuiſſet: ab hoc periculo immunes ſunt, qui confeſtim à partu manum utero immittunt.

Quintò: Manus à partu ſtatim in uterum immiſſa protinus me certiorem facit, *num ſecundina utero adhæreat necne*, id quod aliâs certò ſciri non poteſt: quòd ſi ſolutam reperiam, actutum manu educo, tenens illam inter pollicem digitoſque dextræ reliquos, dum ſiniſtrâ funiculum umbilicalem ſenſim attraho, hoc

modo

modo ea ſine ulla puerperæ moleſtia excluditur, quod quidem alia ratione etiam commode ſatis fit, ſi fortuna optatis reſpondeat, ſin verò minus belle cadat, tum non niſi majori cum dolore educitur.

Sextò: Manu ſtatim à partu immiſſa *abſolutum puerperium accelero*: certum enim eſt, me oppidò citius ſecundinam excludere, quàm alios, illud trahendo aliiſve modis tentantes; tempus enim illorum more non tero hoc vel iſtud tentando, ſed breviſſima tutiſſimaque methodo procedo.

Septimò: Hic educendi modus ſtatim me certiorem reddit, *num unus adhuc vel plures infantes excludendi ſint*, *aut mola reſidua*, *aut fætus emortuus*, quæ omnia tum educere poſſum ante vel poſt excluſionem ſecundinæ, ut ſcilicet res exigit.

Octavo: Hac ratione præter ſecundinæ excluſionem protinus ſimul in utero *peragere poſſum*, *quæ poſt partum in uſu obſervare ſoleo*, quapropter utique manus immittenda foret: Quoniam igitur tutum & utile judico, manum tandem ſive maturius ſive ſerius utero immittere, id ſtatim ab excluſione fœtus conſultius eſſe cenſeo.

Non ſolùm autem (uti jam memoravi) eapropter manum in uterum immitto, ut ſcrutarer, an ſecundina libera ſit vel cohæreat, neque ſolùm, ut ſciam, num unus adhuc vel plures infantes vivi vel mortui reſtent, aut mola lateat, vel quicquid alieni adhuc excludendum ſit: ſed etiam ut certior fiam, *num fruſtula quædam ſecundinæ aut membranarum reſidua ſint in utero*, *aut ſanguinis grumi*: inſuper exploro, an uterus bene conſtitutus ſit & rite contrahatur; nonnunquam enim fundus parum extuberat ſinu incurvo, (veluti pilei apex impreſſo tubere tumet) quod ex attractione funiculi umbilicalis vel aliunde exiſtit, ac ſine morâ in integrum reſtituendum eſt, aliâs totius uteri inverſio ſequitur vel prolapſio, (de qua ſupra facta eſt mentio) fœminam excrucians vitæque exponens periculo: nonnunquam paſſim reliquiæ quædam ſecundinæ utero adhærent, quæ excludendæ quoque ſunt, ne fœminæ aliquid inde calamitatis accipiant:

mem-

membranarum etiam reſiduum utero ineſſe poterit; imprimis verò multus adhuc conglobatus ſanguis in utero contineri poteſt, quem auferri & excludi perquam neceſſarium eſt, niſi ſubſequatur *immodicum ſanguinis profluvium*, *deliquia*, interdum & *deliria*, imò *mors* ipſa, ut egomet ſemel atque iterum his oculis vidi, ſi ſcilicet grumi iſti ſanguinis corruptionis occaſionem præbeant: ob has aliaſque plurimas rationes uterum expurgare neceſſarium eſt.

Neque acceptâ ſecundinâ protinus inde retraho manum, aut ſi id ſecundinam egerendo factum ſit, eam mox iterum ingero, undiquaque leniter ſcrutans uterum, ſiquid dictarum rerum obvium adhuc eſt, in manum colligo, uterumque primùm ſuprà circa eandem ſenſim contrahi patior, deinde verſus orificium, manu ſubinde retracta omnia deorſum egero aliena, ſimul *uteri obliqui ratione habita*, ſi ſcilicet *ſupinus* lumborum vertebris nimium incumbat, allevatum (dum ſubinde contrahitur) *anticam verſus in ſtatum naturalem ſenſim reduco*, *ad latera vergentem* manu *in medium reduco*, in prominentem ventrem *pronum reflecto*, & hoc pacto omnem *ſitum obliquum pedetentim reſtituo*, non violenter ſed *pedetentim*, inquam, his enim rebus violentia abſit oportet: Natura juvanda, non impedienda, & omnia cum judicio peragenda ſunt: Hoc modo jam certus & ſecurus ſum, uterum probe occluſum & purgatum eſſe, id quod puerperæ maximam affert commoditatem; equidem teſtor, me tot prava ſymptomata in fœminis non animadvertiſſe, ex quo iſtam adhibui curam, quare & eandem *omnibus obſtetricantibus* commendare ſoleo. *Vagina* uteri attente quoque *ſcrutanda* eſt, an *lævis* ſit, aut inſignibus *rugis* ſive *plicis* perarata, quæ ſi dentur, explanandæ & diſponendæ ſunt: *uterus* nimium *delapſus*, quantum poteſt, ſurſum removendus, omniaque in ſtatum naturalem reſtituenda.

Sed porro videamus, *quomodo ſecundina excludenda ſit*: Siniſtra funiculum umbilicalem tenens dextram ſecundùm ejus ductum immittito; quòd ſi ſecundinam jam ſolutam in ore uteri ob-

viam habeas, manu in longum porrecta inter omnes digitos prehenſam ſimul cum manu immiſſa educito, dum altera funiculum tenens ſenſim attrahit; ſin ſecundina major ſit, quàm ut os uteri permeare queat, puerpera parum deprimat, quaſi fœtum excluſura, ſimulque leniter trahatur funiculus, & protinus ſubſequetur ſecundina; Sin verò *ſecundina* tota vel ex parte utero adhuc cohæreat, ſiniſtra funiculum tenens ſecundùm illum dextram immittito uſque ad ſecundinam, eamque tactu ſcrutare, qua parte plurimum ſoluta ſit, vel minimum adhæreat, ibi digitos inter uterum & ſecundinam injectos huc illuc leviter agitato: niſi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius ſubinde uſque ad apicem circumagendo facilè avelli poteſt, & undique tandem libera ſponte in manum defertur; quum autem ſecundina leniter agendo non ſolvitur, tunc ambobus poſterioribus digitis externa ſui parte utero oppoſitis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, uſque dum penitus ſoluta ſit, tum educenda, uti de ſecundina ſoluta jam dictum eſt, obſervatis porro omnibus, quæ tradita ſunt: hæc omnia ſumma lenitate curaque peragenda ſunt, ne uterus laceretur unguibus ſeu rumpatur, aut puerperæ dolor inferatur non neceſſarius: omnibus tandem, quæ tradita ſunt, in utero peractis corpus panno calido præſtruatur, crura componantur, in lecto collocetur puerpera, cincta prius ſupra coxam panno, nexu in latere ſiniſtro adſtricto, ut placide quieſcat, monenda eſt.

CAPUT XXIX.

De partu difficili, ex morbo ſive vitio quodam uteri oriundo.

UTerus æque ac reliquæ corporis partes *morbis obnoxius eſt*, & *caſu*, *colliſione*, *contuſione*, *ictu* &c. læditur, *inflammatur*, *exulceratur*, *obdureſcit* & *intermoritur*: *ex his*

o-

omnibus exiſtit partus difficilis: nonnunquam uterus *ſcirrhi duritie* & *carcinomate* infeſtatur, unde rigeſcit & obduratur, ut difficulter comprimatur: Verùm enim verò quia his uteri malis remedia non facilè inveniuntur, atque (præſertim ab obſtetricibus) ægre admittunt correctionem, nos curationi illorum tradendæ ſuperſedebimus, relinquentes Doctoribus Medicis & Chirurgis, ut in eà deſudent: de *ore uteri* ſaltem quædam tradenda, quum opus ſit, ut *obſtetrices* in illud operam ſuam nonnunquam conferant.

Os uteri pleriſque fœminis tam *craſſum* & *prædurum* exiſtit, ut ægre aperiatur, idque plurimùm uſu venit iis, quæ provectioris jam ætatis ſunt, in primo maxime enixu, imprimis *ſi continuo curſu & operâ membra exiccata obriguere*, harum *uterus exiccatus* & *rigidus partum reddit difficilem*, tum præcipue, ſi pelvis vel meatus amplior, imo magis adhuc, ſi pelvis anguſtior ſit, oſque ſacrum cum acumine nimis introrſum flectatur: in pelvi ampliore *partus oritur difficilis è nimio uteri deſcenſu*, quo ejus ligamenta cum fibris vaginæ nimium laxantur, atque veſica nimis detrahitur, unde, uti ſuprà dictum, *urinæ incontinentia*, *uterique* vel *vaginæ aſſiduus deſcenſus* ac *è corpore prolapſio*, quæ multa importat incommoda: quibuſdam uterus *pugni*, aliis *puſii capitis magnitudine*, imò quidem major nonnunquam foras prominet, qui corrumpi tandem ac intermori poterit, uti varia teſtantur exempla.

Huic quidem malo, niſi nimium fuerit, in tempore remedium invenitur, incurabili autem *peſſarii* accommodantur, prolapſionem præpedientes uterumque ſuſtinentes: eum in finem inſpiciatur *Fig.* 15. exhibens ejuſmodi *peſſos* accommodos, uſui ita inſervientes, ut cum marito coitum non impediant, quibus non minus uti poſſunt virgines, ob alias rationes uteri vel vaginæ prolapſione laborantes.

Explicatio Fig. 15.

a Peſſarius ovatus, intus excavatus, foramine in acutum tendente.
b Idem eſt, magis triangularis.
c Idem ovatus acutior.
d Idem omnino rotundus.

Ex *ſubere*, *ligno*, *argento* vel *auro* conficiuntur hi *peſſi*: ex *ſubere* vel *ligno molliore* confecti probe incerandi ſunt, aliâs brevi corrumpuntur, eoque putredinem & exulcerationem dolorificam inferunt: *argentei* verò vel *aurei* non opus habent incerari, ſed *cavi* atque *læviſſimi*, ne pondere incommodent, probe item *lævigati* ſint, ne attritu lædant doloremque inferant: *ſuburei* molles nimis ſunt, ac facilè franguntur: *lignei* verò durabiliores exiſtunt.

Notandum: quòd hi *peſſarii* non tantùm rotunda, ovata, triquetraque differant forma, ſed etiam craſſitie vel potius profunditate: nam *peſſus d* orbis ſaltem eſt extremâ orâ haud craſſior caule olorino; at in medio prope foramen quadruplo fere tenuior, & undique à circumferentia ſive ora in medium foramen cavus & tenuior ſubinde deſinit: *peſſos* hoſce ea, qua debent eſſe, magnitudine delineavi: *peſſus d* planus ſaltem orbis eſt, neque profundus; cæteri verò lati & profundi ſunt: foris duorum digitorum latitudine gaudent, magiſque in obliquum vel acutum à circumferentia centrum verſus deſinunt: interna cavitas & profunditas cum externa latitudine convenit: omnes pariter probe politi ſint & lævigati, ſine ulla acie vel ſcabritie, ut lædere nequeant: plani & orbiculati commodiſſime *innuptis*, cavi verò *nuptis* plurimùm accommodantur ob rationes cognitu faciles: *NB*. Singuli *peſſi* medio orbiculatim perforati ſunt, ut humores perfluere queant: utero prius in locum reſtituto & probe compoſito ſcite & ſolerter vaginæ immittendi ſunt hi *peſſi*, parte acuminata præmiſſa, ita ut medium foraminis reſpondeat orificio uteri: quicunque igitur formam pelvis probe novit, is facilè

lè comprehendet, ovatos illos & trigonos *peſſos* non inverſos, ſed eodem modo in vagina poni, quo in Figura repræſentantur.

At verò *callidæ* potius *obſtetricis* eſt, parturienti tempeſtive adeſſe auxilio, & cavere, ne in mala ejuſmodi incidat, quod fit *os uteri ſuo loco ſuſtinendo*, neque unquam permittendo, ut à doloribus in limen pudendi deprimatur, multo minus impetu capitis apertionem urgentis extra corpus prodeat, non niſi ligamentis ſuis laxioribus retento, quem ſi *Obſtetrix* ſuo loco ſuſtineret, mala iſta non ſolùm præverterentur, ſed & os uteri facilius aperiretur, parturienſque citius ac commodius eniteretur, uti Capite præcedente monſtravimus.

Si parturienti pelvis ſit anguſtior, *Obſtetrix* non tam curam gerat oris uteri ſuſtinendi, quàm ejus aperiendi, vel apertioni locum faciendi, quod præſtabit modo præcedenti Capite monſtrato, ſi ſcilicet manu prius oleo affatim peruncta os coccygis retrudat, quo retrocedente caput infantis validiore impreſſione os uteri urgere poteſt, at quoad id obſtiterit, in idem impingit caput, eoque invalidum redditur: prius verò certa debet eſſe *Obſtetrix*, os coccygis impedimento eſſe, quàm illud molitur reprimere, & caput prævium rectà in oſtium tendere, dum ipſa os coccygis retrudit, aliâs laboris fructum perderet.

CAPUT XXX.

De partu difficili, ex vaginæ, veſicæ, inteſtini recti aut pudendi vitiis.

QUicquid meatum jamjam anguſtum magis coanguſtat, illud eundem & difficiliorem reddit: jam verò uteri *vagina*, *veſica* ejuſque *collum*, aut *inteſtinum rectum* infeſtari poterunt tumoribus aut ulceribus ſive purulentis, ſive aliis malignis, aut glandulis obduratis plus minus duris, magnis aut dolorifi-

cis, quæ omnia has partes maxime coanguſtant & arcte adeò concludunt, ut ne digitus quidem, multo minus manus ſine magno dolore & labore immitti queat: In hanc rem *Paulus Portael* notabilem memorat hiſtoriam de fœmina quadam, cujus *naturalia prætumida* eouſque & *inflammata* erant, ut ægre *catheterem* immittere potuerit, at deinde intruſo digito ea ſenſim magis magiſque dilatabat, donec vel tandem infanti tranſitum ſatis aperiret, unde felix ſequebatur excluſio. In omnibus his ſymptomatibus *obſtetricem* meritò ad conſilia *Medicorum* & *Chirurgorum* dimitto, aut munus *prudenti Chirurgo Obſtetricanti* tradendum ſuadeo, quod quidem ſalva ſua exiſtimatione facere illa poteſt; magis enim commendat, ex animi ſubmiſſione & diffidentia ſui abſtinere manum, aliique rem committere, quàm temerarie ſcientiæ ſuæ & habitui confidentem plura conari, quàm præſtare poteſt. Plura hîc dicere poſſem de modo iſta ſymptomata tractandi: quum verò informationem in hoc Libro non ſcribam *Viris obſtetricantibus*, *in quantum Chirurgiæ vacant*, ideoque iſta juxta cum aliis rebus prætermittam, progrediens ad aliud malum, non raro partum impediens, *procidentiam* ſcilicet *vaginæ*, non illam, quæ fit poſt partum, ſed præſentem jam ante fœtus excluſionem in principio laboris, quâ ſæpius *obſtetrices rudiores* cohibentur à penitiore tactus exploratione, vel opera ſua probe navanda: hanc *vaginæ procidentiam obſtetrices ruſticanæ in Friſia* vocant præcinctorium, (*het Vurſchot*) idque dicunt ante oſtium ſitum eſſe, quod ipſis melius *objectus* dicendum eſſet; prius enim vel primò oſtio objicitur: tum, quia aliud remedium neſciunt, illam vaginæ prolapſionem foventes intra corpus vel ad corpus retinere ſatagunt, patienter præſtolantes, dum omnia ſponte ſua ſuccedant; quòd niſi eveniat, conſilii expertes non habent quod agant, indies parturienti ſolùm aſſidentes, uſque dum immediato Dei auxilio infans excludatur, aut mater vitam finiat ſimul cum infante.

Obſtetrix à parturiente vocata, quam novit *vaginæ procidentia* laborare, vel ſi tactu id perceperit, protinus omni ſtudio

pro-

prolapſam vaginam loco ſuo reſtituat, deinde maximopere curam gerat, ne os uteri nimis permittat delabi, ſed illud ſuprà in vagina retineat, & quoad fieri poteſt, manibus ſuſtentum ſervet, uſque dum parturiens tam fœtum quàm ſecundinam enixa fuerit; quo facto uterum cum vagina omni ſtudio, quoad poteſt reſtituat, omnibuſque explanatis vaginæ plicas non ſinat ſibi ipſis ſuperimponi, puerperam deinde demiſſiore capite in lecto collocet, adhibeatque (conſilio *Medici* cujuſdam vel *Chirurgi*) exiccantia, confortantia & adſtringentia fomenta, quibus vagina ſucceſſu temporis in loco ſuo iterum confirmetur.

Veſica quoque & *rectum inteſtinum* nonnunquam *tumore* & *exulceratione* affliguntur, quibus itidem meatus coarctatur & excruciatur: iis ergo *Obſtetrix* omnem lenitatem adhibeat, quantum poteſt, partes affectas vitando: nonnunquam & *calculi* in veſica ejuſve cervice meatum dolorificum aut difficilem reddunt, tunc *Obſtetrix* eundem, quantum poteſt, dilatabit os coccygis retrudendo, ut caput infantis facilius delabatur veſicam minus attingens: *Excrementa* in inteſtino recto *indurata* ſi meatum anguſtent, injecto uno vel altero clyſtere, ſicut ſuprà traditum eſt, vel ad præſcriptum *prudentis Medici* illud exonerare allaboret: qualicunque enim in inteſtino recto tumore ſeu exulceratione exiſtente ante omnia ſedulò cavendum eſt, ne excrementa indurata reſideant, quia cruciatus inde ingraveſcerent.

CAPUT XXXI.

De partu difficili, à firma nimis membrana humores continente, vel à prævia ad excluſionem placenta.

IIs, quæ fœtus excluſionem remorari diximus, rebus hæc duo accenſeri poſſunt impedimenta, *membrana* ſcilicet cum *ſoluta & delapſa placenta*: Si mihi ſermo eſt de *membranis* & *placenta*, quæ revera unum tantùm ſunt, eas diſtingui ſaltem volo, quatenus

nus in partu plerumque diſtinctæ obveniunt; nam *ſecundinæ tenuiſſimam partem*, ſi humoribus diſtenta inſtar veſicæ appareat, membranam lymphaticam (*het watervlies*) vocamus; *partem* verò *craſſiorem* poſt fœtum excluſum, cui rupta membrana cum funiculo umbilicali adhæret, *ſecundinam* vel *placentam* dicimus: Tenuiſſima iſta ſecundinæ pars, humoribus ſatis diſtenta, vel tandem rumpitur, unde humores repente plerumque, ac nonnunquam infans ipſe, prodeunt: Quòd ſi iſthæc membrana (potius membranæ, duplex enim eſt, ex duabus membranis compoſita) opportuno tempore, ore nimirum uteri ſatis jam dilatato, non rumpatur, ita ut partus exinde retardetur, tunc ad eum promovendum *obſtetrici* ſine periculo membranam rumpere licet, quod quidem efficere poteſt eam *unguibus divellendo*, ita ut membranam non attrahat, ne placenta ſeu ſecundina ab utero abrumpatur, quod mortem infanti inferret, niſi mox excluderetur: at verò ſummopere caveat *obſtetrix*, ne membranam præmature rumpat, nam forte ſibi perſuadens, membranam partum remorari, eâdem intempeſtive diruptâ infantem aquis ſubductis in brevia quaſi deponere poteſt, & partum maxime morari; humores enim multo commodius os uteri aperiunt, quàm caput infantis: quapropter ante non rumpenda membrana eſt, quàm os uteri late ſatis apertum ſit, & capitis magnitudinem latitudine peræquet, ut infans facilè penetrare queat.

At cogitabit fortè quiſpiam: quid refert, an membranam præmature rumpam? membranæ ab humoribus utique interdum rumpuntur ore uteri vix quidem ſemiaperto: & nihilominus infantes ſalvi in lucem eduntur: Equidem fateor hoc fieri, imò & intra uterum membranas rumpi contingit, ut humores guttatim effluant; quin & quibuſdam gravidis duabus tribuſve ſeptimanis ante partum membranæ rumpuntur, & nihilominus vivos adhuc infantes enituntur: ſed hoc ſemper Naturæ vitium eſt: humoribus præmature adeò & ante conſuetum tempus effluxis partus tam facilè non ſuccedit, quàm ſi ipſi humores prodeunti capiti os uteri ſatis aperuerint, ſimulque viam humidam fecerint

&

& lævem, qua infantes facilius delabuntur, quàm humoribus antea effluxis, meatuque jam exiccato, quem poſtea illito oleo lævem lubricumque reddere opus eſt, ac defectum humorum hoc modo ſupplere: propterea *niſi neceſſitas urgeat*, antequam os uteri ſatis apertum ſit, membrana non rumpenda: *niſi neceſſitas urgeat*, inquam: fieri enim poteſt, ut neceſſitas cogat *obſtetricem* rumpere membranam, quò malum anticipet: *exempli gratia*, ſi *ſagax* & *exercitata obſtetrix* tactu experiatur, *funiculum umbilicalem ante caput in oſtium prolapſum eſſe*, idque in *pelvi rotunda* & *arctiore*, ut metuendum ſit, niſi poſt caput removeatur iſte funiculus, ne à capite adeò prematur, ut ſanguinis tranſmiſſio impediatur aut omnino intercludatur, quod infanti mortem neceſſariò inferret; illa, omni ſtudio ad removendum & retinendum poſt caput funiculum fruſtra collato, cogitur dirumpere membranam, nulla habita quantitatis ejus ratione; nam prolapſio venæ umbilicalis ante caput majus ſane periculum infert quàm humorum effluvium, hoc enim excluſionem aliquatenus remoratur, illa verò infanti animam intercludit, medium ergo adhibendum eſt minus periculoſum; in planis quidem pelvibus iſta venæ umbilicalis prolapſio tam periculoſa non eſt, qvàm in minoribus rotundis, quamvis plana pelvis facilius importet pravam uteri & infantis verſionem; in ea enim, niſi ſimul anguſta nimis eſt, venæ umbilicali locus quidem datur, ubi parum ſepoſita minus prematur, tunc *obſtetrix* huic rei intenta, quamprimum aquæ effluxerunt, protinus eandem poſt caput infantis removere poterit: Qua ratione autem *obſtetrix* membranâ nondum ruptâ iſtam venæ umbilicalis prolapſionem ante caput dignoſcere eamque removere queat, ſuo loco trademus, ubi de iſta prolapſione funiculi umbilicalis ſequentibus acturi ſumus, tumque porro videbimus, qua occaſione membranam dirumpere liceat.

Quemadmodum igitur *membrana firmior*; ita & *ſecundina* aut *placenta* infantis excluſionem præpedire vel eundem in meatu retinere poteſt, ſi ſcilicet ab utero diſſoluta ac graviore ſui

parte delapſa ante oſtium deferatur, viamque infanti intercludat. Hoc *primò* dignoſcitur *tactu*, quum ambobus digitis ori uteri immiſſis neque membrana neque nudum caput percipitur, è contra *craſſa molliſque caro* ſentitur, mollitie & lentitia non parum diſcrepans à carne infantuli, quæ ſemper ſolidioris eſt ſubſtantiæ vel per ſe, vel propter oſſa, quæ eâ veſtita ſunt: adhæc ſentitur, carnem iſtam *informem* eſſe & *exoſſem*, carni infantili prorſus diſſimilem: iſthæc caro mollis *obſtetrici* obeſt, ut partes infantis oſtio proximas (ut aſſolet aliâs) ſentire vel dignoſcere non valeat: *Secundò*: iſte caſus ſemper conjunctus eſt cum *profluvio ſanguinis* tanto nonnunquam, ut matri inde & infanti vitæ periculum immineat; quapropter *prudens obſtetrix* omni mora rupta excluſionem infantis expediet hoc modo: Duobus prioribus digitis ſive ſimul ſive ſucceſſive ori uteri immiſſis placentam, quoad poteſt, removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus divellat: aut quum ſecundinam removere non poteſt, digitis in mollem ejus carnem intruſis inibique dilatatis ac hinc inde agitatis, eam ita dilaceret, ut tandem perforetur, & mox loco ſanguinis antea continuò profluentis humores emanabunt, quo facto ſtatim ſanguinis profluvium minuetur, aut omnino ceſſabit; nam uteri acetabula avulſione ſecundinæ aperta, quæ durante omnimoda uteri extenſione obſtrui non poterant, effluxis jam humoribus adſtringuntur, quia uterus jam ſeipſum contrahere poteſt, aut potius, illo ab inteſtinis vehementius coarctato acetabula magis comprimuntur, venarumque oſcula ſtrictius occluduntur: hæc eſt ratio tam profluvii quàm ceſſationis ejus: Quædam protinus placentam vel ſecundinam *acu crinali* perfodiunt, quod ego non probo, (ſi quidem digitis fieri poteſt) quia infans facilè læditur; ideoque potius commendo, ut *digitis* allaborent placentam perforare, deinde foramen, quoad per oris uteri apertionem licet, dilatent, atque placentam, quoad poſſunt, diſperſim removeant, quo caput, ſi prævium fuerit, oſtium occupet, doloribuſque infans depreſſus excludatur, vel, ſi prave verſus fuerit, *obſte-*

trix

trix ſine mora pedibus eum protrahere ſtudeat, uti ſuo loco tradémus de infantum verſione acturi; equidem in hoc caſu moras nectere non licet, quia infans hoc in ſtatu non diu ſuperſtes eſſe poterit, quare *ſagax obſtetrix*, quantum poteſt (*neque tamen præcipitanter*) excluſionem fœtus acceleret oportet, infanteque edito protinus & ſecundinam educat, quæ nonnunquam ſanguine congelato ori uteri aut vaginæ adeò agglutinatur, ut concreta vel unita eſſe putetur, tum digitis deglubenda eſt, ab ea ſemper parte, qua minus adhæret, primùm incipiendo, uti patebit, quum rationem omnium ſecundarum excludendarum docebimus: Quòd ſi forte placenta eouſque prodierit, ut ægre removeatur, conſultius erit, eam primùm excludere; ſed præter hoc ſatius eſt eam in utero relinqui, donec infans excluſus ſit.

CAPUT XXXII.

De partu difficili ex emortuis infantibus.

INter partus difficiles ſeu non naturales numeranda quoque *fœtuum emortuorum excluſio*, ſive ſtato tempore eveniat, ſive inter enitendum defuncti ſint infantes, ſive aliquot antè diebus, etenim *fœtus emortui* enixus præter naturam certe & expectationem contingit, quum partus non ut *mortis* ſed *vitæ janua* conſideretur.

Quemadmodum Natura haud intendit mortuos gignere fœtus; ita eorum quoque tam facilis enixus non eſt ac vividorum: Quicquid enim vivit, movetur, & *vivi* infantes ſua jam magnitudine & vigore gaudentes in amplius ſpatium tendunt, itaque ſentientes, ſe à prementibus inteſtinis urgeri, ſe ipſos expedire conantur, iteratiſque doloribus moliuntur effringere carcerem, quà datur, in amplius ſemper ſpatium ruentes, quod *emortui* non ſolent, utpote qui inſtar ſacci arenâ impleti vel fruſti carnis exanimis immobiles jacent, nec niſi pondere ſuo huc illuc feruntur, per ſe omnis motus expertes; ac ſi fortè *emortui* infantes ſiti

fuerint in obliquo ſeu prave verſo utero, in aut ſuper obliqua planave pelvi, parturiente inſuper ægrotante & infirma, multum incurvato oſſe coccygis, pudendoque coarctato, aut aliqua ſaltem horum incommodorum conjuncta ſint, tum *obſtetricantibus* maxime deſudandum eſt: inſuper ſæpius accidit, ut infantes emortui prave verſi prodeant, alterutrum latus vel ventrem, manus pedeſve oſtio obvertentes, vel quocunque modo oblique verſi, uti clarius patebit, quum de male verſis infantibus uteroque obliquato ſermo erit: *omnia hæc imcommoda laborem reddunt difficiliorem*, unde non immeritò partui non naturali ſeu difficili annumerantur: Ut verò confuſionem evitemus, hîc nobis non erit ſermo de ullo incommodo, præterquam quod ex morte infantis infertur, cætera ſuo loco relinquentes, hîc loci ſolummodo agimus *de fœtu vel infantibus emortuis in utero recte ſito.*

Quemadmodum nemini indubium venit, *mortuos naſci infantes*; ita multum dubitationis habet, *dijudicare vivuſne infans aut mortuus ſit*, quamdiu intra oſtium hæret adhuc excludendus, imprimis ſi capite prævio bene verſus prodeat; etenim neque ex *obſtetricis* ſenſu, quæ partem tantùm capitis tangere valet, neque ex teſtimonio parturientis, quæ intra longius aut brevius temporis ſpatium vivum adhuc infantem ſenſiſſe aſſerit, aliquid certi cognoſcere licet, quoniam experientiâ ſatis ſuperque docemur, iſta indicia ut plurimùm fallere: Signum omnium certiſſimum eſt *cuticulæ capitis ſupremæ diſſolutio*, quæ non niſi aliquandiu poſt obitum infantis contingit. Memini, me aliquando in pagum quendam non procul à domicilio meo vocatum fuiſſe, ubi parturiens quædam aliquot dies ad partum jam laboraverat: infans bene verſus prodibat: & mater & *obſtetrix* aſſeverabant coram me & uxore, quæ mecum erat, ſe intra bidui ſpatium nullum infantis motum percepiſſe, & proinde non dubitare, quin obierit; neque ipſimet nos ex omnibus perquiſitis indiciis aliter poteramus colligere: quare omne ſtudium conferebamus ad parturientem in vitæ periculo verſantem ſervandam, infanti

neu-

neutiquam parcentes: diuturno labore caput jam huc jam illuc prementes faſciâ linteâ inſtar exigui Friſii collaris poſt illud ingeſtâ utroque extremo non parum trahebamus, ſimul omni ſtudio in id incumbentes, ut meatum arctiſſimum dilataremus, quo facto tandem parturiens infantem, ut putabamus, mortuum enixa eſt, nec quiſquam præſentium ita eſſe dubitabat: ſed miſer infantulus paulo poſt præter expectationem vagitu aures implebat, paucos dies poſtea ſuperſtes: Ego ejus miſericordiâ maxime tangebar ob duo vel tria tubera, quæ in capite ex nimia compreſſione acceperat: & fateor hunc errorem totidem inde annis documento mihi & fuiſſe & fore poſthac, dum ſpiritus hos reget artus, ne unquam infantem ut mortuum tractem, teſtimonio parturientis aut *obſtetricis* perſuaſus; imò de proprio ſenſu diffido, nihil ratum habens præter *ſupremæ capitis cuticulæ diſſolutionem*, quæ quidem ibidem haud facilè diſſolvitur, quia mediantibus capillis adhæret, neque infantem ulterius ſine maximo labore tangere licet: quapropter hîc addendum cenſeo, *obſtetricantibus* graviorem caſum non poſſe obvenire, quàm ſi fortè ad ſervandam matris vitam infantes tanquam emortui tractandi ſint, quod nunquam contingit, *niſi quum infantes bene verſi prodeunt*, *capite prægrandi meatuque nimis anguſto*, *neque extenſivo*, aut ſi *propter uterum obliquum* infans *in meatu inſtar cubiti incurvato* hæret, uti ſequentibus patebit, ubi de utero obliquo agendum erit; ejus generis caſus erat, cujus modò memoravi exemplum; & variis de cauſis non niſi rariſſime opus eſt, infantem aliquem ſola magnitudine in meatu detentum inſtar emortui tractari, modò, uti perneceſſarium eſt, *obſtetrix* ab initio ſtatim cognitum habeat, uteruſne bene vel prave verſus ſit, quò diſcernere poſſit, num infans doloribus deprimentibus ſolùm, vel manu adjutrice excludendus ſit: ſiquidem iſtiuſmodi infantes ex utero recte ſito uncis ulliſve vulnificis inſtrumentis extrahere mihi videtur iniquum; nam bene verſi prodeuntes, capite nimis magno, aut meatu nimis anguſto neque extenſivo, ſi in pelvim jam delapſi ſint, maturo auxilio

S 3 ad-

adhuc quidem ſervari poſſunt· quapropter iſtud hominum genus, quod hos infantes tanquam mortuos tractare parum adeò veretur, facilè noxam incurrere cenſeo, ſi minus coram hominibus, quibus non omnia perſpecta ſunt, coram Deo ſane, Cui & abſtruſa patent: Iſtiuſmodi igitur infantes, de quibus hic ſermo eſt, ſive vivi ſive mortui, *ſola manu obſtetricante*, non autem inſtrumentis vulnificis traducendi ſunt, quoniam ægre, uti dictum eſt, certò cognoſci poteſt, vivine an emortui ſint.

Quidam, num in utero recto vel obliquo ſiti ſint iſti infantes, neſcientes, iis extrahendis quoddam genus *uncinorum* adhibent, quos, quoad poſſunt, à latere capitis ſive auribus, ſive ubicunque datur, injiciunt, & ſi poſſunt, *binos* ingerunt, ſcilicet unum ab utroque capitis latere, quibus caput detrahunt, caventes, ſi forte elabatur uncinus, ne uterum lædat aut vaginam: Sed, ut verum fatear, uſus eorum cum maximo periculo conjunctus eſt, imprimis ſi *obſtetrix* aut *Chirurgus* minus cauti fuerint, aut prompti manibus, quia parturientem facilè lædere alicubi poſſunt, tum maxime, ſi fortè uncinulus elabatur, quod contingere facilè poteſt, etiamſi ſumma cum cautione res agatur; & infanti mortem ut plurimùm afferunt iſti uncini. Dominus *Mauriceau* aliud inſtrumentorum genus invenit, quod *Gallicè* vocat *la tire teſte*, quod verti poſſet: *Extractor* ſive *eductor capitis*: hoc ſane inſtrumentum accommodatius eſt, minuſque periculi parturienti quidem, quàm uncini, infanti autem nunquam non necem affert; quare eodem in hoc rerum ſtatu uti ſalvâ conſcintiâ non licet, ſed patefacto jam *uteri ſitu recto* vel *obliquo*, tanquam noxium rejiciendum eſt ab omnibus Bonis, niſi exploratum habeant, infantem jam obiiſſe, quod certò non conſtat niſi ex *diſſolutione ſupremæ capitis cuticulæ*, uti dictum ſuprà.

CAPUT XXXIII.

De partu difficili ex præmatura fœtus excluſione.

NAtura intendit (ſi quidem ita loqui licet) maturas gratoſque fructus proferre; ſed actione ejus communi impedita fructus immaturi cadunt & intempeſtivi, gratia & ſuavitate expertes: infantes igitur *ante ſeptimum menſem* editi fructibus immaturis ſimiles æſtimandi, in vivis rarò manentes; quocirca partus iſtiuſmodi inter *non naturales* recenſetur, plerumque è pravis ſymptomatibus oriundus.

Per *partum immaturum* intelligo talem, *quo humanum aliquod corpus naſcitur*, *magnum* ſive *parvum*, *vivum* ſive *mortuum*; non autem, quem quidam *abortum* vocant, in quo membra humana nondum diſtincta apparent, *bullæ* potius ſimilem aut *ovo ſubventaneo*; neque eum volo partum, quem vulgo *molam* dicunt, quæ nil niſi maſſa informis carnea eſt ſine ſecundina; neque diverſa alia excrementa intelligo, quæ uterus, tanquam ſibi noxia & moleſta ſolet rejicere: ſed fœmina vere prægnans ſi aut longe aut brevi *ante ſeptimum menſem* fœtum emittat vel minimum, is mihi dicitur *partus præmaturus* ſive *abortus*: hoc quotidiana experientia teſte plus nimis uſu venit, ejuſque cauſa varia eſt & multiplex; attamen mulieres *meticuloſæ*, *timidæ* & *iracundæ* ut plurimùm ei obnoxiæ ſunt, iſti enim animi affectus omnem ſanguinem vehementer exagitantes violenterque urgentes *hæmorrhagiæ* cauſam præbent, quam plerumque *abortus* conſequitur: Et in genere *quicquid fœtui in utero mortem affert*, id *abortus* quoque cauſa eſt, obitum enim infantis plerumque præmatura ſequitur excluſio, quippe fœtus emortuus citra corruptionem in utero diutius retineri nequit: & quanquam inſolita quædam dentur exempla fœtuum emortuorum ac multum temporis in utero detentorum, ibique omnino fere conſumptorum, inſolens tamen rarumque eſt; è contra infantes emortuos haud diu in utero morari compertum habemus, ſiquidem tanquam inutile

&

& moleſtum pondus præter naturam inibi verſantur: Sed cauſis abortus propriis ſuperſedebo, ne videar *Medicos* potius quàm *obſtetrices* inſtruere, quippe inſtituti mei non eſt iiſdem pharmacorum formulas tradere, quibus iſtas removere poſſent, ſed *arti obſtetricantium* ſolùm inhærebo, &, quæ ad eam ſpectat, cognitioni generali.

Meticuloſas, *timidas* atque *iracundas* facilè abortum pati dictum eſt, præſertim ſiquæ ex angore & pavore hæmorrhagia facilè corripiantur, nihil enim facilius fœtum expellit quàm *hæmorrhagia*; & quamvis fortè eâdem fœtus non omnino excludatur, ſi tamen duraverit, uſque dum prægnans deliquia patiatur, & obſervetur, eandem poſt immodicum ſanguinis profluvium *ſpaſmo* tandem & *convulſionibus* corripi, tum neceſſitas urget fœtum excludere, niſi laborantem datâ operâ morti tradere velis, ita ut *hæmorrhagia* nunquam non cauſa ſit abortus, ſive dolores gravidam urgeant ad excluſionem, ſive fœtus ab *Obſtetricantibus* extrahendus ſit.

Profluvia iſthæc *immodica* & *continua* ex *avulſione ſecundinæ* oriuntur, ſi ſcilicet ea in prægnantibus vehementi *animi affectu*, vel *caſu*, *colliſione*, *nimia extenſione* aut quocunque motu vehementi omnino vel ex parte ſolvitur & ab utero ſeparatur; hoc facto profluvium ſiſti haud poteſt, ſed ſubinde durat, adeò ut ſanguis conglobatim deſtillans *deliquia* tandem inferat, & niſi tum fœtus excludatur, *convulſiones* ſequuntur, tandemque certiſſima mors; quocirca in hoc caſu extrema non expectanda, ſed in tempore fœtus extrahendus, imprimis ſi tactu *ſecundina ori uteri adjacens* deprehenditur, quia tum omnis ſpes obſtipandi profluvii decollavit, ad conſervandum infantem, ſiqua ſpes adhuc oſtenditur, protinus excluſio maturanda eſt, quo pacto quidem infans nonnunquam ſervatur, ſi circiter ſeptimeſtris fuerit.

Nonnunquam contingit, ut gravidis *menſtrua* ſtatuto tempore fluant uſque ad partum, vel alio quodam *fluore* laborent *extraordinario*, qui quidem in lecto acquieſcendo adhibitis medi-

di-

dicamentis ſive internis ſive externis ſiſti poterit, tunc non opus eſt excluſione; at ſi fluor ortum trahat ex avulſione ſecundinæ, nullum illi ſiſtendo remedium relinquitur præter celerem fœtus excluſionem, quæ nimis diu non differenda, periculum enim foret, ne gravida ſub manibus exſpiraret: Hæc fœtus excluſio poſt ejuſmodi hæmorrhagiam non ſolùm ante ſeptimum prægnationis menſem, ſed etiam *quocunque tempore* ſive ante ſive poſt ſeptimum menſem præſtanda eſt, & ſi negotium poſt ſeptimum menſem prompte maturetur, id ſpem facit majorem quàm ante, matrem ſcilicet & infantem conſervatum iri; raró enim fit, ut infantes ante ſeptimum menſem excludendi vivi prodeant, aut ſi vivi naſcantur, brevi tamen poſt plerumque moriuntur.

Modus iſtiuſmodi fœtum excludendi ita ſe habet: Fœminâ inferiore & ſuperiore corporis parte æqualiter fere in lecto poſitâ unum vel plures digitos ori uteri immittito, (prout ſcilicet plus minus apertum eſt) iiſdem illud eouſque dilatans, ut omnium digitorum apices intrudere poſſis, quò magis magiſque ampliatum ſatis tandem pateat; poſito nimirum, infantem jamjam quinque, ſex, ſeptem vel plurium menſium ætatem attigiſſe; aliàs ſi junior adhuc fuerit, excluſio nonnunquam uno vel duobus digitis efficitur, omnia igitur cum judicio peragenda ſunt: Ore uteri ita amplificato, membrana, ſi obvia ſit, digitis laceranda eſt, adhibitis quoque, ſi res poſtulat, unguibus, unde citum humorum effluvium; in ruptam iſtam membranam manus immittenda uſque ad pedes infantis, qui (niſi prævii ſe offerant) ſuo loco quærendi, nec ullum aliud infantis membrum apprehendendum ſive in oſtium primò producendum eſt, etiamſi ipſum caput prævium ſeſe offerat; gravida enim quum languida ſit & infirma, & plerumque pariendi doloribus deſtituatur, fœtus excluſio nequaquam Naturæ committenda, ſed prorſus arte præſtanda erit, quem in finem pedes infantis inveſtigandi, & combinati (ſi quidem fieri poteſt) protrahendi, & hoc pacto infans vertendus eſt, quod facilè ſit humoribus nondum omnino effluxis, uteroque laxo adhuc & lubrico: Quòd ſi pedes combinare non poteris,

ris, alterum ſaltem protrahere licet, dummodo curam adhibeas, ne ullibi irretitus hæreat, & bene ſuccedet verſio infantis: uno pede quodammodo jam attracto alterum addere ſtudebis, combinatoſque protrahes: dum autem in oſtium protrahuntur, probe obſervandum eſt, quomodo verſi ſint; ſi digiti ſurſum verſi ſint aut in alterutrum latus, tum pedes combinatos tenens inter protrahendum ſenſim invertito hoc modo: una manu ambo pedes prehenſi protrahuntur, dum altera (quoad fieri poteſt) genua verſus vel nates intruditur, hacque manu ſuperiore torquetur & invertitur corpus infantis, ita ut ventre, digitis pedum & facie pronum vergat ad inteſtinum rectum, & hoc modo penitus extrahitur infans, quo facto ſtatim & ſecundina educitur, ſive jam prorſus ſoluta & ſeparata ſit ab utero, ſive quodammodo adhuc (licet plerumque leviſſime) illi cohæreat: tum porro uterus purgandus eſt ab omnibus ſanguinis grumis, membranis, aut quicquid in illo reſiduum eſt, ut ſequentibus ulterius docebitur.

CAPUT XXXIV.

De partu difficili, ex nimia infantum magnitudine.

QUemadmodum *partes muliebres* generationi inſervientes nonnunquam *parvæ nimis*; ita *infantes* aliquando *magni nimis* ſunt, quippe inter canalem, & quod illum permeare debet, juſta exigitur proportio, alioqui tranſitus unius per alterum fieri non poteſt: utrum autem canalis nimis anguſtus ſit, vel res tranſiens nimis magna, id non variat *obſtetricantis* operam huic rei neceſſariam; quumque oſſa pelvis, ſi tranſitum præpediant, dilatari non queant (excepto oſſe coccygis) omnis opera in infantibus figenda erit, qui quando dolorum efficaciâ expelli non poſſunt, *obſtetricante manu* opus eſt, quâ commodius ſemper præviis pedibus quam capite educuntur, tutiuſque hoc fit mature ab initio ſtatim laborum; quàm poſtea, ſi jam ad

ad incitas redacti ſint: attamen in anguſtia pelvis jam preſſi infantes juvandi ſunt viam quadantenus infrà prope os coccygis dilatando, uti monſtravimus Capite XXXII. quod hîc loci repetendum non eſt.

Caſus nonnunquam incidere poterit, ut caput infantis inita proportione pelvis adeò excedat quantitate, ut integrum per pelvim prorſus non traduci queat, etiamſi bene verſum prodeat, utero itidem recte locato, ut in caſu ejuſmodi extraordinario media etiam extraordinaria adhibenda forent ad ſervandam matri vitam; ſed de his ſub finem in *Appendice* ſenſa noſtra explicabimus, quid ſcilicet in ejuſmodi caſu faciendum cenſeamus; ſiquidem ſub prætextu capitum prægrandium non pauci miſere perierunt infantes.

CAPUT XXXV.

De partu difficili, ex prava infantum verſione in genere.

HActenus ordinem propoſitum ſequuti vidimus *partus difficilis cauſas, infantibus in utero recte locato bene verſis*: jam progredientes *pravam infantum poſituram in utero recte locato tanquam partus difficilis cauſam* contemplabimur, idque dupliciter: *primò* quidem & proprie juxta ſententiam Auctorum antecedentium, qui de *arte obſtetricandi* ſcripſerunt, quorum ſententia tanquam rationibus & experientiæ ſuperſtructa generaliter recepta eſt: *Secundò* ex additis *annotationibus* videbimus: ejuſmodi pravam infantum verſionem conjunctam cum *pravo uteri ſitu* partum longe difficiliorem reddere, & ex hac hypotheſi vera rerum cognitione acquiſita, omnem operam tali caſui accommodandam eſſe, id quod per inſcitiam neglectum in cauſa eſt, quo minus parturiens fœtum excludat, aut quòd matri pariter ac infanti multi incaſſum infligantur dolores: Ad hujus rei clariorem uberioremque explicationem eo magis obſtringor, cùm quia

cenſeo, *me primum* (quod ſciam) *ejus Auctorem* eſſe, tum quia hujus veritatis demonſtrationem maximi momenti eſſe arbitror; quare ſi ad clariorem illuſtrationem eandem rem in diverſis locis repetere mihi opus fuerit, id fit ſolummodo, ut rei veritati & magnitudini plus adderem ponderis, utpote ad quam aliâs leviuſcule attenditur.

Subſequentibus igitur Capitibus contemplabimur & exponemus *pravum infantum ſitum in utero recte locato*; ſtatuentes: pravam iſtam verſionem infantum *in utero male locato* nunquam non plus incommodi & impedimenti inferre, quàm *in bene ſito*, id quod ſuo ubivis loco additis *annotationibus* demonſtrabimus: Inter prave verſos infantes quoque recenſebimus, qui *capite quidem pravio, facie tamen ſupina, vel alterutrum latus reflexa in oſtium prodeunt:* aut; quorum *caput in tranſitu retardatur* hac vel illa re, *ante* vel *ſimul cum capite prodeunte, exempli gratia: manu, pede, vena umbilicali &c.* quæ partum præpediunt, eumque difficilem reddunt.

Si acquieſcerem in proponenda ſola infantum verſione prava *in utero recte locato*, idem præſtarem, quod omnes ante me Scriptores præſtiterunt, qui aut ſufficiente lumine deſtituti, aut mala fide in partu difficili *præcipuam obſtetricandi cognitionem* neglexerunt aut reticuerunt: facilè mihi perſuadeo, id factum eſſe ex defectu luminis, attentionis & diſtinctæ rerum comprehenſionis potius quàm mala fide; vix enim credibile eſt, ſi res probe cognoviſſent, ipſos nobis *Figuras tam defectivas* tradituros fuiſſe. Inter omnes, quas unquam mihi contigit videre, Figuras, ne unicam quidem vidi exhibentem *uterum male locatum*, multo minus *prave verſum infantem in male ſito utero*: unde concludo, omnes Auctores certò ſibi perſuaſum habuiſſe: ex ſola infantum verſione prava *in utero recte locató* omnem partum difficilem ortum trahere; quum è contra plurimi partus difficiles, imò plerique difficillimi proveniant *ex pravo uteri ſitu*, unde ſæpius & ipſa prava verſio infantum in utero oritur, quippe qui initio bene verſi, propter pravum uteri ſitum in aut per pel-

pelvim penetrare non valentes ex bene verſis fiunt prave verſi; id quod plurimùm fit maturi auxilii defectu, ut in ſequentibus Capitibus demonſtrabimus: Hæc quum ita ſint, quis quæſo mecum non aſſerat: *Cognitionem variæ uteri poſituræ maximi momenti & ſumme neceſſariam eſſe Obſtetricantibus* operam parturientibus fideliter navaturis?

Verùm ſi omnes & ſingulas uteri poſituras pravas, pravaſque in eo infantum verſiones, quales contingere poſſunt, exhibuiſſem, hoc ſane opus magnitudine & pretio impenſe exaggeraſſem, & res novitatem præ ſe ferentes propter impenſas majoribus obnoxiæ ſunt difficultatibus; quare contentus præcipuorum uteri & infantum ſituum Figuras exhibuiſſe, ſcilicet, quæ conceptibus noſtris explicandis plurimùm inſerviunt, earundem explicationi (quantum quidem fieri poteſt) cæterorum ſituum pravorum delineationem verbis adjungam, non dubitans, paucas haſce amplam ſatis materiam de diverſis aliis diſſerendi ſubminiſtraturas, unde attentus Lector claram illarum ideam formare, hiſque probe comprehenſis & cæteras facilè mente ſibi concipere poterit: Et primò quidem agemus de prava infantum verſione, in utero bene locato, inde gradatim ad difficiliores progreſſuri.

CAPUT XXXVI.

De partu difficili, ab infante facie ſupina prodeunte.

AD confirmanda ea, quæ præcedenti quinto & trigeſimo Capite ſtatuimus *de ſumme neceſſaria cognitione variæ uteri poſituræ*, hoc Capite demonſtrabimus differentiam inter infantem *ſupina facie in oſtium prodeuntem in utero bene locato*, interque eundem infantis ſitum *in utero prave locato.*

Utero bene locato infantis *facie ſurſum verſa* prodeuntis enixus ſane difficilior erit multumque diſcrepans ab infante bene verſo, *facie* ſcilicet *prona* prodeunte: eum in finem inſpiciamus 16. *Figuram*, talem nobis infantem exhibentem in *utero bene*

ne locato, qui vertice per os uteri delabitur in cavitatem pelvis, & conſequenter omnibus fere, quibus infans bene verſus, ad felicem partum prærogativis gaudet, quia membra eandem prorſus formam & magnitudinem habent, ſive prona ſint ſive ſupina; attamen infans ſupinus tam commode non poteſt flecti & formæ pelvis adaptari ac pronus, ſeu facie deorſum verſa delabens: *Obſtetrix* tamen ex hoc prodeundi modo nequaquam debet turbari, ſed infantis excluſionem eadem facilitate ſperare, ac ſi aliter verſus, prona ſcilicet facie, prodiret, dummodo curam gerat, ut caput rectà delabatur, neque illud lædat, dum ſtudet promovere; quapropter ad ampliandum meatum omne ſtudium conferat oportet, partibus muliebribus dilatandis, *oſſeque coccygis averſa manu retrudendo*, uti ſuprà dictum, adhibita cautione, ut ne manu digitiſve (ſubter caput ad reprimendum os coccygis immiſſis) caput attollat, faciemque hoc pacto adverſus oſſa pubis apprimendo atterat ſive infringat: Sed agite, jam videamus: an partus æque facilis ſit futurus, ſi infans dicto modo verſus verſetur *in utero prave locato*, & patebit, magnam intercedere differentiam, in ſequentibus conſiſtentem.

Infans dicto modo verſus *in utero bene locato* non aliter ac infans bene verſus poſitus eſt, capite imminens cavitati pelvis, ita ut in neutrum latus impingat, ac nullibi retineatur: at verò in utero *prave locato* ſive *ante* ſive *pone*, ſive *ad alterutrum latus* caput offendet, atque plus minus fixus quaſi hærebit, prout ſcilicet uterus plus minus obliquatus fuerit; ex utero enim *ad dorſi vertebras plane ſupinato altiuſque intra corpus ſuſpenſo* quid aliud reſultabit? quàm ut infans *vertice impingat* & fixus quaſi hæreat *in oſſibus pubis*, id quod *ſagax obſtetrix* tactu explorare poterit; tum enim os uteri altius ſuſpenſum vel oſſibus pubis impactum inveniet, ita ut non niſi multo labore parvam ſaltem infimæ oræ partem inſtar ſemicirculi tangere valeat, ut alibi docuimus, perinde ac ſi bene verſus eſſet infans: ſed caput hoc modo in pelvim delapſum *facie ſupinata* excludetur, ſi quidem unquam ipſi con-

contigerit excludi, quod impoſſibile fere, aut ad minimum valde periculoſum eſt: at ſi uterus *pronus in ventre propendulo* ſitus ſit in *muliere ventrem prominulum geſtante*, infanſque in illo *ſupinus* verticem ori uteri obvertat, tum *obſtetrix* iſtud os uteri reperiet à tergo lumborum vertebris, vel ſuperiori oſſis ſacri parti obverſum, idemque non niſi multo labore inſtar ſemicirculi poterit tangere; quum è contra os uteri bene locati multo demiſſius illa reperiat, & ſine negotio totam ejus rotunditatem & circumferentiam tangere poſſit & dimetiri.

Verùm hîc loci porro obſervatione dignum eſt, quo *obſtetrices* horum uteri ſituum ignaræ maxime falluntur, ſcilicet, quòd ipſis ab initio videtur, ſeſe ſentire infantem longe aliter ſitum, quàm revera ſitus eſt: ab initio enim talis *imperita obſtetrix* putabit, ſe diſtinctè ſentire, quòd infans *rectè verſus* in oſtium prodeat, occipite infantis, quod intermediâ uteri ſubſtantiâ ſenſerat, pro vertice accepto: porro illa obſtetrix in errore perſeverat, quia idem infans ulterius in oſtium progrediens non ut ſupinus in utero reſupinato, ſed inſtar infantis bene verſi excluditur, ibi enim caput eadem, qua ſe primo obtulit, poſitura manet. Ratio autem iſtius verſionis eſt, quòd ſcilicet infans dicto modo in oſtium inclinatus in prono utero *capite præcipiti quodammodo debet provolvi*, ita ut tunc ſuprà reperiatur, quod prius infrà ſentiebatur, id quod ſolummodo ex prava illa uteri poſitura reſultat: *hunc nodum hactenus nemo ſolvit*: quis enim unquam hanc mutationem ante oculos poſuit aut explicuit, ſcilicet ſolam diverſam uteri poſituram in cauſa eſſe, quòd ex duobus infantibus occipitio in pelvis cavitatem illabentibus, utriuſque vertice ori uteri obverſo, alter naſcatur facie deorſum ad inteſtinum rectum converſa, alter verò facie ſurſum ad veſicam parturientis converſa?

Ita etiam infans *ſupinus* in utero non parum *dextrorſum* vel *ſiniſtrorſum obliquato*, in muliere, cujus *venter in latitudinem panditur*, caput in adverſam oſſis pubis vel oſſis ilium ſpinam impingit ibique retinetur, ita ut non niſi multo negotio in pelvim intro-

troduci queat: Talis uteri ſitus tactu poterit cognoſci, ſi ſcilicet os uteri alterutri lateri oſſis pubis aut ilium oppoſitum inveniatur, ita ut ex parte ſaltem, ſcilicet quoad inferiorem oram tangi poſſit. Hac porro ratione omnifariæ dignoſcuntur uteri poſituræ, ex quibus omnibus & ſingulis non niſi difficiles partus oriuntur, quorum hi poſteriores difficillimi ſunt, imprimis ſi *obſtetrices* pravæ hujus uteri poſituræ ſint ignaræ: quî autem iſtæ hanc ſcirent? quum hactenus ne ullus quidem Scriptorum eam cognoverit, vel ad minimum nihil perſpicuum, quod ego ſciam, de iſta tradiderit; quoniam igitur variam hanc uteri poſituram *obſtetrices* diſtinguere neſciunt, prægnantibus mature non proſpiciunt, & per hanc inſcitiam plurimarum parturientium ſalus negligitur, quibus ſcilicet utero hoc modo locato infantes ita prodeunt, unde auxilio ſufficiente deſtitutæ cum infantibus non excluſis intereunt, quæ à *cordata obſtetrice* vel *perito Chirurgo obſtetricante* mature adjutæ ſervari potuiſſent.

Jam quidem meritò monſtrandum eſſet, qua ratione ejuſmodi infantes in pelvim introducendi & in oſtium promovendi eſſent, quia verò ſequentibus Capitibus id præſtabimus, de utero iſtiuſmodi male locato acturi, ſilentio hîc præteribimus, eò Lectorem remittentes: Neque neceſſarium cenſemus hic loci monere, quibus indiciis dignoſci poſſit, an infans facie prona aut ſupina prodeat, quum ſupponamus, naſum, os, oculos & mentum diſtingui facile poſſe ab æquali, lævi & rotundo occipite; ab initio tamen infante ita verſo non facilè dignoſcuntur; manus tamen uſu valens unico ſaltem digito ſincipitis & occipitis diſcrimen ſenſu facilè percipiet, etiam antequam caput prodiens ad oculos & aures uſque denudatum ſit.

Explicatio 16. *Figuræ.*

a a Vertebræ.
b b Venter ſive circulus, locum ventris repræſentans.
c c Oſſa ilium.
d d Oſſa pubis.

e e U-

ee Uterus, in quo infans ſitus eſt.
ff Oſſa ſedentaria.
gg Pyxides oſſium coxendicis.
h Infans in utero.
jj Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Sit jam penes modeſtum Lectorem judicium, *quàm vitioſe, imperfecte & damnoſe nobis traditi ſint ſitus infantum:* quiſnam crederet, tot egregios *Viros Fœminaſque obſtetricantes* per tot annorum ſeriem huic operæ incubuiſſe, totoſque obſervationum Libros de *arte Obſtetricandi* ſcripſiſſe, neque tamen unquam obſervaſſe *diverſum uteri ſitum cum incommodis* inde in partu oriundis? fateor, eapropter admiratione me captum fuiſſe quàm maxima: ecquid inde aliud colligendum, quàm iſtos homines minimo ſtudio, meditatione aut attentione rem tractaſſe? quia non obſervarunt, quanti illa ſit momenti, conſequentiarum pondus non ſatis perpendentes: tanti enim momenti hæc res eſt, ut optima quidem data infantis verſione, qua *utero bene locato* nullo negotio & ſponte quaſi excluditur, nihilominus *utero prave verſo* partus ſequatur difficillimus & periculoſiſſimus, uti ex hoc Capite aliiſque videre eſt.

Juſtina, Sereniſſimæ Electricis Brandenburgenſis obſtetrix, rebus non parum attenta, ut propterea aliis inſtituendis perquam convenienter ſcripſerit de *arte obſtetricandi*, in Libro ſuo etiam annotavit, ſe expertam eſſe, *quoſdam infantes in fœminis ventrem craſſiorem & propendulum geſtantibus prono capite ſublatis pedibus quodammodo prolabi*, quia (ut illa inquit) iſti infantes in ventrem propendulum nimis delapſi erant; ſed veram rei rationem cum conſequentiis illa non penitus cognoverat.

Dominus *Mauriceau*, agens de cauſis ſterilitatis in quibuſdam fœminis, hanc inter præcipuas ponit, ſcilicet, quòd in quibuſdam fœminis *os uteri oblique reſpondeat oſtio vaginæ*, unde ipſe putat, ſemen ad latus ſaltem ejaculari, neque rectà in illud immitti poſſe, quod, ut non penitus nego, ita multo minus

affirmo: præterea alio loco parturientium mentionem facit, quarum uterus oblique ſitus ſit, neque tamen explicat, quid eo intellectum velit, tam paucis enim, obſcuris, & mox abruptis verbis ſcribit, ut fatear, me rem non prius animadvertiſſe, niſi quum jam dudum experientiâ pravum uteri ſitum vere cognoveram, eumque literis mandaveram: Et hæc ſunt, quæ memini me unquam de hac materia legiſſe, neque unquam cum ullo *obſtetricante Viro* aut *fæmina* verba habui, qui pravum uteri ſitum ejuſque conſequentias obſervaverant.

Quid jam tibi videtur? cordate Lector, ſi illi, quorum officium eſt parturientibus ſuccurrere, quorumque fidei vita matrum & infantum committitur, ſitum uteri & infantum perſpectum non habent, neſcientes, quibus obſtaculis parturientium labores ſufflaminentur, cur ſcilicet ejuſmodi fœmina, quamvis vehementibus doloribus laborans, infantem non poſſit eniti, aut cur infans poſt varios ærumnoſos labores in corpore maneat alte ſemper ſuſpenſus, & fixus hæreat, quid tibi, inquam, videtur? nonne infelix earum conditio eſt, quibus contingit à talibus juvari. Quapropter ego omnibus *obſtetricibus novitiis* auctor ſum, ut ſtudioſe perpendant, quàm neceſſaria ipſis ſit variæ uteri poſituræ cognitio, ut jam inde ab initio laborum imminens periculum prævidentes, ſine mora agant quod agendum eſt, quò matrem cum infante è periculo eripiant.

CAPUT XXXVII.

De partu difficili, infantibus facie in oſtium prodeuntibus.

INfans prodit *bene verſus*, *ſi mento pectori innixus vertice ad os uteri*, tum quodammodo jam apertum, *tendit*, & hoc ſenſu plerumque *obſtetricantes* hoc termino *bene verſus* utuntur, quem ego hîc loci omnibus ita perſpicuum reddere volui, ut & *ob-*

obſtetrices novitiæ genuinum ejus ſenſum intelligant: Quòd ſi fortè contingat, ut infans capite quidem ad os uteri tendente, attamen *in cervicem reſupinato*, verticis loco *faciem præviam* in oſtio offerat, tunc *pravus ſitus* eſt, unde plerumque *partus difficilis*: ratio eſt; quia capite ita poſito oris uteri & reliqui meatus major requiritur dilatatio ad tranſeundum, quàm vertice in oſtium prodeunte; nam vertice prævio primò caput ſolum, deinde humeri per meatum penetrare poſſunt; at verò facie prodeunte caput in cervicem vel dorſum reſupinatum eſt, unde magnitudo augetur, ut prorſus non, aut ſummo cum labore penetrare poſſit.

Obſtetricis igitur eſt, quamprimum tactu ſenſerit, caput ita prave verſum prodire, protinus omne ſtudium conferre ad corrigendum pravum iſtum ſitum, quod commodiſſime fit *mox poſt effluvium humorum*, tum enim ſatis ſpatii ſuppetit ad caput vertendum, vel mentum in pectus reclinandum, quò vertex ad partum ſenſim promoveatur: ſed *caute* admodum & *leniter facies tractanda* erit ab *obſtetrice*, *naſuique* cum *oculis* maxime *parcendum*, utpote qui facilè læduntur: ut verò melius res ſuccedat, *parturiens capite demiſſo ſupinanda* erit & *prohibenda*, *ne cum doloribus cooperetur*, uſque dum caput verſum ſit: neque (ut caput cum mento in pectus demittatur) *facie* apprehendendus aut protrahendus eſt infans, ſicuti quidam videntur ſuadere; ſed parturiente ſupinata *obſtetrix palmam pectori proxime jugulum infantis apponens* eundem totum in fundum uteri reprimat, & caput ſponte prolabetur in brachium manus reprimentis, quo animadverſo *obſtetrix* manu ſubducta mox caput bene verſum reperiet, aut facili negotio recte locandum: At ſi fortè caput nimium retineatur, quia ipſa infantem non poteſt ſatis reprimere, tum *indice* vel *pollice in os intruſo* ſenſim protrahat, aut quatuor digitorum apices inter uterum & ſinciput intrudendo caput deprimere conetur: *utendum eſt judicio*, & ponderandum ex ſitus & ſpatii ratione, quomodo caput commodiſſime verti poſſit: Quamprimum caput bene in oſtium vergit, parturiens

ad enitendum commode ponenda, ſcilicet, ut *quodammodo ſedeat*, *quodammodo cubat*, *cruribus diſtentis*, *genibus flexis* vel *ad ventrem elevatis*; tumque *nullum dolorem incaſſum prætermittat* parturiens, ſed quantum poteſt, cum ſingulis doloribus cooperetur ad enitendum partum.

Pauca hæc forſan ſufficerent ad oſtendendum, quomodo infantibus facie prodeuntibus ſuccurrendum ſit; attamen his infantibus *in utero prave ſito* contemplandis adhuc parumper immorandum eſt, & videndum, *quænam incommoda inde reſultent*, *quomodo ſciatur*, *ubi uterus*, *& quomodo infans in illo ſitus ſit*. Quicunque concedunt, dari *in utero recte ſito* infantes facie prodeuntes, iidem facilè concipere poſſunt, eandem infantum verſionem dari in utero *prave locato*, unde & facilius concedent, *ex hac poſteriore majora incommoda provenire*, quàm ex priore uteri poſitura, utque conceptum noſtrum adjuvaremus in comprehendenda clarius hac poſitura, agite inſpiciamus 17. & 18. *Figuram*.

Figura 17. exhibet nobis uterum *recte ſitum*, in quo infans poſitus eſt facie non rectà ad oſtium, ſed *mento ad oſſa pubis converſo*, *utraque manu brachiiſque jam excluſis*: ſed infantes ante effluvium humorum (neque mox poſt effluvium) hoc modo non verſi ſunt, contrà eo modo plerumque verſi ſunt, ut *Figura* 13. exhibet, quòd ſi tunc *obſtetrix* ſtatim poſt effluxos humores minus prompte manus retrudat, & caput in oſtium promoveat, tunc manus præviæ excluduntur, caput verò reſupinatur, ac infans *facie prope mentum ad oſſa pubis impellitur*, ut deinde propter arctam contractionem ſicci jam uteri inhabilis fere ſit ad qualemcunque excluſionis promotionem, atque tum plerumque ſero brachia iterum immittere, caputque in ſitum naturalem vertere moliuntur; nil enim tum ſupereſt agendum, quàm ut uno prius brachio, aut, ſi fieri poteſt, ambobus iterum immiſſis ſubter pectus manu intromiſſa *pedibus extrahatur* infans, quaſi iidem prævii ad excluſionem prodiiſſent. Fieri quidem poteſt, ut infans faciem in oſtio offerat *ſine praeuntibus manibus*;

tunc

tunc eadem fere methodo procedendum eſt, quam ſuprà tradidimus, qua caput naturali modo, hoc eſt, vertice in oſtium producitur.

At verò infante *facie* prodeunte *in utero oblique poſito*, ſive manus ſimul prodeant, ſive non, difficultas ingraveſcit, neque tam facilè res ſuccedit, imò *ſæpe inconſultum eſt*, infantes capite prævio in oſtium producendo deſudare; ſiquidem hoc facto multo cum labore mater ſimul cum infante majori periculo expoſita foret quàm antea, quum oblique adhuc verſus erat: quia enim tutius eſt, infantem ita poſitum *pedibus ſine mora extrahere*, quàm vertice in oſtium converſo excluſionem per parturientis labores expectare, procul *dubio* facilius etiam erit, *infantem in primo ſuo ſitu pedibus vertere*, quàm poſtea, vertice in oſtium producto.

Longe ergo aliter tractandus eſt infans faciem prævïam oſterens in *utero recte ſito*, quàm in *utero obliquato*: prioris *caput* vertendum & in oſtium dirigendum eſt: poſterior verò tutius *pedibus* quæſitis extrahitur: ut autem aſſertionis hujus fundamentum clarius pateat, attente inſpiciatur *Fig.* 18. ea nobis repræſentat infantem *facie* & *ambabus manibus* ante os uteri poſitis in utero *ſiniſtrorſum obliquato*; quia verò uteri ita poſiti pars planior quodammodo in obliquum vergit, infans etiam aliquatenus in obliquum verſus eſt, (uti ex hac *Figura* patet) plurimùm ſupinus, propter hanc uteri poſituram. Os obliquati hujus uteri ſpinæ oſſis ilium oppoſitum eſt inter vertebras lumborum & ſiniſtrum os pubis, unde iſthoc os uteri *difficulter dextræ ſolùm digitis* poteſt tangi, quibus inferiorem oris uteri oram ſentire, neque tamen eoſdem ſine multo labore immittere poteris, aut ullum obvium membrum diſcernere, ſeu rupta ſit membrana (quod nonnunquam accidit) ſeu adhuc integra:. Hæc poſitura uteri citra controverſiam exigit, *ut confeſtim infans, quocunque modo oblatus, non capite prævio, ſed neceſſariò pedibus extrahatur*; qui verò aliter faciunt, minime cum judicio agunt maturo, matrem pariter ac infantem ultimo exponentes pe-

riculo: Ad majorem hujus aſſerti evidentiam videamus, qua ratione hujus infantis caput rectà ad os uteri commodiſſime dirigendum ſit; porro qua ratione & caput & os uteri ſimul in pelvim introducenda; denique qua ratione per anguſtiam pelvis promovenda ſint.

Primò igitur omnium os uteri uno vel duobus digitis apprehenſum, quantum fieri poteſt, ab oſſe ilium abſtrahendum & rectius in pelvim dirigendum foret, ut, ſi res poſtulet, manus in uterum intromitti poſſit: membrana verò aut jam rupta eſt aut non: ſi non: aut unguibus confringenda erit, aut expectandum, dum ſponte rumpatur; hoc poſterius forſan diutius protrahetur, quippe in tali ſitu dolores parum deprimunt; interim tempus labitur, & parturiens debilitatur: quòd ſi membranam confringas utero nondum ſatis aperto, neceſſe erit idem manu aperire: humoribus enim effluxis non diu ceſſandum eſt, aliâs capitis vertendi occaſio prætervolat: utero inſuper ita obliquato nec oris ejus apertio facile ſuccedit, parturiens eâ cruciatur, ut vires minuantur: pudenda etiam dilatanda ſunt; nam oris uteri ampliatio & verſio infantis non fit niſi manu per vaginam in uterum immiſſa: hoc facto tandem parturiens acerrimo dolore defuncta eſt, maximuſque labor peractus: quum eouſque ventum eſt, facilè ad pedes penetrare & pro lubitu infantem vertere poteris, quod nonnunquam æque prompte facileque fit, ac ſi caput recte diſponeres, manuſque ſecundum longitudinem corpori accommodares: Poſito jam, caput recte verſum ad os uteri tendere, ac brachia retrorſa ſecundùm longitudinem corporis ſita eſſe, quid tum? quantus omni iſto molimine profectus factus eſt? jamne pleniſſimis velis feremur? *uteruſne jam recte locatus eſt?* ubinam corpus infantis? qua ratione dolores infantem iſtum excludent? aut *obſtetrix* excluſionem conficiet? nequaquam: jam demum *maximus labor imminet*, mox *infantem exanimem*, *matrem in vitæ periculo*, *obſtetricem omnis conſilii expertem* videbimus, nî Deus mire ipſis proſpiciat.

Sed dicet fortaſſe quiſpiam: *unde iſta dictorum inconſtantia?*

mo-

modò dixiſti, quum de capite infantis vertendo ageretur, maximum laborem peractum, & parturientem acerrimo dolore defunctam eſſe: cur ergo nunc dicis: maximum jam demum periculum inſtare, quum infans recte in oſtio ſitus ſit? ſed quid iſtuc recte in oſtio ſitum eſſe? caput quidem, fateor, aperturæ oris uteri oppoſitum eſt, & hoc ſenſu recte oſtio imminet: attamen *non bene poſitum eſt*, *ut naſci poſſit*: ſcilicet inveteratus iſte error eſt, quo hactenus totus orbis captus erat, unde omnes Libri de *Arte obſtetricandi* conſcripti *ſcatent erroneis inſtitutionibus*: putant, bene rem habere, quamprimum infans vertice oſtio immineat, neque porro quæritur, ubi corpus uteri & infantis poſitum ſit, qua poſitura pelvi immineant, vel qua ratione eandem penetratura ſint: inſpice *Fig.* 18. & conſidera, num corpore uteri & infantis ita ſuper pelvim obliquato infans per pelvim deprimi poſſit, etiamſi caput in vagina uteri aliquatenus vi protractum ſit ſuper cavitatem pelvis; minime: Caput equidem in pelvim illabi poſſet, quia ipſi imminet, & depreſſione ſolùm opus habet; ſed quo impulſore promovebitur? dolores, ajunt, in iſtam propellent: verùm addendum eſſet, *forſitan*, ſi ſcilicet dolores ſat efficaces ſuppetant: at capite jam in illam propulſo quid tum? quomodo caput permeabit? quomodo corpus illabetur? an neſcis capite illapſo humeros ad idem os ilium impelli ibique fixos hæſuros eſſe, ubi prius os uteri hæſerat? & qua ratione humeri inde depellentur? num manus juxta caput immitti poterit ad promovendos humeros? credo id neminem effecturum, niſi parturientis pelvis fuerit ampliſſima, ac *obſtetricis* manus ſubtiliſſimæ, alioquin impoſſibile erit: & quid tum reſtat? præterquam ut ad conſervandam matrem caput infantis apertum excerebretur, aut uncis, forcipe aut eductore capitis extrahatur, quod tamen haud proſpere cedit, quia humeri adeò retinentur, ut ne ſuccedat quidem, etiamſi quaſi caput à corpore divulſurus omnibus viribus trahas; quare nonnunquam opus eſt manum juxta caput excerebratum immittere uſque ad humeros, hoc modo ab oſſe coxendicis pubiſque remo-
ven-

vendos, ut corpus capiti facilè poſſit ſuccedere; atque tum omnia adhuc proſpere evenere, dummodo poſt tot exantlatos labores matri vita ſervatur: nonne rebus illius bene conſultum eſt more Scriptorum noſtrorum? nunquam non ſuadentium, ut caput in oſtium producatur, nullo habito diſcrimine uteri ſeu recti ſeu obliqui: ô deplorandam cæcitatem! qua tot homines deleti ſunt, ac indies adhuc delentur! Spero, Mundum his meis Scriptis illuminatum *novam obſtetricandi methodum* auſpicaturum, eaque feliciſſime uſurum eſſe. Satis igitur hîc loci dictum puto *ad demonſtrandam differentiam, quæ intercedit inter uterum rectum & obliquum, infantibus facie prodeuntibus*: quòd ſi animus eſſet, eundem ſitum ulterius inſpicere in utero *prono* vel *ſupino*, latiſſimus dicendi campus pateret; ſed miſſis his pergemus ad contemplationem aliorum ſituum pravorum.

Explicatio 17. & 18. *Figuræ.*

Fig. 17.

a a Vertebræ.
b b Ambitus, referens locum ventris.
c c Oſſa ilium.
d d Oſſa pubis.
e e Oſſa ſedentaria.
f f Pyxides oſſium coxendicis.
g g Uterus, in quo infans poſitus eſt.
h Infans in utero.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 18.

a a a a Vertebræ lumborum.
b b Circumferentia ventris.
c Siniſtrum os ilium.
d d Oſſa pubis.
e e Oſſa ſedentaria.
f Acetabulum ſiniſtri oſſis coxendicis.

gg In-

gg Uterus, in quo infans poſitus eſt.
h Infans in utero.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XXXVIII.

De partu difficili, ab infante prævia vena umbilicali prodeunte.

NUllus fere ſitus eſt infantum, quem non comitari poſſet *prematurus venæ umbilicalis partus*, quo ſcilicet *funiculus ille prævius in oſtium defertur*, ſive *ſolus*, ſive *cum alio quodam membro*, capite nimirum, manibus, pedibus, aliave corporis parte conjunctus; hoc autem plurimùm fit, ſi longior fuerit, neque uni vel alteri infantis membro circumvolutus. Varie *circumvolvitur funiculus umbilicalis*, ſcilicet *medio corpori*, *ventri*, *collo*, *brachiis* vel *cruribus*, unde multa proveniunt incommoda, laborque ingraveſcit.

Hîc loci in tranſitu memorabo, mirabundum me vidiſſe Figuras Domini *Peu* in Libro ejus de *Arte obſtetricandi*, quem perlegi ſub ſpe inveniendi nova experimenta, præter ea, quæ ab aliis tradita ſunt; ſed mirabar, me nihil novi præter varias venæ umbilicalis circumvolutiones inveniſſe, quem in finem omnes ejus figuræ videntur elaboratæ: verùm, præterquam quòd ridiculum ſit, Virum adeò expertum (qualis ille vult videri) tales uteros aquis repletos publice exhibere, inſuper mirum eſt, illum nobis velle perſuadere, quod ratio dictat impoſſibile eſſe, *exempli cauſa*: in tertia ejus figura exhibetur infans in medio aquarum ſuſpenſus, manibus, pedibus & capite deorſum converſis, qui ita ſuſpenſus hæret à vena umbilicali obiter ſaltem medio corpori circumvoluto: pari ratione alius exhibetur in quarta figura ſuſpenſus in ſuperiore uteri parte ventre deorſum verſo: duæ hæ figuræ falſæ ſunt, utpote quæ nunquam eo mo-

do invehiri poſſunt, ſolùm ab ipſo confictæ, ut ſplendorem operi ſuo addat; idem dictum puta de quinta & ſexta ejus figura: & obligatum me teneo, errores iſtos indicare, ne *obſtetrices novitiæ* falſis ejuſmodi conceptibus onerentur.

Non quidem inficior, funiculum umbilicalem eo modo, quo iſtæ figuræ exhibent, circumvolvi poſſe; ſed nego, infantem eo modo à funiculo ſuſpenſum manere poſſe, niſi nexu vel nodo aliquatenus adſtrictus ſit funiculus, ſed iſti in illis figuris non ſunt adſtricti, propterea infans gravitate corporis neceſſariò devolvitur; perinde ac fuſus non poteſt ſuſpenſus manere à filo inglomerato, ſine nodo vel nexu adſtricto; ita infans non poteſt ſuſpenſus manere à funiculo umbilicali, medio corpori ſaltem circumvoluto, niſi nexu aliquo vel nodo adſtrictus ſit. Sed forſan dicet iſte Auctor: infantem aquis innatantem, pondus non habere, tanquam undique preſſum, aquiſque quaſi ſuffultum, ita ut pondere ſuo non poſſit deprimi: ſed poſito, rem ita ſe habere, fallit tamen argumentum illius; iſtæ enim figuræ exhibentur ad docendum, quòd infantes iſta ſuſpenſione retineantur, ut ne in oſtium delabantur: ſi hoc verum eſt, utique gravitas ſupponenda erit, aliâs illa ſuſpenſio in cauſa non eſt, quòd infantes non delabantur; & poſito, in aquis ſtagnantibus gravitatem non habere locum, (quod falſum eſt) illa tamen ſtatim poſt effluvium aquarum locum haberet. Nona & decima ipſius figura etiam confictæ ſunt & falſæ, & nullus unquam infans hoc modo à funiculo umbilicali collo circumvoluto ſuſpenſus manere poteſt: aut enim funiculus illum ſuſpenſum tenet, aut non: ſi prius, crura ad minimum & nates infantis dependebunt, non autem tergum aut latus: ſi poſterius; infans non ſuſpenſus manebit, ſicut hac figura exhibetur, ſed gravitate ſua devolvetur ad os uteri; iſtæ ergo figuræ veritatis expertes mera ſunt figmenta: hoc pacto mundus completur libris & ingentibus voluminibus, in quibus, quæ bona ſunt, mera aliorum Auctorum apographa; quæ verò nova, adornata cerebri figmenta ſunt, quibus legendis homines nummos cum tempore perdunt. Quiſ-

nam

nam inſpectis hujus Auctoris figuris non diceret, nullam omnino rem faciliorem eſſe, quàm infantem vertere in utero tam ſpatioſo, qualis hic repræſentatur: nimirum infantes tam ſpatioſe poſiti, uti hæ figuræ exhibent, in utero æque facilè verti poſſent, ac in vaſculo ſive receptaculo butyri, ſed res tam facilè ſub manus non ſuccedit, nam multo minus ſpatii datur, ne dimidium quidem, imò ſi dicerem ne quarta pars, non multum errarem.

Sed redeamus ad incommoda, *ex procidentia funiculi umbilicalis oriunda*, quorum præcipue ſunt quatuor: *primum* eſt *anguſtia meatus*, unde infanti tranſire, & *obſtetrici funiculum* removere, vel eundem ſimul cum infante excludere difficilius eſt. *Secundò* inde oritur *retentio* in meatu, quia ſcilicet reliqua *funiculi* pars tanto brevior fit: vel *tertiò obitus infantis*, ſi ſcilicet *funiculus* frigore rigeſcit aut interpremitur, unde motus ſanguinis præpeditur vel penitus aboletur: vel tandem *quartò abruptio placentæ*.

Meatum (os uteri nimirum & vaginam) *à funiculo procidente obſideri & anguſtari* certum eſt: quicquid enim illuc illabitur citra ſummam neceſſitatem, non poteſt non præpedire tranſitum: non adeò craſſus quidem eſt *funiculus umbilicalis*, attamen ſemper duplicatus procidit, ac ſi diutius ita propendet, intumeſcendo craſſeſcit, tumque multum ſpatii occupat, unde infanti via anguſtatur, & *obſtetrix* impeditur, ut infanti promovendo operam tribuere non poſſit: *Funiculum umbilicalem procidentem brevitate ſua infantem retinere* poſſe intellectu facile eſt; nonnunquam enim procidit *funiculus*, quouſque per longitudinem ſuam licet: quòd ſi tum infans juxta penetret, *funiculus* ſubinde magis detrahitur, & quum longius non poteſt demitti, *aut ipſe rumpitur*, *aut placentam abrumpit*, unde infans retinetur: Nonnunquam etiam *funiculi procidentiam infanti mortem afferre* poſſe *obſtetrices* ſatis ſuperque experiuntur, imprimis quæ negligunt eundem protinus in locum ſuum redigere; *funiculo* enim diu excluſo infans non poteſt in vivis manere, quia motus ſanguinis aut frigore aut compreſſione ſufflaminatur, quippe frigus

funiculum prolapſum corripiens ſanguinem facilè coagulat & ſiſtit, potiſſimùm ſi compreſſus ſit *funiculus* ſive coarctatus, quod duplici modo fit: aut ori uteri ſolùm apprimitur, aut oſſibus pelvis, idque cùm in bene tum male verſo utero, diverſimode tamen locum habet, uti ſequentibus videbimus, quò *obſtetrices novitiæ* inſtituantur, quomodo ſeſe in ejuſmodi caſibus gerere debeant: eum in finem inſpiciamus 19. & 20. *Figuram.*

Figura 19. exhibet infantem *bene verſum* in utero *nimis ad vertebras lumborum reſupinato*, unde *caput* infantis *oſſibus pubis impactum hæret*, & *funiculo eo facilius ſubterlabendi locus aperitur*: dum enim caput oſſibus pubis impactum hæret, neque in os uteri impetum facere poteſt, *funiculus* cum aquis in oſtium delabitur, & humoribus effluxis ſtatim permeat prociditque, quod *obſtetrix ſagax* prævertat oportet, funiculum ſtatim removendo humoribus modò effluxis, ſi quidem id facere ante effluvium aquarum minus potuerit; porro omni ſtudio caput ab oſſibus pubis removere, rectâque in oſtium dirigere conetur, ut hoc pacto *funiculi iterata procidentia avertatur*, quod alio modo vix poteſt caveri; aut ſi conſultius arbitretur, infantem verſum pedibus extrahere, id ſtatim efficiat.

Figura 20. exhibet infantem *bene verſum* in utero *dextrorſum obliquato*, quare *os uteri* cum *capite* infantis *ad ſiniſtrum os coxæ impingit*, unde ſi *funiculus* infrà ad oſtium ſubterlabatur, humoribus deprimentibus aut effluentibus procidit: & hanc rem *obſtetrix* ſibi præ aliis præcipuam habeat, ſcilicet, ut *ſtatim ab initio laboris* tactu percontetur, *funiculuſne umbilicalis*, aut *aliud membrum juxta cum capite oſtio immineat necne*; quo obſervato protinus omni niſu iſtud removeat, idque, ſi poſſibile eſt, ante aquas effluxas, vicibus poſt ſingulos dolorum impetus repetitis, ſi membrana remiſſa fuerit; ſimul omni ſtudio adnitens, ut caput omni mora rupta bene verſum in oſtium penitus dirigatur, niſi res ſuadeat, infantem verſum *pedibus* extrahere.

Quemadmodum autem *provida obſtetrix* ſummopere ſtudet cavere, ne *funiculus umbilicalis caput prævertat*, aut *juxta cum*

illo-

illo prodeat; ita etiam omni ſtudio caveat oportet, *ne funiculus interprematur*, quod plurimùm fit, quando is ante vel juxta cum capite prodit: poſito enim, *funiculum* ante vel juxta caput non laxe propendere, ſed circa vel ante illud intenſum eſſe, caputque eo, quo *Figurâ* 19. & 20. exhibetur, modo ſive obliquum in os coxendicis, ſive pronum in oſſa pubis impingere, quid aliud inde conſequetur, quàm ut infans, *funiculo inter caput & oſſa compreſſo*, brevi tradat ſpiritum, quia ſcilicet ſanguis non poteſt moveri? quod quum contingere poſſit, *obſtetrix* omni ratione & labore caveat oportet, ne funiculus iſto modo interprematur: vel ſi ſerò arceſſita infantem in illo ſtatu inveniat, protinus omni mora rupta funiculum ab iſta compreſſione liberet: quem in finem, funiculo oſſibus pubis appreſſo, parturientem capite demiſſo & inferiore corpore elevato reſupinet, ac infantis capite repreſſo *funiculum poſt illud, quoad poteſt, remittat*, caputque ſine mora prævium in pelvim inducat, quod ſi minus conſultum ſit vel poſſibile, *pedibus* inveſtigatis infantem verſum extrahat.

Quòd ſi *funiculus umbilicalis ſiniſtro oſſi ilium apprimatur*, parturientem inferiore corpore elevatam in ſiniſtrum latus declinet, & dextrâ caput removeat, funiculum extricatum in ordinem redigens, ſimul, ſi conſultum videtur & poſſibile, *caput* prævium in pelvim inducat, aut ſine mora verſum infantem *pedibus* extrahat: Contrà *funiculo dextro oſſi ilium appreſſo* parturiens in ſiniſtrum latus reclinanda, caput ſiniſtrâ removendum, & hac ratione *funiculus* expediendus eſt.

Similiter accidit ſed rarius, ut *funiculus* à capite retrorſum *vertebris* vel *oſſi ſacro apprimatur*: tunc caput alterutra manu removendum, prout ſcilicet plus minus in alterutrum latus vergit; parturienti (ſi vires ſuppetant) *in genua provolutæ* à tergo manum ſoſpitam admoveat *obſtetrix*: aut, ſi infirmior fuerit, *in alterutrum latus* declinetur, *uno pede ad ventrem attracto*, ut plus ſpatii ſuppetat: in omnibus hiſce caſibus *prompte* & omni mora rupta res peragenda eſt.

Equidem non ignoro, quòd ad hæc relaturi ſint, *ea non ſemper effici poſſe, caput firmiter impactum tam facilè haud removeri, faciliuſque id dici quàm effectum dari poſſe*: ſed ego compertum habeo, quòd, *licet factu difficile, impoſſibile tamen non ſit, niſi inexpertis timidiſque obſtetricibus*, quæ neque audent, neque ſciunt id efficere: hîc enim longe aliter ſe res habet infante tam alte adhuc ſuſpenſo, quàm ſi caput jam in pelvim illapſum inibique compreſſum fuerit, in quo ſtatu fateor iſta nonnunquam peragi non poſſe.

Si *funiculus umbilicalis ante vel juxta caput prodeat* in utero *recte verſo*, tum compreſſionis periculum minus quidem eſt, attamen *motus ſanguinis* poterit præcludi duplici hoc modo: ſi ſcilicet *funiculus* inter caput & os uteri comprimatur, aut ſi caput grande fuerit, & *funiculus* inter illud & oſſa pelvis coarctetur, non quidem eo modo, quo in præcedenti poſitura, ubi caput in oſſa impactum hæret, *funiculumque* interprimit; ſed quia caput juxta cum *funiculo* per anguſtiam pelvis permeat, quod ſine preſſura fieri non poteſt, tum *funiculus* à latere non poteſt non comprimi: preſſura quidem minor eſt, ſi *funiculus temporibus* adjacet: contrà ſi *fronti* impoſitus ſit, maximum periculum imminet, quo obſervato in rem erit, quamprimum *funiculum* in tempora ſemovere.

Si forte *funiculus cum manu, cubito, humero, pede* vel *genu prodeat*, ita ut caput non ſentiatur, tunc *obſtetrici* humoribus nondum effluxis opera non inſumenda eſt huic vel iſti membro removendo, irritus enim labor eſſet, niſi nonnunquam manum pedemve vellicando tentare velit, num infans iſta attrahendo poſituram forſan mutet: interim *obſtetrix* à parturiente nunquam diſcedat, ſed attente effluvium humorum expectet oportet, parata, tum confeſtim manu in uterum immiſſa infantem pro ratione ſitus aut *capite prævio* in oſtium introducere, aut *pedibus* extrahere, non permittens *funiculum umbilicalem* ante infantem excludi. Verùm *obſtetrix* ſeu *Chirurgus obſtetricans* ſerius arceſſitus, ſi invenerit *funiculum juxta cum brachio* aut *pede* jam

ex-

excluſum, *funiculo* quamprimum rurſus immiſſo, infantem *pedibus* extrahat oportet.

Denique *funiculus umbilicalis* ſine ullo alio membro *ſolus* in oſtium provolutus indicat plerumque, infantem *tranſverſim* ſitum in utero, atque manus pedeſque, tergum vel ventrem proventura eſſe; quapropter *obſtetrici* accurate obſervandum eſt momentum effluvii humorum, ut protinus *humoribus nondum omnino effluxis* manu immiſſa in ſitum infantis inquirat, ſecum dijudicans, an conſultius ſit *caput* in oſtium dirigere, aut infantem *pedibus* extrahere; & quod tutius cenſet & commodius, efficiendum: *præſtat* enim *infantem ſine mora pedibus extrahere, quàm capiti in oſtium dirigendo diutius immorari*, & nihilominus vel tandem ad *pedes* quærendos neceſſitate adigi.

Varios quidem *infantum ſitus* adhuc exhibere poſſem, & oſtendere, qua ratione in ejuſmodi verſionibus *funiculus umbilicalis prævius* prodire poſſit: verùm qui probe comprehenderunt, quæ hactenus tradita ſunt, eos etiam ſatis ſcire opinor, quid in reliquis caſibus agendum ſit: contrà qui antecedentem inſtructionem non poſſunt capere, nec amplioribus ſatis inſtruentur, quapropter hoc Caput finiemus.

Si forte infans capite prævio *collo tenus* excluſus fuerit, *funiculo umbilicali* collo dupliciter aut tripliciter circumvoluto, ut hoc modo *decurtatus* non ſatis poſſit extendi, & proinde infantem retineat, tum *obſtetrix* ſubditis digitis tentet *funiculum* laxatum ſupra caput removere; quod plerumque factu non admodum difficile eſt, licet nonnunquam cum majore labore conjunctum: ego quidem hactenus ſemper hoc pacto illud effectum dare potui: attamen quum per arctiorem adſtrictionem non licuerit ſupra caput removere *funiculum*, quod plerique tradunt, faciendum erit, ſcilicet: *funiculus filo conſtringendus* duobus locis, duorum triumve digitorum latitudine diſtantibus, inter quæ ligamina diſſecandus eſt: ſed neceſſe eſt, tunc ſtatim ſubſequi excluſionem, aliâs infans exſpirabit.

Ex-

Explicatio 19. & 20. Figuræ.

Fig. 19.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium femoris.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus,
h Infans, cujus caput in oſſa pubis impingit.
j Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

Fig. 20.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans, cujus caput in ſiniſtrum os ilium ſeu coxæ impingit.
j j j Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

CAPUT XXXIX.

De Infantibus, manu, cubito, aut humero prodeuntibus.

VArie infantes excludendi in oſtium prodeunt, *manu* ſcilicet, *cubito*, aut *humero*; ſed facilior partus eſt, ſi *manu*, quàm ſi *cubito*; itidem facilior, ſi *cubito*, quàm ſi *humero* infans pro-

prodeat. *Manus* plerumque prope caput verſatur, unde haud mirum eſt, ſi ante, aut ſimul cum capite in oſtium penetret: membranâ nondum diruptâ *manus* ut plurimùm prævia prodit; quando autem humoribus jam effluxis *manus* non ſtatim in oſtium prorumpit, ſed ſimul cum capite in alterutrum latus obliquatur, tunc *cubitus* facilè aut *humerus* in oſtium prodit, ſubſequente ſæpius *funiculo umbilicali*, uti videre eſt in 21. *Figura.*

Pravi hi infantum ſitus nonnunquam in utero *recte verſo*, ſed ſæpius in *prave verſo* inveniuntur: quemadmodum enim alienum non eſt ab utero *bene locato*, infantem dicto modo prave verſum prodire; ita *utero obliquato* maxime proprium eſt continere infantes *obliquatos*: ratio eſt, quòd plerumque in hoc vel illud os pelvis impingant, *proni* aut *ad alterutrum latus tendentes*, unde mirum non eſt, ſi caput ſimiliter pronum, ſupinum vel in alterutrum latus obliquum ſitum ſit; quòd ſi hoc modo manui, cubito, aut humero via detur aperta, quid mirum, ſi prius proveniant.

In *recto* quidem utero caput etiam in alterutrum latus nonnunquam declinat, imprimis, ſi eo, quo *Figura* 23. exhibetur, modo poſitum ſit; tunc enim, niſi manus tempeſtive removeas, & caput in oſtium confeſtim penetret, in ſpinam oſſis ilium vel pubis illud impingit, unde facilè in alterutrum latus obliquatur aut reſupinatur in utero *recte ſito:* Verùm ſi *cordata obſtetrix membrana nondum rupta* manus infantis aliquatenus retrudat, ſive digitos vellicando infantem laceſſat, ut manus retrahat, tunc caput facilè in oſtium prolabi poterit, quia tum temporis oſſibus illis nondum firmiter appreſſum hæret, ideoque facilè delabi poteſt: ſed aliter ſe res habet in utero *male* verſo, ubi infantes *tranſverſim* oſſibus & oſtio pelvis imponuntur: omnia cum majore difficultate & periculo conjuncta ſunt: *obſtetrix* infantis membra minus diſtincte ſentire, minus commode tractare aut diſponere poteſt, eaque multo difficilius attingi poſſunt in *hoc male verſo*, quàm *illo bene ſito* utero; hujus enim, nimirum bene ſiti os rectà

deorſum verſum eſt; illius autem ſemper in alterutrum latus, anticam aut poſticam deflectit: quare omnibus auctor ſum, ut effluxis humoribus omni mora rupta *caput* in oſtium inducant, *utero* ſcilicet *recte locato*, qualem *Fig.* 23. exhibet, ubi maxime convenit manus retrudere, & caput ſponte delabetur; aut digitis ſecundùm faciem ſupra frontem immiſſis idem vertendum & in oſtium deducendum eſt: infantibus autem in *obliquo utero* poſitis ſuadeo *ſine mora pedes inveſtigare.*

Et quamvis *brachium* in oſtium propendens minus commode immitti aut retineri poſſit, penetrandum tamen eſt, & *pedes* quærendi: *ſæpius non-niſi tempus perditur brachio immittendo aut retinendo*; interdum enim experientia docet, facilius manum penetrare poſſe *brachio propendente*, quàm eodem rurſum *immiſſo*: Ego quidem nonnunquam coactus eram brachium iterum emittere, donec *pedes* prius acceperam, quibus protractis infantem *brachio* ſurſum removi, *brachioque* tum facilè *immiſſo* infantem feliciter vertebam: hoc proſpere quidem ſuccedit in utero *recto*, ſed idem tentantes in utero *obliquo* maximas inveniunt difficultates, imprimis ſi brachium ad humerum uſque jam dudum excluſum fuerit, humores effluxerint, & dolorum impetu vehementi omnia arcte compreſſa ſint.

Explicatio 21. 22. & 23. *Figuræ.*

Fig. 21.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus, ore ad os ilium obliquato prope os pubis.
h Infans in utero, cujus caput in ſiniſtrum os ilium impingit, brachiumque in oſtium prodiit.
i i Vena umbilicalis.
k Secundina ſive placenta.

Fig.

Fig. 22.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, ore ad dextrum os pubis & coxendicis obliquato.
h Infans, capite in oſſa pubis impingens, cujus humerus in oſtium inclinat.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 23.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Pyxides ſeu acetabula, in quibus capita oſſium femoris vertuntur.
f f Circulus ventris.
g g Uterus bene ſitus.
h Infans, manibus in oſtium præviis.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Ulterior Figuræ 21. 22. & 23. explicatio.

Perſpectis jam, quæ neceſſaria ſunt ad cognitionem *variæ funiculi umbilicalis procidentiæ*, & incommodorum inde reſultantium, è re erit, antequam ab *his Figuris* diſcedamus, quodammodo inquirere, *qua ratione infantes ita locati commode verti poſſint*: miſſo igitur funiculo umbilicali *has Figuras* inſpiciamus, quaſi eundem propendentem non exhibentes; ſiquidem infans & uterus hoc modo verſi nonnunquam inveniuntur, quo hîc loci exhibentur, ſine prodeunte funiculo umbilicali.

Fig. 21.

Figura 21. uterum exhibet *fundo dextrorſum*, *ore* autem *ſiniſtrorſum* ad os coxendicis *obliquatum*; infans in illo ex parte in ventrem *pronus*, ex parte autem *in latus* inclinat, *capite oſſi ilium impoſito*, *brachioque in oſtium prodeunte*: Infantes capite in os ilium ita impingere ſolent, quia ſtatim ab initio ante vel mox poſt effluvium aquarum *inconvenienter tractati ſunt*, quippe ante effluvium aquarum arcte adeò non comprimuntur in utero, ſed ſatis ſpatii illis eſt, humoreſque liberum concedunt motum: iis autem effluxis uterus arctius contrahitur, & infantes ita comprimuntur, ut ſitum porro mutare non valeant; membra verò oſtio proxima in illud illabuntur, ibique quaſi ſtabiliuntur: *obſtetrix* ergo mox poſt humorum effluvium manum in uterum immittens infantem ſatis commode vertere poteſt, *caputque* in oſtium dirigere, vel minore cum periculo infantem verſum *pedibus* extrahere; quapropter *obſtetrix* manum ſemper promptam habere debet, ut *humoribus jam profluentibus*, *eam protinus immittere*, & quantum poteſt, *eos obſtruere* queat, quæ ad infantem diſponendum vertendumque pertinent, porro expedite efficiens.

Obſtetrix os uteri minus alte ſuſpenſum ſentiens, ut ſpes ſit, caput facilè in pelvim & oſtium introducendi, id quidem efficere poterit retruſo corpore infantis mediante brachio aut humero, quò caput pondere ſuo ſponte in oſtium deferatur, vel ſi hoc minus procedat, ipſamet *caput aliquantulum promoveat* ſeu *protrahat*, ut delabatur: quòd ſi hoc ipſum minus commode fiat propter uterum nimis in latus obliquatum, unde ipſius os alte nimis ſuſpenſum manet, ut caput, etiamſi in oſtium promotum, nihilominus in os ilium adhuc impingat, tunc minime conſultum judico, illud in oſtium producere; ſed potius *manu ſubter ventrem ad pedes immiſſa eoſdem* (ſive ſigillatim ſive conjunctim) *ſecundùm ventrem in oſtium protrahere*, iis enim hoc modo in oſtium protractis uteri fundus facilius elevatur, ejuſque os in pelvim illabitur, ac denique excluſio tutius & majore commodo & matris & infantis ſuccedit.

In

In hoc caſu annotandum adhuc cenſeo: nimium pleroſque metuere, *ut infantes pedibus in oſtium præmittantur*, quare Veteres tradunt, *infantem pedibus prodeuntem vertendum, caputque prævium in oſtium dirigendum eſſe*, qui labor aut impoſſibilis, aut inutilis ſane foret; quippe infantis pedibus prodeuntis excluſio interdum æque proſpere, imò citius ſuccedit, quàm capite prævio prodeuntis: & ut libere fatear, in iſta periculum parum majus mihi apparet, quin ego aſſerere auſim, *cum minore ſæpius periculo conjunctum eſſe iſtum Agripparum enixum*: Et quamvis *ego* forſan *primus* hæc ſcribere auſus ſim, tamen non poſſum, quin hæc mea ſenſa detegam, ſiquidem aſſeverare poſſum, me nunquam tantum periculi & laboris percepiſſe in excluſione infantum pedibus præviis prodeuntium, quàm caput offerentium; unde facilè ſuadeo pedes prehenſos producere, *præſertim in obliquo utero*, qui, etiamſi res feliciſſime eveniat, nunquam non difficilis partus cauſa eſt.

Fig. 22.

Hæc 22. *Figura* æque ac præcedens *obliquum* exhibet uterum, in quo ſitus eſt infans *ſupinus, capite reſupinato, humeroque oſtio* ſeu ori uteri *proximo*: *hic ſitus infantis inter peſſimos numerandus eſt*: humero quidem ſurſum repulſo, corporeque remoto multo labore *caput* vel tandem in oſtium inducitur; ſed hoc facto quis inde rerum progreſſus? tum caput adhuc *ſupinum* vel facie ſurſum verſa provenit, quod etiam difficilis partûs genus eſt, & quod malum aggravat, *vertex in ſiniſtrum os ilium impactus hæret*, nec niſi multo labore in pelvim inducitur: quapropter nemini auctor eſſe vellem, ut hac data uteri & infantis poſitura caput prævium in oſtium dirigat, ſed potius *pedes quærat*, dextrâ ſcilicet inter caput & dextrum humerum immiſſâ ad *dextrum pedem* uſque ſive *genu*, quod aliquatenus prius attrahendum eſt, deinde & *inferior pes præmiſſis ejus digitis* attrahi poteſt; porro *ſiniſter* pes quærendus & pariter attrahendus eſt; denique combinati in oſtium ſenſim producendi, quo pacto infans facilè vertitur.

Hîc loci etiam notandum eſt, quòd mirum mihi viſum ſit, *Juſtinam obſtetricem Sereniſſimæ Electricis Brandenburgenſis* haud obſervaſſe, *infantes commodius verti, ſi digitis pedum præviis, quàm ſi calce protrahantur*; ipſa enim in ſuis Figuris exhibet modum infantes calcaneo plurimùm prævio protrahendi, quum tamen *infantis corpus digitis pedum ventrem verſus multo facilius, quàm calcaneis tergum verſus flectatur & invertatur*; *lumbi* enim atque *tergum* longe *commodius anticam quàm poſticam verſus incurvantur*: propter hanc præpoſteram inverſionem in quacunque fere difficili verſione *laqueis* illa opus habet ſeu *tendiculis*, ut ſcilicet ambas manus operi admovere queat: ego autem digitos pedum ventrem verſus agens infantem verto ſine laqueo, altera ſaltem manu, abſque violentia & periculo: Et *hoc ipſum tanquam magni momenti obſervationem obſtetricibus novitiis commendo*; vix enim credibile eſt, quantum commodi afferat verſioni infantum, ad quam rite peragendam opus eſt, *ut diſtinctam ſitus infantis cognitionem habeas*, unde palam fit, qua manu res tractanda, quaque via ad pedes penetrandum ſit.

Si infantem hoc modo ſitum vertere velis *attollendo pedem calcaneo ad tergum inflexo*, id ſine violentia non effectum dabis, niſi laqueo pedi injecto, quo altera manu trahas, dum altera caput humerumque ſurſum trudis, ut hoc pacto infans verſetur. Sed notandum, quòd difficile admodum ſit, laqueum pedi injicere propter *viæ anfractum*, unde laqueus ſive faſcia, etiamſi pedi feliciter immiſſa, detrahendo *vehementer atterit os uteri & vaginam*, quæ infante ita ſito *ſ. e. ſinuoſum iter inſtar cubiti incurvati* conſtituunt eo loco, quo propter oram pelvis neque os uteri neque vagina eouſque remitti aut laxari poteſt, ut faſciam rectâ lineâ protrahere poſſis: quapropter ſiquis neceſſe habeat pedi laqueum injicere, non tenui utatur faſciola, ſed *latiore mitra* vel linteo leni & firmo, quod pedi magis accommodum, ſed injectu difficilius erit, neque attritu os uteri adeò infringet ac tenuis faſciola: Infans hoc modo verſus ſine mora extrahendus eſt modo jam antea tradito.

Fig.

Fig. 23.

Figura 23. *uterum recte locatum* exhibet cum infante *manus prævias* in oſtium protendente, cujus *caput cordata obſtetrix* ante vel mox poſt effluvium aquarum facilè in oſtium dirigere poterit: Si verò *obſtetrix* manus in oſtium ita protentas tactu obſervet *ante effluvium aquarum*, eaſque ſentiat ſuo incremento os uteri ſatis aperuiſſe citra ultroneam membranæ diruptionem, eandem confringere quidem licet, & protinus manum immittere; tum enim difficile non erit, *caput* infantis ita poſiti in oſtium producere: Humoribus autem jam dudum effluxis, manibuſque in oſtio verſantibus, utero item jam arcte contracto ego ſuadeo, ut ſine mora *pedes* quærat, iiſdemque infantem extrahat.

Pedes infantis dicto modo poſiti facilè inveniuntur & protrahuntur, unica huic operi ſufficit dextra, via recta eſt, & genua ventri jam proxima: Neſcio, cur tanta papyri volumina literis obleverint Scriptores de *difficili infantum verſione*, quum tamen rectam tantùm viam mente conciperent: tantæ molis & artis non eſſet vertere infantes, niſi hoc opus *in utero obliquo* cum majore difficultate conjunctum eſſet, quàm *in recto*: At verò ad verſionem infantum in utero obliquo & ſolida cognitione opus eſt, & ſano judicio, & manibus longo uſu exercitatis.

CAPUT XL.

De infantibus tranſverſim poſitis.

EXperientia docet, infantes in utero non ſemper rectà *in anticam prolabi*, neque ſemper rectà *in poſticam ſupinari*, aut ſi id factum fuerit, in eodem ſitu non manere, ſed interdum *loco moveri*; id quod magis commode aut incommode ſuccedit, prout ſcilicet humorum copia vel defectus majus minuſve ſpatium concedit.

Nobis jam ſermo erit de infantibus eo modo *tranſverſis*, quo

in 24. & 25. *Figura* exhibentur; prior *Figura* infantem exhibet *tranſverſum in utero recto*: poſterior *tranſverſum* infantem exhibet in *obliquo utero*, cujus ſcilicet *fundus pronus in propendulum ventrem* inclinatus eſt, ore ad os ilium converſo proxime vertebras lumborum. De 24. & 25. *Figura*, utpote maxime inter ſe convenientibus, conjunctim dicemus, ut clarius pateat earum differentia: *Figura* 24. infantem exhibet *combinatos pedes oſtium verſus protendentem*: infans autem in 25. *Figura* ſublimior ſedet, necdum ad oſtium uſque delapſus, niſi ſola altera manu, quæ oſtio proxima eſt.

Infantibus ita prodeuntibus *obſtetrix* initio laborum humoribus nondum effluxis *omnino nihil tactu ſentire poteſt*, aut ſi modò aliquid ſenſit, mox tactu repetito nihil ſentiet: quippe tales infantes ſublime adhuc poſiti humorum mobilium copia adhuc gaudentes facilè verſantur & potiſſimum manus pedeſque movent, jam attrahentes, jam protendentes, ut circa os uteri modo manus pedemve, & paulo pòſt nihil, quin jam partem capitis natiumve percipere liceat, quæ mox non ſentientur, earundem loco manu, pede vel tergo ſeſe offerente, id quod *obſtetrici* probe obſervandum eſt; infantes enim iſti *mobiles* raro recte verſi prodeunt: Quòd ſi in utero *recto* hoc incommodum contingat, in *obliquo* ſane utero multo magis uſu veniet, quoniam tum infans pondere ſuo ori uteri non apprimitur, imprimis in *prono* iſtiuſmodi utero, qualem *Figura* 25. exhibet, ubi infans *ſedere* potius quàm *cubare* videtur, manibus pedibuſque quaſi ludibundus, liberrime & nullo negotio membra movens, unde haud mirum, ſi modò hoc, modò illud membrum in oſtio tactu ſentiatur.

In ejuſmodi poſituris humores plerumque *in oblongam formam coguntur*; oſtium *vacuum* eſt, ſive ſolis aquis obſeſſum, in quibus modò hoc, modò illud membrum (uti dictum) ſentire licet; quo obſervato partum difficilem expectabit *obſtetrix*, quapropter rebus ſuis attenta ad munus egregie obeundum accingetur, & omnia ad rationem probe perpendet, ut cognoſcat, quid ſibi agen-

agendum ſit. Aquæ in *acuminatam* ſeu *oblongam formam coguntur*, quia ſcilicet *ex ſolæ cum membrana impetum faciunt in os uteri*, oſſi ilium objacens; contrà ſi caput liberum in oſtio ſitum eſſet, craſſa ejus rotunditas os uteri amplius dilataret, membranamque latius diſtenderet, unde aquæ non tam in longitudinem quàm latitudinem expanderentur: Notandum autem: *ex forma aquarum oblonga non* ſemper poſſe *concludi* tanquam ex firmo argumento, *quòd caput ante ſive in oſtio non verſetur*, ut plerique putant, errantes, quia differentiam recti & obliqui uteri non intelligunt: *utero recte poſito* hoc argumentum ſatis firmum quidem eſt, ſed non item in *obliquo*; nam quando caput infantis in oram pelvis impactum hæret, aquæ in latitudinem non poſſunt expandi, ſed in longitudinem ſemper coarctantur, unde judicio ſuo falluntur exinde arguentes, caput ante vel in oſtio non verſari.

Obſtetrix igitur ante omnia ſtudioſe perpendat oportet, *uterusne recte* poſitus ſit, an *oblique*; nam ſecundùm id ipſius actio inſtituenda erit: Si invenerit uterum *recte poſitum*, & humores *in longitudinem* expanſos eſſe; ſi modò manum, modò pedem, aut etiam caput aliquatenus tangere poterit, tunc opportunum tempus non negligat, judicans ſatis protuberare aquas, & tactu caput aliquatenus ſentiens, ocyus *membranam unguibus confringat*, & protinus *digitis caput in oſtium dirigat*, obſtaculis quibuſcunque, manus ſcilicet, pedis, funiculi umbilicalis remotis, quod tum facilè fieri poteſt, quia ſatis ſpatii ſuppetit: capite hoc pacto in oſtium inducto non eſt quod *obſtetrix* metuat, idem inde receſſurum eſſe; humoribus enim effluxis infanti in utero recto ſpatium non eſt ſeſe huc illuc vertendi, quia uterus ſtatim contractus infantem undique comprimit.

Quòd ſi *obſtetrix* obſervaverit, uterum *oblique* ſitum eſſe, ore alterutri pelvis lateri objacente, tum rem longe alia via debet aggredi: primò tentabit os uteri in pelvim inducere eo, quem ſequentibus trademus, modo; quod ſi bene ſucceſſerit, rem porro tractabit ſicut in utero recto: Sin autem id minus efficere,

& ſcopum ex parte ſaltem attingere poterit, ita ut pravus uteri ſitus quodammodo quidem corrigatur, neque tamen eouſque reſtituatur, ut caput commode in pelvim illabens felicem partum promittat, tunc de confringenda membrana nequaquam cogitet, ſed *effluvium aquarum ſpontaneum expectet*, quibus prorumpentibus *adverſo quaſi flumini manum illico immittat*, non quidem capitis in oſtium producendi gratia, (niſi jam præſto adſit) ſed *pedum quærendorum ergo*, iis infantem extractura. Tutius ſane infans, utero ita poſito, pedibus extrahitur, quàm capite prævio doloribus expellitur; maximus enim hîc labor eſt, infantis caput in pelvim dirigere, quod ſi vel tandem illuc illapſum ſit *in propendulo ejuſmodi utero*, vehementer adeò in oſſis ſacri curvamen tum impingit, ut difficillime inde dimoveatur, quapropter cum majore & matris & infantis commodo ac ſecuritate fœtus *pedibus præviis*, quàm *capite* in lucem editur.

Verùm ſi fortè neglecta ſint, quæ mature facienda fuiſſent, aut *obſtetrix* ſerò arceſſita obſervaverit, humores jam effluxiſſe, manuſque aut pedes in oſtium jam protendi, *utero recte poſito* non opus eſt, quærere & in oſtium producere caput; contrà parturientem reſupinet ſuperiore corpore demiſſo, clunibus autem elevatis, ne ſcilicet uterus ilium pondere in manum deprimatur, ſed potius recedens manui *obſtetricis* locum det: tum ipſamet ſua manu vel digitis *infantis manus in uterum removeat, relictis in oſtio pedibus*, aut ſi ambo in oſtio non verſentur, *utrumque producat*, & infantem hoc modo extrahat, adhibitâ curâ, ſi digiti pedum ſurſum tendant, ut infantem ſenſim verſando producat, modo jam antea tradito: Utero autem *oblique* poſito, manibus pedibuſque in oſtium protentis, & humoribus jam effluxis, *Obſtetrix* omne ſtudium conferat *ad os uteri aliquatenus loco movendum*, & quoad poteſt, in patulam pelvim dirigendum: ideoque parturientem tali ſitu diſponat, quo utero ſpatium ſuppetat, nec ille cum infante in manum *obſtetricis* delabatur; nimirum *utero propendulo* convenit parturientem *procumbere genibus*, aut *in dextrum latus inclinare*, poſteriore corpore

pore aliquatenus elevato, & ut plurimùm prono, tunc *obſtetrix* manibus infantis remotis pedes in oſtium producat: pedibus verò ſolis convenienter in oſtio verſantibus parturiens ſitu *priori prorſus contrario* diſponenda erit, ut pondus uteri pariter & infantis in oſtium impreſſionem faciant, tumque *obſtetrix* infantem bene verſum ſenſim detrahat, aut prave verſum ſenſim verſand penitus extrahat, modo alibi tradito.

Explicatio 24. & 25. Figuræ.

Fig. 24.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus bene locatus.
h Infans tranſverſim in utero poſitus.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina

Fig. 25.

a a a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Acetabulum ſiniſtri oſſis coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus propendulus, & in ſiniſtrum latus obliquatu
h Infans, manibus in utero poſitus.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLI.

De infantibus, natibus prodeuntibus.

MAnus quidem prope caput plerumque inveniuntur, ſed nonnunquam longe adeò diſtant ab illo, ut manum ſentiens nequaquam certus eſſe poſſis de capitis pedumve loco vel ſitu: Evidens hujus rei argumentum nobis exhibet *Figura* 27. ubi *dextram infantis in oſtium protentam* videmus, dum *ſiniſtra* cum utroque pede *prope caput in uteri fundo* verſatur, *podice* ſive *natibus ante oſtium* poſitis: nonnunquam ſenſi alterum brachium ad humerum uſque excluſum, dum alterius brachii manum ſuprà in fundo uteri adhuc inveniebam, quantum quidem intervallum impoſſibile fere videbatur; quapropter ſumma attentione probe diſcernenda ſunt, quæ tactu ſentiuntur. *NB. In hac Figura 27. connivendum eſt: infans magis dextrorſum inclinare debuiſſet; jam verò illud brachium reliquam corporis proportionem longitudine excedit.*

Figura 26. & 27. duos nobis infantes exhibent, quorum uterque *complicatus* in oſtium tendit, alter dorſum, alter autem latus nobis obvertit: Infantes in *recto* utero ita complicati prodeuntes, ſive tergum nobis obvertant, ſive ventrem, eadem fere facilitate excluduntur, qua capite prævio prodeuntes, (imprimis *ſi tergum nobis obvertant*) præterquam quòd labor plerumque difficilior ſit, quia clunes item complicatæ caput craſſitie ſuperant, ore autem uteri à natibus prius dilatato & caput deinde facilè permeabit, juxta proverbium: *clunibus præeuntibus capiti non officit obex*: quapropter *obſtetrix* operam non conſumat in ejuſmodi infantibus complicatis vertendis, ſed eoſdem libere patiatur prodire, enixum tantummodo, quoad poteſt, ſecundet *os uteri cum vagina dilatando*, & *os coccygis reprimendo*, quò commodior via pateat, id maxime curans, ſi maſculus fuerit, *ne ſcrotum nimis premendo lædat*, quod facilè

qui-

quidem evenire poteſt. At verò infantibus *ventre ſurſum verſo* prodeuntibus non omnia tam commode cadunt, tunc majus periculum eſt, ne caput *oſſibus pubis*, ad quæ converſum eſt, *mento adunco adhæreat*: ad quod præcavendum natibus aliquatenus excluſis pedes extrahendi & infans protinus invertendus eſt ventre deorſum flexo, quod fit altera manu ſubter dorſum, quouſque fieri poteſt, altera verò ſuper ventrem immittenda, ambabus ſimul infantem verſando, pariterque extrahendo, æque ac ſi pedes prævii prodiiſſent.

Si verò infantes complicati præviis clunibus prodeuntes *alterutri ſuo lateri incumbant*, ſive altera manus ſimul prodeat, ſive non, uti *Figura* 27. exhibet, tunc longe difficilior eſt enixus, quippe tum infans tota ſua latitudine obvertitur pelvi, qua maxime anguſtata eſt: *obſtetrix* igitur, ſi ante vel poſt effluvium aquarum obſervaverit, infantem hoc modo prodire, eundem ita verſum in oſtium progredi prohibeat, & ante effluvium etiam aquarum, quotieſcunque dolores ceſſarunt, quantum quidem poteſt, ſtudeat infantem ita verſare, ut ventre deorſum verſo prodeat: quòd ſi *obſtetrix* ante effluvium aquarum infantem ita verſare non poterit, id efficere non negligat, *quamprimum aquæ effluxerunt*, dum affatim ſpatii adhuc ſuppetit: humoribus enim omninò effluxis, & infante undique compreſſo idem ægre efficiet, quin parturientem pariter & infantem magnis affligat doloribus, propterea tum ſatius foret, *prehenſis pedibus* infantem extrahere; quid quæſo juvat hîc longas nectere moras? ſiquidem infans, ſive complicatus prodeat, ſive ſimplex pedes protendat, vel tandem capite *poſtremo* excluditur; cur ergo gravaretur *obſtetrix*, quamprimum pedes protrahere? modò conveniente ſolertia id ſciat efficere.

Obſtetrix infantem *verſare*, pedeſque *prævios* producere cupiens, parturientem reſupinet oportet, capite demiſſo, tum infans non adeò deprimitur: porro manu juxta nates & femora uſque ad pedes immiſſa calcaneo eos attrahat ad clunes uſque, tum eadem manu nates ſurſum reprimat, aut in alterutrum latus

removeat, pedeſque porro attrahat: ſin autem ſatis ſpatii non ſuppetat, tunc pedes tenui faſcia injecta teneat, uſque dum nates ſurſum repreſſerit: at infans unica manu interdum facilè verſatur.

Si verò infans complicatus podice prævio in oſtium prodeat in *utero obliquo*, ſive prono, ſive ſupino, ſive in alterutrum latus obliquato, tunc maxime accommodatum erit, mox poſt effluvium aquarum *pedes inveſtigare*; ſcilicet parturiente prius ita diſpoſita, ne uterus in manum prolabi queat, infans quouſque poteſt, ſurſum removeatur, tum manu ad pedes uſque immiſſa ii prehenſi primò natibus apponantur, quo facto infans iterum ſurſum removendus, porro bini pedes in oſtium producendi, denique infans hoc modo omnino extrahendus eſt: & hæc ſane methodus convenientior prorſus & tutior eſt, quàm ſi permittas infantem complicatum prodire, quippe difficillimum & intenſiſſimis doloribus conjunctum foret, infantem hoc modo complicatum eniti.

Ex his modeſto Lectori liquet, *quanti uſus ſit uteri recte vel oblique ſiti cognitio*, unde facilè colligere eſt, quantis olim erroribus obnoxii fuerint & adhuc ſint *Obſtetricantes neſcientes*, *uteruſne oblique an recte poſitus ſit:* venia quidem & impunitas concedenda iis, quibus nunquam alius niſi rectus uteri ſitus innotuit, quòd qualicunque data poſitura eodem ſemper modo excluſionem efficere ſtudeant, equidem uno omnes calceant calopodio: quanta autem incommoda parientes inde ſenſerint hactenus, & adhuc dum ſentiant, quotidiana teſtatur experientia: Quilibet propriam ſcrutetur conſcientiam, & delicta ſua confiteatur Deo, qui peccata temporibus tolerantiæ commiſſa diſſimulat: Quiſquis autem *patefacto hoc novo Lumine* ſciens prudens cæcutit, crimine difficulter ſe expediet rationem redditurus.

Ex-

Explicatio 26. & 27. Figuræ.

Fig. 26.

aa Vertebræ.
bb Oſſa ilium.
cc Oſſa pubis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Ventris circulus.
gg Uterus.
h Infans, complicatus in oſtio.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Infantis podex.

Fig. 27.

aa Vertebræ.
bb Oſſa ilium.
cc Oſſa pubis ſive pectinis.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Acetabula oſſium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus.
h Infans tranſverſim ſedens, podice & altera manu in oſtium prodiens.
ji Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Manus infantis in oſtium protenta.

Sicubi tanquam regulam generalem tradidimus; infantum pedes non niſi digitis ſurſum verſis extrahendos eſſe, id minime obſtat, quin in hoc vel conſimili caſu (pedibus nimirum oſtio tam prope imminentibus) eos calcaneo nonnunquam protrahere liceret; iſtud enim dictum volumus de pedibus ſuprà in fundo uteri poſitis, & quum infans omnino invertendus eſt, non autem in ejuſmodi caſibus, ubi nullo negotio pedes aliquatenus attractos calcaneo in oſtium ſtatim inducere licet.

C A P.

CAPUT XLII.

De infante, ventrem in oſtio cum vena umbilicali offerente.

INfantibus ventre prævio prodeuntibus non rarò contingit, *venam umbilicalem præviam in oſtio propendere*, quæ ſi ſola in oſtio verſetur, & eandem nullo alio membro comitatam ſentias ſive mobili ſive firme oſtio inhærente, tunc metuendum eſt, ne fœtus *ventre* aut *dorſo prævio* ſeu prodierit jam, ſeu proditurus ſit.

In 24. & 25. *Figura* vidimus, infantes nonnunquam *tranſverſim* in utero ſitos eſſe, *capite* ſcilicet in hoc, in altero autem latere *podice* poſito, alter infans *manum*, alter *pedes* in oſtium protendit: nonnunquam autem neque manus, neque pedes ſeſe offerunt in oſtio, ſed infans capite reſupinato delabitur *ventre prævio*, quod plurimùm fit *poſt effluvium aquarum*, tunc uterus contrahitur, vel concidit potius, ſiquidem conſtringentibus doloribus coarctatus deprimitur, unde & infans cogitur delabi, ac ſicubi caput pedeſque firmius detinentur, tum tergo retrorſum incurvato venter in oſtium delabitur: ad quam rem præcavendam *obſtetrix* diligenter attenta parturiente convenienter poſita, *quamprimum aquæ effluxerunt*, *manu in uterum immiſſa removeat venam umbilicalem*, uteroque recte ſito ſtudeat *caput in oſtium producere*, ſi facili negotio poteſt, uti nonnunquam ſolet, infante ſcilicet adhuc alte ſuſpenſo, ac tergo nondum nimis incurvato, tum enim manus leniter induci poterit uſque ad ſinciput infantis, caputque lente detractum ſenſim in oſtium produci.

Si verò *lumbi infantis* eouſque jam delapſi ſint, ut *Figura* hæc 28. repræſentat, quod plerumque fit poſt effluxos dudum humores, tum *non ſuaderem caput infantis in oſtium producere*, ſed conſultum judicarem, *pedes prius protrahere*, quod quidem *medita-*

ditate agendum eſt: etenim non ſufficit, manu ad pedes uſque penetrare, quod infante ita verſo ſatis difficulter quidem ſuccedit; ſed etiam ſciendum eſt, *qua ratione deorſum ducendi ſint*, quippe haud perinde eſt, quomodo id effectum detur, & recte quidem & prave id fieri poteſt: Poſito, quòd quiſpiam infantem ita verſum, qualem *Figura* 28. exhibet, *pedibus* extrahere velit, qui propterea manu infrà prope ventrem ſecundùm latus infantis immiſſa uſque ad pedes alterum aut binos prehenſos *rectà deorſum* traheret, pedes quidem manum trahentem ſequerentur, ac ſi *ſatis ſpatii* in utero ad verſandum ſuppeteret, infans quidem *hoc modo* commode ſervari poſſet: at verò *humoribus omnino effluxis*, *infanteque* in utero *arcte compreſſo* facile *ejus lumbi prorſus diſtorquerentur*, unde infans, tum forſan nondum exanimis, exſpiraret; ideoque non probarem rem ita tractari: manu etiam inter duos pedes immiſſa ſiquis prehenſum pedem ſiniſtrum malleolo interiore detrahat, potius *genu* aut *coxa luxata* pedem *claudum* reddet, aut infantem extinguet, quàm auxilium ſubminiſtrabit.

Commodiſſime autem talis infans vertitur hac duplici ratione: Aut *dextra* ad ſiniſtrum infantis femur immiſſâ id *proxime genu prehenſum pollice* (qui coxæ propior eſt) *ſurſum trudito*, ſimulque *poſterioribus digitis deorſum trahito*, infantis genibus tuaque averſa manu uterum quodammodo removens, caute tamen & lente, ne ſcilicet lædatur aut laceretur uterus, atque hoc pacto *prius alterum genu* ad oſtium producito, *pede adhucdum ſuprà relicto*; tum eodem modo *& alterum genu* proferto ad oſtium: quo facto manum mutato, & *ſiniſtra* ad ventrem uſque & pectus infantis immiſſa corpus ejuſdem ſuperius ſurſum trudito, & mox ſpatium ſuppetet, ut *altero* vel *binis genibus comprehenſis* infantem altius removere, *pedeſque* commodius in oſtium *ſucceſſive* proferre poſſis, ſi binos ſimul non liceat: aut dextrâ cruribus inflexis, genibuſque in oſtium productis, uti prius dictum, porro eadem genua *ſub poplite prehenſa oſtium couſque prӕterducenda*, *donec pedes ante oſtium ponantur*, quod factu haud difficile eſt, tum infans *pedibus* poteſt extrahi, ſicut alibi

traditum eſt. Aut dextra immitti poteſt ſecundùm ventrem ad femur uſque ſive alterutrum genu, ſimulque *apicibus digitorum introduci faſcia tenuis duplicata*, oleo largiter inuncta, quæ alterutri genu injicienda, ita ut duo faſciæ extrema extra corpus dependeant, quibus leniter trahere poſſis; tum dextra iterum extrahi poteſt, dum ſiniſtra extrema faſciæ tenet, ne loco moveantur, deinde dextrâ faſciæ extrema tenente ſiniſtra immittitur, quæ ventrem infantis ſurſum trudat, ſimul dextrâ leniter faſciam attrahente, quo pacto ſuperius corpus ſurſum, pedeſque deorſum moventur, & infantis genua propius ad oſtium promoventur.

Verùm ſi forſan *tranſverſus* hic infantum ſitus inveniatur in utero *prono nimis* vel *ſupino*, vel *in alterutrum latus obliquato*, jam inde ab initio nequaquam cenſeo cogitandum de capite in oſtium producendo, ſed quamprimum fieri poteſt, ab effluvio ſtatim aquarum ad pedes tendendum, eoſque, uti dictum, prævios ad oſtium producendos judico: humoribus autem aliquandiu jam effluxis, & ventre infantis ad os uteri delapſo eadem cura adhibenda eſt ad infantem commode vertendum, ne diſtorqueatur aut vim patiatur, quod multo difficilius ſuccedit, quàm utero recte poſito.

Pleriſque *obſtetricibus* alienum forſan videbitur, quòd ipſis ſuadeam, *prompte utero manum immittere*; pleriſque etiam fœminis magis forſan inſolens videretur, ſi conſilio meo *obſtetrices* uterentur, quippe iiſdem tantam corporis ſui copiam facere non ſolent, timentes, ne mali quiddam ab ipſis inferatur; neque ſemper ab re eſt, quòd timeant, ſiquidem paucæ admodum notitia gaudent & dexteritate, qua parturientem convenienter ſcirent tractare: neque hujus generis *obſtetricibus* ego illius rei faciendæ auctor ſum, ſed *quæ ingenio & longo rerum uſu pollent*, & *penitus noverunt partes muliebres generationi inſervientes*, ſecundùm ea, quæ ſuprà tradidimus: Cæteris verò, ſi ſentiant, partum difficilem inſtare, conſulo, ut *prudentiorem* ſibi adjungant *obſtetricem*, ſive mature arceſſant *prudentem Chirurgum obſtetricantem*, qui *tempeſtivo celerique* ſciat parturienti adeſſe auxilio.

Ex-

Explicatio 28. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans, ventre ori uteri imminente.
j i Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLIII.

De infante, tergo prodeunte.

TAm rarum non eſt, infantes *tergo prævio* in oſtium prodire, quàm *ventre*; *prona* enim incurvatio naturalis eſt, *ſupina* autem infanti moleſta, unde plurimi etiam infantes inflexione plus minus prona prodeunt. In hac infantis poſitura ſæpius etiam *vena umbilicalis* in oſtium prolabitur; attamen nonnunquam *tergum* oſtio imminet, ac *vena umbilicalis* non ſentitur: & hæc quidem infantis poſitura datur tam in utero *obliquo* quàm *recto*: in utroque uteri ſitu in ore nihil ſentitur præter *funiculum umbilicalem*, qui in oſtium prolabitur, *aquis eadem forma* ac in præcedenti poſitura *deſidentibus*: etenim ſive venter prævius ſit, ſive tergum, neque hoc tamen neque ille aquis nondum effluxis adeò incurvatur, quin ſatis adhuc diſtent ab oſtio, quòd ſi contingat alterum eorum ſentiri poſſe, infans erit, qui tergo prævio prodit.

In hoc caſu *obſtetricis* eſt, probe obſervato aquarum effluvio protinus in *pedes* inquirere, *iiſque infantem extrahere*, ſiquidem hæc in hoc rerum ſtatu proxima ad excluſionem via eſt tam

in utero *recto* quàm *obliquo*; ac nequaquam hîc in producendo ad oſtium capite prævio cura ponenda, incaſſum enim laborares, quoniam infans ita poſitus capite multo difficilius verſari poteſt quàm pedibus, & ſatis quidem adhuc difficultatis habet ad pedes penetrare, latum enim infantis dorſum omnem locum occupat, ut ſolerti & exercitata manu opus ſit, quæ à latere viam ad pedes aperire noverit, præſertim in utero *obliquato*, in quo talem infantem vertere quantæ molis ſit, multis vix credibile eſt. Ante omnia tactu explorandum eſt, an infantis *ſpina dorſi ſurſum* magis vel *deorſum vergat*, ut inde dignoſcas, an manus ſupra vel infra infantem immittenda ſit: deinde explorandum eſt, *quo loco caput* poſitum ſit, & *quo loco pedes*, ut inde ſcias, *dextrane* potius an *ſiniſtra* verſioni applicanda ſit, quo cognito, ſi infans *dextro lateri* magis incumbat, ut hæc 29. *Figura* exhibet, manus *infrà poſt tergum prope ventrem* immittenda, & quæſitum ibi ſiniſtrum genu ſive pes deorſum ferendus eſt, eoque infans aliquatenus verſandus, tum & altero pede attracto ambo conjunctim in oſtium producendi ſunt. Aut, ſi *binos pedes ſupra caput* invenias, (capite ſcilicet & podice æquali circiter altitudine poſitis) tum ambos pedes prehenſos, & juxta caput poſitos, porro impune in oſtium proferre licet *infante gyrato*: atque ut plurimùm quidem experior, infantes hoc modo *in gyrum* tractos facilius verſari, ſcilicet digitis pedum ad caput directis, quàm contrà calcaneis ad podicem converſis, uti ſæpius dictum.

Humoribus jam dudum effluxis, infanteque arctiſſime compreſſo, ut non poſſit verſari, *faſciam alteri* vel *ambobus pedibus injicere* convenit, *nexu non adſtricto*, ſed faſciâ *duplicata* ſolùm pedibus immiſſâ, atque duobus extremis parum contortâ, ne abſtergatur; hanc altera manu detrahito, dum alterâ corpus infantis ſuperius ſurſum removes; hoc modo pedes in oſtium productos, quamprimum potes, *manu* prehendito, eaque infantem omnino extrahito, *manu* inquam, quippe qua multo lenius membra tractare potes, quàm qualicunque faſcia, licet leni ſatis & lata: Ego ne ullas quidem faſcias tenuiores utiles

les eſſe cenſeo pedibus injectas, multo minus nexu aliquo adſtrictas; nam iſti laquei adſtricti pedes nimium illaqueant, & nutrimentum iis intercludunt: idcirco potius *mitra* utere, vel *tenui linteolo*, vel *cingulo quodam ſerico leniſſimo*. Pedibus hoc modo in oſtium productis infans omnino extrahendus, ac porro agenda ſunt, quæ ſuprà tradidimus.

Explicatio 29. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Ventris circulus.
g g Uterus.
h Infans, tergo oſtium obſidens.
i Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLIV.

De Geminis prave verſis.

SI difficilis eſt verſio *unius infantis tergo prævio prodeuntis*, non minus difficilis erit *ejuſmodi gemellorum verſio* in uno eodemque utero; & difficilior, ſi gemini *unica* ſaltem contineantur *ſecundina*, aut *unica* videantur contineri, laceratis ſcilicet membranis, aut interfinio, quo ſeparantur rupto. Difficilis illorum verſio non tam oritur ab exiguo ſpatio, ſemper enim ſpatium reſpondet magnitudini infantum; ſed potius, quia *manibus pedibuſque adeò intricatis quaſi connectuntur, ut difficulter à ſe invicem extricari queant.*

Difficile nonnunquam eſt dignoſcere aut dijudicare, *unuſne an plures exſtent infantes*, præſertim ab initio, quum ſuperiora

uteri tactu nondum exploraveris: nonnunquam unicus infans in utero manibus pedibuſque ita intricari poteſt, ut videantur gemini ineſſe: quocunque manum vertas, brachium obvium habes, aut crus, aut manum, aut pedem, ut nonnunquam dixerim; *perinde eſt, ac ſi totus infans ex meris brachiis, cruribuſque aut manibus pedibuſque compoſitus eſſet.* Equidem non ignoro, hæc quæ dicta ſunt, aliena videri *inexpertis*, cogitantibus: nil facilius eſſe, quàm res tactu diſcernere, & facillime manum à pede dignoſci, ſiquis animum parum ſaltem attendere velit: Sed ſine offenſione accipiendum eſt, quod iſtiuſmodi hominum genus dicit: *in tranquillo* (ſicut proverbium habet) *quilibet gubernator eſt*: ſi, quæ latent, membra *intra uterum* æque clare diſtingui poſſent, ac *extra*, plumbeus ſane ruſticus aut Bœotica mulier iſtam operam facillime præſtaret: quoniam verò uteri, ac imprimis oris ejus anguſtiâ manus arcte adeò comprimitur, vix quicquam difficilius factu eſt, quàm quæ manu comprehenderis, *tactu dignoſcere*, præſertim poſt humores diutius effluxos manu altius immiſſa: ex unius quidem membri contrectatione de altero judicari poſſe concedo, *exempli gratia*, ex clunibus & femore, id quod annexum ſentitur, neceſſariò crus, non autem brachium eſſe judicandum; ita etiam ab humeris & brachio deſcendenti ſatis cognitum eſt, ſubſequens membrum cubitum eſſe, non autem tibiam: interim ſciendum eſt, non ſemper tam amplum dari ſpatium, ut ab uno membro diſtinctim ad aliud progredi manu liceret, aut eam tam libere movere; ægre nonnunquam manus promovetur aut removetur, & tum ex quoquo membro primùm obvio judicium ferendum eſt: poſito te manum primùm, eâque relictâ pedem obvium habere; deinde manu dextrorſum aut ſiniſtrorſum flexa brachium ſentis ſive crus, unde certus es, te hoc vel illud membrum ſentire? aut ſi quidem diſtinguere poſſis, quî ſcis, unius ejuſdemque corporis membra eſſe? forſan ita ſe res habet, forſan non; neque certior eris, etiamſi quarta vel quinta vice tactu repetito brachia vel crura ſenſiſſe tibi perſuadeas, quî ſcis, num eadem ſint, quæ

antea.

antea ſenſiſti? mihi quidem exploratum eſt, plures per hunc errorem lapſos eſſe. Certiſſimum *gemellorum* indicium eſt, ſi *duo capita* aut *duo terga* ſentias: nunquam in uno eodemque corpore duplex caput invenitur, niſi monſtrum fuerit; & tum errore adhuc facilè capi poteris, niſi accurate tactu inquiſiveris, num duplex illud caput uni eidemque corpori annexum ſit.

Quærenti cuipiam: Si metuendum ſit, ne *gemini pluresve infantes* in utero verſantes *prave verſi* in oſtium prodeant, quid agendum ſit? reſpondemus: eodem fere modo rem tractandam eſſe, ac ſi unicus ſaltem excludendus foret, hac tamen adhibita cura, *ne alium alio impedias aut premas*: igitur hac in re eadem, quæ ſemper in vertendis infantibus, cautio adhibenda: ſcilicet, inquirendum eſt, *an membra quæ protrahere velis, libera ſint*, aliâs omnis ad vertendum infantem conatus irritus foret, & citius membra mutilares, aut à corpore avelleres, quàm trahendo ſolùm infantem verteres: *poſito*, quòd infantis dorſum deorſum inflectatur, & porro incurvetur, ſicut in *Figura* 30. *inferior infans* exhibetur: *poſito porro*, quòd dextrum crus ſiniſtro femori impoſitum ſit, inferiore pede ſiniſtro brachio ſuppoſito, uti id facilè poſſet contingere ſecundùm poſituram *hac Figura* expreſſam: *poſito deinde*, quòd *obſtetrix* manu prope oſſa pubis juxta dorſum penetrans prope ſiniſtrum cubitum inveniat dextrum pedem, & rata, rem bene habere, ſine ulteriore inveſtigatione tentet trahendo pedem in oſtium producere: *poſito denique*, quòd ipſa ſentiens, pedem retineri ,laqueum illi aut tenuem faſciam injiciat, eâ pedem attractura, dum altera manu infantem ſurſum trudit: quæritur: quidnam *obſtetrici* eventurum ſit? quid putas, hunc laborem ſequi poſſe, quàm *claudicationem pedis* & *ſtuporem*, ac denique *fruſtrationem laboris*, quo parturiens incaſſum excruciatur? neque tamen ſcopus attingitur; omni iſta opera *infans magis magiſque ante oſtium conſtipatur*, hac ratione infantis inverſio non ſuccedet, detractione illa quacunque & repreſſione nihil efficiet, niſi

ſi ut infans nonnihil à dextro latere in ſiniſtrum inflectatur, neque latum unguem tum ad excluſionem promotus eſt; ſiquidem haud intenditur verſio infantis ab alterutro latere in alterum, ſed *pedum in oſtium productio, capitiſque in altum erectio*, quæ prava iſta detractione neutiquam ſuccedet.

Pari ratione *geminorum crura* inter ſe invicem implicari poſſunt, plus minus diſſipata; unde nonnunquam *ſuperioris infantis alterum pedem* invenies haud procul ab oſtio *inferioris infantis pedibus* tranſverſim incumbentem: num jam ſatis erit pedem iſtum detrahere? minime: citius enim pedes à tibiis, aut crura à corpore trahendo avelleres, quàm hoc modo pedes in oſtium protraheres. Nonnunquam etiam *caput inferioris infantis, oſitum eſt inter crura ſuperioris*, ita ut *crura ſuperioris*, infantis circa *collum inferioris* conſtringantur, uti in hac 30. *Figura* exhibetur; unde nonnunquam contingit, *ſuperioris* infantis alterum vel binos *pedes* proxime oſtium invenire. An tum ſine ulteriore inveſtigatione iſti pedes protrahendi ſunt? nequaquam: quamdiu enim *alterius* infantis *caput* ex *alterius cruribus* expeditum non fuerit, neuter illorum poterit excludi. Itidem *ſuperior* infans nonnunquam *inferioris corpori pedibus divaricatis* imponitur, tum facilè quoque alteruter pes attingi poterit, ſed tentans pedes ſucceſſive in oſtium producere, fruſtra laborabit, niſi prius *infantes à ſe invicem expediverit*, & ad excluſionem diſpoſuerit. Et hac ratione *infantes multifariàm ſibi invicem involvi poſſunt*, quorum omnes ſitus pravos ſigillatim explicare nimium nos detineret; quare id ipſum proprio cujuſvis judicio committentes paucis trademus *modum, dictos jam ſitus corrigendi.*

Primam quod attinet poſituram, inferioris ſcilicet infantis, *Fig.* 30. exhibiti, ea corrigitur ſi parturiente prius reſupinata capite demiſſo, clunibus elatis, manu ſubter infantem ſecundùm matris inteſtinum rectum immiſſa (quia ibi amplius datur ſpatium) inveſtiges, num ibidem *hujus infantis pedes* invenire poſſis; non autem invenies, ſi dextrum crus prope ſiniſtrum cubi-

bi-

bitum ſiniſtrum fortè femur tranſgreſſum fuerit; at verò ſi bini pedes conjuncti ſint, eo loco invenies. Uno igitur vel pluribus pedibus inventis inveſtigandum eſt, an corporis *oſtio ſupine objacentis pedes* ſint, hoc modo: cognito, utrò pedes ſenſeris, manus retrahenda eſt, eâque juxta latus & ventrem uſque ad femur inferioris infantis inveſtigandum, tum manu ulterius ſubinde juxta femur immiſſa ad genu uſque inter progrediendum accurate obſervandum eſt, num *brachia*, aut *crura*, aut *alia membra inter hujus infantis crura poſita*, ſive *an hujus crura alterius cuidam membro implexa ſint*: id ſi invenias, verſione inferioris infantis dilata, *crura ſuperioris infantis unà cum pedibus ejus prius expedienda ſunt*; & tum demum hic inferior vertendus eſt: quouſque enim inferior infans oſtio objectus manet, ſatis ſpatii non ſuppetit ad ſuperiorem extrahendum; inferior ergo prius vertendus pedibuſque extrahendus erit: Sin autem manu dicto modo immiſſa nihil obvium invenias, tum *inferioris infantis dextrum crus* prope genu aliquatenus *protrahendum*, & undiquaque expediendum eſt, dextrum ejuſdem infantis genu ad ipſius pectus apprimendo, & crure ſimul cum pede à femore remoto porro uterque pes componendus eſt.

Pedibus inferioris infantis jam extricatis accurate inveſtigandum eſt, num *ſuperioris infantis crura inferioris corpori tranſverſim alicubi adhuc imponantur*, quod ſi ita ſit, ea prius removenda ſunt, ne verſionem inferioris infantis denuo impediant: inferiore infante hoc pacto undique extricato, animo revolvendum eſt, an tutius ille *prorſum* vel *retrorſum* verſari poſſit: Hoc rerum ſtatu plures videres paratiſſimos ad *laqueum* ſiniſtro pedi injiciendum, quo dum pedem detrahunt, altera manu corpus retrudunt: *ego* verò *laqueos iſtos parum accommodos æſtimans*, ad eorum uſum non adeò promptus ſum, potius longe aliam agendi rationem ſuadeo: nimirum ſuprà monſtravi, qua ratione dextrum inferioris infantis genu pectori applicandum ſit; quo facto conarer *& ſiniſtrum addere*, quod facile fit manu ſuper dextrum crus ad genu uſque porrecta; & utroque genu jam ad

ejuſdem infantis pectus applicito (ita ut nihil interpoſitum ſit) manu, uti dictum, ſuper dextrum genu porrecta arreptum proxime genu *ſiniſtrum crus* rectà in oſtium deferrem; ſic *infans neceſſariò* ventre deorſum & genu orificium verſus *verſabitur*: quo facto facilè pedes ſucceſſive aut ſimul in oſtium producere poſſum; tunc nullo opus eſt *laqueo*, nulla *faſcia*: altera ſaltem manus toti ſufficit operi: infans denique ita verſus & pedibus in oſtium productus porro tractandus eſt, quaſi pedes in oſtio prævios obtuliſſet, ſicut alibi traditum eſt.

Inferiore infante excluſo *funiculus umbilicalis duobus locis conſtringendus eſt*, ut ſupra & infra inciſionem tam ex parte ſecundinæ quàm umbilici conſtrictus maneat ad evitandum ſanguinis effluvium: quo facto *obſtetrix* mox iterum immiſſa manu in *pedes* protinus infantis inquirat, iis eundem protractura; *neque hoc conſilium mutet, etiamſi caput percommode ad excluſionem prodire videatur*, quà enim priori patuit infanti, & alteri via patebit: quòd ſi fortè (ſed raro id fit) unicuique infanti, *peculiaris & diſtincta ſit ſecundina*, & ipſa infantis jam excluſi ſecundinam ſegregatam & ſolutam inveniat, eam mox poterit excludere, deinde & alterum infantem *pedibus* extrahere: Aut: ſi binæ ſecundinæ utero adhucdum cohæreant, miſſis iis utriuſque prius infantis excluſionem atque venarum umbilicalium abſciſſionem omnino abſolvat; tum manu ocyus immiſſa inquirat, num tertius adhuc infans lateat: ſi non, ſecundinam ſimplicem aut duplicem excludat, ſi libera ſit, lente attrahendo educat, ſin utero adhuc cohæreat, eam deglubat ſicut tradidimus. *NB. Hîc loci de prolapſa vena umbilicali non diximus, quoniam ſuprà ejus tractatio ſufficienter tradita eſt.*

Quicquid ſuprà dictum eſt de *prave ſitis infantibus in utero recto*, idem dictum puta de iiſdem in utero *prono nimis* aut *reſupinato*, aut *in alterutrum latus obliquato*: facilè foret demonſtrare, ſi luberet, quantum inde dolores & pericula parturientis infantiſque, ſimul & *obſtetricis* opera laboreſque ingraveſcant & adaugeantur; ſed iſtud ex jam allatis partûs difficilis ge-

generibus, (quæ ſcilicet ex *obliquo utero* reſultant) & ex ſequentibus Capitibus adhuc afferendis, cordato Lectori colligendum committimus. Hunc inſuper Librum amplificare poſſemus *varias exhibendo Figuras, repræſentantes duorum triumve infantum in utero poſituras, addita ſingulis figuris informatione, qua ſcilicet ratione iſti infantes vertendi ſint*; ſed & nos & alios moleſtiam capturos exiſtimamus, quoniam cæteras infantum poſituras perſpicax ingenium facilè ſibi concepturum eſſe confidimus, ideoque hac vice his acquieſcemus.

Explicatio 30. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infantes, in utero.
i j i Bini funiculi umbilicales.
k k Binæ ſecundinæ.

CAP. XLV.

De Agrippis ſeu Infantibus, pedibus præviis prodeuntibus.

EXorſi ab infantibus *prave verſis, qui prævio capite in utero recto prodeunt*, perſpectis porro diverſis aliis pravis poſituris, tandem finiemus *Agripparum partu*, ſeu infantibus *pedibus præviis* prodeuntibus. Etſi *duabus his Figuris* poſtremum locum tribuerimus, eas tamen propterea *nequaquam difficillimas aut periculoſiſſimas* judicamus; contrà poſt naturalem partum

hunc facillimum, minimoque periculo conjunctum cenſemus; verùm hunc ipſi locum ordinis gratia aſſignavimus, de partu ex integro quaſi iteratò dicturi.

Ad ſingulas infantum verſiones pravas viam monſtravimus, aut *prævio capite* infantes in oſtium deducendi, aut *pedibus* eos extrahendi, judicantes, *convenientius medium non dari maturæ ac ſecuræ excluſionis, quàm ſi pedibus vertantur infantes & extrahantur*: ideoque de eo coronidis loco iterum perſpicue dicturi *duplicem hanc Figuram* propoſuimus: *Figura* 31. infantem exhibet *dextro pede excluſo, ſiniſtrum genu pectori admotum eſt*, & *pes inferior paulo altius quàm nates elevatus*: Hic ſitus ſæpius occurit, imprimis ſi *obſtetrices* rei minus attentæ ſint, alterum pedem in oſtium prodeuntem elabi patientes, *quod ne unquam quidem admittendum* eſt: quamvis enim ab initio laborum bini pedes oſtio proxime immineant, altero tamen pede in oſtium prolabente, alter à latere retentus retrorſum truditur, unde plerumque ejuſmodi ſitus exiſtit: quod ut præoccupet *obſtetrix*, obſervato, *alterum pedem in oſtium prodire*, quamprimum aquæ effluxerunt, eundem *retineat* oportet, neque permittat perlabi; ſed potinus alterum pedem quærat, ſive dextrâ ſive ſiniſtrâ, prout ſcilicet ſentit, hallum ſitum eſſe, à cujus latere & alter pes quærendus eſt, eumque in finem vola manus ſuper molleolo interiore prope hallum immittenda, & altero pede circa oſtium non invento manu progrediendum erit juxta alterum crus uſque ad ventrem, ubi neceſſariò alterum femur obvium dabitur, & mox ſentiet manu applicita ad genu, illud crus ſurſum ne tendat an deorſum, conſequenter juxta tibiam ad pedem uſque pergendum erit, qui ſuprà adhuc ſitus (uti *hac Figura* quodammodo repræſentatur) lente detrahendus, & juxta alterum in oſtium producendus eſt.

At *obſtetrix* ſerò arceſſita vel adveniens, ſi invenerit alterum crus eouſque jam perlapſum, ut nates anguſtiore loco coarctentur, parturientem reſupinare debet capite demiſſo, quò uterus cum infante parum retrocedat; tum *dextra* crus dextrum prehen-

hendens eo *infantem retrudat*, donec pes totus, vel ad minimum genu intra os uteri reducatur, ut in utero inferiore plus ſpatii ſuppetat, quà *manum juxta crus immittat*, alterumque pedem prehenſum & in oſtium protractum cum priore conjungat, ut bini ſimul excludantur, tunc hæc 31. *Figura* ſimilis eſt *Figuræ* 32. exhibenti infantem binis pedibus conjunctim excluſis, *qui ne unquam quidem retrudendi ſunt*, ſed iis, tanquam in poſitura conveniente, tranſitus omnino concedendus eſt, quippe *minime conſultum eſt*, *pedibus in uterum retruſis caput in oſtium dirigere*, ſicuti ſuadent, qui mera *theoria potius quàm experientia ducti de Arte obſtetricandi ſcripſerunt*; verùm pedibus præviis liberrimus exitus concedendus eſt, tum maxime ſi caput & ſuperior corporis pars ſupremum uteri locum tenent: ſin verò caput unà cum pedibus prope oſtium ſitum ſit, uti *Figura* 24. & 25. vidimus, tunc ſi libet, utique licet caput in oſtium producere, imprimis in *utero recte poſito*; at verò in *utero obliquo* contrarium commendatum velim, utpote in quo *pedes potius quàm caput* vellem produci, hac tamen conditione, ut ſtudeat *obſtetrix* infantem minus bene verſum ab initio *verſare*: nimirum *minus bene verſos* dico, *ſi digiti pedum ſurſum*, *calcanei autem deorſum vergant*, ut *hiſce duabus Figuris* exhibentur, etenim ſi hoc modo pergant prolabi infantes, *mento oſſibus pubis facile inuntantur*, ad quod præcavendum iſtos invertere convenit, *calcaneis clunibuſque ſurſum*, *digitis autem pedum & ventre deorſum directis*.

Veruntamen minime cogitandum eſt, *infantem uno ſubito actu tanquam undique liberum quaſi in vaſculo ligneo poſſe verſari*, nequaquam, ſiquidem utero nimium agglutinatur, quare ſi tam ſubitò prorſus verſare velis: uterum facilè læderes aut infantem. *Lente* igitur *verſandi* ſunt infantes, dum ſimul extrahuntur, applicitis ambabus manibus, alterâ ſcilicet, quouſque poteſt, ſubter corpus immiſſâ, dum altera pedes antè combinatos tenet, ne pedes tantùm, iiſque mediantibus crura, ſed ſimul etiam corpus invertatur; hoc pacto infans ſenſim verſando pro-

ducitur, uſque dum pronus in ventrem procumbat, & ultra ventrem excluſus ſit: *Tum demum opportunum tempus illuxit, quo parturienti laborandum eſt*, ſicuti alibi demonſtravimus, quippe jam *caput & brachia conjunctim* plerumque *trajicienda ſunt*: Et quamvis omnes (quod ſciam) Auctores contrarium doceant, poſtulantes, ut *brachia prius ſucceſſive producta juxta corpus ponantur*; ego tamen *contrarium & ſentio & expertus ſum* in hac aliiſque rebus plurimis, quapropter *brachia juxta caput relinquenda eſſe confidenter ſuadeo, ſimul cum capite excludenda*: parturiens quidem, fateor, infantem omni niſu propellere tenetur, ſed *nubecula eſt citò tranſitura*: Ego quidem ut plurimùm ab omnibus laboribus parturientem detineo, donec infantes hucuſque proceſſerint; tum parum ceſſans, addito ipſi animo pro certo polliceor, ſi officio ſtrenue ſatisfecerit, partum mox abſolutum iri, modò cum in finem omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *ſeſe gerendo, quaſi dolores urgerent*; ſiquidem *tum temporis non expectandi ſunt naturales dolores*, ſi deſint, ſed parturiens ſe gerat, quaſi iis urgeretur, omni niſu deprimens: quòd ſi obſervaveris, parturientem id ipſum præſtare, fideliter etiam adjuvenda eſt, infantem *valide*, attamen *caute, deorſum trahendo, deorſum* inquam, *non ſurſum*, non ſecundùm longitudinem parturientis, ut *pleræque* ſolent *obſtetrices*, ſed *deorſum verſus inteſtinum rectum*, aliàs infans coarctatus ægre tranſmittitur: parturiens monenda eſt, ut *ſine intermiſſione* depreſſionem faciat, addito, vitam inde infantis dependere, propterea ultimas vires intendendas eſſe, brevi momento omnia peracta fore; atque hoc pacto mox infans omnino excluditur: Mihi ſane hoc modo res ſemper proſpere ſucceſſit; huic ergo praxi porro inhærebo, qua periculum non eſt *caput ab humeris avellendi*, quod *Paulo Portaal* aliiſque (uti ultro ipſi fatentur) ſæpius contigit: neque mirum hoc eſt; brachiis enim juxta corpus detractis *os uteri inſtar laquei vel tendiculæ contractum* & concluſum non raro *præfocat infantem*, aut ſi jam defunctus ſit & tenellus, *caput facilè avellitur*, quod in utero remanens uncis deinde ferreis extrahendum eſt. Hi

Hi ſunt fructus illam brachiorum detractionem conſequentes, & provenientes ex miſerrima iſta ceſſatione iſtiuſmodi hominum, qui nihil non faciunt ad *Veterum exempla*, inhærentes *inſtitutis Majorum*, non attendentes, an probata ſint, necne, aut, annon convenientior ſit praxis contraria iſtis traditionibus, quibus Veterum rationes & experimenta exponuntur; hinc corruptio & pernicies Artium & Scientiarum, niſi enim novarum & meliorum rerum inventione Majores ſuperemus, præſtantiſſimum certe artium illarum & ſcientiarum intercidit, quum noſtra memoria continuis obſervationibus ſubinde non renovatur, unde ſenſim excidunt hæ & illæ minutiæ, ſcientiæque temporis decurſu ita hebetantur & obſoleſcunt, ut de integro reformandæ ſint, ſi nova claritate & ſplendore effulgere debeant.

Satis cognitum habeo, *non defore Zoilum aut Momum*, quibus minus arridebit, *quòd auſim libere adeò animi ſenſa eloqui, tot Capitibus tanto egregiorum Scriptorum tam Veterum quàm Recentiorum numero contraria*: ſed quid agam? *captatio benevolentiæ aut gloriæ me non movit ad Librum hunc ſcribendum: nec livor aut invidia deterrebunt ſcribentem*, quod verum eſſe non dubito, experientiâ confirmatus: Aliorum Scriptis ad acquirendam rerum cognitionem uſus ſum, & ſuſpicio omnes, qui *experientia ducti* ſcripſere, grato animo agnoſcens, quicquid boni à Deo T. O. M. Supremo omnium Doctore mediantibus iſtis Scriptis mihi conceſſum eſt: Sed ubi illos erraſſe invenio, errorum poſteros præmonere fas eſt, ut ab illis ſibi cavere ſciant; iſte mos apud Majores obtinuerat, idem & mihi receptus eſt, idem & à poſteris obſervabitur; & hic eſt genuinæ charitatis genius, non, ut nos invicem contemptu, convitiis aut obtrectationibus laceſſamus; (ut plerique ſoliti ſunt) ſed ſcientias ab errorum ſordibus emundemus, ut hoc pacto viâ poſteris præparatâ multorum annorum ſerie *à pluribus* ſucceſſive efficiatur, quod per brevitatem vitæ & experientiæ raritatem *unicus* effectum dare non valet.

Evolutione Auctorum ſiquis quodammodo occupatus fuit, cun-

eundem non fugiet, quantum ſplendoris paucis abhinc annis *obſtetricantium artificio* acceſſerit, poſtquàm Dominus *Mauriceau* & *Portaal* in *Gallia*, *Juſtina* in *Germania*, aliique in aliis regionibus ſua hac de re *Experimenta* in lucem ediderunt: quantum inſuper fulgoris *hoc Novum Lumen*, meis *Experimentis* radians, iſti Scientiæ allaturum ſit, ſucceſſu temporis patebit: Sicui non omnino caligent oculi, facilè intelliget, quæ hoc Libro *novitiis obſtetricibus* propoſui, non niſi ex attenta experientia potuiſſe provenire: orbi autem oculis, aut quorum oculi lumen non capiunt, exoculati porro manebunt, & ex caligine rapientur in caliginem, proprio ſuo damno pedes ſubinde offendentes.

Explicatio 31. & 32 Figuræ.

Fig. 31.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans in utero, cujus alter pes excluſus eſt.
j Vena umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 32.

b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans ambobus pedibus excluſis.
j j Vena umbilicalis.

k Se-

k Secundina.
l l Pedes infantis.

CAPUT XLVI.

De partu difficili, ex prave ſito utero, nimium ſcilicet propendulo.

P*Ravis infantum poſituris in recte ſito utero* tam generatim quàm ſpeciatim jam perſpectis, additis ſimul in tranſcurſu *obſervationibus* de iiſdem pravis poſituris *in obliquo utero*, jam progrediendum erit, & ſpeciatim dicendum de *utero oblique poſito*, ut pateat, quænam inde difficilis partûs genera oriantur, ſive bene verſi ſint in illo infantes, ſive prave. *Primò* igitur inquirendum eſt: *Cur ex utero nimium propendulo* partus difficilis proveniat. *Secundò*: *unde cognoſci poſſit*, uterum nimis propendere. Denique *tertiò*: *quid agendum ſit* ad impedienda ſeu prævertenda mala inde conſequentia.

Ratio, *cur uterus nimium propendulus partum afferat difficilem*, hæc eſt: quia ſcilicet utero ita poſito (imprimis in muliere ventroſa, uterum nimis demiſſum in abdomine geſtante) inter labores infans neceſſariò aut ad vertebras incurvas, aut ad os ſacrum impingit, unde caput retardatur, ne in pelvim delabi valeat. Quò hæc magis pateant, neque tamen interea confundamur contemplatione multiplicis pravæ poſituræ infantum in utero ita propendulo, hîc loci primò ſolùm agemus de infante aliquo, qui *bene verſus prodit* in utero hac ratione *obliquato* vel *nimium propendente*.

Infans *reſpectu uteri bene verſus* hîc & alibi mihi dicitur, cujus ſuperior pars capitis ſive vertex oſtio, id eſt, ori uteri objacet: talis infans plerumque dicitur *bene verſus*; & *reſpectu uteri* revera talis eſt, imò hoc reſpectu melius verſus eſſe nequit: Quamvis autem infans ita poſitus in utero nimium propendulo recte verſus ſit, egoque prioribus Scriptoribus in hac re aſſentiar;

tantum tamen abeſt, me talem infantem in tali utero *reſpectu pelvis & vaginæ* (ſive viæ, quà tranſeundum eſt) bene verſum dicere, ut potius hoc reſpectu talem infantem *prave verſum* dictum velim, utpote qui propter pravum hunc ſitum *tranſverſus* in oſſa pelvis & poſtremas maxime vertebras ſive os ſacrum impingit, uti ex 33. *Figura* patet.

Explicatio 33. Figuræ.

a a a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c Siniſtri oſſis pubis pars.
d d Oſſa ſedentaria.
e Acetabulum ſiniſtri oſſis coxendicis.
f f Circulus exhibens locum ventris.
g g Uterus, ore ſuo vertebris oppoſito.
h Infans in utero *bene verſus*.
j Caput infantis, ori uteri imminens.
k Secundina, ſive placenta uteri.
l Locus umbilici.
m m Vena umbilicalis.

Infantes in utero ita poſito interdum (haud ſine ratione) *facie prona ſeu deorſum verſa* prodeunt, ac nihilominus non niſi *facie ſupina* ſeu *ſurſum verſa* excluduntur, quia ſcilicet inter tranſeundum *prono capite ſublatiſque pedibus corpus ex parte in orbem convolvere* coguntur inſtar petauriſtæ. Admiratione dignum eſt, quoſdam hominum potuiſſe obſervare ejuſmodi *præcipitationem* horum infantum, neque tamen clare animo ſibi concepiſſe *obliquum uteri ſitum*! animadvertebant quidem, infantes iſtos *petauriſtas* prodire ex fœminis *ventroſis*, uterum demiſſum geſtantibus; quoniam autem haud perſpicue noverant *rectum* & *obliquum uteri ſitum*, aliud pro alio accipientes veram rationem non comprehenderunt, cur infantes iſti præcipiti jactu ita provolverentur, cujus vera ratio non niſi *obliquus iſte uteri ſitus* eſt.

No-

Notandum autem eſt: præcipitem hunc jactum infantum *nequaquam fieri in utero*, quippe recti ex utero prodeunt; ſed ex ore uteri progreſſi in pelvim, aut collo uteri adhuc operti, quamprimum in anfractum (quem tranſire debent) feruntur, ſe ipſos inflectere coguntur & ad viæ flexum incurvare, quo facto facies modò deorſum flexa jam ſurſum vertitur: quod ut clarius comprehendere poſſis, animo tibi concipe *æneum* vel *ligneum tubum* ea amplitudine, ut nudus perlabi poſſit infantulus; tubum hunc tibi propone curvatum inſtar cubiti parum inflexi, ita ut in ſuperius foramen inſpicere, & in inferius manum immittere poſſis: finge jam, te per ſuperius foramen injicere infantem facie pectoreque deorſum verſis, vertice item prævio: infante jam ad angulum uſque cubiti injecto, ſi manum in inferius tubi foramen immiſeris, ſenties infantis verticem ex adverſo tubi fixum quaſi hærere, *facie* adhuc, ſicut antea *deorſum verſa*, ut difficulter verti, nec niſi multo cum labore traduci poſſit: quòd ſi tandem infantem traduxeris, invenies eum in curvamine cubiti *præcipiti jactu neceſſariò inverti*, unde facies ejus in ſuperiore cubiti parte deorſum flexa, in inferiore parte jam ſurſum verſa reperitur: hoc modo fit *præceps illa inverſio* infantum, qui in utero nimis prono vel propendulo bene verſi, hoc eſt, capite prævio prodeunt.

Hîc loci notandum: quòd uterus ſimul cum vagina *longiorem tubum* conſtituant: deinde quòd conjunctim *formam cubiti efficiant plus minus incurvati*, prout ſcilicet uterus plus minus propendet, & quòd iſtud cubiti curvamen detur *circa confinium uteri & vaginæ* proxime os uteri: denique notandum: quamprimum caput infantis in os uteri penetrare cœperit, quòd tum ſtatim impingat & fixum quaſi hæreat à prominentibus vertebris lumborum poſtremis ſive ab oſſe ſacro, unde conſequenter progredi non valet, niſi cernuum deorſum flectatur, collo totoque corpore iſti curvamini accommodato, unde *poſituram infantis priorem mutari neceſſe eſt*, ita ut qui modò in ventrem *pronus* in utero ſitus erat, jam vaginam tranſeundo in tergum *ſupinus* re-

clinetur; unde patet, inverſionem iſtam proprie *non fieri in utero*, antequam infans delabatur, ſed in *vagina uteri*, aut, ſi magis arrideat, *in utriuſque confinio*: Et hoc pacto perſpicue ſatis demonſtraſſe puto, quòd ſcilicet *uterus nimium propendulus* infantem cogat ſeſe præcipiti jactu invertere, quæ præceps inverſio non niſi lente & difficillime procedit, unde talis enixus nequaquam inter *facillimos*, ſed potius inter *difficillimos partus* recenſendus eſt.

At quærat fortaſſe quiſpiam: *num partus iſtiuſmodi difficilis omnibus ventroſis contingat?* earumque uterus nunquam non ita propendeat? cui reſpondeo: licet huic pravæ uteri poſituræ ventroſæ magis obnoxiæ ſint quàm aliæ, non tamen neceſſariò tantam ſemper in iis dari uteri prominentiam: contrarium nonnunquam obtinet; & ego quidem *obſtetricans* adſui *ventroſis* difficillime parientibus, quia ſcilicet earum uterus nimium ad *lumbos* aut *ſpinam dorſi reſupinatus* fuerat; qualis uteri ſitus à priore tantum fere differebat, quantum oriens ab occidente.

Quòd ſiquis ex me quærat: num unius ejuſdemque prægnantis uterus gravidus *hac vice propendere*, & iterata prægnatione *alia vice reſupinari poſſit?* & quænam diverſæ hujus, imò contrariæ, poſituræ cauſa ſit? illi reſpondeo: hoc quidem fieri poſſe, tum maxime, quum inteſtina uterum deprimant, eum huc vel illuc compellentia, unde ſitûs ſequitur mutatio pro ratione pravæ depreſſionis, cujus cauſa eſſe poterit, quòd gravidæ huic vel illi corporis poſituræ nimium indulgeant, nimium ſedentes, vel alterutri lateri plus minus incumbentes, corpore etiam aut nimis elato aut demiſſo, vel denique equo aut curru vectæ, aut alio corporis exercitio uſæ, quo iſti depreſſioni locum faciunt. Omiſſis jam remotioribus cauſis, quibus uterus loco movetur, ſolummodo dicemus: inteſtina uterum in alterutrum latus compellere poſſe, æque ac ab iis prorſum aut retrorſum deprimitur, unde varia pravæ poſituræ genera exiſtunt: Quum igitur aqualiculus propendulus argumentum infallibile non ſit uteri nimium propen-

den-

dentis, & nihilominus è re ſit, ſtatim ab initio laborum noſſe, an parturientis uterus ita ſitus ſit necne, quò ſcilicet auxilium maturetur, res poſtulat, ut *obſtetrices novitiæ* informentur, *quibus indiciis* pravam hanc uteri poſituram cognoſcere poſſint, & quid ipſis hoc rerum ſtatu agendum ſit.

Obſtetrix ergo ex *craſſitie* & *propendentia ventris* hanc uteri poſituram colligere poteſt, nec minus eam confirmabit, ſi ex parturiente cognoverit, *quo loco vivum illa infantem maxime ſenſerit moventem*, infans enim non poteſt moveri, niſi ubi verſatur: inſuper *ventrem poteſt contrectare*; quæ omnia conjecturam certiorem reddere poſſunt; verùm certiſſimum rei indicium *tactus* præbebit; quapropter *obſtetrix minime tarda* ſit aut *cunctabunda ad tangendam parturientem*, uti pleræque maximo prægnantium incommodo ſolent earundem querelas gemituſque, quoad libet, negligere, eaſdem tactu non prius explorantes quàm infantem jamjam ſatis progreſſum putant, qua ratione vera non ſolùm negligunt indicia, quibus genuina uteri poſitio ipſis innoteſceret, ſed etiam (ſi res nondum omnino deſperata aliquatenus bene ceciderit) multis parturientes fruſtra divexant cruciatibus, tempus laborum prolongantes, dum deſunt ipſis convenienti auxilio, quod ferre quidem poſſent, ſi prudentes eſſent atque benignæ. Uterum autem nimis pronum propendere *obſtetrix mediante tactu* ex hiſce ſignis poterit colligere:

1. Os uteri altius quàm plerumque ſolet, ſuſpenſum inveniet.
2. Idem non niſi multo negotio poterit tangere.
3. Idem poſtremarum vertebrarum curvamini ſive oſſi ſacro obverſum erit.
4. Obſtetrix non niſi inferiorem oram oris uteri tangere poterit plus minus, prout ſcilicet uterus plus minus propendet, nequaquam autem ſuperiorem oram, niſi os uteri jamjam cœperit delabi.
5. Aut omnino non, aut ægre in aperturam oris uteri *obſtetrix* poterit ingerere digitum, eundemque non niſi inflexum aut incurvatum.

 6. Quo-

6. Quolibet irruente dolore os uteri dictis vertebris valide apprimi ſentiet *obſtetrix*, ita ut non poſſit delabi.

7 Aquæ, ſi oſtio immineant, forma ſentientur tenui & exili.

Obſtetrix omnibus hiſce ſignis inventis plane perſuaſum habere poterit, uterum nimis propendere, & auxilio opus eſſe ad corrigendum pravum hunc uteri ſitum partumque promovendum: Omnia iſta ſigna intelligimus reperiri *ab initio laborum*, antequam dolores omnia conſtipaverint ſive ut plurimùm depreſſerint, imò *antequam os uteri jam latius pateat*: poſtea enim ſingula iſta ſigna magis ſubinde mutantur, donec tandem omnino fere evaneſcant: quamobrem probe notandum eſt, ne unquam quidem certius per tactum explorari poſſe veram uteri poſituram, quàm *initio ſtatim laborum*, quamvis tum temporis os uteri ægre nonnunquam attingi queat, utpote alte nimis ſuſpenſum: neceſſarium tamen eſt attingi, ideoque couſque penetrandum, donec attigeris: quòd ſi digiti minus ſufficiant, manus etiam immittenda; & ſiqua parturiens hoc detrectet, *obſtetrici* genuinum adimit medium cognoſcendi veram uteri poſituram: heu noxiam & deplorandam cæcitatem! qua devitantur quaſi parturientium dolores & læſio, dum interim matres cum infantibus vitæ exponuntur periculo: hem egregiam imperitarum Gubernatricum providentiam! qua leges ſanciunt rationi contrarias, docentes alias, quæ ipſæ non intelligunt! certo enim certius eſt, parturienti nequaquam operam convenienter navare poſſe, quæ tactu non exploratam habet pravam uteri poſituram: quapropter *obſtetricibus* tempus neutiquam negligendum, ſed ejuſdem accurata ratio habenda eſt, quò mature veri rerum ſtatûs fiant certiores.

Obſtetrix jam certa, *uterum nimis propendulum in prominulo ventre altius depreſſum eſſe*, ponderare ſecum debet, qua ratione hunc uteri ſitum corrigere velit, matrique ſimul cum infante auxilio eſſe; quem in finem *duo gradus* ſupponendi ſunt: *primò* efficiat, ut caput infantis in pelvim poſſit illabi uſque in oſſis coccy-

cy-

cygis curvamen: *ſecundò* caput exinde promoveat, ut infantis excluſio omnino abſolvatur; quippe non acquieſcendum eſt capite jam in pelvim promoto: nondum tunc extra aleam res poſita eſt; quin potius tum demum ſudandum eſt, nondum enim dimidium facti abſolutum: hic loci plurimi infantes hæſerunt nunquam excluſi: plurimæ matres periere ſimul cum infantibus vertice jamjam in curvamen oſſis coccygis delapſis, ubi deſederunt, quoadusque & mater & infans exſpiraverant, nec ſane inficiandum eſt, hunc locum infantibus eſſe inſtar ſcopuli quavis Malea perículoſioris, in quem plurimi impingentes naufragium faciunt: interim difficilem hunc ſcopulum præterire neceſſum eſt, neque eum ſubterfugere licet, ſine auxilio autem haud facilè penetrare poſſunt, quatenus ſcilicet rem rationis & ſtatus præſentis regulâ metimur.

Auxilium, quod requiritur, in eo conſiſtit, ut ante omnia *caput infantis cum ore uteri in pelvim promoveatur*: quem infinem parturiens parte corporis ſuperiore demiſſius quàm inferiore ponatur, quod percommode fit in *ſella noſtra parturientium perforata*, ejuſdem poſteriore parte, fulcimento ſcilicet, demiſſo, & culcitra binis anterioribus extremis eouſque elevata, ut fulcrum cum culcitra *rectam lineam* efficiat, ita tamen, ut caput cum humeris ſupinis deorſum vergant, clunibus elatis: hoc pacto propendens uteri fundus attollitur, præbetque ori occaſionem, qua commodius in pelvim introduci poteſt, *primò*: quia uterus ita erectus proprio pondere defertur, dummodo os ejus loco moveatur. *ſecundò*: uterus ita erectus non adeò deprimitur ab ingruentium inteſtinorum pondere, à quibus aliâs in abdomen depellitur, parturiente ut plurimùm abſque judicio laborante, ſicut plerumque monetur nulla habita ſitûs uteri aut infantis ratione: iſthoc ſitu uterus magis magiſque retrorſum reprimi poteſt, quoniam inteſtina pondere ſuo deorſum feruntur verſus demiſſiorem jam corporis partem. Parturiente jam dicto modo diſpoſita *obſtetrix* ambabus utens manibus uterum cum capite infantis expediat, *immiſſa* ſcilicet *altera*, quouſque opus

opus eſt; *in vaginam*, *altera abdomini parturientis impoſita*: hic loci perinde eſt, ſive dextra utatur ſive ſiniſtra; uterus enim rectà propendens utramque æque commode admittit: utero verò magis in alterutrum latus obliquato opus eſſet ſive dextra uti ſive ſiniſtra, prout ſcilicet os uteri verſum fuerit: nimirum, ſi fundus uteri plurimùm ſiniſtrorſum inclinetur, *ſiniſtra* in vaginam immittenda erit; ſin ille dextrorſum vergat, *dextra* interne adhibenda erit ad diſponendum os uteri & caput infantis.

Opera manu *obſtetricis* in vagina præſtanda, proprie hæc eſt: ſcilicet, duorum triumve digitorum extremitatibus ad ſuperiorem oris uteri oram adhibitis adverſus vel ultra caput infantis idem aliquatenus loco movendum, & in oſtium pelvis dirigendum eſt, ut illabi queat; Sed hic loci *obſtetricem* monitam volo, *ne culpam committat*, *verticem infantis nimium premendo*; capite enim infantis, qua patet parte, nimium preſſo ſive tracto, facilè mors illi infertur, proinde *obſtetrix* iſtud caute tractare debet. Si fortè os uteri vertebris vel ſuperiori oſſis ſacri parti jamjam nimis firmiter appreſſum fuerit, ita ut non niſi violenter digiti ibidem prætermitti queant, tum parturiens non, uti ſuprà dictum, ſed alio modo ponenda erit.

Datur quoddam *artis opus*, quo in hac uteri poſitura caput infantis in pelvim dirigitur: ſcilicet ſellâ parturientium modo ſuprà dicto ad reſupinandum diſpoſitâ, parturiens culcitræ perforatæ (quæ antè latius patet) *parti anteriori leviſſime inſidet*, corpore quodammodo *cernuo*, ut uterus, quoad poteſt, in abdomen deferatur; tunc manus in vaginam immittitur, ut digitorum ſummitates in os uteri non ſolùm tendant, ſed etiam *id parum prætereant*, uſque dum poſt ſuperiorem oris uteri oram pervenerint: *NB. non intra*, *ſed poſt oris uteri labia*, ita ut os uteri cum vertice infantis & *interior* digitorum pars ſe invicem tangant, manu ſive digitis ad rotunditatem oris uteri vel capitis infantis formatis; *exterior* autem manûs ſeu digitorum *pars* tangat prominens oſſis ſacri curvamen, ſive vertebras inferiores: Altera

tera manu hoc modo poſita, altera *extrà* imponitur, ut anteà dictum, atque tum *parturiens ſenſim reſupinatur*, uſque dum ſuperior corporis pars demiſſior cubet quàm inferior: hoc facto *manu interea intra vaginam dicto loco immobili ſemper manente, exterior manus uterum ſolerter à ſe propellit*, ut in rectum ſitum, quoad poteſt, reſtituatur: dum fit iſte repulſus uteri, ſimul *manus interior* jam coarctata *leniter movenda erit*, ſummitatibus maxime digitorum tremulis, ut leni vacillatione os uteri cum capite infantis deorſum feratur: quamprimum interior hæc manus ſenſerit, os uteri cœpiſſe delabi, *ipſamet ſimul debet delabi*, ſingulis vicibus parum priorſum tendens: hoc ipſum diverſis vicibus repetendum eſt, donec vel tandem os uteri (à difficili iſto offendiculo liberatum) & cavitas pelvis ſibi invicem reſpondeant, quo facto omnia ad ulteriorem infantis depreſſionem conveniunt.

Iſthoc *artis opus* exercitatæ manui maxime accommodum & tutiſſimum eſt; ſiquidem os uteri & vagina ita ſe habent, ut vel *latum digitum*, imò nonnunquam quidem *latum pollicem* poſt os uteri pertingere liceat: verùm *imperita manus ſibi caveat* oportet, ne lædat *vaginam*, aut eandem ab ore uteri abrumpat, ſpatium quærendo ubi non datur. Repulſus iſte uteri, manu abdomen premente factus, *ſano* itidem *judicio* efficiendus eſt, manu *non deſuper deorſum ducta*, inde enim uterus infrà firmius apprimitur; ſed *obſtetrix*, quantum parturiens ferre poteſt, *inferne ſurſum* debet premere, ut, ſi poſſibile ſit, uterus reſupinetur: At verò *obſtetrici* obſervandum eſt, hanc uteri repreſſionem una manu ante non eſſe tentandam, quàm altera debito loco infrà convenienter locata fuerit; tum demum enim *utraque manu* opus opportune perficitur: quod ſi prima vice ex voto minus ſucceſſerit, *aliquoties repetendum erit*, donec iteratis vicibus eò perventum ſit, ut infrà infantis *caput coronatum* ſentiat, hoc eſt, oris uteri oram circum circa contrectare queat oſtio pelvis imminentem; atque tunc de egregio ſucceſſu certa eſſe poterit ac ſperare, dolorum deprimentium impetum non fore fruſtraneum.

Hactenus nihil dictum eſt de *labore parturientium*, quoniam, huc uſque opportunum non erat, parturientem ad laborem hortari, utpote non ſolùm fruſtraneum, ſed & maxime obſtantem *obſtetrici*, cui ſoli hactenus omnis labor competit: Sed quæret fortaſſe quiſpiam: *quid parturienti agendum eſt, ſentienti ſe doloribus ad laborem urgeri? an tum non licet laborare? aut anne poterit illa à labore ſibi temperare?* reſpondeo: ipſam quidem non poſſe cohibere, quin doloribus corripiatur; poſſe tamen cum iiſdem *non cooperari*, aut ad minimum quodammodò abſtinere à nimia depreſſione, id quod eidem injungere ſummopere debet *obſtetrix*, quæ ſi ſentiat irruentem dolorem, (quem, quum attenta eſt, plerumque citius quàm ipſa parturiens obſervare poterit, manu ſcilicet ori uteri applicita) tum quieſcere debet, nec quicquam tentare, ſed commoditatem ad agendum arripere, quamprimum tranſiit dolor, *reprimendo*, *attrahendo* & *propulſando*, uti ſuprà monſtravimus, priuſquam alius irruat dolor.

Alienum forſan pleriſque videbitur: *prius peritum obſtetricantem Chirurgum aut obſtetricem quàm ipſam parturientem irruentes dolores poſſe ſentire*: at verò quàm mirum etiam videatur, verum tamen eſt, nec exiguam commoditatem *prudentibus* confert *obſtetricantibus*, qui hac obſervatione quacunque ratione uti ſcientes, opportunitatem idoneorum ad agendum temporum arripiunt, ſuaque tempori officia cum Natura conjungunt, ut pariter cum illa efficiant, quod neutra ſigillatim valeret; aut contrà alternis vicibus jam hoc jam illud agant: quemadmodum enim hic loci *obſtetricanti* ceſſandum eſt, dum Naturam ſentit per dolores operantem, & operandum, ſi dolores præteriere; ita alia vice ſimul cum doloribus illi laborandum eſt, iſtiſque præteritis ceſſandum: Ab *obſtetrice* igitur dolorem irruentem ſentiente parturiens præmonenda eſt, ut *patienter potius ferat ſinatque præterlabi dolorem*, *quàm cooperetur*, ne infans uteruſque magis ſubinde coarctentur.

Quæret fortaſſe quiſpiam: *qua ratione obſtetricans ſentire poſ-*

ſit

ſit, adventare dolorem? cui reſpondeo: me iſtud ſenſu quidem cognoſcere poſſe, quin & parturienti prædicere ſolitum, officiique ſui admonere, ſive laborandum ſit illi, ſive non, prout res poſtulat; ſed fateor, me neſcire, quodnam nomen rei imponendum ſit: *Exoritur in ore uteri ſubtilis quidam motus, contractio ſive compreſſio, quam ſolùm licet obſervare, quotieſcunque afficiuntur muſculi novo ſenſu, quo illi excitati novo ſpirituum influxu novum in uterum faciunt impetum*, id quod *dolorem* vocare ſolemus: quiſquis igitur motum hunc ab aliis novit diſtinguere, is irruentem dolorem præſentire poteſt.

Hic loci *obſtetrices* monendæ ſunt: quòd ſi manu circa os uteri occupatæ ſint, dicto modo ejus oram digitis probe apprehenſuræ, *ut ſibi temperent à nimia digitorum motione*, illos hinc atque hinc non ducentes, dum interiorem oris uteri oram contrectant; hoc enim dolorum irritamentum eſt, quumque parturiens tum doloribus non opus habeat, juſſa labores inhibere, *obſtetrici* utique cura habenda eſt, ne ipſamet dolores provocet: Ego quidem experientiâ edoctus ſum, *diverſam rerum tractationem diverſos etiam ſenſus commovere*, & medium eſſe excitandi dolores parturientium, aut eos profligandi, uti ſequentibus fuſius dicemus.

Quando jam *obſtetrix* feliciter rem eò perduxit, ut os uteri cum capite infantis in cavitatem pelvis cœperit illabi, infanti porro ſubvenire ſtudeat, omnemque, quam poteſt, operam conferat, qua facilem reddat infanti tranſitum: Ante omnia parturientem *ſuperiori corporis parte curabit aliquatenus elevari*, imprimis aliquandiu morata, antequam os uteri in pelvim inducere potuerit, qippe incommoditatem affert parturienti & angorem, *diutius ita capite ſupinato retrorſum inclinari*, omnibus enim inteſtinis pondere ſuo diaphragma prementibus reſpiratio quodammodo præcluditur, unde maximus angor: ſin autem minus diu reſupinata fuerit parturiens, neque incommoda inde duriora ſentiat, (alii enim homines in hac re firmiores aliis) eâdem poſiturâ aliquandiu adhuc maneat, & obſtetrix il-

li injungat, *ut ſingulis poſthac doloribus intenta, quantum poteſt, cum iis cooperetur*; jam enim dolores mediante capite infantis os uteri magis ſubinde ampliare, caputque ſenſim propellere debent.

Verùm *obſtetrix* hîc jam curam ac diligentiam adhibeat oportet in *ore uteri ſuſtinendo*, ne ſimul cum infantis vertice in ſinum oſſis ſacri delabatur; quod ſi factum fuerit, miſerrima carnificina erit, caput porro deorſum promovere: plurimum enim intereſt, an *caput ſolum* infantis in hunc ſinum immiſeris & traduxeris; an verò *caput & os uteri pariter* inibi concluſa & compreſſa inveneris, imprimis ſi prava adeò ſit poſitura uteri, qualis hæc eſt, quæ maximam affert difficultatem capiti inde producendo: hæc enim uteri poſitura neceſſariò infert, nimirum *citius uterum & infantem pariter delapſuros eſſe, quàm infantem ſolum*, eundemque citius vertice in immobili illo oſſis ſacri curvamine conſtipatum iri, quàm præterlapſurum fore: *obſtetrices* igitur hoc non intelligentes *omnia patiuntur ſimul delabi*, ut ubique fere locorum uſu venit, earumque vix milleſimam quamque hanc rem penitus perceptam habere cenſeo, quapropter *tot egregiis fœminis pleno adhuc ventre moriendum eſt*: Aliæ infantes ſuos morti victimas mactant, qui non poſſunt excludi, niſi aperto prius & excerebrato capite forcipe tandem extrahentur: Alius quidem maximi Arcani ſe inventorem putat, quòd noverit infantem eductore capitis (*tire teſte*) extrahere, ita ut non opus habeat caput omnino excerebrare: id quod correcturus alius *binis* utitur *uncis* oculis, auribus, aliiſque capitis partibus injectis, quibus violenter extrahit infantem, cui, ſi vivus adhuc educitur, tamen paucis poſt horis aut diebus moriendum eſt: ne dicam, quæ præterea matri incommoda inferantur: *ecce egregiam obſtetricandi artem*! & hæc quidem omnia percommode fiunt *ſub nomine & prætextu infantis jam defuncti! obſtetrix* ait: *omnem meam curam atque operam contuli, malo mederi non poteram, quamdiu infans alte adeò ſuſpenſus erat*: at rei conſulere neſcia ore uteri adhuc ſuſpenſo, mul-

multo minus expediet, illo jam infrà curvamini oſſis ſacri affixo: nec *ipſemet Chirurgus obſtetricans* melius fœtus producendi conſilium adferre novit, præterquam uncis, cultris, forcipibus ſeu eductore capitis (*tire teſte*) infanti vitam adimere, mortuumque ſive integrum ſive fruſtulatim extrahere: Et quidnam aliud relinquitur eligendum, quàm quod in uſu obſervari ſolet? ſcilicet: *ſatius eſſe, unum ſaltem mori, quàm duos, ideoque infantem, ſi nondum exſpiraverit, occidere & extrahere, ut hoc modo Matri vita ſervetur*: heu miſeram optionem, ubi morte infantis vita matri redimenda eſt! vah negligentiam! vah noxium *obſtetricum* inſcitiam! quæ neſciunt parturienti & infanti maturo adeſſe auxilio: Verùm enim verò quiſnam illas accuſaret à nullo unquam meliora doctas? *hactenus utique nemo firmis & Mathematicis fundamentis demonſtrationibuſque hanc Artem ipſis explanavit*; quid igitur mirum, tam craſſis eas inſcitiæ tenebris involutas manſiſſe.

Verùm ut triſte hoc malum præcaveat *obſtetrix*, *omni ſtudio in id incumbat* oportet, ut *os uteri ſuſtineat*, neque id patiatur delabi, quò ſolum infantis caput denudatum, nec utero obvolutum deferatur, quod longe facilius poſtea expeditur & traducitur, quàm ſi utero adhuc circumveſtitum ſit, & in ſinu oſſis ſacri fixum hæreat: Quòd ſi membrana interim loco capitis validius deprimat, eodem modo ac caput illa tractanda; nimirum humorum formatura non impedienda; ſed os uteri ſolùm ſuſtinendum eſt, quod non ſinat delabi obſtetrix, adhibita cautione, ne membranam dirumpat: propterea ſemper late ſatis diſtendat digitos, oræ ſaltem oris uteri, non autem membranæ applicitos, idque perſeveret agendo, uſque dum membrana rumpatur, quo facto caput tractet, uti jam diximus.

Sed videor mihi opponentes audire *obſtetrices*: *quicquid ſcribas, plurimum tamen intereſt inter dictum & factum: non ſemper ad conceptum noſtrum res ſuccedit: quiſnam omnia accurate adeò internoſceret? & licet poſſemus internoſcere, gravidæ tamen noſtrates id non ferunt, nolunt illæ tangi præterquam unico,*

vel ad ſummum duobus digitis, ita quidem, ut ne dolorem affe-ras, nolunt enim incommoda pati, opulentæ præſertim, quæ non niſi tactu molliſſimo volunt tractari. Reſpondeo: me non ignorare, quod multum interſit inter dictum & factum, & quòd facilius ſit de hac re literas facere, quàm eam probe perficere: ſatis etiam cognitum habeo: *obſtetrices* hæc mea præcepta ſine accurata attentione & indefeſſo ſtudio non peracturas eſſe: neque me fugit: gravidas molliculas ſatis eſſe, nec placide ferre dolorem, ſibi ipſis parcentes, ſibique ab *obſtetricibus* parci petentes: charitas etiam & æquitas poſtulat, ut *obſtetrices* caveant, ne ſupervacaneis parturientes afficiant doloribus: inſuper certus ſum: me *obſtetricantibus* nihil præcipere agendum, quàm quod fieri poſſe experientia me docuit: denique non ignoro: gravidas, tenerrimas licet, & quantum poſſunt, fugitantes dolorum, plurimas tamen, eaſque præcipue, quæ rationi & ſano judicio locum dare conſueverunt, animo tam æquo eſſe, ſi monſtraveris, in quo verſentur periculo, ut non recuſent tractari modo maxime neceſſario; hac enim ſola ratione ſupervacuos licet effugere dolores: quibus neceſſariò fiunt obnoxiæ, quæ tempore opportuno modoque convenienti auxilium non admittunt: quæ verò operam neceſſariam non admittunt, in eas ipſas damni culpa conferetur, nequaquam autem in eas, quæ operam ſuam pollicitæ ſunt.

Quando jam *obſtetrix* eò rem perduxit, ut membrana rupta, caputque infantis vertice maxime excluſum ſit, tum non opus eſt, ut os uteri, velut antea, ſuprà ſuſtineat, ſed caput ſimul cum ore uteri ſinat delabi ultra oſſis ſacri curvamen, quod facilius jam præterire poterit maxima parte denudatum, quàm ore uteri adhuc veſtitum: ut verò infans porro educatur, obſtetrix rurſum ambabus, ut ab initio, manibus utatur, alterâ ſcilicet intrinſecus, alterâ extrinſecus applicitâ; huic operæ iterum, adhibeat *judicium*; non quidem, ut antea tradidi, præteritis ſingulis doloribus laborando, ſed *contrario prorſus modo*, quippe *jam cum laboribus cooperandum eſt, atque ceſſandum, maxi-*

ma-

ma dolorum efficacia ceſſante : quare non ſolùm ipſamet *obſtetrix* dolores obſervare; ſed & parturientem ad idem cohortari debet, ut non ſolùm cooperetur, ſed & omni niſu, quoad poterit, in cooperando perſeveret: eum in finem ſingulis vicibus obſtetrix, quamprimum irruentem ſentit novum dolorem, parturientem ejus commonefaciat, ut conjunctis viribus infans promoveatur, idque ſequenti modo: *Obſtetrix altera manu in vaginam uteri immiſſa* dorſo ſeu averſa ejus parte ad inteſtinum rectum converſa, digitorum apices, quouſque poteſt, ſubter caput infantis intrudat, (caute tamen, ne caput nimium prematur) tum manum ibi teneat immotam, donec dolor irruat: *alteram manum extrinſecus abdomini* parturientis imponat, eo circiter loco, quo fundus uteri latet; & quando jam dolor irruere incipit; ipſa ſimul incipiat utraque manu cooperari, manu ſcilicet intra corpus leniter deprimat, nimirum contra oſſis ſacri acumen, quod retrorſum premendum eſt; altera manu extrinſecus uterum leniter reſupinet, ſimulque deorſum premat; *leniter* inquam, ad proportionem nempe doloris ab initio paulatim vigeſcentis, qui uti parturientem ad laborandum ſucceſſive fortius incitat, ita & *obſtetrix* fortius ſubinde deprimere debet.

Sed notandum: quòd hæc *depreſſio externa* nunquam debeat eſſe *vehemens aut violenta*, ſed ſemper *moderatiſſima*; depreſſio autem altera manu *intrinſecus* facta *cum robore* fieri debet, adeò ut *obſtetricem* quidem omnes nervos in eam depreſſionem contendere oporteat, his tamen conditionibus: *primò*: ut depreſſio illa vehemens ſolummodo adhibeatur, quamdiu parturiens ſummo doloris vigore ad laborandum concitatur: dolore verò ceſſante ceſſet & depreſſio: *ſecundò*: depreſſio illa fiat æqualiter manu averſa, non autem nodoſis manus articulis prominentibus: *tertiò*: manum, quàm poteſt, latiſſime diſpandat, ut æqualiter ubique apprimatur: his probe obſervatis omnes quidem vires adhibere poteſt *obſtetrix*, nequaquam ſolicita, ſe parturienti nocituram, quinimo rem gratiſſimam ipſi afferet.

At verò ſecum forſan quis cogitabit: *Nonne obſtetrix hac ratione parturientem dilacerando læderet? aut inteſtinum rectum adeo comprimeret, ut illud vel tandem emoriatur?* ſiquidem plura teſtantur exempla, ſive muliebria parturientium ad inteſtinum rectum uſque, ſive os uteri dirupta eſſe: ſed reſpondeo: modo ſuprà dicto id fieri non poſſe: dirumpuntur autem muliebria aut os uteri, ſi obſtetricantes intruſo in os uteri aut muliebria utriuſque manus digito omnibus viribus incaute diſtrahunt, & ita partes illas dilacerant: ſed in ejuſmodi depreſſione generali id non eſt, quòd timeas.

Porro *obſtetricibus* probe obſervandum eſt: non ſatis eſſe, dicto modo os coccygis omnibus viribus retrorſum premere, ſed ſimul *inter deprimendum manum attrahere debent*, & ſentient, caput infantis ſingulis doloribus validis aliquatenus promotum iri, & ſucceſſive proditurum: manum ita attrahentes, eandem ſimul quidem incumbenti infantis capiti ſubducunt; ſed hoc nihil refert, modò eandem, quamprimum vigor doloris tranſiit, mox iterum immittant, digitoſque capiti rurſum ſupponant, *ſingulis vicibus ſimul cum dolore depreſſionem & attractionem reiterantes*: hoc rite facto experientur, quantum inde ſpatium ſuppeditetur, quàmque januam quaſi aperuerint capiti infantis ad delabendum; cui rei etiam non minus inſerviet manus *extrinſecus* deprimens, abdomini impoſita, infantemque cum utero fortiter propellens: etenim ratio obſervatu digna, cur ſcilicet infans tarde adeò progreditur, hîc loci non ſita eſt in anguſtia oris uteri, neque pelvis, ſed in eo potius, *quòd dolores non commode impreſſionem facere valeant*, infanſque in ſuperiore uteri parte adeò coarctetur, unde tardus ille progreſſus durat, uſque dum ſuperius infantis corpus ſuperius illud ſinuoſum curvamen præterierit, quo facto infans facilè prorumpit & excluditur.

Quamprimum jam obſtetrix infantem gremio excepit, venam umbilicalem aut ipſamet debet præligare & abſcindere, aut alii id faciendum committere; *ipſa* verò *ocyus manu in uterum immiſſa ſecundinam extrahat, uterumque in locum genuinum redigat*,

gat, adhibitâ curâ, ut *is rite contractus probe claudatur*; quo non bene procurato puerperæ uterus ſanguine ſæpe impletur, qui demum conglobatur & concluditur, unde facilè *delirium*, *inſomnia*, *continua febris*, *immodicus ſanguinis fluxus*, & *denique mors infertur*, quæ plerumque ingenti labori imputatur, quum revera ſæpius *ex neglecta uteri purgatione & minus curata conſtrictione* provenerit: equidem non ignoro, & alias dari mortis cauſas, ſed ſatis cognitum etiam habeo, ex dicta ſæpius cauſa illam originem trahere, quam mortis cauſam *prudentes obſtetrices* circumſpecta rerum tractatione facilè poſſunt auferre.

Obſtetricis eſt, ut poſt extractam ſecundinam manu denuo immiſſa *uterum lente reſupinet*, & *deorſum quodammodo ferat*, tam diu morata, donec circa manum conſtringatur uterus, niſi inſtar aſſeris nimium rigeat, uti nonnunquam, ſed raro, contingit: tunc non morandum eſt, donec uterus claudatur; ſed *puerpera ſtudioſe obſervanda*, an mala forſan ſymptomata poſtea indicent, uterum conglobato ſanguine exonerandum eſſe: at ſi vulgari craſſitie ſit uterus, facilè & ſine mora imò commodius contrahitur, quàm *extreme tenuis*, *qui circa manum inſtar madidi lintei vel mille plicis concidit*: utero circa manum clauſo ea extrahenda, ſimulque egerendum eſt, quicquid alieni adhuc reſiduum eſt, ut omnino purgatus ſine impedimento plane claudatur.

Hactenus *obſtetricibus novitiis* tradidimus: quid agendum ſit, ſi ab initio ſtatim vocentur ad parturientem, *cujus uterus pronus in abdomine propendet*, ut, quantum quidem poſſunt, infantem *more conſueto ſine verſione* excludant: At ſi fortè *obſtetrix* per ignorantiam omnia hæc præcepta neglexerit, & inter multas cunctationes titubationeſque eò res pervenerit, ut uteri pars acuminata ſeu inferior in pelvim illapſa ſit, atque os uteri cum capite infantis in curvum oſſis ſacri ſinum perruperit, ibique conſtipetur, ſi in hoc rerum ſtatu membrana rupta ſit capite infantis parum adhuc denudato, ſi parturiens inter multas cunctationes

jam defatigata ſit; tum quæritur: *quidnam obſtetrici arceſſitæ in hoc rerum ſtatu agendum ſit?* Ego reſpondeo: quòd ad partum ejuſmodi parturientis abſolvendum *Viri* potius quam fœminæ auxilium requiratur; quapropter eam *perito cuidam obſtetricanti Chirurgo* tradi præſtaret; etiamſi non diffitear, *expertam etiam obſtetricem* nonnunquam huic operæ parem eſſe poſſe.

Jamjam ſuppoſuimus: *infantis caput parum adhuc denudatum eſſe*: præterea ſuppoſuimus: *infantis caput in curvo oſſis coccygis ſinu fixum quaſi hærere*: exinde concludendum eſt: infantem hîc loci in os uteri aperiendum impetum facere non poſſe; *ſitus* igitur *uteri mutandus erit*: quapropter parturiens diſponenda cubitu *obſtetricanti* non incommodo, ſed appoſito & conveniente: eum in finem parturientem *obſtetricans* in grabato ſeu lecto humili, aut ſuper aliquot pulvinos humi ſtratos collocet, *ut procumbat genibus prono & demiſſo capite*; cubiti ſuffulciantur tot pulvinis, quot ad ſuſtinendum & immobiliter innitendum exiguntur: convenienter id fit, ſi innitatur *fulcro ſedilis inverſi*, pedibus ſedilis (jam ſurſum tendentibus) parieti aut ſpondæ cuipiam oppoſitis, ut parturiens corpus obfirmare valeat, ne moveatur, quod facilè contingeret, niſi ejuſmodi fulcro inſtructa foret.

Parturientem ita capite prono & demiſſo genibus provolutam collocamus, ut mediante hoc cubitu *uterus proprio pondere in imum ventrem deferatur*, & conſequenter *ſe ipſum è curvo iſto oſſis coccygis ſinu proripiat*; quod ut eo citius & commodius fiat, *obſtetricans* manu ſeu digitis in vaginam *pone* inter inteſtinum rectum & caput infantis immiſſis uterum deprimat, donec os uteri eouſque repellatur, ut ſpatium ſuppetat idem os manu ſuſtinendi, ne delabatur, utque capiti infantis locus detur faciendi depreſſionem in os uteri, ejuſque aperiendi, quò tandem magna parte denudetur, neque tamen permittatur, ut os uteri iterum in ſinum oſſis coccygis delabatur: utero tandem cum infante eouſque repulſo *obſtetricans Chirurgus* porro infantis plenam excluſionem eo modo perficere poteſt, uti ſuprà *obſtetricibus*

tra-

tradidimus, id quod temporis redimendi gratia hoc loco non repetemus.

Quamvis autem infantis excluſio hoc modo concipiatur, & nonnunquam à *perito Chirurgo obſtetricante* perficiatur, ſi nimirum parturienti ſufficientes adhuc vires & dolores ſuppetant; eam tamen & alia ratione experiri licet, ſi metuendum ſit, ut parturiens ad abſolvendum proſpere partum viribus & doloribus deſtituatur: idcirco parturiente ut antea collocata, uterum (uti dictum) depreſſum *obſtetricans* porro, quantum poteſt, repellat, donec os uteri ſurſum in amplius pelvis ſpatium reductum commodius aperire manu, eamque immittere poſſit, *qua capite infantis ſemoto pedes quærendi*, neque ceſſandum eſt, donec eos invenerit, verſoque infante in oſtium produxerit, digitis pedum, quantum poteſt, deorſum ad matris inteſtinum rectum converſis: Pedibus jam in oſtium productis non opus eſt, ut parturiens porro capite & ſuperiore corpore prono decumbat; ſed verſa & reſupinata ſe præparet ad valide deprimendum, quum res poſtulaverit: *Obſtetricans manu interea intra corpus ſemper infantis pedes tenens*, jam eos attrahere debet, quoad clunes venterque excluſi ſint; tum *infante probe apprehenſo*, *altera manu ventri ſuppoſita*, *altera autem tergo injecta* parturientem, ſi dolorem non ſentiat, jubeat, ut ſe gerat, quaſi dolore concitaretur, ſcilicet *omnibus viribus deprimat*, *quaſi infantem enixura*, quod dum illa præſtat, *obſtetricans* continue (attamen lente) trahere debet, ut hoc modo caput pariter cum brachiis excludatur.

Cognito jam, qua ratione parturiens adjuvanda ſit, cujus uterus *pronus nimium propendet*, cujuſque infans *recte*, id eſt, *capite prævio* in oſtium tendit; porro videndum quoque erit: qua ratione uterus ejuſmodi propendulus tractandus ſit *infantibus in eo prave poſitis*: Quemadmodum enim prava infantis verſio in qualicunque uteri poſitura locum habet; ita etiam in hac locum habere poterit, ſiquidem manus, pes, cubitum, vena umbilicalis, mentum, aut facies, clunes, aut aliud membrum

prævium prodire nonnunquam poterit; quare neceſſe eſt, *novitias obſtetrices* noſſe, *quibus indiciis pravi iſti infantum ſitus internoſcendi ſint*: præterea: *quid ad tales infantes oblique praveque ſitos expediendos agendum ſit.*

Ne verò in hac materia nimis prolixus ſim, paucis dicam: varios iſtos infantum ſitus *tactu* dignoſci poſſe, ſicut alibi traditum eſt: eodem enim modo ſitus infantum internoſcitur in *obliquo*, ac in *recto* utero: neque etiam in hac uteri poſitura diu hæſitando opus eſt, quodnam præciſe membrum in oſtio prævium exhibeatur, ſatis eſt, ſi *obſtetrix* obſervaverit, caput non exhiberi, ut ſciat, *pedibus* infantem extrahendum, & proinde tempus non otioſe terendum eſſe, ſi ſe ipſam huic operi parem judicare auſit; alioqui *expertus Chirurgus obſtetricans in auxilium vocandus eſt*, qui hoc effectum reddat, dum vires matris & infantis adhuc vigent, membranâ nondum ruptâ, uteroque adhuc in ſuperiore pelvis parte ſuſpenſo: fœminâ igitur in ſella parturientium collocatâ, ita ut in anteriore parte culcitræ ante latius patentis erecta ſedeat, ipſe manu in vaginam immiſſa os uteri ita diſponat, ut ad aperiendum aptum ſit, quod jam multo commodius aperitur, quàm ſi caput infantis prævium ſit: quo facto unum primò aut duos, deinde tres & ſucceſſive quinque pariter digitos in os uteri ingerat, eoque ampliato in uterum penetret: tum membranam dirumpat, aut, ſi ſatius cenſeat, moretur, dum ſua ſponte rumpatur, porro quæſitos pedes in oſtium producat, curans ut digiti pedum ad matris inteſtinum rectum converſi ſint, & ita tandem infantem extrahat modo ſuprà dicto de hac poſitura uteri obliqua.

Sed quæret forſan quiſpiam: *Cur in hac obliqua uteri poſitura mox ſuadeam infantes pedibus potius extrahere? & cur infantes caput prævium exhibentes non item mox pedibus extraham?* quum talium infantum excluſio in ejuſmodi prave ſito utero tam difficilis & periculoſa ſit? ad quæ reſpondeo: in hac prava uteri & infantum poſitura facilius infantis verſionem ſuccedere, quàm ſi caput prævium fuerit, infanti item, ſi caput aut pedes præbeat,

beat, commodiſſimum concedi tranſitum: præterea quamvis (ſecundùm novas haſce demonſtrationes meas obliquæ uteri poſituræ) verum & infallibile ſit, *tutius ſcilicet & facilius ab initio ſtatim laborum infantem verſum pedibus extrahi*, (etiamſi caput prævium prodeat) quàm permitti, ut capite prævio prodeat; ſuprà tamen etiam propoſui, infanti capite prævio prodeunti progreſſum concedi poſſe, *ne ſtatim ab uno extremo ad aliud tranſeam, aut uno quaſi ictu omnem Veterum ſtructuram deturbarem*; præſertim quum hic ipſe obliquus uteri ſitus inter quatuor poſituras maxime inconvenientes commodiſſimus adhuc ſit, & infans concurrente fideli auxilio vivus adhuc excludi poſſit, licet plurimi auxilio deſtituti pereant.

Verùm enim verò ut plane & aperte profitear, quod res eſt, uti ingenue verum dicere decet, *etiam ſi propriæ praxi id diſſentiat*, præclare eloquar cogitata mentis: ſcilicet, *quòd in quacunque uteri obliqua poſitura tutiſſimum, promptiſſimum minuſque dolorificum cenſeam partum accelerare infantes pedibus extrahendo, idque in principio ſtatim laborum, ante vel mox poſt effluvium aquarum, quamprimum certus ſis, parturientem genuinis pariendi doloribus laborare*: quòd ſi hac methodo procederetur, uti vel tandem aliquando factum iri confido, incredibilis ſane multitudo mulierum & infantum, aliter pereuntium, ſervaretur: Denique addendum eſt: obliquam hancce uteri poſituram commodius adhuc admittere excluſionem infantis, *prævio capite prodeuntis*, quàm ſequentes, ubi uterus in alterutro latere ſitus eſt, aut ad lumbos apprimitur.

CAPUT XLVII.

De partu difficili, ex utero ſpinæ dorſi nimis appreſſo.

EXperientiâ ego edoctus ſum, & eâdem magiſtrâ omnes veritatis ſtudioſi *obſtetricantes* erudientur: *uterum loco nativo emotum nimium ſæpe reſupinari, aut ad ſpinam dorſi adigi*,

unde os vel oſtium ejus non ſolum alte nimis in ventrem elevatur, ſed & adeò obliquatur, ut *vaginæ recto tractu non amplius reſpondeat*; ſed contrà ſuperior vaginæ pars eouſque inflectitur & incurvatur, ut potius figuram *normæ triquetræ*, quàm *lineæ rectæ* referat plus minus, prout ſcilicet uterus ſpinæ dorſi plus minus apprimitur, lumbique parturientis plus minus ſinuoſi ſunt.

Prava hæc uteri poſitura præternaturalem & difficilem partum neceſſariò inducit, niſi *prompta ſolertique manu ſtatim ab initio* parturiens & infans in integrum reſtituantur: quapropter *obſtetricem* ſummo ſtudio & attentione *primo ſtatim tactu* oportet percontari, num pravam hujuſmodi poſituram uteri ſentiat, ut *primo ſtatim laborum impetu* matri & infanti auxilio ſit, nec longas nectat moras, uti plures *imprudentes* ſolent *obſtetrices*, quarum culpâ, quòd hujus incommodi ignaræ ſint, mater & infans non raro occumbunt.

Id ſcire volo *obſtetrices novitias*, quòd ſcilicet è poſitura uteri prius monſtrata neceſſariò ſequatur, *caput infantis, quàm quidem poteſt, optime verſi in oſſa pubis impingere*, dum enim egredi infans allaborat, tam à propriis conatibus, quàm doloribus valde deprimentibus in hoc rerum ſtatu ad oſſa pubis violenter adigitur, ubi mollius capitulum hærens quodammodo infringitur, & magis ſubinde imprimitur, unde, quia non poteſt in cavitatem pelvis delabi, etiam mater infantem eniti nequaquam poteſt, niſi caput prius inde remotum in cavitatem pelvis inducatur.

Non raro parturientem biduum triduumve, quin & quatriduum laborare, neque tamen partum eniti contingit, & quod plus eſt, primis nonnunquam diebus *dolores maxime vigent*, ita ut irritis defatigata laboribus *infanti animam inſcienter extinguat*, cujus rei culpa in inſcitiam *obſtetricis* conferenda eſt: denique *nullo fere aut languido doloris impulſu infans mortuus ſponte quaſi excluditur*, ſed ſingulari Dei providentia id fit ad conſervationem matris, quæ aliâs plerumque ſimul occumbit, & moribunda ſæpe fœtum edit exanimem.

Quò

Quò verò *obſtetricibus novitiis* innoteſcat hujus rei cauſa, & qua ratione præcavere poſſint, diligentius ea explananda erit: *Imperitæ Obſtetrices* parturientem tactu explorantes, quando capitulum infantis, utpote oſſibus pubis impactum, non ſentiunt, parturienti ejuſque cognatis præſentibus dicere ſolent: *infans nimis adhuc ſuſpenditur, ut tactu aſſequi non valeam, opus eſt, ut prius delabatur*: ſicque infantis deſcenſum præſtolantur, qui tamen delabi nequit: Vel: Situm infantis tactu percontantes, ſi per intermedium uterum rotunditatem quandam & duritiem ſenſerint obviam, quam non male pro capite habent, tum dicunt: *infans bene verſus eſt*: tumque dolores ſolùm efficaces expectant, quibus infans propellatur; ſed ſpes illas fruſtratur, ignorantes, caput infantis ad oſſa pubis hærere, unde neque matri neque infanti ſunt auxilio, quare non rarò ob iſtam inſcitiam utrique occumbendum: Hæc inſcitia inde potiſſimùm originem trahit, quòd tactu non poſſunt clare internoſcere uterum & vaginam, neque os uteri probe diſtinguere à partibus infantis ad excluſionem præviis, ſive à membrana humores continente; quum tamen *obſtetricis* ſit, ſingulas partes rite dijudicare poſſe; tum certe non ignoraret, ubi & quomodo infans ſitus ſit, ac conſequenter prompte & omni mora rupta auxilium ſubminiſtraret.

In hoc pravo uteri ſitu, de quo nobis hîc ſermo eſt, *obſtetrix probe attenta os uteri aut omnino non aut parum ſaltem tangere poterit*, niſi jam late ſatis pateat, atque tum adhuc aliquam ſaltem circuli partem attingere licebit; capite enim infantis ſuprà in oſſa pubis impactum erit: tota ergo ſuperior oris uteri ora prorſus non poterit tangi digitis, utpote qui inferiorem ſolùm oris aperti partem aſſequi valent: atque tum ii *prudenter* adhuc & *caute* inter cervicem veſicæ & os uteri immittendi ſunt: *obſtetrix* enim digitos poſticam verſus ad inteſtinum rectum intrudens nil niſi *ſacculum clauſum* offendit, & parum validius premens præ inſcitia facilè ſibi perſuadet, infantis ſe capitulun ſentire, non dijudicans, utero adhuc tectum eſſe, ac ſe fruſtra ejus deſcenſum

præ-

præſtolari: *Obſtetrix ſagax* in hoc rerum ſtatu *proxime cervicem veſicæ ſentiet oram aliquam lunatam*, quæ oris uteri eſt, quòd ſi digitis illac penetraverit, etiam *capitis partem duram, globoſam, lævemque*, ſive *verticis aperturam* ſentiet, unde certò colligere poteſt: *infantem pariter cum utero ſpinæ dorſi nimis apprimi*: quum igitur certo certius ſit, quo magis infans ad hæc oſſa à doloribus apprimitur & conſtipatur, eo difficilius inde removeri, imò cerebrum quidem infringi poſſe, ut ſubita morte pereundum ſit ipſi, abjecta omni cunctatione infanti ſuccurrendum erit, hiſce ſequentibus obſervatis:

Primò: Quamprimum *obſtetrix* pravum hunc ſitum obſervaverit, parturientem prohibeat, *ne valide cum doloribus allaboret*, ſed iſtos potius ſuſtinendo prætermittat, uſque dum ſitus infantis correctus ſit, obſtetrixque denuo laboris commonefaciat.

Secundò: Jubeat *obſtetrix* parturientem (ſi quidem poteſt) è veſtigio mejere, ut veſica exoneretur, nec periculum ſit preſſione ejus lædendæ: (ſive illa preſſio fiat à capite infantis, ſive *obſtetricantis* manu, dum capite infantis extricando occupatur) quòd ſi pauciores adhuc & minores dolores parturientem urgeant, ac membrana nondum rupta ſit, *leni* etiam *clyſtere alvum ciere licet*, ut omnia prius obſtacula, quantum fieri poteſt, removeantur.

Tertiò: Parturientem *obſtetrix* convenienti poſitura collocet, quò auxilium commode ſubminiſtrare queat: nimirum *in ſella perforata plane primùm reſupinetur*, in principo ſcilicet, ſi infans oſſibus pubis nondum valide appreſſus fuerit: aliâs conducibilius foret, ſuperiorem corporis partem demiſſius collocare, quàm inferiorem, quò uterus cum infante faciliùs retrocedat.

Quartò: *Obſtetrix* digitis alterius manûs (ejus ſcilicet, quæ rei maxime accommoda foret) *oram oris uteri caute prehenſam poſticam verſus ad inteſtinum rectum premat ſive trahat*: attamen hoc non prius aggrediatur, quàm alteram manum abdomini parum ſupra oſſa pubis oppoſuerit, tunc facilius ſuccedet opus

pus ambabus ſimul manibus operanti: externa ſcilicet manu caput infantis parum retrudat primò, & mox deprimat; interna verò manu os uteri retrahat ad inteſtinum rectum itidem deorſum: quum jam ſenſerit, caput infantis cum utero aliquatenus loco moveri & delabi, moneat parturientem, ut erigat corpus ſuperius, ita tamen, ut ne inferius moveatur; id eſt, ſe ipſam incurvet, & pronam, quoad poteſt, inflectat, *quaſi ſe erigeret, & ad dejiciendum conquiniſceret*: interea *obſtetrix* curam intendat, ut manûs dicto jam modo probe locatas contineat: parata (dum parturiens inflexu corporis infantem cum utero à tergo levat & propellit) ad caput antè deprimendum, quò rectà in cavitatem pelvis delabatur.

Quintò: Capite jam expedito, & ab offendiculo vindicato *Obſtetrix parturientem moneat, ut jam doloribus intenta, quantum poteſt, cum illis allaboret* ad propellendum porro infantem penituſque excludendum; quapropter eandem ſinat laborare corpore ut plurimum ad ſedendum compoſito, aut in genua etiam provolutam cubitis commode ſuffultis.

Sextò: quòd ſi verò infans jam dudum oſſibus pubis impactus hæſerit, antequam *obſtetrix* advenerat, vel: ſi illa parturientem cum infante inſcitiâ alius *obſtetricis* neglectam in miſero hoc ſtatu inveniat, *ſupinam retrorſum omnino inclinet, capite demiſſo, & corpore aliquatenus elevato, tentetque modo ſuprà dicto caput infantis deprimere*; ſed curam intendat oportet, ut non ſolùm ſuperne deprimat, ſed *prius parum retrudendum & tum ſimul deprimendum eſt*, nam oſſa pubis nonnunquam impreſſionem ſeu ſtrigam in caput infantuli faciunt, qua de cauſa id non deprimi poteſt, quin lædatur, niſi prius parum retrudatur.

Septimò: Si forſan in hoc ſitu membrana jam rupta, & ore uteri latius ampliato caput infantis non parum denudatum ſit, *obſtetrix* miſſâ uteri orâ *digitos inter caput & oſſa pubis intrudere*, & quodammodo ſuperiori capitis parti, ſeu altius ſuperiori oris uteri oræ applicare, & hoc modo caput ſimul cum ore uteri deorſum trahere ſtudeat.

Duo potiſſimùm hîc & in quovis partu difficili requiruntur: *Sanum ſcilicet judicium*, & *conveniens rerum leniter prompteque tractandarum actio*: ubi hæc inveniuntur, ibi & Benedictio Divina præſto eſt; Deus enim dona ſua coronat: quicunque autem ſine genuina rerum cognitione & ſine actionibus convenientibus omnia à Benedictione Divina præſtolantur, negligentes, quæ facienda erant, ii Deum tentant, & officio ſuo deſunt: Equidem fateor, nos partum naturalem efficere non poſſe, Deus dolores vireſque ſuggerit, cui etiam pro omnibus debetur gloria: quemadmodum Ipſe nobis victum & amictum ſuppeditat, fruges ac muſtum producit maturatque: At verò Agricola & Hortulanus, qui tempore ſementis dormiens ſerere negligit & plantare, poſtea non habet, unde meſſem faciat: aut qui, quod ſevit & plantavit, non ſarrit, nec putat, nec rigat, nec alia neceſſaria ſuppeditat, eidem & nulla emolumenti vel benedictionis divinæ ſpes eſt: ita etiam parturiens ſine opera & adminiculo humano interdum eniti non poteſt: is namque effectus eſt maledictionis divinæ; hæ pœnæ mulierum, ob tranſgreſſionem illis à Deo conſtitutæ: neque hoc ipſo Potentiæ Divinæ derogatur, Qui omnia poteſt, quæ vult, ſed non omnia vult, quæ poteſt: & Qui dignatus eſt nobis iſtiuſmodi moleſta negotia injungere, ut hoc modo hujus patientiam, illius verò induſtriam charitatemque, in quoſdam item judicia ſua ſimul exerceat, quibus omnibus ſuam ſibi gloriam vendicare novit.

Verùm ſi forſitan infans nimium comprimatur, caputque prægrande fuerit, ita ut ſine multo labore in cavitatem pelvis induci nequeat, ac diutina potius carnificina expectanda ſit, quàm exoptatus enixus, uti hoc rerum ſtatu fieri ſolet, ego ſuaderem *allaborare*, (antequam extremum imminet periculum) *ut pedes aſſequi valeat*; ſed iſte labor *Viris* potius competit, quàm mulieribus; quapropter, niſi *obſtetrix* alacriore judicio ac prompta validaque manu gaudeat, hoc opus *perito Chirurgo obſtetricanti* committat oportet, qui partes mulierum internas penitius no-

novit, quàm plerumque *obſtetrices* ſolent: dixi, quòd *ſuaderem allaborare:* in ejuſmodi enim infantis poſitura excluſio non niſi cum labore, eoque difficili ac moleſto perficitur, idque ob tres haſce rationes.

Primò: Quia in hoc caſu *os uteri* plerumque *minus apertum eſt*, lenta vi demum aperiendum; *lenta vi* inquam: nimia enim feſtinatione parturiens excruciatur, proinde *manus probe inungenda eſt*, unuſque primò, deinde plures digiti in os uteri intrudendi, ac inibi ſenſim diſtendendi, ut plus ſpatii acquiratur: porro quinque pariter digiti immittendi, itidemque diſtendendi ſunt; denique ad brachiale uſque intrudenda manus, eamque diſpandendo & reſtringendo orificium uteri magis ſubinde dilatandum eſt, prout ſcilicet id commodius effici ſentitur: caput infantuli, quoad poteſt, ſubinde retrudendum ac ſemovendum, tum ulterius in uterum ſenſim penetrandum eſt, adhibitâ curâ, ne infans uterûſve lædatur: digitorum etiam ſenſu internoſcendum eſt, *an inter membranas ſecundinæ & uterum manus verſetur*, an inter infantem & ſecundinæ membranas; nam *ſi inter ſecundinam & uterum verſetur, cave ulterius promoveas illam*, ſed parum retractam inter ſecundinæ membranas & infantem immittito, quando nimirum in fundo uteri pedes quærendi ſunt: & diligenter advertendum, ut *ab uteri orificio uſque in ipſius fundum manus proxime infantuli corpus inſeratur*, ſic enim uteri lædendi minus periculum eſt, & percommoda occaſio datur partes infantis dignoſcendi, ut pedes certius invenire poſſis: membranam etiam ab initio hujus inſtituti (ſi nondum rupta ſit, ac nihilominus veri dolores urgeant) digitis dirumpere non dubitet *obſtetricans*, ſi nimirum tempeſtivum ſit: equidem humores augeri convenit, quoaduſque os uteri iis dilatari percipiatur; interim ad quemvis doloris impetum caput, quoad poteſt, ſemovendum; tum ſtatim poſt ruptam membranam manus immitti poteſt: ſin percipiatur, quòd humores impreſſionem non valeant facere ad aperiendum os uteri, tunc illud *obſtetricante manu* aperiendum eſt, eoque ſatis aperto membranarum diruptione aquis pro-

rumpendi locus dandus, ac ſtatim exadverſo, uti dictum, manu juxta corpus infantuli immiſſa pedes quærendi ſunt.

Secundò: Quemadmodum multi laboris opus eſt, anguſtum os uteri, quod nondum ſatis patet, aperire; ita ſane haud minus negotii faceſſit anguſtum os uteri, *capite inſuper infantis obſeſſum*, ſi per illud in fundum uſque penetrare velis; unde non eſt, quòd mireris, quum non niſi multo labore & patientia pedes invenire noveris.

Tertiò: Experieris, *longitudinem viæ* ejuſque *flexum obliquum* à pudendo muliebri in fundum uſque uteri (in ejuſmodi vaſe occluſo ubi exiguum adeò ſpatium datur, & vehemens compreſſio urget) laborem perdifficilem reddere: anguſtum enim & flexuoſum iter difficilem concedit tranſitum.

Quartò: Adde & hanc difficultatem, quòd ſcilicet *brachium* cujus manus operam hanc præſtat, *juncturam ſeu flexuram non habeat*, & propterea circa medium viæ flexuoſæ ad ejus curvamen ſe minus accommodare poſſit, item, quòd *oſſa pelvis brachio* etiam *non cedant* aut flectantur, unde brachium ſæpius adeò comprimitur, ut obſtupeſcat ſenſuque deſtituatur, aut adeò cruciatur, ut aliquandiu ab opere abſtinendum ſit, brachiumque alio loco ponendum; quare hæc opera non immeritò *labor* appellatur; *validiſſimus* enim *Chirurgus obſtetricans* in hac uteri infantiſque poſitura leviter etiam veſtitus frigore hyemis intenſiſſimo ita laborare poteſt, ut capilli madeant ſudore.

Quòd ſi jam ad alterutrum aut ambos pedes perveneris, ii detrahendi ſunt, niſi brachiis impliciti, aut crura tranſverſim ſibi invicem impoſita ſint; iſta igitur membra diligenter perſcrutanda ſunt, quæ niſi diſtingueres, brachium nonnunquam aut crus facilè frangeres, uti hoc infortunium nonnulli habuere. Maxime conveniens eſt *ambos pedes ſimul detrahere*, (ſi conjunctos invenias) ſemperque, ſi poſſibile ſit, *digitos eorum faciem verſus convertere*: at nonnunquam alterum ſaltem pedem invenire & detrahere licet, quod utique faciendum eſt, quia tum ſpes eſt, & alterum (ut plerumque fit) eò facilius inveniendi:

di: Sin verò difficulter eum invenire poſſis, *prior pes alligandus eſt injecto poſt calcem linteo quatuor digitos lato*, quod manu extra corpus contortum tenetur: tum iterum manus ſecundùm ductum cruris inventi aſcendit, probe ſcilicet obſervato, *dextrumne an ſiniſtrum pedem prius acceperis*, hac enim ratione cognitum habebis, an dextrâ an ſiniſtrâ alter pes commodius protrahi, aut qua ratione perſcrutans manus aptius dirigi poſſit. Si pedem jam inventum (ſive rectum ſive inflexum) examinaveris *digitis ſuis*, facilè dignoſcere poteris, an dexter adhuc quærendus ſit, an ſiniſter, is enim *halli* latus neceſſariò claudet, ſeu interiorem pedis partem: ideoque *dorſum* (ſeu exterior pars) *manûs* ad inquirendum alterum pedem adhibendæ inter immittendum *debet converſum eſſe ad interiorem pedis partem*, & hoc modo aſcendat ad clunes uſque aut ventrem infantuli, ubi neceſſariò alterius pedis principium datur; inde porro ductu femoris ad crus, & denique ad inferiorem pedem deſcendendum eſt, qui acceptus quamprimum in oſtium deducatur modo poſituræ infantuli maxime accommodo: *nec quicquam violenter, ſed omnia via naturali caute peragenda ſunt.*

Quòd ſi jam binis pedibus in oſtium productis invenias, *illos prave ſitos* eſſe, digitis ſcilicet ſurſum, calcáneiſque deorſum verſis, ab eo tempore cogitandum eſt *de lenta inverſione infantis*, quæ fit, dum pedes ſenſim extrahuntur; altera ſcilicet manus ſubter infantis corpus, quoad poteſt, in altum promota inter extrahendum *torquendo* adjuvat, donec vel tandem infantis venter digitique pedum deorſum vergant, tunc enim caput infantis in tanto periculo non verſatur, ut *mento adunco* in oſſibus pubis hæreat, quin potius facilius tranſire poteſt: pedibus infantis ventreque ad uſque pectus excluſis *neutiquam opus eſt*, (ut alii Scriptores tradunt) *brachiis ſucceſſive detrahendis deſudare*; ſed altera manus tenet pedes, dum altera ſubter ventrem pectuſque, quouſque poteſt, penetrat; aut, pedibus *obſtetricantis* gremio inſidentibus alte-

ra manus ſuprà, altera infrà corpus leniter; at probe tamen, comprehendat: tunc parturiens exhortanda eſt ut omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *ſive dolores ſentiat ſive non*, ii jam non præſtolandi ſunt, ſed parturienti demonſtrandum, ipſius labore vel depreſſione infantem jam temporis puncto excludi poſſe, data ſpe certa, partum mox abſolutum iri.

Obſervato, jam parturientem omnes nervos intendere, impetumque in infantem facere, & *obſtetrix* indeſinenter eum detrahere debet, unde tandem partus abſolutus ſequetur: ego utique infantum excluſionem hac ratione ſemper abſolvi, ita ut ne ullum quidem caput in orificio hæſerit, nec ulli corpori infantili, ne emortuo quidem & jam male olenti caput à collo avellerim, ſed infantes hac ratione ſeu vivos ſeu mortuos nunquam non integros extraxerim; quum contrà alii Scriptores (uti ipſimet fatentur) ſæpius truncum à capite avellerint: quòd ſi forſan difficilius res ſuccedat, quàm plerumque ſolet, digito inferne intruſo meatus dilatari, aut eodem indito in os infantuli ſenſim is attrahi poteſt: itidem ſi caput ægre tranſeat, (quod tamen raró contingit) *alterutrum quidem brachium detrahere licet*, & porro caput dicto modo expedire; at *nunquam utrumque brachium detrahendum eſt*, nam plura id incommoda, quàm commoda importaret.

Ne mireris quæſo, benevole Lector, caput cum binis brachiis ſimul oſtium pertranſire poſſe, minus periculoſa hæc methodus eſt quàm vulgaris; prius enim brachiis ſecundùm corpus detractis, quid aliud niſi ori uteri anſa datur, ut inſtar tendiculæ ſive laquei circa collum infantis contrahatur, & caput compreſſum retineat? quod fieri non poteſt brachiis ab utroque capitis latere ſitis, neque brachia ab utroque capitis latere tantum craſſitiei aut impedimenti afferunt, ut plerumque putatur; temporum enim planities iis locum concedit, & anguſtia oris uteri, tanquam partis extenſivæ aliquatenus adhuc laxari patitur: Ego ſane hanc methodum optimam duco, ac aliis

aliam

aliam liberam relinquo: Et quia *obſtetrices* hujus poſituræ periculum ægre ſibi concipere cenſeo, niſi expreſſa ipſis præſentetur, ideoque clariorem ejus ideam capere poſſunt inſpicientes 34. 35. & 36. *Figuras*, quæ hîc ſucceſſive ſubſequuntur.

Explicatio 34. 35. & 36. Figuræ.

Fig. 34.

a a Duæ Vertebræ.
b b Circumferentia deſignans ventrem.
c c Ambitus uteri.
d d Oſſa coxendicis.
e e Oſſa pubis.
f f Acetabula, in quibus verſantur capita oſſium femoris.
g g Oſſa ſedentaria.
h Infans in utero, tergo matris plane incumbens, tergo ſuo oculis aſpicientium obverſus, capite in oſſa pubis impingens.
i j j Vena umbilicalis.
k Secundina ſive placenta uteri.

Fig. 35.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Oſſis ſacri exſtantia.
f f Circulus repræſentans ventrem.
g g Uterus.
h Infans humeris oſſibus pubis incumbens.
j Humerus infantis.
k Secundina.
l Infantis caput in cavitate pelvis.
m m Apertura ſeu via pelvis, quà caput corpuſque infantis debet tranſire.
n Acetabulum oſſis coxendicis.

Fig.

Fig. 36.

a a a Tres vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Dorſum, ſive poſterior exſtantia oſſis ſacri.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, vertebris lumborum incumbens.
h Infans retrorſum inverſus, capite in cavitate pelvis verſante, humeriſque in oſſa pubis impactis.
j Humerus infantis.
k Placenta uteri.
l Caput infantis in cavitate pelvis, magis denudatum, quàm res ipſa fert, ut poſitura ipſius appareat.
m m Via ſeu meatus, quà infans inter oſſa tranſire debet.
n Acetabulum ſive pyxis oſſis coxendicis.
o Locus umbilici.
p Vena umbilicalis.

Ulterior 34. 35. *&* 36. *Figuræ explicatio.*

Hæ *tres Figuræ* hic loci conjunctæ ſunt, quia in principio animus non erat, duas poſteriores exſculpi; pictor enim deſiderio meo non poterat ſatisfacere genuinam iſtorum infantum poſituram accuratius exprimendo: poſtea verò plurimis Figuris jam exſculptis, quum 34. *Figuræ* deſcriptionem relegebam, viſurus an corrigenda ſit, tum cognoſcebam quidem, *hanc Figuram* parum luminis præbituram eſſe Lectori, niſi duabus aliis hanc explicarem, ut *unam eandemque Figuram* varie à diverſa parte conſpicere poſſit, quapropter duplicem hanc Figuram adjunxi.

Figura 34. exhibet infantem *bene verſum* in utero obliquo: *bene verſum infantem* dico, quoniam *vertice ori uteri imminet*, nam in hac re Scriptorum ſententiæ communi accedo, ſi nimirum cum illis ſupponitur, non opus eſſe infantem vertere & extra-

trahere, in qua ſententia perſiſto, uſque dum rei veritas de ea recedere cogat: Quamvis autem hic infans in utero bene verſus ſit, facilis tamen partus haud expectandus eſt ob uterum obliquum, quod quidem ex inſpecta *hac Figura* nemo ſibi facilè perſuadebit; *octava* enim *Figura*, exhibens bene verſum infantem in bene locato utero, nullo modo ab *hac* 34. *Figura* differre videtur, niſi quòd in hac infantuli caput ſuper pelvi adhuc poſitum ſit, in altera autem in cavitatem pelvis jam illapſum ſit, unde idonea foret ad exprimendam unam eandemque poſituram uteri & infantis, quare res poſtulabat, eandem poſituram *alia* adhuc *Figura* clarius exprimere.

Uterus in *hac* 34. *Figura* longitudine ſua parturientis ſpinæ dorſi aut lumbis incumbit, quantum quidem ejus ratio admittit, plane & quam maxime appreſſus; conſequenter fundus uteri diaphragmati imminet, non autem ad umbilicum converſus eſt, quæ uteri poſitura in cauſa eſt, quòd caput infantis neceſſariò *tranſverſim* pelvi imponitur, & vertex oſſibus pelvis apprimitur, quod plus minus fit, prout ſcilicet parturientis *lumbi* plus minus *ſinuoſi* ſunt; quippe prominens oſſis ſacri curvamen cum ultimo verticillo ſeu duabus poſtremis vertebris in mulieribus incurvos ſinuoſoſque lumbos habentibus componunt *exſtantem gibbum*, (ut in *ſecunda Figura* videre eſt) qui hoc rerum ſtatu os uteri cum capite infantis altius extollit, unde os uteri cum vertice infantis altius ſitum eſt, quàm oſſa pubis, in principio ſcilicet, antequam caput à doloribus in cavitatem pelvis depreſſum eſt; quapropter poſtea infantulus ille in pelvim illabens neceſſariò quàm maxime incurvatur & coarctatur: quod ut clarius pateat, inſpiciatur 35. *Figura*, exhibens eandem poſituram tam infantis quàm uteri, præterquam quòd in hac caput infantis in cavitatem pelvis jamjam illapſum eſt, quod in 34. *Figura* oſſibus pubis adhuc impactum in pelvim nondum delabi poteſt.

In *hac* 35. *Figura* infans in ſiniſtrum ſuum latus incumbens exhibetur, cujus caput in cavitatem pelvis illapſum eſt; ubi

verò antea caput impegerat, *ibidem jam humeri hærent*, infanſque ſitu prius percommodo ac libero gaudens (præterquam quòd caput oſſibus pubis imprimebatur) *arctiſſimè jam conſtringitur*, quia cervix ita incurvatur, ut fere ſuprà quàm poteſt, extendi opus ſit, idcirco omnibus fere infantibus hoc modo prodeuntibus moriendum eſt; hac enim compreſſione nervis cervicis nimium extentis, vaſiſque nimium intercluſis humorum curſus impeditur & ſiſtitur, unde & infans deſinit vivere.

Quærenti igitur: *quamobrem hic infans tranſire non valeat*? reſpondeo: ob ſequentes rationes: *primò*: quia caput detinetur & retardatur in anguſtiore cavitate pelvis, *quam nullum caput tranſire poteſt*, (*etiamſi bene prodierit*) *ſine compreſſione quadantenus violenta*: quoniam verò caput in hac poſitura neque pondere infantilis corporis, neque dolorum impetu deprimi poteſt, quoaduſque humeri ad oſſa pubis impacta hærent, ideo caput ad impetus dolorum quàm maximos immobile manet, & ne tranſverſum quidem unguem promovetur. *Secundò*: Quia *humeri oſſibus pubis ita affixi delabi* non poſſunt, quandiu manu obſtetricante aut dolorum efficaciâ ab iſto offendiculo non liberantur.

Raro fit, ut *pelves ampliores*, *capita parva*, & *manus puſillæ* caſu felici in unum conveniant, quemadmodum res exigit; quapropter hîc loci *humeri manibus difficulter liberari poſſunt*: nam ſi pelvis parva, & caput infantis magnum ſit, nullæ, *ne quidem minutiſſimæ manus mnliebres* juxta caput penetrare poſſunt humeros liberaturæ atque detracturæ: ſin autem parturienti *ampla pelvis*, infanti *parvum caput* obſtetricique *minutæ* & *ſubtiles manus ſint* unà cum *ingenio ſolerti*, tum fieri id quidem (attamen laborioſiſſime) poteſt.

Dolores infantem ita ſitum deprimendo ægre trajicere poſſunt ex hoc: quòd viribus parturientis à primis doloribus fractis (dum caput ab oſſibus pubis in pelvim depreſſerant) dolores poſtea ſæpe minuuntur, capite in pelvim jam delapſo,

vi-

vireſque jam deficiunt, quas potius vigeſcere opus eſſet, quò infans, jam adeo coarctatus, ac non ſolùm capite, ſed & humeris detentus, trajici queat: id dicere volo: ſcilicet *opus eſſe, ut vires diminutæ jam augeſcant, doloreſque jam decreſcentes pigreſcenteſque, frequentiores & validiores ingruant*, ad expellendum protinus infantem; quippe *major jam dolorum impetus & depreſſionis vis exigitur quàm antea*, etenim ante illapſum capitis in pelvim aquæ nondum effluxæ præibant, capiti viam quaſi monſtrantes: aut fieri quidem poterat, ut aquæ os uteri dilatantes capiti occaſionem præberent facilius in pelvim illabendi: præterea quoad aquæ uterum late diſtendebant, infans adhuc vivus ſine controverſia facilè moveri, & quodammodo flecti ſeu incurvari, eoque modo in pelvim deprimi poterat; nam corpus infantile urgebat caput, dum à doloribus corpus deprimebatur, & aquæ deorſum tendentes locum cedebant, ita ut caput ab oſſibus facillime delabi potuerit: ſed *humoribus jam effluxis, capite* in pelvi *coarctato, humeriſque ad oſſa pubis impactis* quî quæſo dolores in illos impetum facient? uterus aquis vacuus plana ſui parte lumbis parturientis incumbit: infans ſuper planum ventrem in utero complanato immobilis jacet: dolores muſculos ventris ab antica poſticam verſus valide contrahunt, unde maximus impetus fit in planam uteri partem, quæ lumbis fortius hoc modo apprimitur, infanſque magis conſtipatur quàm promovetur: quid igitur mirum, ſi ventris muſculi (diaphragmate, viſceribus & inteſtinis, ſpirituque in illis concluſo firmati) parum adeo propellere valeant infantem tam arcte compreſſum? ſi ab antica magis poſticam verſus, quàm deſuper deorſum premant? ac quid mirum, ſi infans ita ſitus aut *nunquam excludatur*, aut *emortuus in lucem edatur*? atque brevi poſt & *mater*, diuturno labore defatigata, *exſpiret*?

Suprà aſſerebam: In hac poſitura infantis caput ad oſſa pubis impactum facilius inde expediri & in pelvim illabi poſſe, quàm humeros ibidem impactos, ob rationes ſuprà allatas, quibus

adjungi poterit *primò humerorum latitudo & craſſities: ſecundò: humerorum cum pectore cohærentium ſoliditas*, unde tam facilè non incurvantur & flectuntur ac caput exili collo cohærens: ex hoc diſcrimine facilè comprehenditur, humeros multo difficilius ab oſſibus pubis liberari & in pelvim illabi quàm caput: verùm licet caput multo facilius ab oſſibus pubis liberetur quàm humeri; nequaquam tamen putandum eſt, quòd nunquam non facilè inde delabatur: contrà nonnunquam caput infantis fixum adeò hæret, ut dolores id nullo modo depellere poſſint; idque plurimùm fit, ſi membranæ iſto loco rumpantur, & *aquæ furtim quaſi defluant*, quod fit, quia caput & os uteri ſimul quàm firmiſſime oſſibus pubis impreſſa ſunt, unde aquis in latitudinem formandis locus non datur, quæ proinde deorſum tendentes exiguam ſaltem aperturam inveniunt, quà penetrant, ubi membrana quolibet irruente dolore extenta & extenuata tandem dirumpitur, tumque humores per minutam aperturam furtim defluunt, qui *obſtetricibus* propterea dicuntur *aquæ furtivæ*, (*een ſluypend water*) quia furtim emittuntur: quòd *aquæ iſtæ furtivæ* ita clanculum effluunt, ut *obſtetrices* lateat, quando creverint & membranam ruperint, id cauſæ eſt, quòd ſcilicet paucæ dentur, quæ vera gaudent cognitione parturientis rite tangendæ; nimirum non alte ſatis penetrant ad locum, quo aquæ iſtæ creſcunt, propterea ignorant, qua ratione aut quo loco formentur: totos nonnunquam dies parturientibus aſſident, neſcientes uteri ſitum, imò ne cognitum quidem habentes, ubi os uteri ſitum ſit, aut quid in eo prævium exhibeatur; multæ alba & atra diſcernere non poſſunt, hoc unum certò ſciunt & dictitant, *infantem nimis alte adhuc ſuſpenſum eſſe*, (nimirum ſibi ipſis) quapropter volunt, patienter expectandum eſſe, uſque dum infans delabatur: infallibile certe argumentum, quòd rudes ſint illæ artis obſtetricandi, ac plane inhabiles ad ferendas ulli parturienti ſuppetias convenientes. Aquis jam effluxis infantis caput multo firmius oſſibus pubis apprimitur, quàm antea, ac niſi expediatur, à doloribus vehementer adeò adigi poteſt, ut ca-

caput *impreſſionis ſulcum* patiatur ab acuta oſſium pubis ſpina, quo infans facilè exſpirare poterit, idque cauſæ eſt, quòd dolores vehementes hic detrimentum æque facilè ac adjumentum poſſunt importare.

Cognoſcat ex his *Medicus*, cui conſcientia curæ eſt, quid commodi aut incommodi afferant *remedia* à ſe præſcripta *dolorifica*, ſi ſine prævia cognitione ſitus uteri & infantis exactiſſima illa præſcribit rogatu *obſtetricum*, *quæ os uteri non poſſunt tangere*, neſcientes, quo modo & loco illud ſitum ſit.

Perſpectâ jam periculoſâ uteri & infantis poſiturâ in *Figura* 35. attento jam animo contemplemur poſituram *Figura* 36. expreſſam, & videbimus, hanc haud minori, ſed majori potius periculo obnoxiam eſſe, quàm priorem: *Figura hæc* 36. exhibet eandem poſituram uteri, longitudine ſua lumbis fœminæ plane incumbentis, ore uteri oſſibus pubis oppoſito: eadem etiam infantis poſitura eſt, præterquam quòd hic in *hac Figura* ſupinus & capite retrorſum inflexo in pelvim illapſus eſt. Facilè comprehendi poteſt, caput hujus infantis, priuſquam in pelvim illapſum erat, etiam ad oſſa pubis impactum, ibique eodem periculo defunctum fuiſſe, quo prioris infantis caput, quapropter & in hac poſitura conſiderandum venit, quicquid in priori obſervatum eſt, hoc ſaltem addito, hanc ſcilicet poſituram & matri & infanti multo majus periculum intentare, quàm priorem, & difficilius expediri, nam *omnia infantis membra commodius prorſum quàm retrorſum inflectuntur.* In principio ore uteri & capite infantis ſuprà adhuc ad oſſa pubis impactis, ore item uteri nondum ſatis aperto hanc poſituram mediante tactu internoſcere difficile eſt, atque manus uſu & exercitatione prædita ingeniumque ſagaciſſimum falli nonnunquam poterit.

Quæriter ergo: ſiquis infantem uterumque ita ſitum mediante tactu perceperit, uti *hæc* 36. *Figura* repræſentat, ſive caput ſuprà adhuc ad oſſa pubis impactum, ſive in pelvim jam illapſum ſit, quid tum faciendum? Reſpondeo: Caput oſſibus

pubis adhuc incumbens, ſi libet, in pelvim induci poſſet eodem modo, quo prius in *Figura* 35. ſed ego nemini auctor eſſe vellem, ut iſtud moliatur; quippe ſi caput in pelvim illapſum fuerit, quid tum? qua ratione ulterius promovebitur? ſitus iſte tum multo minus ad tranſeundum accommodus foret, & ancipiti ſane mortis periculo mater infanſque exponuntur; quis enim infantem ut emortuum ſtatim tractare auſit inſtrumentis illum extrahendo, quum omnia, quæ ſolent eſſe, indicia & veſtigia vitæ adhuc reperiantur? & quamvis delapſus jam infans miſerrime adeò comprimatur, ſicut *Figura* 36. exhibetur, diu tamen adhuc vivere poterit, ecquis eum in hoc ſitu expedire poterit, niſi tanquam emortuum illum tractet?

At quæret forſan quiſpiam: Si iſthæc poſitura tanto deterior eſt quàm prior, *cur igitur ibi tradidiſti, caput in pelvim inducendum eſſe*, quum tamen eò delapſum in eodem ſinu anguſto coarctetur, hac ſolummodo differentia, quòd alter infans pronus, alter ſupinus jaceat? infantuli molles utique ſunt & teneri, quà unus penetravit, & alter quidem tranſibit, quid igitur tantam difficultatem prætendis? Reſpondeo: hanc poſituram revera cæteris deteriorem, & inde cauſas eſſe, cur aliam agendi rationem quàm antea tradam: Et licet in priori poſitura tradiderim. qua ratione caput infantis in pelvim inducatur, eo tamen minime volui indicare, id convenientius & conſultius mihi videri: Equidem non inficior, ſi id maxime ab initio fiat, (ſuppoſito infantem capite prævio excludendum eſſe) tum parturienti & infanti magnum afferri adjumentum, fœtumque excludi poſſe, ſi validiores ingruant dolores, & officia ac opera *obſtetricantis* præſto ſint: itidem hæc via prima facie maxime naturalis videtur, & plurimùm congruere cum modo illo, quo veteres & recentiores Auctores ſuaſerunt infantes expedire, quorum capita oſſibus pubis oppoſita erant, licet veram iſtius ſitus rationem ignoraſſe videantur: Ego aliam ſtatim viam ingredi nolui, aut de communi ſententia decedere, ne conſilium meum novum nimis, & ideo nimis rejiculum videretur; ſed commodiorem oc-

occaſionem præſtolari malebam, in qua res ipſa clarius loqueretur: propterea jam clarius aperiam, quid ſentiam de prava hac poſitura tam uteri, quàm infantum, ſive proni, ſive ſupini ſiti ſint, ſicuti *tribus his poſtremis* exhibentur *Figuris.*

Ut igitur ingenue ſenſa mea explicem rationi & experientiæ meæ conſentanea, hæc mea ſententia eſt: ſi infantes proni aut ſupini prodeunt, ut nobis in his tribus Figuris exhibentur, optime tum conſuli & matri & infanti, quibus ſingulis auxilio opus eſt, & *obſtetricanti* auxilium ſubminiſtraturo, ſi ne unquam quidem permittatur, multo minus ad id opera conferatur, ut caput prævium in pelvim illabatur, ſi nimirum *obſtetricans* tam mature præſto fuerit, ut id cohibere queat: Licet enim ſuprà conceſſerim: infantem ita ſitum in utero bene verſum eſſe, id ex communi omnium ſententia ſolummodo fuit, atque ſi ſupponatur, infantem capite prævio excludendum eſſe, ut ſtatuerunt omnes (quod ſciam) ante me Auctores, obliquâ uteri poſiturâ ejuſque conſequentiis non obſervatis: Sed ſecundùm hancce meam methodum ac veram uteri obliquati cognitionem non poſſum quin aſſeram, *hunc infantis ſitum non ſolùm difficilem eſſe, ſed etiam adeò difficilem, ut ne difficilior quidem excogitari poſſit:* idcirco firmiſſime aſſevero: *in ejuſmodi poſitura ne unquam quidem permittendum eſſe, ut caput prævium aliquatenus delabatur, quoniam nihil periculoſius excogitari poteſt, quàm pati, ut infans ita ſitus capite prævio delabatur.* Si omnes quotquot ſunt, veteres & recentiores Scriptores id ſuadeant, per me quidem licet, quantum libet; ego nullius Perſonam aut Merita deſpicio, verùm quemadmodum ipſis liberum fuit, ſua quemque ſenſa & experimenta proferre, ita & mihi liberum eſt, mea publicare: Concedo multo ſatius eſſe caput ab oſſibus pubis amovere inque pelvim deducere, quàm ad oſſa iſta impactum relinquere, *ſuppoſito ſcilicet, infantem naturaliter* (uti dicunt, id eſt, prævio capite) *excludendum eſſe:* At ſi oculos conjicio in maximum diſcrimen, in quo mater & infans verſantur partum iſto modo præſtolando in hac poſitura, eti-

etiamſi omnibus cumulentur generibus adminiculorum, quæ Scriptores noſtri dictitant, tunc *in illorum ſententiam diſcedere prorſus non poſſum, ac tantum abeſt, ut hanc methodum quaſi optimam commendem, ut contremiſcam, ſi mihi ejus rei in mentem venit.*

Quòd ſiquis ex me quærat: *qua ratione res tutius tractanda ſit?* illi reſpondeo: *ſummopere cavendum eſſe, ne caput in pelvim delabatur, & abjecta omni cunctatione infantem quamprimum excludendum eſſe:* ſi quæratur: *qua ratione?* reſpondeo: ea ratione, quam antea hoc ipſo Capite tradidi, nimirum *infantem vertendo, pedibuſque extrahendo:* Si præterea quæratur: *anne periculoſum ſit?* reſpondeo: nequaquam, ne decimum tantum periculi eſſe, ſi infans vertatur, pedibuſque extrahatur, quantum quidem eſt, ſi permittatur caput prævium delabi; quocunque modo prodeat infans, ſive in tergum ſupinus, ſive in ventrem pronus, ſive vivus, ſive emortuus, modò *mature cauteque* fiat excluſio, tunc per hanc operationem neque mater neque infans vitâ periclitatur.

At fortè quiſpiam porro rogaverit: *num iſta operatione certò promitti poſſit, matrem & infantem fore ſuperſtites?* Ego ad hoc interrogatum reſpondeo alia interrogatione: Num quis certò promittere poteſt, *parturientem*, quæ *naturaliter*, id eſt, modo quàm quidem poteſt, facillimo peperit, *unà cum infantulo ſuperſtitem fore?* ſatis eſt, ſi vere dici poteſt, *in hac operatione ſeu verſione & extractione infantum per ſe conſiderata haud quicquam funeſtum ineſſe*, atque ſi caute & ſolerter perficiatur, neque matrem neque infantem mortis periculo exponi, utut difficilior poſitura non detur in obliquo utero quàm ea, qua infantes capite prævio prodeunt, ita ut ne duæ aliæ poſituræ pravæ verſu difficiles adeò ſint, ac hujus generis una. Utinam iſthæc matura infantum verſio & extractio in omnibus ejuſmodi pravis uteri poſituris prudenter ſatis peracta obtineret! incredibilis ſane numerus infantum fœminarumque ſervaretur, quæ hujus operæ defectu morte mactantur!

tur! Quid quæſo mortiferum foret in hac operatione? matri utique funeſta non erit hæc opera; quippe ab initio laborum ſtatim adhibita altero quidem tanto minus dolorum affert, quàm ſi poſtremò eam moliri velis, quum humores dudum effluxerunt, infanſque propter ſiccitatem in utero compreſſus concluditur, caputque in pelvi coarctatur; tum parturienti vel triplo plures cruciatus exantlandi ſunt, quàm ſi ab initio ſtatim infantis verſio tentaretur: Atqui audent vertere infantem jam emortuum, morte parturienti jamjam imminente; cur ergo idem non auderent maturius minore adhucdum periculo imminente, initio ſcilicet laborum, quum parturiens & infantulus viribus adhuc valent?

Facilè quidem concedent, maturam hanc infantum verſionem fieri poſſe in parturiente ſine ipſius vitæ diſcrimine; at in majore forſan periculo verſari videbitur infans, & conſultius, veterem retinere conſuetudinem, qua non extrahitur infans niſi in extremo periculo, id eſt, ſi certum eſt, infantem eſſe mortuum, parturientemque defatigatam viribus deficere, ut ſine hoc ultimo adminiculo ne ſpes quidem ulla fœtum enitendi oſtendatur; etenim id fœminæ *Chirurgum obſtetricantem* arceſſentes frequenter in ore habent, rogatæ: ex quo prægnans laboraverit? certo temporis ſpatio nominato inſuper addunt: *& jam certò conſtat, infantem exſpiraſſe*: *ergo* (volunt dicere) *jam opportunum tempus eſt infantem extrahendi*: idque his cogitationibus nititur, quòd putant, infanti, ſi nondum exſpiraverit, utique moriendum fore, ſi extrahatur, quæ opinio à conſuetudine imperitorum Chirurgorum originem traxit, qui inſtrumentis infantes diſcerpere, diſſecare, diſtrahere & (ut verbo dicam) ita tractare ſolent, ut nondum exanimes neceſſariò obire cogantur: methodus excludendi deteſtabilis ſane, & nequaquam approbanda! Manus longo uſu & exercitatione valens atque in partibus iſtis genitalibus probe verſata os uteri caute aperire, juxta infantis caput corpuſque penetrare, pedeſque invenire novit, atque tum inter aut mox poſt effluvium a-

quarum ſat ſpatii datur ad infantem tutò vertendum, detrahendum & educendum.

In hac excluſione omnis cardo vertitur in duabus his rebus: *primò*: ut ab initio *caput* infantis eouſque *ſemovere* ſcias, quò manum juxta illud immittere poſſis: in hac capitis remotione maxima attentione opus eſt, ut lente ſatis leniterque os uteri aperias, ſimulque caput ſemoveas: manui exercitæ, ſi caput prætergreſſa eſt, periculum porro non obſtat, quò à pedibus arceretur, quin eos detrahere ac educere queat. *Deinde* ſummo ſtudio in id incumbendum eſt, ut *caput ſimul cum brachiis tranſeat*, quod percommode etiam ac extra vitæ periculum modo ſuprà dicto effici poteſt: ex his igitur concludo: *in hac poſitura ſecurius, tutius ac minus periculoſum medium non dari, quàm ſi infans abjecta omni cunctatione vertatur, pedibuſque extrahatur*, ut hac ratione & matri & infanti Deo benedicente vita ſervetur.

CAPUT XLVIII.

De partu difficili, ex utero in alterutrum latus nimium obliquato.

PErluſtrato in præcedentibus Capitibus partu difficili ex utero parturientium nimis reſupinato aut propendulo oriundo, jam partus difficilis hoc Capite conſiderandus eſt oriundus ex utero *in alterutrum latus nimium obliquato*: ne verò Capita multiplicentur, duas has diverſas poſituras in unam contrahamus, ut evitemus confuſionem ex diverſo uteri ſitu, altero ſcilicet nimis in dextrum, altero nimis in ſiniſtrum latus obliquato, prius de ſitu uteri *dextrorſum* nimis obliquati differemus; tum Cordatus Lector, quæcunque de hac poſitura dicta erunt, facilè transferre poterit ad ſitum uteri *ſiniſtrorſum* nimis obliquati: itidem ſupponimus infantem in utero recte poſitum, capite ſcilicet ori uteri imminente: utque hanc poſituram accuratius contemplemur, age in-

inſpiciamus *quædam indicia*, quibus *obſtetrix* hanc poſituram internoſcere poterit: primò ex ipſa parturiente ſciſcitetur, *quonam loco infantem plurimùm moveri ſenſerit*, ac utra ventris pars *acuminata magis duriorque* ſit; utque id certius ipſi innoteſcat, *ipſamet ventrem intrinſecus contrectare* poterit. (*NB. Nobis hîc ſermo eſt de utero, cujus fundus profundius in dextro latere ſitus eſt magis ad poſticam quàm anticam vergens; nimirum profundius plerumque in latere ad lumbos ſitus eſt, quam poſituram difficillimam ego æſtimo, quippe uterus altius quodammodo ſuſpenſus partum tam difficilem haud reddit, quàm talis uteri poſitura.*)

Sed præter hæc indicia *obſtetrix* de hac uteri poſitura certior reddi poteſt *per tactum*, quo ſi parturientem exploret ab initio laborum, antequam dolores deprimentes uterum loco moverunt, inveniet:

1. Os uteri altius ſuſpenſum eſſe.
2. Unde id difficulter attingere poteſt.
3. Applicitum illud reperiet ſpinæ ſiniſtri oſſis pubis aut coxendicis.
4. Non integrum os uteri, ſed inferiorem ejus oram tangere ſaltem poterit.
5. Aut omnino nihil, aut parum ſaltem, inferiorem nempe capitis infantilis partem, tactu aſſequi poterit, niſi forſan (ore uteri ſpinæ dictorum oſſium nondum valide appreſſo) locus adhuc detur, uno vel pluribus digitis inter illa penetrandi, verticemque infantis tangendi.
6. *Obſtetrix* infantis caput ſentiet per intermedium uterum & vaginam, non autem nudum, tranſverſim pelvi impoſitum: quæ ſigna conjunctim ſumpta *obſtetricem* certiorem reddere poſſunt, *uteri fundum in dextro parturientis latere ſitum eſſe*, & ſatis ipſi *ſudandum*, ſi pravam hanc poſituram corrigere, felicemque partum maturare velit.

Non eſt quod mirentur *obſtetrices*, ſi dicam: *ſatis ipſis deſudandum eſſe*, ſi pravam hanc poſituram corrigere, felicemque partum maturare velint; quippe iſt hæc poſitura haud ex-

exiguas affert incommoditates, & ut *obſtetrices* cognoſcant, quænam mala inde conſequantur, ea paucis hîc annotabo:

Primò: Ex hac poſitura neceſſariò ſequitur, *caput* infantis, quamprimum vel minimam ſaltem aperturam oris uteri facit, *ad ſpinam ſiniſtri oſſis pubis aut coxendicis impingere*, unde parturienti, niſi illi ſubveniatur, diu ſine ſucceſſu laborandum erit; nam caput ad iſta oſſa impactum progredi non poteſt, quoniam oſſa illa non valent retrocedere, unde neceſſariò *diutinus irrituſque labor*.

Secundò: Inde exoritur *furtiva & præmatura aquarum deſtillatio*, quia ſcilicet os uteri cum capite infantis à dictis oſſibus occluditur, ideo ſive caput infantis ſive humores illud os neque rectà in medio, neque ſuperiore parte, ſed inferiore parte parum ſaltem aperire poſſunt, aut apertum invenire; unde caput ſurſum cedit, & aquæ membranas deorſum premendo acuminatas trajiciunt, eaſque plerumque ibidem rumpunt, priuſquam id ab *obſtetricibus* obſervatur; hoc ipſum illæ vocant *aquas furtim effluentes*.

Tertiò: Sæpius ex hac poſitura exiſtit, ut *infantis brachium dextrum excludatur*, ſi ſcilicet, uti jam dictum, humores membranas in formam acutam deorſum premunt, tum ab iiſdem humoribus caput ſimul ſurſum pellitur, unde illud quodammodo ſuper oram dictorum oſſium protruditur, quo pacto dextra (ſi oſtio imminet) aquis jam defluentibus in oſtium deduci, & ſucceſſu temporis ad humerum uſque delabi poteſt, infante ſicco relicto.

Quartò: Brachio ita in oſtium progreſſo *caput infantis magis magiſque ſurſum repellitur*, unde *collum infantis adeò inflectitur, ut facile* (ſicut dicere ſolent) *frangatur*, hoc eſt, collum magis flectitur, quàm infans ferre poteſt, unde exſpirat.

Quintò: *Vertex* infantis hoc modo in ſpinam oſſis pubis aut coxendicis impingens à doloribus vehementer deprimentibus *facile iſti ſpinæ adeò imprimitur, ut cerebrum infringatur*, infanſque ante partum exſpiret.

Sex-

Sextò: Ex omnibus hiſce malis metuendum eſt omnium maximum, ſcilicet, ne poſt multos dolores irritoſque exantlatos labores ipſa etiam mater ſine enixu exſpiret; quippe omnia, quæ ſuprà memoravimus, perpeſſa, iiſque non rarò quatuor, quinque, imò ſex dies ſine adjutorio divexata miſerrima parturiens nihilominus ne latum quidem unguem ad enixum profecit: Nullus quæſo miretur, quòd dicam: *ſine adjutorio*: namque *obſtetricum*, quæ varias uteri poſituras rationemque eas corrigendi ignorant, quæ unum ſaltem, aut duos ad ſummum digitos in tactu adhibent, (uti gloriantur) quæque omnem in Natura ſpem poſitam habent, talium, inquam, obſtetricum adjutorium in hac poſitura nullum deputo, opera illarum neglectio potius eſt & genuina cauſa, cur verum Adjutorem non quærant miſeræ parturientes, hoc pacto ſufficienti auxilio deſtitutæ.

Omnia hæc, quæ diximus, mala, obliquam hanc uteri poſituram conſequentia, *prudens obſtetrix* aut prævertere, aut evitare ſciat oportet: Equidem accurata rerum attentio & improbus ſane labor requiritur, ſi omnia ad felicem partum præparare velis; verùm ſiquis officium ſuſcepit, oportet, ut ei & conſcientiæ ſatisfaciat, niſi velit committere culpam, præſertim in rebus tam arduis, ubi & matris & infantis vita pendet quaſi à fidelibus ſuppetiis, quas *peritus Chirurgus obſtetricans* aut *obſtetrix* ambobus debet ferre, quantum quidem fieri poſſe ratio & experientia docet.

Suppoſito jam, infantem ita capite prævio excludendum eſſe, ſi ejuſmodi parturienti decenter ſuccurrere velis, hoc modo res tractanda foret: Ipſâ ſellæ parturientium impoſitâ corpore ſuperiore quodammodo elevato *obſtetrix* tactu explorare poteſt, an os uteri ſiniſtro oſſi pubis & coxendicis vehementer impreſſum ſit necne? ſi minus imprimitur, parturiens plane reclinanda erit *in dextrum latus parum obliquata*, ut uterus proprio ſuo pondere aliquatenus recedat, neque adeo ad dicta oſſa impingat: Deinde *obſtetrix dextræ ſuæ digitos ori uteri immittere ſtudeat*, aut intra illius oram; quin

ſatius adhuc eſſet, ſi digitis *ſupra ſuperiorem oris uteri oram pertingere poſſet*, & hoc modo tentaret os uteri parum removere, propiuſque ad cavitatem pelvis deducere: Et quò id melius ſuccedat, jubeat aliquam fœminarum *dextrum parturientis latus aliquatenus inferne ſublevare*, ut ipſe quoque uterus hoc modo ſublevetur, ſicque ſublevando & demittendo ſenſim in pelvim promoveatur.

At verò *obſtetrix* hîc curam gerat, *ne uterus cum capite infantis nimium delabatur*: nam licet capite cum uteri parte acuminata ſimul in incurvum oſſis ſacri ſinum delapſo tantum periculum non ſit, illud inibi fixum hæſurum eſſe, quantum periculum eſt utero in propendulo ventre ſito; multum tamen intereſt, utrum caput ſolum, an ſimul cum uteri acumine in ſinum iſtum illabatur, ac multo facilius caput ſolum quàm cum acumine uteri conjunctum traduci poteſt: proinde *obſtetrix*, ut *os uteri mature & alte ſatis ante nimium ejus deſcenſum retineat*, omnem laborem & curam debet adhibere, ut *caput prius ſufficienter denudatum ſit, quàm deorſum prodeat*, (ut antecedenti Capite tradidimus) quo facto minore cum periculo toti partui deſcenſio poteſt concedi: Et quod de capite infantis obſervandum eſt, idem & de *humoribus* in certam formam adhuc cogendis membranâ nondum ruptâ obſervandum; eâ verò diruptâ caput modo jam dicto tractandum eſt. Porro quantum ad ulteriorem infantis & ſecundinæ excluſionem, purgationem & contractionem uteri attinet, eæ peragendæ ſunt, ſicut præcedenti Capite traditum eſt: Et quamvis caput infantis in hac poſitura plerumque quodammodo ad latus inflexum prodeat, quia uterus aliquatenus *detortus* eſt, eo tamen detineri non opus eſt, ſed in ſitum rectum id diſponendum, tractandumque porro, quaſi recte ſitum prodiiſſet. Præterea *obſtetricem* oportet curam adhibere, ut capite infantis in pelvim jam directo parturiens ſuperiore imprimis corpore in ſiniſtrum latus quodammodo inflectatur, quò infans pondere ſuo eo commodius in pelvim deferatur.

Sed quæret forte quiſpiam: *qua de cauſa ſuadeam, parturien-*

rientis corpus ita inflectere, ut infans eo facilius in pelvim illabatur, uterum utique tum etiam delapſurum eſſe, quum tamen modò dixerim, ab obſtetrice uterum ſuſtinendum eſſe, ne nimium delabatur? Reſpondeo: utile utique eſſe, uterum cum infante proprio ſuo pondere dolorumque urgentium impetu valide deprimi, quo in pelvim delabatur, ac nihilominus *obſtetricem* omnibus nervis debere contendere, ut præpediat deſcenſum oris uteri: dum enim urgentes dolores uterum & infantem deprimunt, *obſtetrixque* os uteri ſuſtinet, aut humoribus, aut capiti infantis (utrum ſcilicet prius prodit) locus datur ad penetrandum, & aperiendum os uteri, quod aliàs ſine iſta depreſſione & retentione aut omnino non, aut minus commode fieri poſſet: ſicque clare ſatis patere arbitror, quòd duo iſta monita, quæ ſibi invicem contradicere videntur, optime congruant & conjungantur.

Quòd ſi *Chirurgus obſtetricans* aut *obſtetrix*, parturiente diuturno irritoque labore jam defatigata & fracta, arceſſitus demum fuerit, ei ego auctor ſum, ut abjecta omni cunctatione, quantum labore contendere poteſt, tantum faciat, ut *infantem vertat pedibuſque extrahat*; qui enim longas moras nectit infantem in pelvim dirigendo, & porro prævio capite traducendo, (quod ſine vehementibus doloribus ſuccedere non poteſt) & matrem & infantem extremo exponit periculo, & (ut in proverbio eſt) è Charybdi in Scyllam jactat; proinde partus quamprimum maturandus eſt infantem vertendo, pedibuſque extrahendo: Quòd ſi forte præter hanc pravam uteri poſituram inſuper & *infans prave verſus ſit*, *obſtetrici*, ſi tactu mature id obſervaverit, ſuadeo, ſine mora infantem excludat uterum aperiendo, membranas confringendo, infantem vertendo pedibuſque extrahendo.

Fortaſſe quæret quiſpiam: *ſi caput parum ab oſtio diſtans facili negotio in illud induci poſſet, nonne ſatius eſſet caput prævium in oſtium inducere*, (quod Scriptores communiter omnes ſuadent in quacunque prava poſitura) *quàm infantem præviis pedi-*

di-

dibus extrahere ? Ego nego: quippe in hac uteri poſitura *nil tutius minuſque periculoſum eſt, quàm infantem ſtatim vertere pedibuſque extrahere*: quicquid alii in medium proferant, hanc utique uteri poſituram non cognoverunt, ſed ſupponentes, uterum nunquam non recte ſitum, ſolos autem infantes in utero prave verſos eſſe, nunquam non optime conſentaneum eſſe judicarunt, infantes capite prævio in oſtium inducere: ſed cognitum non habebant, ſi infans prave verſus in ejuſmodi prava uteri poſitura (qualis hæc eſt) prævio capite in oſtium deducatur, porro hac ratione excludendus, quòd tum *& mater & infans multo majori exponantur periculo obeundi mortem ſine enixu, quàm ſi infans pedibus extraheretur*! quippe ſi hoc penitus intellexiſſent, ſine dubio aliter judicaſſent: Idcirco aliis ſuo cuique abundare liceat ſenſu, ego ſane meliora ſciens perfidioſe facerem, niſi ſecundùm ſolida hæc fundamenta ſuaderem, quoſcunque prave verſos infantes in utero male locato vertere pedibuſque extrahere: Sed recte intelligenda ſunt ſenſa mea: ſermo mihi eſt de ejuſmodi utero, *qui quàm maxime prave ſitus eſt*: imò tantum abeſt, me ſuaſurum, prave verſum infantem in utero prave locato ita vertere, ut caput prævium prodeat, ut contrà *difficiliorem infantis ſitum in utero obliquo non agnoſcam, quàm ſi caput prævium exhibeatur; & quoſcunque quidem alios infantium ſitus commodiores judico, quàm illorum, qui capite prævio prodeunt*, ſicut jam antea dixi, quia ſcilicet tum infans perquàm difficillime verti poteſt.

Quicunque mecum obliquas has uteri poſituras ſtatuunt, iis nequaquam alienum videbitur, quòd omnes in utero obliquo infantes prave verſos vertere ſuadeam pedibuſque extrahere; ſed contrà animo & cogitatione percurrentes quævis pericula & incommoda, quæ in partu ex hac poſitura infantibus etiam bene verſis neceſſariò exiſtunt, facilè comprehendere poſſunt, minus periculi eſſe, ſi ab initio laboris infantes etiam bene verſi vertantur pedibuſque extrahantur, quàm ſi caput præmittatur: hoc ipſum facilius adhuc concedet, quiſquis mente probe perce-

cepit, quod uno tantùm verbo jam annotavi, nimirum: *uterum ita in alterutrum latus obliquatum plerumque etiam nonnihil detortum eſſe*; utque clarius pateat, quid *iſto detorto uteri obliquati ſitu* dictum velim, id diligentius explanabo.

Quibuſvis *Anatomicis* exploratum eſt: uterum *non rotundum inſtar pyri*, ſed ab antica veſicam verſus, atque à poſtica verſus inteſtinum rectum quodammodo *planum* eſſe, ac proinde haud abſimilem *crumenæ* vel *marſupio ſufferćto ſimulque plano*: neque ligamenta *planis* uteri partibus ſed *exilibus* annexa ſunt: Atqui ego annotavi, *uterum prægnantium iſtam formam nunquam non quadantenus retinere*, ac proinde ut plurimum magis proclivem eſſe *ad lapſum pronum* aut *ſupinum*, *quàm* in alterutrum latus *obliquum*: præterea ligamenta utrimque uterum retinentia, quoad poſſunt, impedimento ſunt, quò minus in alterutrum latus obliquetur, unde ſæpius retrorſum primò reclinatur, atque tum paulatim in alterutrum latus labitur: quòd ſi igitur utero contingat (uti nonnunquam fit) profundius in alterutrum latus delabi, *neceſſariò detorqueretur*; quippe propter planam, qua gaudet, formam in planam ſui partem ſponte ſua nunquam non tendit, quod ſi fiat utero in parturientis latere ſito, utique reſpectu ſitus ſui naturalis neceſſariò *detortus* jacebit.

De hujus ſitus conſequentia quiſque ſanæ mentis jam cogitationem ſuſcipiat, & facilè patebit, *infantem* (ſi capite prævio prodeat) *capite obliquato neceſſariò in pelvim delapſurum eſſe*; & licet *ſagax obſtetricans* hoc obſervato caput rectum in pelvim dirigeret, ſubſequentes tamen *humeri pelvi*, quâ anguſtior eſt, *decuſſatim neceſſariò imponentur*, unde haud ſine obſtaculo in eam poterunt penetrare, conſequenter infans inter tranſeundum *torquendo* progredietur, quæ omnia vehementes dolorum impetus requirunt: qui ſitum hunc penitius inſpexerit, facilè percipiet, *dolores*, utut vehementes, *parum valere ad trajiciendum infantem adeò ad oſſa impactum*, & proinde (ſi dolores rari ſint & pigri, parturienſque debilitata ac enervata) & matrem & in-

 fan-

fantem in vitæ periculo verſari, conſequenter *multo tutius eſſe, ut ab initio laborum uterus ita ſitus aperiatur, membranæ confringantur, infans vertatur, pedibuſque extrahatur potius, quàm permittatur, ut infans capite prævio prodeat*, & mater cum infante in periculo forſan occumbat. Interim etiam tradidi rationem os uteri & caput infantis in pelvim deducendi, ac porro infantis enixum adjuvandi, quia nimirum neque parturientibus neque *obſtetricibus, quæ veteri ſe conſuetudine haud facilè expedire queunt*, conſilio deeſſe volui, & optimam quidem ipſis viam monſtravi, qua moribus dudum pervulgatis inhærentes, ſi opus bene quidem ceciderit, ad optatum enixum poſſunt pervenire: Siquis autem ad *rationis* ſolùm & *veritatis* regulam opus metiri velit, ei iterum dictito, ſcilicet in hac uteri poſitura, quocunque etiam modo infans prodeat, conſultiſſimum eſſe, quamprimum parturientem fœtu expedire infantem vertendo pedibuſque extrahendo.

Explicatio 37. & 38. Figuræ.

Fig. 37.

a a a Tres vertebræ.

b Siniſtrum os ilium, quod hîc ſolum apparet, quia dextrum utero & infante obtectum eſt.

c c Oſſa pubis.

d d Oſſa ſedentaria.

e e Acetabula ſeu cavitates, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.

f f Circumferentia repræſentans ventrem.

g g Ambitus uteri, cujus fundum in dextro latere ſitum eſt, orificium verò ſiniſtro oſſi ilium & pubis objacet.

h Infans in utero pronus, capite in os ilium & pubis impacto.

j j Vena umbilicalis.

k Secundina.

Fig.

Fig. 38.

a a a a a Vertebræ.
b b Siniſtrum os ilium vel coxendicis.
c Acetabulum ſive cavitas, in quo caput oſſis coxendicis vertitur.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Oſſa pubis.
f f Ambitus repræſentans locum ventris.
g Locus umbilici.
h h Ambitus uteri, cujus fundum in dextro latere ſitum eſt, plurimùm ad anticam vergens.
j Infans in utero, cujus caput prope ſiniſtrum os ilium in oſtium delabitur.
k Secundina.
l Vena umbilicalis.

Ulterior 37. & 38. Figuræ explicatio.

Fig. 37. uterum nobis *obliquum* exhibet, cujus *fundus* in *dextro* latere ſitus eſt, magis ad poſticam quàm anticam vergens, quapropter ejus *os* ſeu oſtium ad *ſiniſtrum* os pubis iliumque impingit. Contrà *Fig.* 38. uterum nobis exhibet *obliquum*, cujus *fundus* itidem in *dextro* quidem latere, ſitus eſt, ſed *magis priorſum* in abdomen delapſus, quapropter ejus *oſtium* ſublimiùs oſſi coxendicis objacet proxime vertebras lumborum aut os ſacrum: Infantes capitibus ſuis in utroque utero orificio imminent; ſed unus infans nobis ventrem, alter dorſum magis obvertit: Infans in 27. *Figura* omnino adhuc oſſibus applicitus eſt, & in dubio adhuc ponitur, an caput ſupra vel infra os ilium lapſurum ſit: quamdiu infans in hoc ſitu perſiſtit, humores & caput in os uteri efficacem depreſſionem facere nequeunt, quia impetus eorum in os tendit, dum caput infantis iſti oſſi affixum manet: quòd ſi caput paululum ſurſum tendat, tunc interiorem oſſis ilium aut pubis oram tranſgreditur, unde obliquatur, ut in oſtium ſive os uteri prodire nequeat; quin potius humerus, manus aut cubi-

bitus, quàm caput in oſtium prodit, ut videre eſt in 21. *Figura*: *Figura* 18. exhibet nobis poſituram uteri huic 38. conſimilem, hoc diſcrimine, quòd infans ibi *ſupinus* ſitus ſit, *facie ori uteri, & conſequenter oſſi coxendicis objacente, qualis uteri & infantis poſitura inter periculoſiſſimas, quas excogitare licet, recenſenda eſt*: *Fig.* 22. etiam videmus poſituram *uteri* in *dextrum latus obliquati*, in quo infans itidem *intortus* jacet, nec ullum ejus membrum in oſtium prodit; ideoque nihil, præter aquas, os uteri alte ſatis ſuſpenſum poteſt aperire, unde *obſtetrix* illud non facilè attinget, infanſque rariſſime delabetur, quin aliquot dierum ſpatium, imò ad obitum uſque parturientis in hoc ſitu ſuper pelvim hærere poterit, humoribus enim effluxis arctiſſime conſtringitur: *Figura* item 25. conſimilem adhuc poſituram uteri in dextrum latus *obliquati* plurimumque deorſum delapſi exhibet, in quo infans transverſim poſitus eſt, nec quicquam, præter aquas, in oſtio tactu ſentiri poteſt.

Obliquæ hæ, quotquot ſunt, uteri poſituræ ab *obſtetricibus vulgaribus aut* omnino non, aut rariſſime cognoſcuntur, imò ne cognitum quidem habent, quo modo locove os uteri ſitum ſit, aut quid in eo prævium exhibeatur; quin imò neſciunt ſæpe, an membranæ ruptæ ſint, quas intumeſcere non ſenſerunt, multo minus dirumpi: neſciæ igitur quid agendum parturientibus aſſident aut accumbunt; & licet illæ concatenatis urgeantur doloribus, *obſtetrices* tamen eos negligunt, triduum, quatriduum, pluresve dies noctesque *patienter ſatis* cum parturiente eſſe poſſunt, nec plus adjumenti dant, quàm ille, qui nunquam natus eſt, ea ſcilicet de cauſa, quòd tactu nihil ſentire poſſunt, quare non eſt illis, quod agant: verecundantur auxilium petere, utut non neſciant, ac conſcientiâ convincantur, ſeſe parturienti nihil poſſe auxiliari; quin & alias fidum adjutorem arceſſituras cohibent, ſub prætextu, non eſſe quod agat, patientiam præſtandam eſſe, & à ſolo Numine enixum expectandum; & hoc pacto moras nectunt, uſque dum & mater & infans exſpirent: Verùm ſi parturientis maritus aut fœminæ circumſtantes

ple-

plenius cognoſcerent de periculo ejuſmodi poſituræ uteri & infantis, quieto & æquo animo tamdiu non ferrent, miſeram parturientem ita deſeri, omnique auxilio deſtitui, neque illud petendum in extrema differrent, quin potius mature ſubminiſtrari curarent eo modo, quem in antecedentibus Capitibus tradidimus; quippe in quibuſvis obliquis uteri poſituris, ſive bene ſive prave in eo verſi ſint infantes, tempus otioſe non terendum eſt, ſed omni mora rupta excluſio infantis procuranda, uti ſequentibus demonſtrabimus, ubi peculiari Capite omnibus Maritis propinquiſque parturientium informationem trademus, quæ admonitionem eorundem non ſolùm, ſed & omnium Medicorum ad ejuſmodi parturientes arceſſitorum exhibebit, ut ad illam, tanquam certam regulam ſe conformare ſciant, & fideliter ſatisfacere conſcientiæ in tribuenda parturienti & infanti opera ſua: Nullus dubito, quin eo ipſo in me incenſurus ſim odia & contemptum multorum, (iſtius maxime generis hominum rudis & ſuperciolioſi) qui artem non percallent, & propterea actionum ſuarum rationem reddere recuſant, propinquis ſiniſtra potius referentes, quàm verum dicentes, aut inſcitiam ſuam profitentes: Verùm ſtat ſententia: *hoc Scripto nullius hominis captabo benevolentiam, neque ullorum odia aut maledicta pertimeſcam, ſed Deo Veritatique fidem præſtabo*, quantam quidem poſſum, homines *illuminans*, ut cuilibet clare pateat, cui ſanum judicium divinitus conceſſum eſt, *quid ad Artem Obſtetricandi requiratur*: qui lepide novit efficere officium, non reformidabit id facere in conſpectu omnium hominum; qui verò artem non probe callet, facta ſua nunquam non obtegere conatur: Sequenti igitur Capite, quàm breviſſime potero, deſcribam: *qua ratione prudens obſtetrix parturientem tractare debeat, quibuſque rebus propinqui parturientis atque circumſtantes cognoſcere queant, an obſtetrix artem ſuam probe calleat, & officio ſuo ſatisfaciat*, ita ut ipſi ejus actionibus omnino acquieſcere poſſint: Antequam verò hoc Caput finiamus, paucis agamus *de varia* uteri poſitura, qua is minus obliquatur quàm ille, de quo præcedentibus dictum eſt.

De Utero varie obliquato.

Hactenus Uterum contemplati ſumus quàm maxime obliquatum, *pronum* ſcilicet ſive *ſupinum*, *dextrorſum* ſive *ſiniſtrorſum* inclinatum, quem quadruplicem ſitum ſi comparaverimus cum quatuor ventis cardinalibus, *Euro*, *Auſtro*, *Zephyro* & *Septentrionali*, tum & reliquas obliquas uteri poſituras, ſi libitum eſſet, conferre liceret ad reliquas indicis magnetici plagas, quippe uterus quaquaverſum prave verſari poteſt, ac inſtar acus magneticæ in orbem quodammodo gyrari.

Quamvis autem uterus *minus obliquatus* partum tam difficilem non inferat, quàm qui ſumme obliquatus eſt, maximo tamen impedimento eſt iis præcipue parturientibus, quarum *obſtetrices* nulla uteri obliquati gaudent cognitione, qua eum in rectum ſitum mature reſtituere ſcirent: etenim ſi tales felici tandem eventu fœtum ſive vivum ſive mortuum excludant, caſu ſolùm, non ſolerti ſuo ingenio id effectum dant, diverſis rationibus rei periculum facientes parturientem jam hoc jam illo ſitu diſponunt; quòd ſi omnes ejus artes irritæ tandem fuerint, ultimum refugium & remedium eſt *patienter morari*: denique ſi res bene vertunt, parturiens adhuc enititur, poſtquam multo cum cruciatu plures dies noctesque ceſſatum eſt; tumque *obſtetrix*, quæ operam navavit, æque multum ſapit, aut potius æque obtuſa manet ac antea! revera enim neſcit, quænam cauſa tam diuturni laboris fuerit, quæve ſubſequentis tandem progreſſionis ratio: interim ſibi perſuadet, ſe penſum ſuum lepide accuraſſe; omnem utique, quam didicit, artem ac laborem inſumpſit, quid autem bono, aut quid impedimento fuerit, accurate perſpectum non habet; quapropter ad eadem ſemper initia recurrit: Sed quàm miſerrima ſane parturientium iſtarum conditio eſt, quæ iſtiuſmodi hominum opera utuntur.

Etiam atque etiam peto atque contendo, nequa *obſtetrix*, rata me ipſam ſpeciatim his dictis impetere, ea moleſte ferat; ob-

obteſtor enim, me nequaquam in animo habere, ullam earum ſpeciatim in invidiam aut ſuſpicionem adducere: vitia, quæ invaluere, manifeſta facio, exponens, quanta inferant mala, ut quæ commiſerunt, iis in poſterum proſpiciant, meliora doctæ: nec quenquam hominum deſpicio vel odi, potius inſcios rudeſque ſeu ore ſeu ſcripto informare deſidero, etiam ſi antea de me male ſenſerint ac dixerint: id unice in votis habeo, ut hoc meo Scripto omnes Boni, qui inſcientes male fecerunt, cognoſcant, qua ratione errata ſua corrigere queant, utque omnes Cordati proſpiciant aut ſibimet, aut propinquis, aut cariſſimis Coſtis, ne inopes auxilii in maximo diſcrimine tantos cruciatus perferant, quòd *prudentes obſtetricantes* non accerſiverint.

At dicet fortè quiſpiam, aut cogitabit: *hæc ſcribis eum in finem, ut operam tuam vendites*: ſed puto, me vere dicere poſſe, id mihi non eſſe in animo: gratias ago Deo T. O. M. quòd affatim Artium & Scientiarum mihi concedere dignatus ſit ad paranda mihi & Familiæ, quæ ſuppetant ad victum & amictum, ut non opus ſit mihi *Obſtetricando* rem familiarem quærere: non deſidero alios ejuſmodi miſeriis premi, ut auxilii mei indigeant, nullius in his rebus gratiam aucupor, ſeu commendationes expeto: Deo gratias agerem, ſi hoc meo Scripto tot fœminæ illuminarentur habileſque redderentur, ut nemo neceſſe habeat, auxilio meo uti: Interea tamen & obſtrictum me credo, ut donis à Deo mihi conceſſis proximi commodis ſalutique ſerviam, præſertim quum de vita hominis agitur: ingenue certe conteſtor, ſi animadvertero, homines hiſce meis præceptis applaudere, ita ut *huic meæ obſtetricandi methodo inſiſtentes* plures fœminas infanteſque conſervent, uti fore confido, quòd tunc laboris me temporiſque impenſi non pœniteret, quin potius Deo T. O. M. gratias agerem, quòd talento meo in proximi emolumentum fœnerari mihi conceſſerit. Sed revertamur ad propoſitum, & videamus, *quibus indiciis Obſtetrix cognoſcere poſſit rationem uteri minus obliquati*, & *qua ratione qualemcunque ſitum uteri minus obliquati corrigere poſſit.*

Qua-

Qualeſcunque uteri *minus obliquati* poſituræ (ſive plus minus pronus ille ſit, ſive reſupinatus, ſive plus minus in alterutrum latus vergens) *tactu* optime explorantur; nam os uteri *prudenti longoque rerum uſu exercitatæ obſtetrici* nunquam non poſituræ ſuæ ſignum indicabit; ſed, uti jam dictum, *experientia opus eſt & judicio*, quæ præcedere debent, ſiquidem *ex tactu* verum judicium ferre omnino non poteſt *obſtetrix*, quæ exacte non cognovit *totam muliebris pelvis figuram*, ut & *ſitum veſicæ, recti inteſtini, vaginæ & ipſius uteri ante & ſub ipſum prægnationis tempus*, item, *quomodo muliebria pelvi reſpondeant* &c. namque harum rerum rudis nec *ſublimem*, nec *demiſſum*, nec *rectum*, nec *obliquum*, nec *pronum* nec *ſupinum ſitum* diſtinguere poterit, ſed perpetua cogitationum confuſione laborabit: licet etiam rem recte ſibi animo concipiat, quia antea aliquoties corporis fœminei compagem inſpexit, attamen ſine experientia errabit, & ab ancipiti judicio falletur, donec vel tandem uſus & experientia certum diſcernendi judicium confirmaverit.

Os uteri nunquam non *exadverſum fundo* ſitum eſt; ſi igitur *obſtetrix* exacte noverit *ſitum oris uteri recte poſiti*, etiam internoſcere poterit, *quantum illud in obliquo utero à recto ſitu receſſerit*, ac utrò plus minus obliquetur, unde facilè judicabit, quo loco *fundus uteri* ſitus ſit: loco oris uteri ejuſque fundi cognito conſequenter etiam novit reliquam totius uteri diſpoſitionem.

Rationem reſtituendi quemcunque uterum minus obliquatum ſagax obſtetrix facilè inveniet, ſi probe animadvertit, qua ratione *uterus quàm maxime obliquatus* reſtitui poſſit, ſiquidem unum ex altero fluit: idcirco ſupervacaneum duco, iſti rei fuſius ſcribendo inhærere, imprimis quum hunc Tractatum non admodum exaggerare ſtatuerim.

Sed hîc loci quæret fortaſſe quiſpiam: *ſi infantes prave verſi prodeant in utero minus obliquato, quid tum agere maxime congruat?* ad hoc reſpondeo: in quacunque uteri obliqua poſitu-

ſitura nonnihil momentoſa *conſultiſſimum eſſe verti prave verſos infantes, pedibuſque extrahi;* at verò tales infantes hîc non intelligo, qui pedibus præviis prodeunt, utpote quos non vertere, ſed ſolùm extrahere opus eſt. Verùm infantes in utero minus obliquato *recte verſos* prodeuntes vertere non opus eſt nec pedibus extrahere: ſed tum *obſtetricis* eſt ſtudere, ut *uterum in ſitum genuinum redigat,* infantiſque tranſitum expediat; hoc enim rerum ſtatu minus periculoſum eſt, ſi patiaris infantes prævio capite prodire, quàm ſi uterus quàm maxime obliquatus fuerit: proinde *utero parum ſaltem obliquato infans prævium caput exhibens nequaquam morandus,* ſed omnis illi cura atque opera tribuenda eſt, ut facilè tranſire queat.

CAPUT XLIX.

Index & Clypeus Obſtetricum.

QUandoquidem hunc Librum flagranti deſiderio ſcripſi, ut non ſolùm inſerviat *Obſtetricantibus tam Viris quàm Fœminis illuminandis, qua ratione Artem Obſtetricandi ſecundùm ſolida veræ cognitionis fundamenta exercere queant;* ſed & ut *indicio ſit perſpicuo, Artem Obſtetricandi non levem & infirmo fundamento nixam eſſe,* aut ſi hactenus hoc nomine quibuſdam fuit infamis, talem tamen in poſterum non poſſe videri ulli *obſtetricanti,* qui *ſecundùm nova hæc fundamenta veritatis* rem tractaverit: Equidem mihi perſuadeo, me *partûs facilis ac difficilis cauſas* tam evidenter & perſpicue æquo judici demonſtraſſe, ut neminem illæ latere poſſint, qui qualicunque clara partium genitalium cognitione inſtructus eſt, uti eæ in hoc Libro exhibitæ ſunt; Contrà quilibet Vir aut Fœmina *hiſce meis demonſtrationibus probe comprehenſis* habilis erit ad judicandum ex validis argumentis: *an opportunum tempus illuxerit infantem arte obſtetricante excludendi necne:* unde neceſſariò ſequetur: *primò:* quòd *obſtetrix,* ſtatu rerum ipſi parturienti aut propinquis ipſius

patefacto, maxima animi tranquillitate adjumentum ſubminiſtrare poſſit ceſſando, ubi ceſſandum eſt, aut operando, ubi opera requiritur: *Secundò*: Propinqui maxima item animi tranquillitate expectare & pati poſſunt, *obſtetricem* parturientem tractare faciendo, quicquid factu neceſſarium eſt.

Nihil unquam moleſtius eſt operam navanti, quàm ſi de opera ipſius diffidatur, ſi quibuſcunque ejus factis obmurmuretur, ſi iſta in ſuſpicionem vocentur: quòd ſi res proſpere cedat, fortunæ potiſſimùm adſcribitur; ſin præter ſpem & expectationem eveniat, in operarium culpa confertur, etiamſi omnem non ſolùm laborem, ſed & curam & prudentiam adhibuerit: hujus diffidentiæ & ſuſpicionis principium potiſſimùm oritur ex hoc, quòd ſcilicet operarius artem & ſcientiam ſuam conatur occultare, ut plurimùm eum in finem, ut ſimul per hanc ſpeciem inſcitiam ſuam abſcondat: id, dum aliis ſubolet, in cauſa eſt, quòd omnia ejus dicta in ſuſpicionem vocentur, præſertim ſi ambigue ſæpius reſpondeat ſciſcitantibus, ut claram rerum ideam mente concipere non poſſint, odorantes, & ipſum operarium in verbis ſuis & conceptibus mentis confuſum eſſe, ancipitem hærere quid faciat, jam hoc jam illud experiri, & nihilominus ſubinde errare; hinc, inquam, diffidentia & ſuſpicio, operarium aut rem non ſatis intelligere, aut habitu & uſu non ſatis pollere ad rem perficiendam. At verò ſiquis rotunde dicit, quod res eſt, ejuſque veram rationem explicat, ut ii, quorum res agitur, comprehendere poſſint, an ceſſandum ſit, aut quid agendum, quidve patiendum ſit, tunc alter tranquillo animo expectare & permittere poteſt, ut alter ſedato animo rem peragat: hic ſcopus eſt, ad quem toto pectore expeto vel tandem rem perducere, quare *Unicum omnium donationum bonarum Largitorem* imploro, velit animum meum & intellectum ita gubernare, ut hoc Scriptum ad id proficiat, quò hæc praxis uſu quotidiano invaleſcat, maximo Reipublicæ emolumento.

Ut verò mutua hæc & tranquilla confidentia concilietur inter eum, qui auxilium ſubminiſtrat, & inter eum, cui id ſubmi-

miniſtratur, opus eſt, utrumque diſtincta rerum comprehenſione gaudere, ſcientes, quæ partum promoveant aut impediant, & quid conſequenter faciendum vel omittendum ſit; quam cognitionem iterata hujus Libri lectione ſibi facilè acquiret, quiſquis ſano attentoque judicio valet, imprimis ſi accurata attentione *Sceleton humanum* aliquoties contemplatus fuerit, ut hac ratione *ſecundùm meas Figuras perfectam pelvis ejuſque oſſium imaginem* animo recondat, unde certiſſime ſequetur promptiſſima facultas & reliqua diſtincte & perſpicue intelligendi, tum quilibet propriis ſuis oculis & judicio uti poterit ad cognoſcendum, quid *obſtetrix* facere, quid omittere debeat.

Non ignoro, paucas *obſtetrices* huic meo conſilio applauſuras eſſe; verùm ſatis etiam ſcio, neminem illud, præter rudes parvi ducturas atque reſputuras eſſe, odorantes, ſi homines hoc conſilium ſequerentur, actionum ſuarum rationem exactum iri; & quum ſentiant: ſe certi nihil habere, quod ad rem dicant, ideoque ipſarum res profligata eſt & perdita, aliorumque hominum ludibrio exponuntur, unde bona non ſolùm opinione excidunt, ſed & earum opera à nemine poſthac adhibetur, cujus operæ locatione invite deſtituuntur: ſed quid conſilii? utique ſatius eſt, *obſtetricem* aliquam pudefieri, quàm matrem cum infante vitæ periculo exponi, aut per inſciriam perire. Ego in expectatione ſum, hocce meo conſilio pleraſque *obſtetrices* nolentes volentes tractum iri ad majus ſcientiæ ſtudium, metuentes, ne ſua ignorantia vulgo diſpaleſcat, contemptumque afferat: *Prudentes* verò & *cordatæ obſtetrices* hoc meum conſilium ſequentes experientur, ſe majore cum tranquillitate ac laude mu nus ſuum obire & conficere poſſe.

Cujuſcunque igitur ordinis atque ſexus hominibus ſuadeo, ut ſtudeant iterata lectione ſolidam ſibi comparare *cognitionem verarum cauſarum* (generalis maxime & præcipuæ cauſæ) *partûs difficilis*, ut mediante iſta cognitione ex *obſtetricibus arceſſitis* ſciſcitari queant, *an parturienti partus facilis an difficilis futurus ſit?* quò ab initio ſtatim ponderetur, *an parturiens Natu-*

ra vel Arte obſtetricante debeat eniti? Quibuſcunque etiam *prudentibus Obſtetricibus*, quibus conſcientia cordi eſt, ſuadeo, ut *ab initio ſtatim, quamprimum prægnantem tactu percontatæ ſunt, ſive ipſimet prægnanti, ſive propinquis ejus, rem omnem exponant ſine ambagibus aut involucris, ſine aſſentatione aut fuco*, ut ex eventu vel tandem pateat, ipſas prudenter & fideliter negotium ſuum geſſiſſe: Et ſane perſuaſum mihi habeo, quæ hoc modo officium exſequentur, & Deo & hominibus cariſſimas fore, etiamſi malorum invidiam non omnino effugere queant.

Primò igitur omnium *obſtetrix*, habito brevi examine, *parturientem ſine mora tactu explorare debet*, uti ſæpius in hoc Libro tradidimus: hoc ipſum ſi negligat *obſtetrix*, intolerandum eſt, atque certiſſimum ignorantiæ argumentum, aut infidelitatis ejus, ex ignavia ut plurimum & arrogantia fluentis, quaſi verò rem, licet inexpertam, ſatis tamen exploratam habeat, quum interea omnium rerum rudis ſit, utpote quæ *aut non agnoſcit, aut non metuit obliquati uteri pericula*.

Parturiente jam tactu explorata *obſtetrix* ex iſto tactu cognitionem ſitûs uteri capere debet, & quid inde conſequatur: idcirco ſiquis ab ipſa rationem exigat, oportet illam eidem indicare *locum oris uteri*, an ſitum ſit illud *ſuper mediam pelvim*? an in *antica* ad oſſa pubis? an in *poſtica* ad vertebras ſive os ſacrum? an in *dextro* an in *ſiniſtro* latere?

Si *obſtetrix* aſſerit: os uteri hiulcum ſuper mediam pelvim ſitum eſſe, ſimul etiam indicare poterit, *quàm late illud pateat, & quid in eo prævium exhibeatur*, caputne, an aliud membrum? ſeu aquæ protuberantes?

Si vertex infantis in oſtio oris uteri, atque os uteri ſuper pelvim, aut in pelvi ſitum eſt, tunc nullo negotio opus eſt, & ſolùm expectandum, dum Natura parturientem dolorum impetu ad laborandum concitet; nullum jam periculum in mora eſt, omnia peropportune cadent, dummodo irruant dolores, *qui quoadusque ceſſant, aut pigriores ſunt, non opus eſt, ut parturiens laborando defatigetur, ſed dolorum impetum ſecure licet expectare.*

Si

Si os uteri ſuper mediam pelvim ſitum fuerit, *obſtetrix* etiam indicabit: *altiuſne an demiſſius illud ſitum ſit*: ſi altius; magni capitis, aut parvæ pelvis argumentum eſt: contrà ſi demiſſius jam deſcenderit; parvi capitis, aut amplæ pelvis indicium eſt, hocque poſterius faciliorem partum promittit, quàm prius.

Si os uteri in media quidem pelvi ſitum eſt, neque tamen vertex in eo ſentitur: è contrario ſi caput oblique aut facie prævia exhibeatur, aut vena umbilicalis, aut pes juxta caput prodeat, ſcito: *Obſtetrici non licere, ut parturienti ſine auxilio otioſa aſſideat*; quòd ſi neſciat, quid hoc rerum ſtatu agendum ſit, tunc non callet artem ſuam: illam utique non oportet ceſſare, quoaduſque remotis quibuſcunque aliis membris aut partibus *ſolum caput in oſtio verſetur*, ita ut vertex aut facies ſola in oſtio perſiſtat: præſtaret quidem ſolum verticem in oſtio prævium exhiberi; attamen faciei ſoli validè prorumpenti conſultius eſt locum in oſtio concedere, quàm eam violenter velle loco movere; *violenter*, inquam, aliâs ſi *leniter* ac ſine attritûs aut læſionis periculo loco moveri illa poterit, vertexque in oſtium promoveri, tunc ingens progreſſio facta eſt.

Si *obſtetrix*, quæ prius indicaverat: hoc vel illud membrum juxta vel ante caput in oſtio exhiberi, brevi poſt ſine longo temporis diſpendio refert: *ſe membrum ſimul cum capite oblatum retruſiſſe, ſolumque caput vertice, aut* (ſi quidem aliter non poteſt) *facie prævia in oſtium produxiſſe*, tunc bene fecit, & prudenter negotium geſſit: ſin longas nectit moras, & obſervetur, membrum illud ſimul cum capite exhibitum (ſeu manus ſit, ſeu pes, ſeu vena umbilicalis &c) ulterius progredi, nec *obſtetricem* illud reducere poſſe, nec ulteriorem prolapſionem præcavere, tum ipſa non callet artem, niſi aſſiduorum dolorum vigore impediatur, ut non ſuppetat illi tempus membri ſimul prodeuntis retrudendi: atque in tanto dolorum fervore tantum non imminet periculum; ſiquidem aquis repente exturberantibus, membraniſque citò ruptis *obſtetrix* mox poſt effluvium aquarum ſuo quidque ordine diſponere poteſt: ſin iſta do-

loribus pigris languidiſque adhuc neſciat membrum exhibitum poſt caput retrudere, tunc inepta eſt: & metuendum, ut porro negotium expedire poſſit, quare in illius opera non acquieſcendum.

Ore uteri in pelvim directo, ſi *obſtetrix* ait: ſe tactu nec caput, nec nates poſſe ſentire, nihil in oſtio exhiberi præter aquas, quæ cœperunt extuberare, *iſthæc partûs difficilis indicia ſunt:* Niſi igitur *obſtetricis tuæ* dexteritati confidere dubitas, bene eſt; aliâs habilior tibi quærenda, aut ad *peritum Chirurgum obſtetricantem* confugiendum erit; *infans* enim *tranſverſus prodit*, quare mox poſt aquarum effluvium caput in oſtium producendum, aut *infans pedibus extrahendus eſt*, niſi matrem & infantem mortis periculo exponere velis.

Si os uteri rectà in mediam pelvim quidem tendat, ſed loco capitis altera ſolùm manus, pes, genu, cubitum, vena umbilicalis, aut manus unà cum pedibus prodeant, idem, quod modò expoſui, periculum imminere memento: deliberandum igitur: *an præſenti obſtetrici negotium committere, liceat necne?* ſi licet; bene eſt: ſin minus; *maturato opus eſt*, niſi matrem cum infante mortis periculo ſubjicere velis, quæ mox poſt effluvium aquarum cum fœtu ſervari quidem poteſt.

Si, ore uteri convenienter ſuper mediam pelvim ſito, infantis podex prævius exhibeatur, tunc minus periculi imminet, ſiquidem ille *cum valentioribus doloribus complicatus excludi quidem poteſt*: At verò ſi *obſtetrix* egregie callet artem, ſub aquarum effluvium infantis ſitum facilè mutare, pedeſque in oſtium producere poteſt, unde facilior adhuc enixus.

Si, ore uteri dicto modo convenienter ſuper mediam pelvim ſito, non niſi alteruter pes, aut bini pedes prodeant, tum parum periculi eſt, ſi *obſtetrix* dexteritate pollet, ſub aquarum effluvium *uni pedi prodeunti alterum facilè adjungere poterit*; quod ſi mox poſt effluvium aquarum effectum dare neſciat, tunc non callet artem, & matri periculum, idemque majus adhuc infanti affert; hic enim, licet vivus tandem prodeat, facilè tamen læ-

dir,

di, delumbari aut luxari poteſt, niſi caute inflectatur, dum in oſtium producitur: namque infantum hoc modo prodeuntium *coxa facilè luxatur*, niſi convenienter tractentur, unde poſtea ſemper altera parte claudicant.

Si *obſtetrix* poſt tactum ait: *infans nimis alte adhuc ſitus eſt*: neque novit exponere, quomodo aut quo loco os uteri ſitum ſit, aut quid in illo prævium exhibeatur; dictitans: *intempeſtivum adhuc, & morandum eſſe*, uſque dum uterus cum infante ulterius delabatur, antequam res iſtæ cognoſci queant: interea ſi obſervatur, parturientem doloribus ad laborem concitari, tunc in mora illa non licet acquieſcere: *obſtetrix* enim ſub ea *ignorantiam ſuam conatur abſcondere*, ſperans, poſtea omnia feliciter adhuc *forſan* eventura eſſe; ſed male *forſan* evenire poſſunt: mature igitur *peritior obſtetrix* aut *Chirurgus obſtetricans* quærendus; ſiquidem os uteri alte ſuſpenſum eſſe res arguit, quia ſcilicet ipſe uterus oblique ſitus eſt, aut infans in utero prave verſus prodit: utrumque ab initio ſtatim commodius corrigi poteſt; cunctatio autem & matrem & infantem mortis periculo exponit, quapropter vigilandum eſt.

Si *obſtetrix* refert: os uteri ſuper mediam pelvim non ſitum, ſed in antica ad oſſa pubis, aut in poſtica ad os ſacrum, aut in latere ad oſſa coxendicis nimis converſum eſſe; tum periculum imminet: quæritur igitur: *an os illud parum ſaltem ad iſta oſſa vergat? an verò multum eò declinet, altiuſque illis objaceat?* ſi parum ſaltem eò vergat; tunc minus periculum eſt, atque ſi *obſtetrix* uſu rerum & exerciatione valet, negotium rite expediet, & abjecta omni cunctatione rem conficiet: ſin de cunctatione verba habet, totum negotium Naturæ committens, tunc imperita eſt aut ignava, in qua acquieſcere non licet, ſed peritior *obſtetrix* aut *Chirurgus obſtetricans* mature quærendus, periculum enim in mora eſt.

Si *obſtetrix* ait: os uteri altiùs & validiùs huic vel iſti oſſi objacere, tunc à Natura enixum noli ſperare; id enim & matri & in-

infanti periculoſiſſimum: ſi *obſtetrix tua* uſu & exercitatione valet, ut arte partum maturare ſciat ſecundùm methodum hoc Libro traditam, tum abjecta omni cunctatione omnem curam atque operam ad id conferat, conſultò tamen, caute, prompteque negotium expediat: *cunctatio nihil commodi, ſed multum mali quidem inferre poteſt*: Si rei tam gravi atque arduæ *obſtetricem præſentem* parem eſſe addubites, tum peritior tibi quærenda, aut ad auxilium *periti obſtetricantis Chirurgi* confugiendum erit; *talis* enim *uteri poſitura mortem afferre ſolet infanti, imò & parturienti nonnunquam*, ac raro quidem utriuſque vita ſervatur, ſi ſoli Naturæ id negotii detur, aut non niſi vulgares ſuppetiæ ferantur; quum contrà, ſi ejuſmodi parturienti manu exercita auxilium ſubminiſtretur, partuſque arte acceleretur, & mater & infans ſervari poſſit.

Utero ſeu recte ſeu plus minus oblique poſito, ſi membranâ ruptâ membrum aliquod (ſive manus, ſive pes &c.) exclûſum ſit, id indicat: *partum confeſtim ac ſine mora excludendum eſſe* ſecundùm methodum hoc Libro traditam, quod ſi *obſtetrix* arte è veſtigio effectum dare neſciat, perſuaſa, id à dolorum efficacia expectandum eſſe, tum ocyus exercitatior arceſſenda, aut partus ab *experto Chirurgo obſtetricante* excludendus eſt: quid ceſſas? periculum ſubinde ingraveſcit, opera fit difficilior, cruciatus parturientis aggravantur, vireſque ad ferendos dolores deficiunt: *cunctando remis veliſque pleniſſimis in diſcrimen fertur parturiens, ſed maturata partus excluſione periculum ſubterfugit.*

Si *obſtetrix* utero adhuc alte ſuſpenſo, membraniſque nondum ruptis periculum indicio ſuo mature detegere omiſit, ſi uterus jam delapſus & ſimul cum infante in anguſtias compulſus eſt, ſi dolores vehementes ſine ſucceſſu irruunt, *tum nullum temporis momentum prætermittendum eſt*; rariſſime enim fit, ut periculo, quod incurrit, ſe ſciat expedire, qui illud mature prævidere & ſubterfugere neſcivit: hoc caſu in *talis obſtetricis* opera acquieſcere noli, ſed, ſi rebus tuis conſultum vis, peritiorem ali-

liquam aut *expertum Chirurgum obſtetricantem* adjungito, quò & matris & infantis, aut alterutrius ad minimum vitæ ſervandæ proſpiciatur: quare ceſſatur auxilio aliorum quamprimum invocando? quare in dies ſingulos illud procraſtinatur, uſque dum aut mater aut infans, aut ambæ exſpirent? utinam hoc ponderarent homines! tantus ſane fœminarum & infantum numerus (ut quotidie fit) haud occumberet.

CAP. L.

De partu difficili, oriundo ex dolorum defectu, aut à pravis ac tergiverſantibus doloribus.

Partus non ſemper retardatur aut aggraveſcit ex *prava uteri poſitura*, aut ab *infantibus prave verſis*, ſed & alia ſymptomata enixum remorari poſſunt, de quibus hoc Capite paucis agendum eſt. Ad partum felicem facilemque etiam requiruntur *dolores naturales*, ſuo tempore & modo *inſtar nimbi* irruentes: Per *dolores* hos *naturales* intelligimus *tales motus ultrò exorientes, quibus ventris & inteſtinorum muſculi adſtricti tantam depreſſionem impetumque in uterum faciunt, quaſi è corpore expellendus eſſet; atque horum dolorum impulſu aperitur uterus, fœtuſque in oſtium, & porro per illud expellitur, & hoc pacto fœmina feliciter partum edit.* Si igitur motus iſti naturales (haud abſimiles motibus, quos quilibet ſentit *alvum exoneraturus*, *in* hoc tamen diſcrepantes, quòd *hi inteſtinum rectum* potius, *iſti autem uterum* impetant) aut omnino deſint, aut minus ſufficiant, aut pravi etiam ſint, inde labori mora & impedimentum infertur.

Quemadmodum *pravus* datur *irrituſve dejiciendi conatus*: ita & *pravi* dantur *irritive dolores*, quos vocant, aut vocare poſſunt *feroces aut tergiverſantes dolores*: fœminæ his tergiverſantibus doloribus laborantes corripi videntur *vehementibus deprimendi conatibus*, qui quaſi *repentini nimbi* ingruunt: ante-

quam verò penetraverint, aut depreſſionem veram fecerint, *ceſſant iſti motus; ac in cruciatum aut ſpaſmum laborandique impotentiam mutantur: Remedium tergiverſantes hos dolores in genuinos pariendi dolores mutandi* deſcripſi CAP. XVIII. cui ex abundanti ſuperaddam: *in his tergiverſantibus doloribus medicamentis propellentibus non utendum eſſe*, quia exinde cruciatus ingraveſcunt; ſed contrà *lenientia & anodina ſumenda*, & experieris, dolores ultrò concitatum iri.

Nonnunquam autem accidit, ut dolores, quos ab initio ſatis adaugeſcere ſpes erat, poſtea *admodum diminuantur*, aut *omnino ceſſent*, quod ut plurimum fit *ex inopia auxilii convenientis:* Non raro *infantis caput aut humeri* alicubi hærentes in cauſa ſunt, quòd partus parum adeò ſuccedit, unde Natura invita languet, ſicut alibi monuimus, ideoque hîc loci in hoc explicando prolixiores non erimus. Quòd ſi fortè, ut fieri poteſt, *dolores imminuantur vel ceſſent*, infante autem ad excluſionem bene ſito, periculum non ſit in mora, tunc ſuadeo, *parturientem patiaris quieſcere, uſque dum dolores ultrò redeant;* aut, ſi infans ulterius jam progreſſus ſit, quàm ut in illo ſtatu relinqui poſſit, tum experiendum eſt, *an adhibito Clyſtere modo ſuprà tradito dolores concitari poſſint*: quod ſi itidem irritum fuerit, ad conſilium *prudentis Medici* confugiendum; ſed prius probe ponderandum: *an manuum opera ad concitandos labores infantemque expellendum nonnihil tribuere valeat;* quippe non rarò *expertus Chirurgus obſtetricans* ſive *obſtetrix* plus conferre poteſt ad promovendos dolores exercitæ manûs operâ, quàm expertus Medicus præſcriptis medicamentis.

Equidem non ignoro, *ad concitandos dolores medicamenta plurimùm* valere, ſed plurimæ etiam obſervationes me edocuerunt: *medicamenta fortiter propellentia multum mali parturientibus inferre;* quin imò, ſi rejectis remediis (ut vocant) *dolorificis* manuum opera prudenter adhibita fuiſſet, pleraſque fœminas fore ſuperſtites confido, quæ nulla infirmitatis habita ratione ejuſmodi remediis utentes, vel potius abutentes, morte

te occubuerunt. Ego Deo gratias ago, quòd ab iſto tam profuſæ medicamentorum exhibitionis abuſu liberatus ſim, expertus: *apta & conveniente manuum opera omnium fere parturientium partum prompte & ſecure expediri poſſe*, ſi modò vires parturienti ſuppetant, ſufficientes pauliſper ferendo labori ad auxilium ferendum neceſſario: Libere ego ad omnes provocare auſim, quibus operam obſtetricantem præſtiti decem ſive duodecim abhinc annis, (ſpatium enim prioris temporis in temporibus ignorantiæ meæ deputo, ad methodum vulgarem tum arte obſtetricandi tractata) atque ingenue aſſerere poſſum: me toto illius temporis decurſu ne ulli quidem (quod ſciam) parturienti adfuiſſe, (præter unicam, quæ ipſamet in culpa fuerat) quin partum feliciter & parvo temporis ſpatio expediverim, *ſine exhibitione ullius medicamenti propellentis*, *ſine uſu ullius inſtrumenti*, *nullis unquam infantibus mutilatis*, *nullis membris fractis*: (præterquam quòd nonnunquam, licet rariſſime, matre animam agente, ejus vitæ ſervandæ gratia caput infantis aperui, quod in pelvi jam dudum hæſerat coarctatum) nec unquam (quod ſciam) parturientem *laceravi* aut *læſi*, unde aliquid poſtea incommodi ipſi adhæſiſſet; imò nulla illarum (quod ſciam) *urinæ ſtillicidium* retinuit, nulla *procidentiam uteri* paſſa eſt, nec ulli inſigne aliquod malum adhæſit, unde Deo T. O. M iterum gratias ago, & ſimul *omnibus circumſpectis obſtetricibus* ſuadeo, ut quævis obſtacula partum retardantia diligenter removeant: tunc experientur, & ſibi materiam eſſe, pro qua mecum Deo gratias agant: itidem cum minore animi angore efficacius præſenſque auxilium parturientibus ſubminiſtrare poterunt, neque ſe ipſas conſilii inopes tam ſæpe ſentient, uti antea factum eſt: id quod precatus omnibus, qui illud cœlitus ſibi concedi expetunt, hominibus, huic Tractatui coronidem imponam, ſperans, meum laborem haud fruſtraneum, ſed multis miſeris parturientibus earumque propinquis auxilio ac ſolatio fore, atque permanſurum tanquam bonam fragrantiam etiam poſt obitum meum *per Eum, Qui Vita & Immortalitas*

Ipſa eſt, meumque animum movit, ut ſuſceperim negotium ſalutaris hujus Scientiæ tam fideliter ac perſpicue deſcribendæ in proximi mei ſolatium.

APPENDIX.

De Monſtrorum *& ejuſmodi Infantum excluſione, qui in utero quàm maxime obliquato recte quidem verſi, ſed capite (ex obſtetricum negligentia aut alia de cauſa) prave in cavitatem pelvis delapſi, inibique immobiliter coarctati ſunt.*

POſtquam toto hoc Libro traditum & demonſtratum eſt, qua ratione prægnantium partus ſine matrum infantumque periculo capitali prompte expediri queat, ſine ullo inſtrumento, ſolâ manuum próbe exercitarum operâ; non inutile judico commemorare; *ubi & qua ratione exiguorum quorundam inſtrumentorum uſus nonnunquam locum habere queat*, quò *Chirurgus obſtertricans* quovis obveniente caſu ſe expedire valeat; *Chirurgus obſtetricans*, inquam; ſiquidem *fœminam ne ullo unquam inſtrumento uti debere exiſtimo*: certum enim eſt, *expertum Chirurgum obſtetricantem, chirurgicarum operationum uſu valentem*, majori dexteritate valere quàm *obſtetricem* in adhibendis (ubi res poſtulat) inſtrumentis, licet illa judicio ſatis quidem pollere poſſit, *tractandis* tamen *inſtrumentis* tam habilis non eſt: Attamen ſi *obſtetricem ruri* neceſſitas nonnunquam urgeat, ubi *Chirurgus obſtetricans* arceſſi non poteſt, pro viribus rem expediat, captoque ſibi pro tempore conſilio pareat neceſſitati.

Ut igitur plane explicem ſenſa mea *de uſu inſtrumentorum*, *duos* tantùm *caſus* dari arbitror, *ubi inſtrumenta uſui eſſe poſſunt*, ſcilicet: ſi infantes *ob monſtroſam magnitudinem* totius corporis, aut partis alicujus, pelvim, proportione ſua nimis par-

parvam, integri tranſire prorſus non valeant: aut, ſi *propter negligentiam vel inſcitiam obſtetricis in utero quàm maxime obliquato infantis recte verſi caput in anguſtam cavitatem pelvis delapſum, inibique ſimul cum humeris adeò coarctatum ſit, ut ad impetum dolorum validiſſimorum ne minima quidem percipiatur deſcenſio*, ita ut quibuſcunque remediis fruſtra tentatis (ut ſaluti matris conſuletur) *infantem illum tanquam mortuum oporteat tractari & extrahi.*

Ad *monſtra* quod attinet, ea magnitudine adeò excedere poſſunt, ut anguſtiam pelvis tranſire omnino non valeant, quare in hoc caſu alia certe ratione rem expedire non licet, niſi *infante dearticulando & fruſtulatim extrahendo*: Equidem non nego, talem caſum incidere poſſe; at fateor unà, mihi eundem ne unquam quidem obtigiſſe: quoſcunque mihi occaſio obtulit infantes, pedibus extrahere potui, neque unquam infortunium habui, ut caput, quantumquantum erat, intra maternum corpus fixum hæſerit, ſeu à trunco ſuo avulſum ſit: Veruntamen ſi fortè venter, aut pectus, aut caput præ monſtroſa magnitudine tranſmitti prorſus non poſſit, in tali caſu *aperienda & exenteranda*, *vel humoribus* (quibus ut plurimum *hydrocephali* turgent) ſeu omnino ſeu ex parte vacuanda erunt, ut infans extrahi poſſit.

Ejuſmodi *hydrocephalus* aut *aſcites* commode aperitur inſtrumento quodam perſimili illi, quo ventrem hydropicorum, aut ſcrotum hydrocelicorum aperiunt, præterquam quòd hoc (de quo nobis ſermo eſt) majore forma eſſe debeat, quod illud minore forma exhibet; nimirum *teres tubulus*, *unum pedem aut quinque pedis quadrantes longus*, cujus *canaliculæ* exactiſſime reſpondet *ſtylus* itidem *teres*, mucrone trigono acuto: tubulus ille primò juxta manum uſque ad caput aut ventrem perforandum immittitur, & per illum probe fixum ſtylus trajicitur uſque in cavitatem ventris ſive capitis, quo pacto humor emittitur.

Hoc inſtrumentum appoſitum quidem eſt & maxime accom-

modum; attamen quia ejuſmodi caſus *Chirurgo obſtetricanti* in vita ſua ne unquam quidem aut rariſſime obvenerit, vix operæ pretium erit tale fabricari; ſiquidem qualicunque inſtrumento pungente non admodum acuto nunquam non caput aut ventrem infantis perforare licet, inſtrumento, inquam, non admodum acuto, neque mucrone ſcilicet, neque angulis: inſtrumento enim nimis acuto facilè ſe ipſum quis aut parturientis partes læderet; qualecunque enim inſtrumentum fuerit, unà cum manu, aut juxta manum in corpore verſantem nunquam non intromitti debet, ita ut certus eſſe poſſis, illud nullibi læſurum, præterquam ubi perforare velis, quo loco ſi applicitum fuerit inſtrumentum, venter facilè pertundi, humorque emitti poterit, quod ſi nondum ſufficiat, venter porro exenterandus eſt, ut aptus ad tranſeundum fiat. Quòd ſi caput, licet hydropicum non ſit, præ monſtroſa magnitudine tamen tranſire nequeat, itidem perforandum & excerebrandum erit, ut concidat, aptumque fiat ad tranſeundum per pelvis anguſtiam.

Chirurgus artis obſtetricandi peritus in ejuſmodi caſu facilè ſibi conſilium capiet, modò à ſuo ipſius animo & ab ipſa parturiente ejuſque propinquis conceſſam habeat licentiam infantis lædendi ſeu exenterandi: nullum fere infantis membrum eſt, quod *ſine reciſione quidem* facilè deartuare non poſſet, *exempli gratia*, brachium ſive crus, ſi res poſtulat, *torquendo* ſeu *verſando* deartuari poteſt, idem & aliis membris fieri poteſt. *NB.* dico quidem, *id fieri poſſe*, *ſi nimirum neceſſitas exigat*; at verò nemini auctor eſſe vellem, ut id faceret, niſi *extrema neceſſitate adſtrictus* ad demendum crus vel brachium, quod tum tutius adhuc *torquendo* quàm abſcindendo detruncari poſſet.

Ne verò in *monſtris* diutius immoremur, neque de ſingulis ſpeciatim verba habeamus, ſive unum corpus duo capita habeat, ſive duo capita & duo corpora in unum coaluerint, ſive quocunque modo male conformata ſint, ut ea de cauſa per anguſtum pelvis iter tranſire prorſus nequeant, tum *ad reciſionem*

con-

confugiendum earum partium, quæ tranſitum ut plurimum impediunt, eæque *torquendo* potius deartuandæ ſunt, quàm recidendo, quippe reciſio parturienti majus periculum intentat. Membrum quoddam, *exempli gratia* brachium, avulſurus linteo ſicco lacertum apprehenſum torquere debet, quaſi linteum extorqueret, una eademque via ſemper torquens, & videbit tandem brachium prope humerum abrumpi, prorſuſque diſſolvi. Hoc artis opus adhuc tyro tempore ignorantiæ meæ addidici, nondum penitus explorata verſione infantum, neſciens emortuos infantes, quorum brachium humero tenus excluſum erat, integros & illæſos extrahere; tum temporis aliquando brachium prope humerum *torquendo* avulſeram, quò plus ſpatii mihi ſuppeteret: ſed brevi poſtea errores cognitos corrigere ſtudens *iſto torquendi modo nunquam adhuc uſus ſum*, ſed omnes infantes ita ſitos integros illæſoſque verti, pedibuſque extraxi: interim ex iſto errore meo hoc addidici experimentum, *urgente* nimirum *neceſſitate membra hac ratione abſtorquendo deartuari poſſe*, at verò res fere nunquam illud exigit.

Verùm videamus, qua ratione negotium expediendum ſit, ſi infantum excluſio non quidem monſtroſâ formâ aut magnitudine, ſed *prava uteri poſitura præpeditur*, quid tum agendum ſit, ac in quo caſu inſtrumenta quædam adhibenda ſint: *Primò*: Excipio omnes infantes, qui in obliquo utero prave verſi prodeunt, id eſt, qui *capite prævio oſtio non imminent*; ii omnes ſolis manibus ſine ullo inſtrumento, ſine læſione aut detruncatione ullius membri ſecure verti extrahique poſſunt, quapropter *inſtrumenta hîc non uſui ſunt. Secundò*: Excipio omnes infantes, qui in utero obliquo bene verſi prodeunt, ſi *adhuc ſupra pelvim ſiti, aut in eandem nondum procul delapſi aut coarctati ſint, ita ut retrudi poſſint, quò juxta caput ad pedes penetrare poſſis*: dum hoc fieri poteſt, *inſtrumentis non opus eſt*; ſed ii infantes manuum operâ integri & illæſi extrahi poſſunt. Si verò *ex obſtetricum inconſiderantia aut ignorantia infantes*

tes capite prævio in cavitatem pelvis delapſi ſint; *& aquis jam effluxis in flexuoſo anfractu tanquam in triangulo conſtipati neque dolorum impetu*, *neque artis opera*, *neque ſurſum*, *neque deorſum moveri queant*, tum alia via non patet, niſi ut infantem, ſive mortuum ſivè vivum, matris ſervandæ gratia, *ut mortuum tractes*, quod meritò nunquam tentandum eſſet, præterquam in extremo hoc periculo: deteſtor levem quorundam conſuetudinem, qua infantes *uncis* extrahere audent! quamprimum dolores parum ceſſant, confeſtim audies: *infans exſpiravit*: tum *uncis* extrahuntur miſeri infantuli, utut adhuc vivant, & vivi quidem extrahantur cum Chirurgi pudore, Parentumque ac aliorum præſentium mœrore: Attamen ſi infans, uti dictum, in curvamine triquetro compreſſus fixuſque hæreat, tum alia expediendi via non datur, quàm ut infans *tanquam emortuus tractetur*; atque *tum unci nunquam uſui eſſe poſſunt*, quia humeri adeò valide obſtant, ut caput, licet vi maxima detractum ſuccedere non poſſit: quòd ſicui nihilominus arrideat uncis rem experiri, illi liberum eſto: ſin minus ſuccedat, aliud medium rei ſecure expediendæ non datur, niſi *verticis perforandi*, *capitiſque excerebrandi*, ut porro manu juxta caput immiſſa humeri ab oſſibus, quibus apprimuntur, removeantur; aliâs periculum eſt, ne operam perdas, & violentius trahendo parturientem lædas: Siquidem mihi ipſi contigit, ut caput licet omnino jam excerebratum, valida forcipe vehementer quidem, ſed ſine ſucceſſu traherem, quia ſcilicet humeri oſſibus validiſſime appreſſi renitebantur: capite verò excerebrato humeriſque manu juxta caput immiſſa ab oſſibus remotis facilè aut minore cum labore ſuccedunt; quapropter hanc methodum tanquam maxime convenientem, commendo.

Ad perforandum infantis caput *ſingulari inſtrumento non opus eſt*: *vulgaris culter inciſorius*, *uſque ad extremum acumen obvolutus*, aut *forficula* aut *ſpathula acuta* huic operæ ſufficit: tum foramine digitis dilatato, cerebrum itidem digitis ſolutum egerendum eſt, quo facto caput ſeu *manu*, ſeu *linteolo* detrahen-

hendum, ac hoc modo tentandum, an corpus ſucceſſurum ſit: ſi ſuccedat; perge modò trahere: ſin minus ſuccedat; tunc humeri ab oſſibus liberandi ſunt, uti dictum eſt, totumque corpus detrahendum: quando dico, *caput linteolo detrahendum eſſe*, id volo, ſcilicet *faſciam latiorem filiſque obliquis crenatam* (aut aliud exile firmumque linteolum) poſt caput ingerendam, colloque injiciendam eſſe, qua probe contorta infans extrahendus eſt, quam agendi rationem ego maxime probo.

Quibus *manus* ſunt tam *ſubtiles*, ut talem faſciam poſt caput nondum perforatum ingerere poſſint, iis non neceſſe eſt aperire caput, ideoque ad hoc negotium expediendum magna commoditate gaudent: nihil unquam cum *arte obſtetricandi* magis congruit, quàm *manus ſubtiles*, *digiti oblongi*, *ingeniumque capax*, ſed tum humeri quoque expediti ſint oportet ad ſequendum trahentem, aliâs irrito conatu traheretur.

Nonnunquam ex alio caſu infantes caput prævium exhibentes anguſtiam pelvis tranſire nequeunt, ut propterea dicto modo tanquam exanimes tractandi ſint: attamen re præcognita & præmeditata & mater & infans ſervari quidem poterit, *infantem vertendo pedibuſque extrahendo*, *quamprimum nimirum prægnans parturire cœpit*: caſus ille, de quo hîc ſermo eſt, quibuſdam fœminis accidit, *quarum os ſacrum quàm maxime priorſum incurvatur*, *quarumque os coccygis duriſſimum & inflexibile fere eſt*, unde partes finitimæ non niſi violenter retroagi poſſunt: At verò ſi hujuſmodi parturientibus *in principio laborum* adfueris *arte enixum expediendo*, uti ſuprà dictum, mater unà cum infante ſervari quidem poteſt; quum aliâs omnibus ejuſmodi infantibus certiſſime moriendum ſit, quin & nonnunquam ipſa mater ſine enixu occumbat.

Quæret fortaſſe quiſpiam: Si prægnantium partus expediri poteſt methodo hoc Libro hactenus demonſtrata, *quam igitur utilitatem adferant tot inſtrumenta*, *à pleriſque Auctoribus typis exhibita atque commendata*? Cui reſpondeo: Quaſcun-

cunque Artes & Scientias continuo exercitio emendari, atque ad expeditum uſum magis magiſque accommodari : *eadem & Artis obſtetricandi ratio eſt* : quibuſcunque *Speculis matricis*, *uncis*, aliiſque inſtrumentis inſolentibus Veteres plures infantes occidiſſe quàm ſervaſſe cenſeo ; quòd ſi iiſdem quarundam parturientium vitam nonnunquam ſervaverint, non paucas ſane læſerunt etiam & excruciaverunt, quorum errores nobis inſtar phari ſunt atque monumenti, ut meliora inveſtigemus : Et ego jam ſtudium impertivi meum ſecernendo à paleis frumento, quæ reliqua ſunt, alius porro eventilet.

Ex his, quæ jam dicta ſunt, cuilibet ſatis liquet, *rariſſime*, imò *ne unquam quidem inſtrumenta uſui eſſe*, præterquam *infantibus incuria neglectis*, *monſtriſque excludendis*; ut proinde *obſtetricandi Ars* pro re inhumana, crudeli aut horrenda nequaquam poſthac habenda, ſed à quibuſcunque cordatis æquiſque hominibus maximi meritò æſtimanda ſit, & quiſque obſtrictum ſe ſentiat ad uſum *ſalutaris hujus Artis mathematicæ* mature adhibendum, priuſquam ab inſcitia & incuria parturiens unà cum infante in maximum diſcrimen deducta ſit. Huncce laboris mei fructum concedat Deus ad plurimarum fœminarum infantumque ſalutem, atque ad ter-Sancti Nominis Sui gloriam, AMEN!

FINIS.

Admonitio ad Lectorem.

Multi homines jamdudum querentes dolebant, quòd non ſine incommodo ſuo ſeriùs cognoverint *de peritia mea*, qua valeam ego ad *corrigendos & reſtituendos mancos aut membro captos*, rerum eventu experti, meam peritiam & dexteritatem præſtare multorum aliorum ſcientiæ, palàm profitentium, ſe curaturos ejuſmodi malis laborantes, quorum tamen auxilio cum nummorum temporiſque diſpendio fruſtra ſe uſos eſſe miſeri querebantur, è contrario experti, ſe magna cum voluptate compotes fieri omnium eorum, quæ ego ipſis promiſerim præſtare; unde conſcientiâ me adſtrictum eſſe cenſebant, ut in Diario novorum publico iſtam peritiam meam curarem publicari: Ego verò apud animum id ſtatuere nunquam potui, ratus, proverbium obſervandum eſſe: *Ægro Medicum quærendum eſſe, non autem Medico ægrum*: quippe bona ultrò oblata plerumque ſuſpecta ſunt ac vilipenduntur, quamvis certum etiam ſit, multos in miſeriis detineri, quòd ipſos lateat, unde auxilium petendum ſit. Ne igitur lucernam ſubter modium ponam, neque imiter vanos circumforaneorum clamores, (qui ſolius lucri ſtimulis incitati novorum relatoribus ſupplementa ſubminiſtrant, ſive ſchedulas ſignificativas oppidatim diſpergunt, ut plebi novorum cupidæ ſalivam moveant, & jam hunc jam illum vanis pollicitationibus lactantes argento emungant, ſibi ipſis opulentiam exinde parantes) conſultum mihi viſum eſt relationem aliquam mearum operationum hìc loci ſubjungere, quantum quidem ſatis erit ad informandos eos, qui, quò ſe vertant, neſciunt, aut ſibi aut ſuis auxilium petituri: non quidem, ut ejuſmodi miſeriis laborantes ab aliis Operatoribus averſos allicerem; ſed, uti dictum, eos ſolùm informarem, qui neſciunt, unde auxilium petant, aut qui ab aliis irrito ſucceſſu illud petiverunt: Atque ut ſpeciatim innoteſcat, quænam corporis vitia redintegrare ſoleam, aliqua illorum frequentius obvia deſcribam.

1. *Obſtipa ſeu obliqua capita*, quæ ob tendinum contractionem directa teneri nequeunt, ſed in alterutrum ſemper humerum inclinata ſunt, neque in adverſum latus flecti poſſunt, ea, inquam, capita erigo, & efficio, ut in medio humerorum directa emineant.

2 Si *caput atque collum ad alterutrum humerum ulterius diſcedit, eaque non recta ſed obliqua è corpore aſſurgunt*, perſonaſque deformant, licet eædem Perſonæ caput & collum quoquoverſum flectere ac movere valeant: iſtam deformitatem tollo, & caput & collum in genuinum ſitum inter humeros ſuper medium corpus directa reſtituendo.

 3. Si-

3. Sicui *alter humerus altius altero aſſurgit vel duorum digitorum, & quod excedit, latitudine*; tum aut ſolum altiorem humerum deorſum redigo, aut dum altiorem redigo, depreſſiorem ſurſum redigo, quoad uſque eadem altitudine conveniant.

4. Si *alteruter humerus ex tendinum contractione prorſum nimis trahitur, ut exinde ſcapula exſtet & emineat*; talem humerum priorſum nimis tendentem in locum genuinum retrorſum redigo, ut exſtans ſcapula ſubſidat, ac coſtis plane iterum incumbat.

5. Si *uterque humerus nimis prorſum trahitur, dorſumque nimis latum & pectus nimis anguſtum ſit*, unde dorſo fornicato corporis deformitas; ejuſmodi humerum utrumque retroago, pectuſque tam latum, & dorſum tam anguſtum planumque reddo, quàm quidem opus eſt ad juſtæ ſtaturæ correctionem.

6. Si *alterutrius lateris coxæ nimium exſtant, & ſuperius corpus alterutram coxam excedit ac incurvatur*; tale corpus in rectam ſtaturam reſtituo, curans, ne porro in alterutrum latus declinet.

7. Si *coſtæ in alterutrum latus diſcedentes excreverunt, & multo majores factæ ſunt quàm coſtæ in adverſo latere, unde corpora gibbera* & quàm maxime deformia: tum coſtas excedentes retrorſum redigo, in altum nimis aſſurgentes impedio, ne altius creſcendo aſſurgant, eoque efficio, ut minores coſtæ in cavo latere accreſcant, unde utrumque latus pariter ſuppletur, tum porro totum corpus ſuperius in rectum ſtatum redigo.

8. Si *totum corpus ſuperius in alterutrum latus delabitur, & exinde altera coxa introrſum, altera autem extrorſum cedit*; tum ego coxam extrorſum cedentem introrſum, ac introrſum cedentem extrorſum redigo, & alteram alteri parem reddo, ut corpus rectum inter utramque coxam emineat.

9. Sicui *altera coxa altius aſſurgit quàm altera vel duorum etiam triumve digitorum latitudine*; tunc ego altiorem deorſum redigo, ut cum inferiore rurſum æqualis fiat.

10. Sicui *una aut plures vertebræ luxatæ ſunt; ac is exinde pedibus totoque inferiore corpore captus eſt, ut nec pedem nec ullum pedis digitum movere queat, atque ſuperius corpus totum ſit gibberum & obliquum*; tum excedentes vertebras introrſum redigo, ut ſucco nervorum via rurſum pateat per ſpinæ medullam, atque hoc modo tali Perſonæ ambulandi facultatem reſtituo juſtumque ſtaturæ habitum.

11. Sicui *lumbi ſunt nimis ſinuoſi, cluneſque nimis retrorſum exſtant, unde cernuus incedit*; tum nates prorſum ventremque retrorſum redigo, melioremque formæ ſtaturam reſtituo.

12. Si-

12. Sicui *oſſa femoris ob tendinum contractionem intrŏrſum intorta ſunt, ut ambulare nequeat, aut non niſi pedibus decuſſatis incedere poſſit*; tum efficio, ut oſſa iſta retorqueantur, ut inſtar aliorum hominum incedere queat.

13. E contrario ſicui *ob tendinum contractionem oſſa illa extrorſum torta ſunt, ut exinde itidem decuſſatis pedibus incedendum ſit*; iis æque ac prioribus oſſibus ambulandi facultátem reſtituere non dubito.

14. Itidem *omnium infantum pedes, quorum digiti nimis introrſum vel extrorſum torquentur*, efficio, ut in alteram partem vergant, ut directis pedibus incedere poſſint.

15 Siquis *compernis genua ambulando inter ſe collidit, & exinde pedes inter eundum late diſtantes ponit inſtar vari*: vel è contrario: ſi *genua latius à ſe invicem diſtant, pedeſque ſibi invicem nimis appropinquant, inſtar vatii*, ut inde itio ſufflaminetur; ejuſmodi malis laborantes reſtituo, ut convenienter ambulare queant, dilatans, quod nimis propinquum eſt, propiuſque adducens, quæ nimium à ſe invicem diſtabant.

16. Si *infantum tibiæ curvæ & inflexæ introrſum vel extrorſum excreſcunt, ex morbo (uti vocant) Anglico, unde incurvi & incapaces fiunt ad ambulandum*; tum efficio, ut tibiæ inflectantur, & rectæ evadant, ut accipiant facultatem eundi.

17. Infantes, *qui pedibus obliquatis vel retortis naſcuntur*, hoc eſt, *quibus pedes prope malleolos inflectuntur, ut plantæ pedum extrorſum aut introrſum cruribus apponantur*, unde infantes ad ambulandum inhabiles redduntur; tales, inquam, infantes ego reſtituo, ut inſtar aliorum hominum ſuper plantis convenienter incedant.

18. Quicunque *in partu aut alio caſu unum vel utrumque malleolum luxarunt, unde ſucceſſu temporis crura malleolos tranſgrediuntur*, ut ipſis ſuper latere pedum aut malleolis incedendum ſit; eos itidem reſtituo, ut ſuper plantis pedum incedant.

19. Sicui *pedes per contractionem ita convolvuntur, ut tarſus ſuprà nimis in rotundum gibbum elevetur, planta verò infrà nimis inſinuata ſit*, ut exinde ægre ambulare poſſit; talem reſtituo, ut convenienter incedat.

20. Siqui *ex paralyſi altero pede, imò altero latere capti ſunt à ventre uſque ad pedis digitos*, ita ut ne quidem ſuper pedem illum captum ſtare valeant, multo minus ambulare; tum ego efficio ut ambulent mediante inſtrumento quodam cruri accommodato, quo ſtare, ambulare, ſedere, quin & genua flectere poſſunt, ita ut illis non opus ſit gradum ſcipione ſubalari aut baculo fulcire.

21. Itidem remedia adhibeo omnibus *contractione aliqua aut rigore laborantibus in humeris, brachiis, cubitis, manibus, digitis*, quæ ſingula hîc recenſere nimis prolixum foret.

22. Pro-

22. Profectioris jam ætatis homines, *qui jam inde ab infantia ſua obliquati aut gibberi fuerunt, eoque inſanabiles*; niſi jam annoſi nimis ſint, corrigere inſigniter quidem poſſum, aut à majore incurvatione conſervare mediantibus *capitiis* (*keurſlijven*) ex ferro aut oſſibus balænæ confectis, quibus multo minorem deformitatem præ ſe ferunt, quàm aliâs ſolent, quoniam deſtituuntur veſtiario, qui veſtem illis commode & concinne accommodare novit.

Ratio cum Perſonis conveniendi hæc eſt; Priuſquam laboranti curationem meam petenti manum adhibeo, totius curationis pretium paciſci ſoleo, neque contendo de numeranda pecunia, antequam vitii correctionem, aut curationem abſolutam, quam promiſi, præſtiterim, nihil poſtulans pro labore, inſtrumentis, impenſiſve, niſi conditionibus promiſſis antea expletis, præterquam quòd ii, qui capitiis utuntur, tenentur ea extra pactum ſolvere: adhæc petentibus certum tempus plus minus trimeſtre libenter concedo, prout ſcilicet accidentia corporis ſe habent; quod tempus ſi effluxerit ſine competenti emendatione, tum pacto, ſi libet, abſolvi poſſunt, nequaquam adſtricti ad ullam compenſationem: verùm intra illud temporis ſpatium ſi competenter melius habeant, tenentur curationem continuare, uſque dum promiſſam reſtitutionem aſſequuti ſint: quo tempore, ne penſio in ſerum protrahatur, pecuniam ex pacto mihi numerari curo, quamvis opus ſit, laborantes diutius adhuc continuare uſum inſtrumentorum ad reſtitutionis confirmationem, cujus pacti conceptam ſyngrapham ab utroque contrahente ſubſignari curo.

Tantillum de vitiis corporum, quibus quotidie remedia adhibeo, inſtrumentis ac commodis à me ipſo inventis, ea reſtituens, neque dictorum numero terminata ſunt vitia, quæ curo, nam præter memorata plurima curavi: Et hoc pacto multorum deſiderio me ſatisfeciſſe arbitror, exiſtimantium, me male feciſſe, multoſque miſeros defraudaſſe, quòd dudum non palàm fecerim in Diario novorum publico donum à Divina gratia bonitateque mihi conceſſum, ut plurimi eo miſeri juventur, Quicunque igitur vel in ſuo vel ſuorum corpore memoratis miſeriis aliiſque ſimilibus vexatur, neque eo, ubi habitat, loco auxilium invenire poteſt, eidem ex hoc patet, unde auxilium ſibi petendum, aut quorſum alii illud petentes ablegandi ſint.

Vale.

INDEX

Bibliopego deſignans cujuſlibet Figuræ locum.

Figuræ à ſe invicem abſciſſæ ſigillatim inſuendæ ſunt, ita ut facies cujuſlibet Figuræ converſa ſit ad explicationem ſuam, quantum quidem fieri poteſt.

Effigies Auctoris ex adverſo Tituli locanda, ita ut effigies & Titulus Lectori ſimul pateant.

Figura 1. locanda inter paginam	16. & 17.
2.	20. 21.
3.	22. 23.
4.	28. 29.
5.	50. 51.
6.	74. 75.
7. 8. 9.	76. 77.
10. 11. 12.	84. 85.
13. 14.	90. 91.
15.	132. 133.
16.	152. 153.
17. 18.	160. 161.
19. 20.	168. 169.
21. 22. 23.	170. 171.
24. 25.	178. 179.
26. 27.	182. 183.
28.	186. 187.
29.	188. 189.
30.	194. 195.
31. 32.	200. 201.
33.	202. 203.
34. 35.	230. 231.
36.	232. 233.
37. 38.	250. 251.

Fig: 1

Phi: Boultats fecit.

Fig: 2

k
os Illion
d
a
p
b
o
os Pubis
c
n
os Coxendicis
h
f
g
os Coccygis
m
L

Fig: 3.

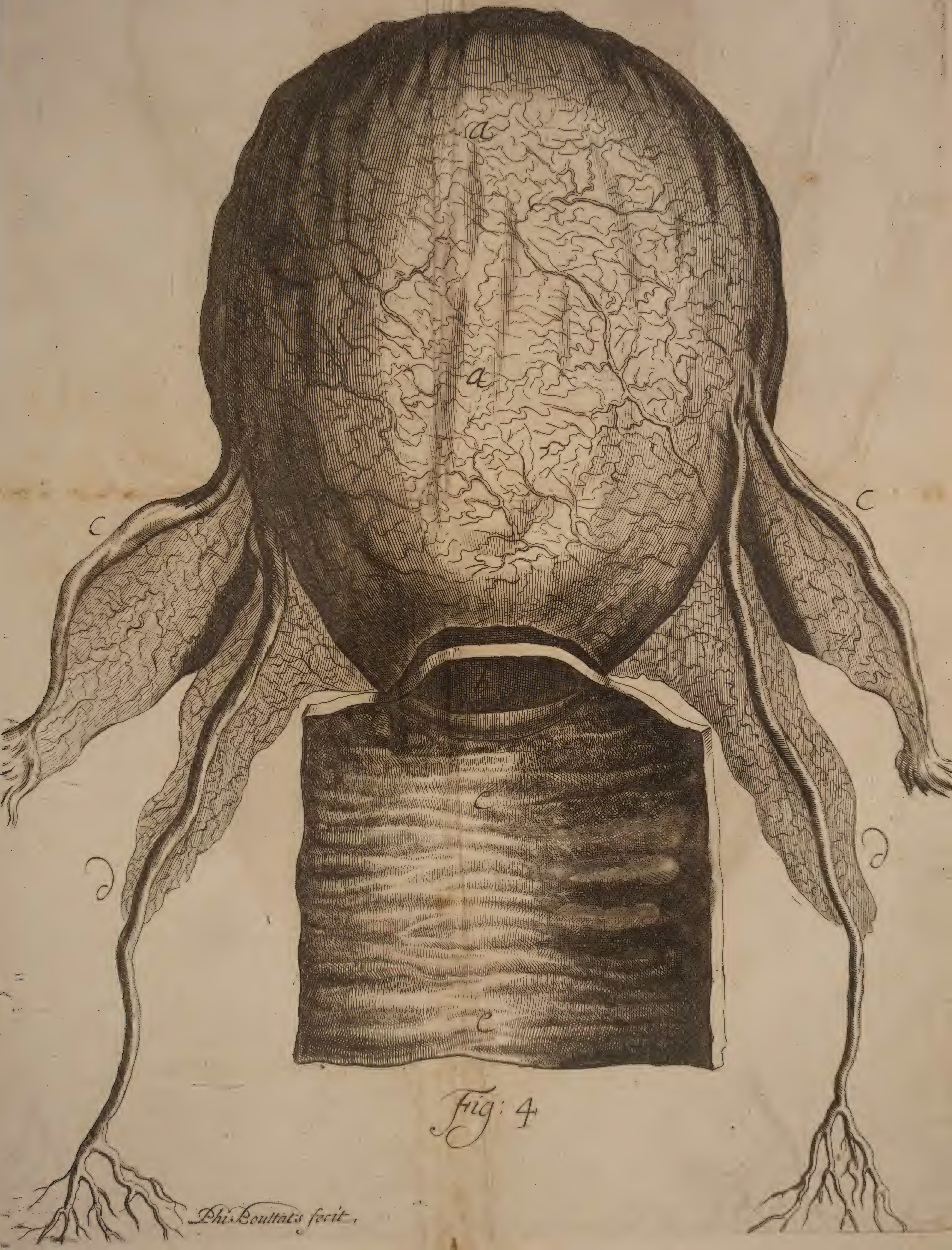

Fig: 4

Phi. Bouttats fecit.

a
b
c
d
N° 2
B
A
N° 1
Fig: 5
Phi: Boultats fecit.

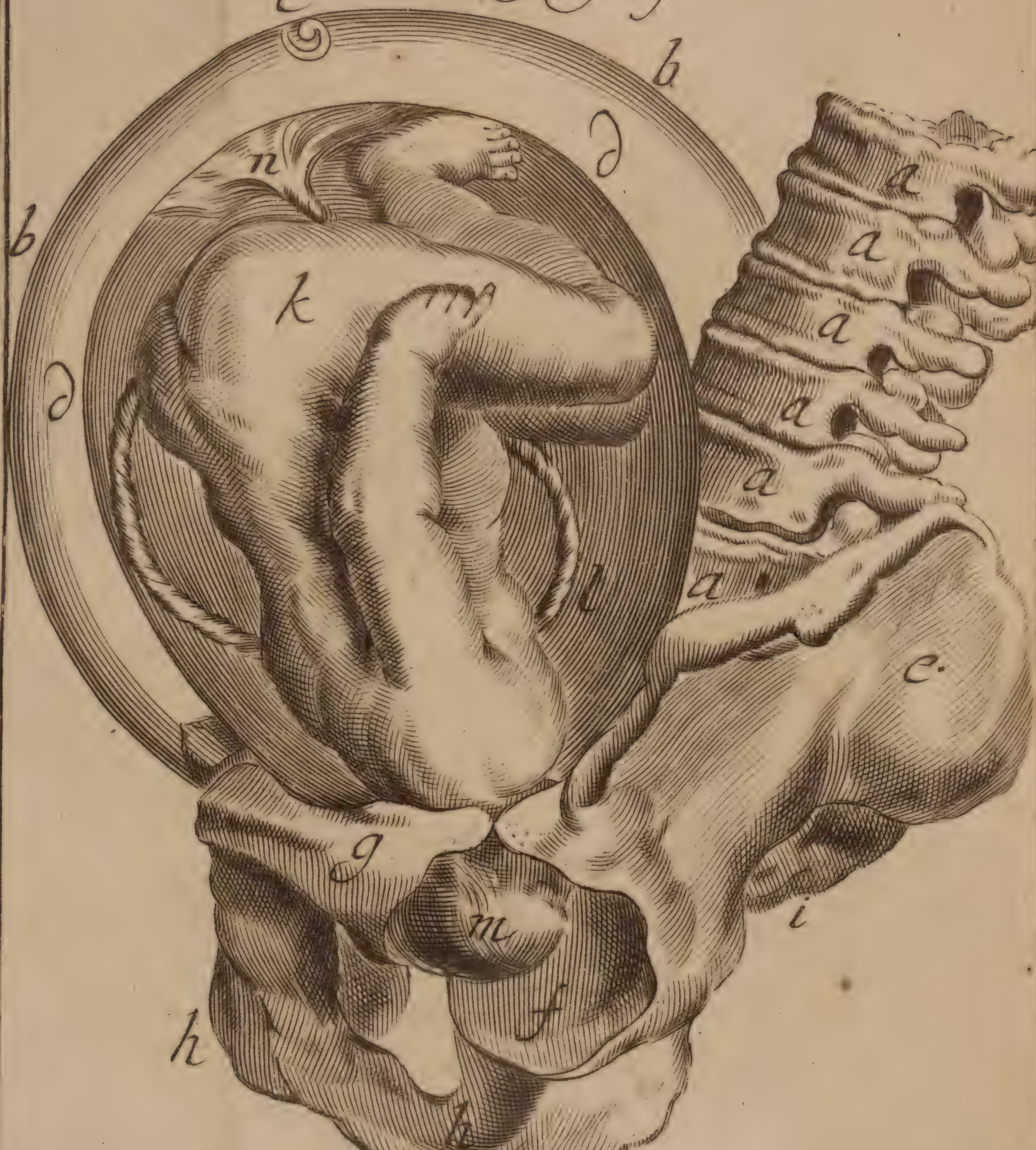

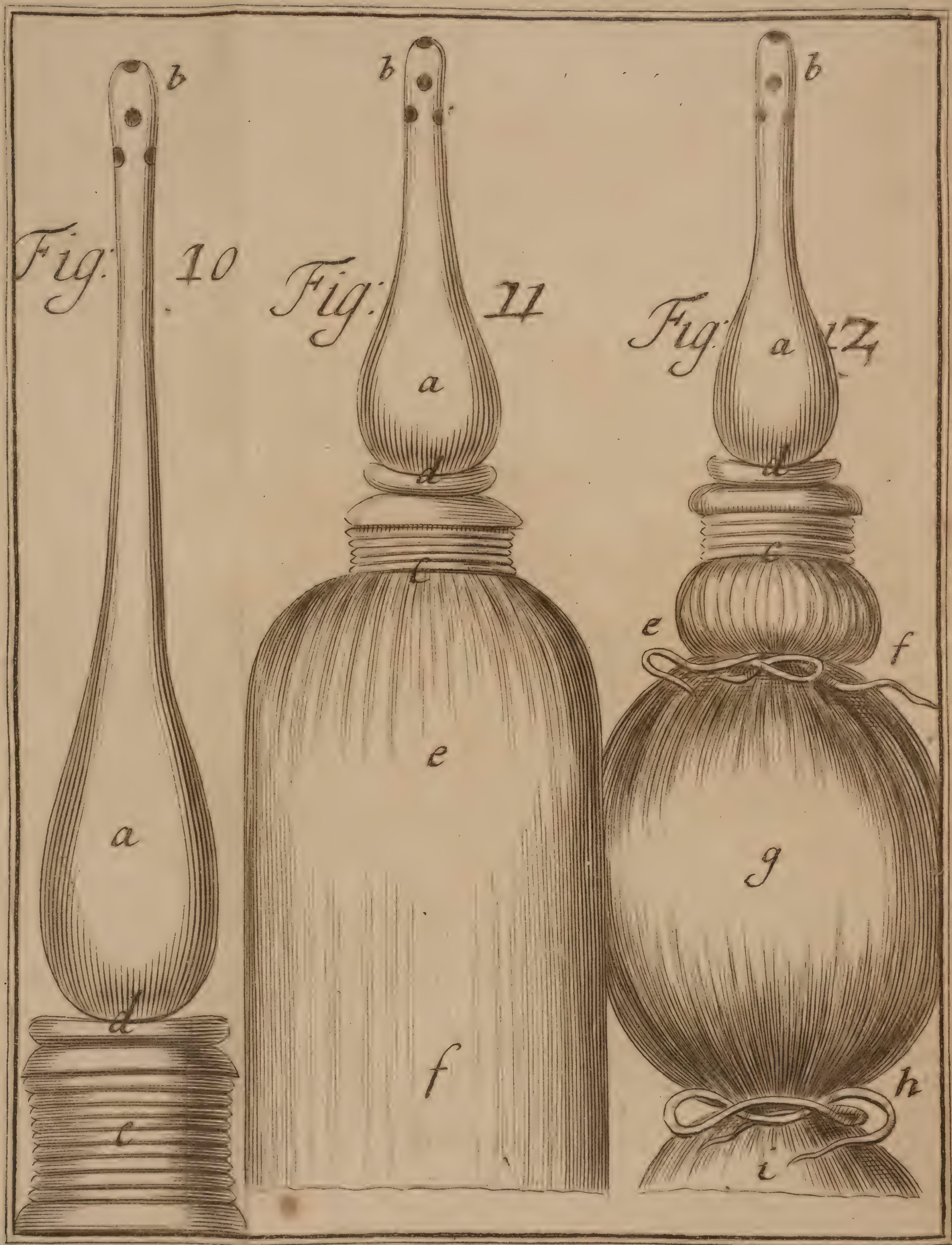
Fig. 6

Fig 7
a
a
b
b
c
c
d
d
e
e
f
f
g
g
h
Phi: Bouttats fecit

Fig: 8
a
a
t
b
b
c
c
t
h
d
d
e
e
f
g
g

Fig: 9

Fig: 10
Fig: 11
Fig: 12
a
b
c
d
e
f
g
h
i

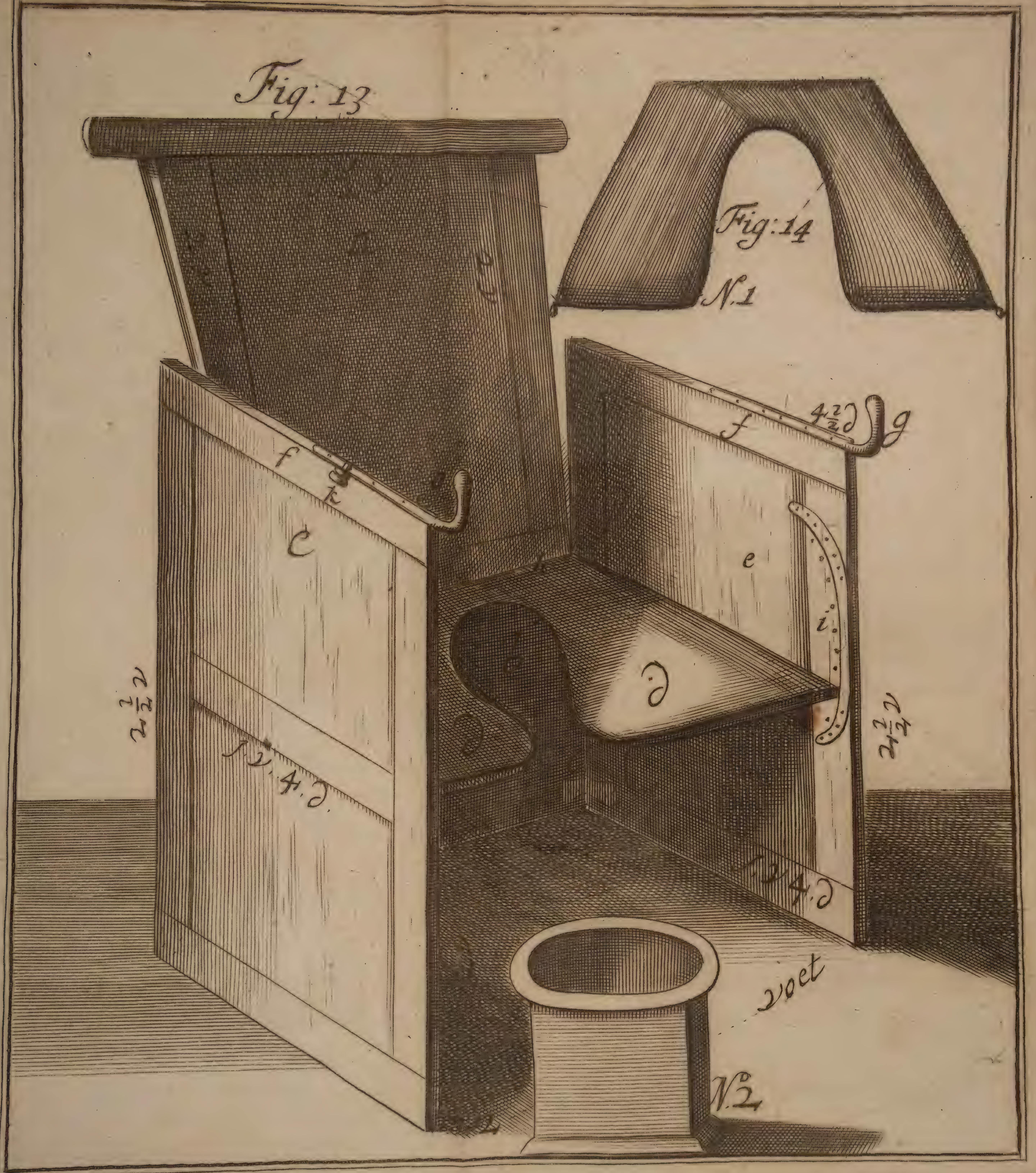
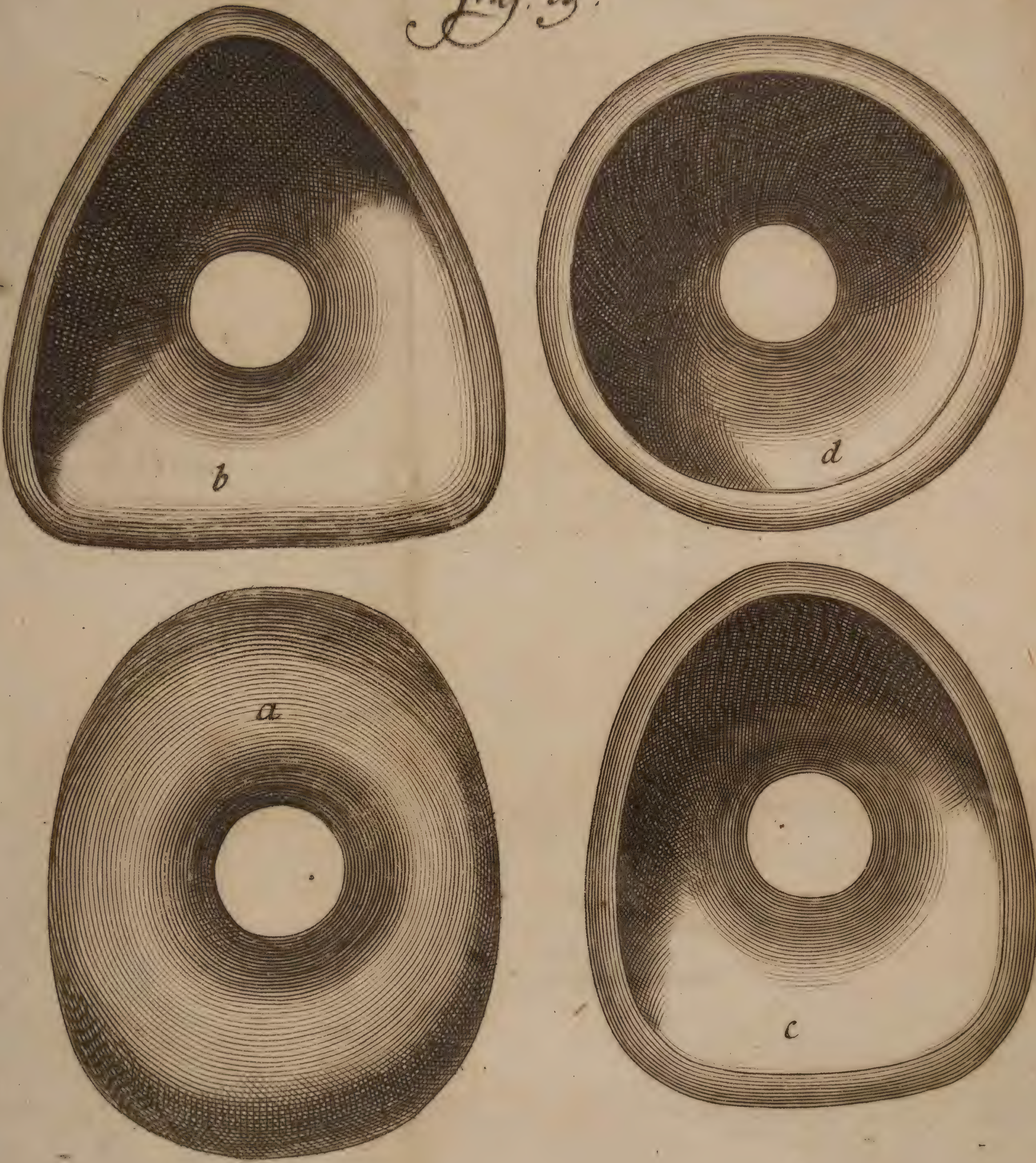

Fig: 13
Fig: 14
N.1
a
b
c
d
e
f
g
i
k
4½ d
2½ v
1 v. 4. d
1 v. 4. d
voet
N.2

Fig: 15.

Phi: Bouttats fecit.

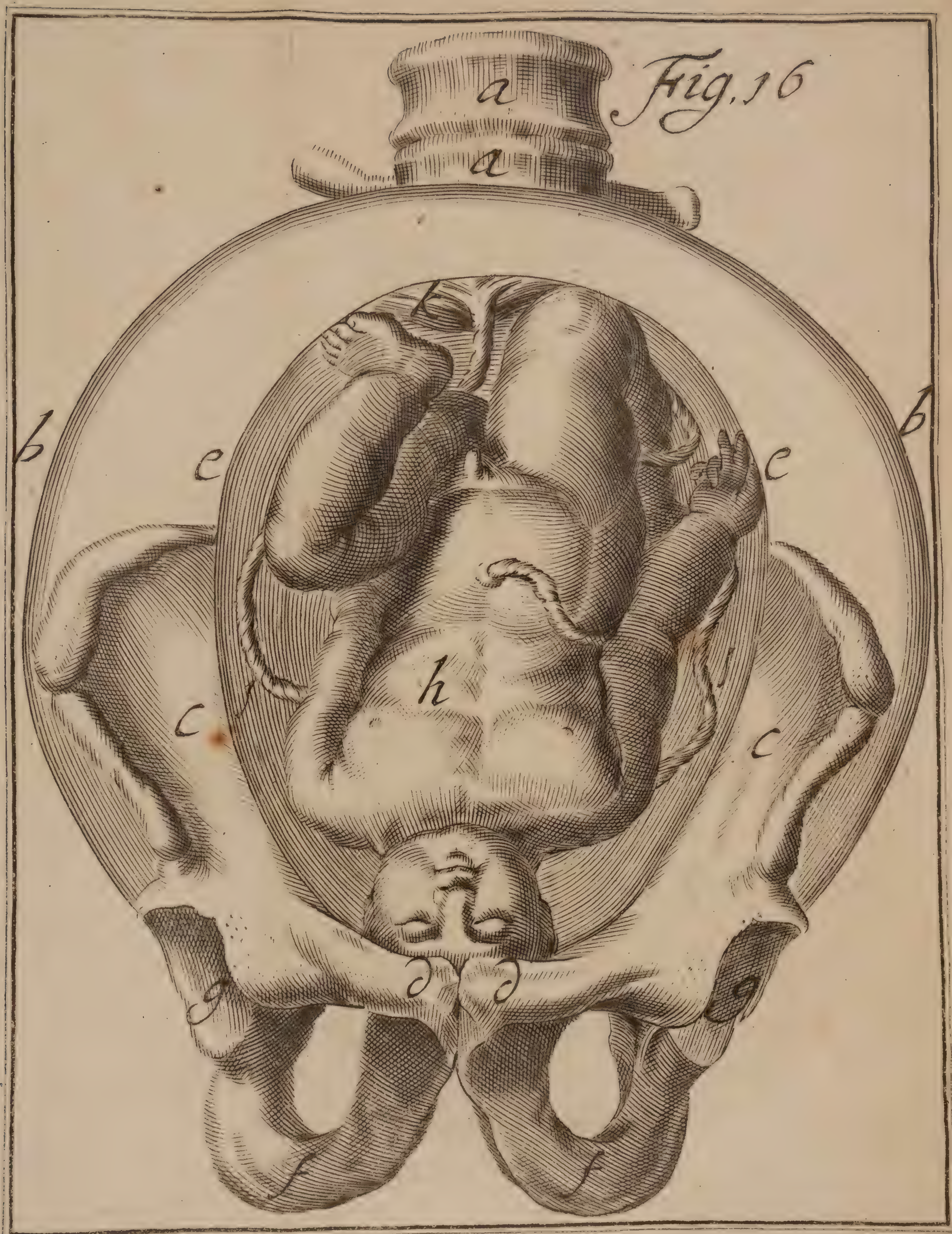

Fig. 16

Fig: 17.

Fig: 18.

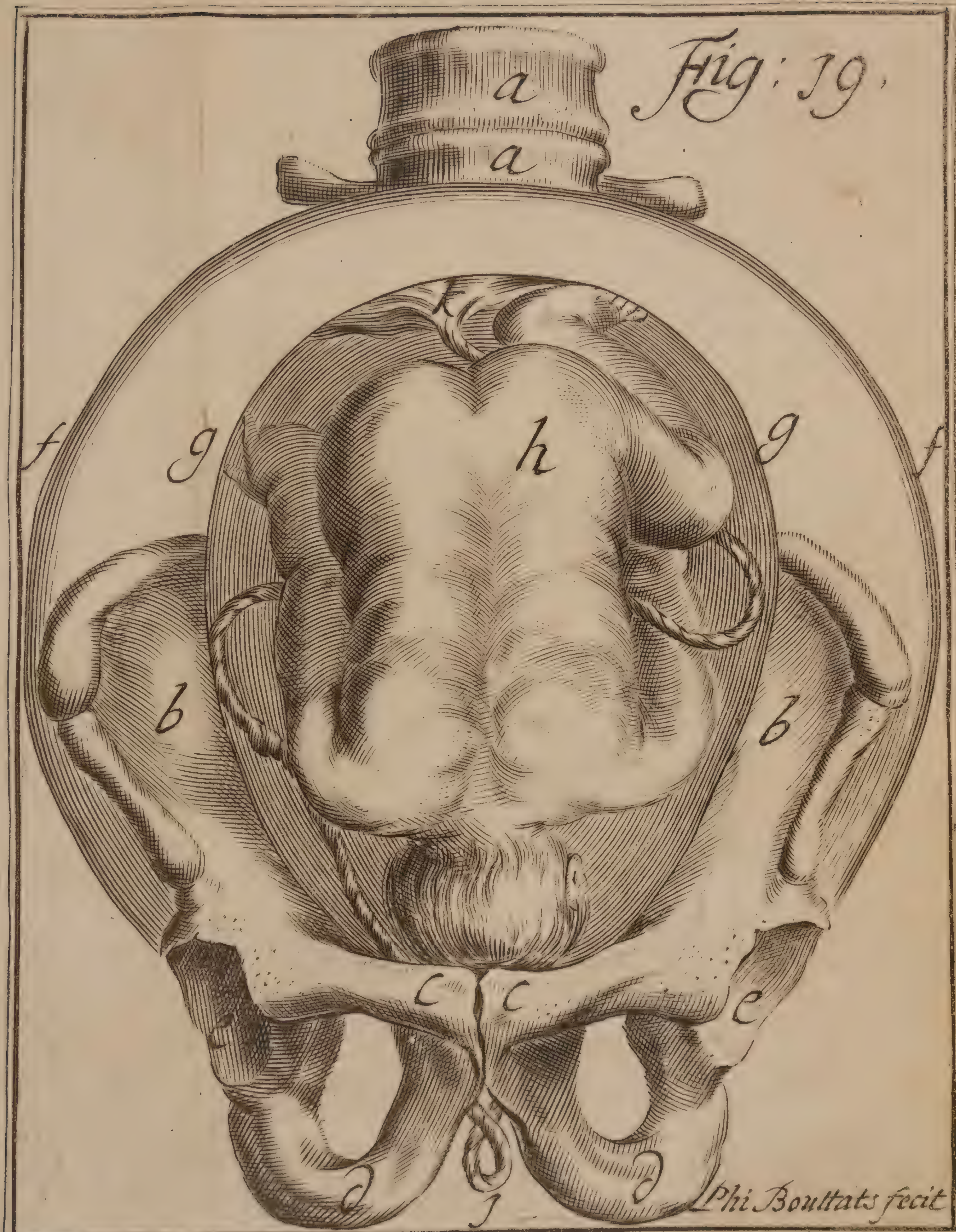

Fig: 19.

Fig 20
a
a
a
f
f
k
g
h
g
b
c c
e
e
d
d
Phi: Boultats jun: fecit.

Fig 21.

Fig 22
a
a
a
g
f
f
b
h
c
c
e
e
d
d

Fig: 23.
a
a
k
h
f
g
g
f
b
b
c
c
e
e
d
d

Fig: 24.

Fig: 25.
f
a
a
a
a
a
g
i
k
h
b
g
f
c
c
d
e
d
Phi: Bouttats fecit

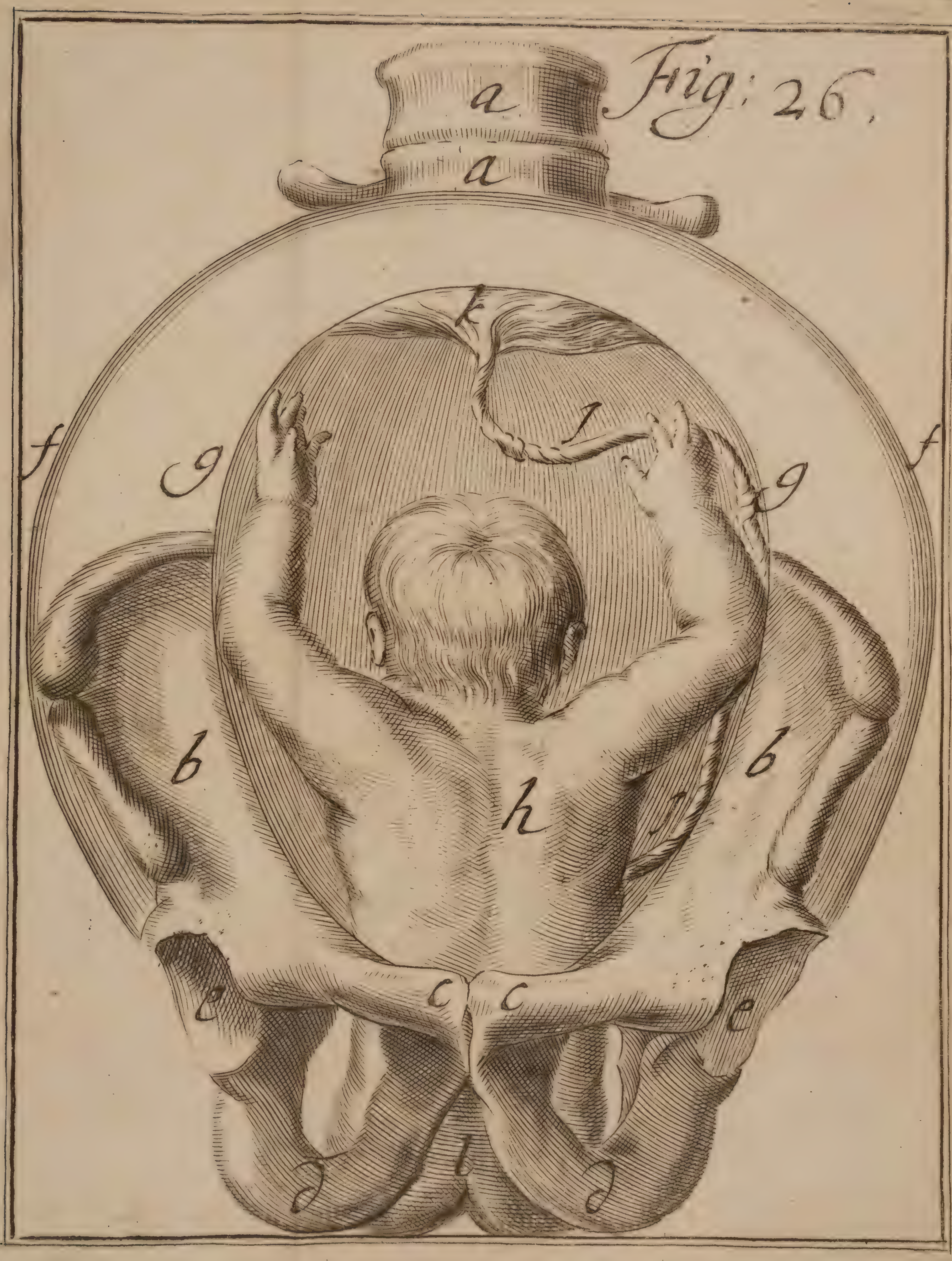

Fig: 26.

Fig: 27.

Fig: 28

Fig: 29

Fig: 30.
a
a
k
k
f
f
g
g
i
h
b
h
b
c
c
e
e
d
i
d

Fig: 31.

Fig. 32

Fig. 33.
a
a
a
a
a
a
b
c
d
e
f
f
g
g
h
k
m
n
Philibertus Bouttats. fecit:

Fig. 34.

Fig. 35.

Fig 36.

Fig 37

Fig. 38.
g
f
f
a
a
a
a
a
h
h
i
b
b
e
c
e
d
d
Phi Bouttats fecit,